

Jaarverslag

2017

Inhoud

1.	Voorwoord	6
2.	Kerncijfers	9
3.	Karakteristieken van het pensioenfonds	12
3.1	Profiel	12
3.2	Organisatie	13
3.3	Risicomanagement	24
3.4	Diversiteit Bestuur en overige gremia	24
4.	Governance	25
4.1	Besluitvorming	25
4.2	Wijzigingen in fondsdocumentatie	26
4.3	Klachten- en geschillenregeling	26
4.4	Beloningsbeleid	27
4.5	Toeziethouders DNB en AFM	31
4.6	Naleving wet- en regelgeving	33
4.7	Gedragcode	34
4.8	Uitvoering pensioenregeling en uitbesteding	34
4.9	Relatie met Achmea	34
5.	Vermogensbeheer en investment beliefs	37
5.1	Beleggingsbeleid	37
5.2	Investment beliefs	37
5.3	Maatschappelijk verantwoord beleggen	39
5.4	Modules	41
5.5	Terugblik economie en financiële markten	44
5.6	Vooruitblik economie en financiële markten	44

6.	Verslag bedrijfsomgeving	46
6.1	Ontwikkeling wet- en regelgeving	46
6.2	Communicatiebeleid	48
6.3	Inspanningen gericht op het aansluiten van werkgevers en pensioenfondsen	49
6.4	Ontwikkelingen bedrijfsomgeving	51
6.5	Risicoparaagraaf bedrijfsomgeving	59
6.6	Compliance AVG	64
6.7	Terugblik 2017	65
6.8	Toekomstverwachtingen	66
6.9	Gebeurtenissen na balansdatum	67
7.	Verslag Kring DC	68
7.1	Kerncijfers Kring DC	69
7.2	Pensioenparaagraaf	70
7.3	Financiële paraagraaf	74
7.4	Vermogensbeheer	75
7.5	Actuariële paraagraaf	78
7.6	Terugblik 2017	82
7.7	Toekomstverwachtingen	83
7.8	Gebeurtenissen na balansdatum	84
8.	Verslag Kring DB Premie	85
8.1	Kerncijfers Kring DB Premie	85
8.2	Pensioenparaagraaf	87
8.3	Financiële paraagraaf	90
8.4	Vermogensbeheer	92
8.5	Actuariële paraagraaf	94
8.6	Terugblik 2017	97
8.7	Toekomstverwachtingen	97
8.8	Gebeurtenissen na balansdatum	97
9.	Verslag Kring DB Stabiliteit	98
9.1	Kerncijfers Kring DB Stabiliteit	99
9.2	Pensioenparaagraaf	100
9.3	Financiële paraagraaf	103
9.4	Vermogensbeheer	104
9.5	Actuariële paraagraaf	107
9.6	Terugblik 2017	110
9.7	Toekomstverwachtingen	110
9.8	Gebeurtenissen na balansdatum	111

10.	Verslag Kring DB Koopkracht	112
10.1	Kerncijfers Kring DB Koopkracht	112
10.2	Pensioenparagraaf	114
10.3	Financiële paragraaf	117
10.4	Vermogensbeheer	119
10.5	Actuariële paragraaf	121
10.6	Terugblik 2017	124
10.7	Toekomstverwachtingen	124
10.8	Gebeurtenissen na balansdatum	125
11.	Verslag Kring RBS	126
11.1	Kerncijfers Kring RBS	126
11.2	Pensioenparagraaf	128
11.3	Financiële paragraaf	131
11.4	Vermogensbeheer	132
11.5	Actuariële paragraaf	135
11.6	Terugblik 2017	138
11.7	Toekomstverwachtingen	139
11.8	Gebeurtenissen na balansdatum	139
12.	Verslag Kring Bavaria	140
12.1	Kerncijfers Kring Bavaria	140
12.2	Pensioenparagraaf	142
12.3	Financiële paragraaf	146
12.4	Vermogensbeheer	148
12.5	Actuariële paragraaf	150
12.6	Terugblik 2017	153
12.7	Toekomstverwachtingen	154
12.8	Gebeurtenissen na balansdatum	154
13.	Verslag voormalig Pensioenfonds RBS januari-februari 2017	155
14.	Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden	157
15.	Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan	158
16.	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring RBS	159
17.	Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring Bavaria	163
18.	Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan	167
19.	Verslag van de Raad van Toezicht	169
20.	Jaarrekening	173

21.	Overige gegevens	392
21.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	392
21.2	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving	399
	Bijlage 1: Begrippenlijst	400
	Bijlage 2: Nevenfuncties	406

1. Voorwoord

Hiermee presenteren wij het jaarverslag van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds (hierna: het fonds of Centraal Beheer APF) over het boekjaar 2017. Met dit bestuursverslag informeren wij u over de ontwikkelingen van het fonds en de financiële stand van zaken.

De groei van het pensioenfonds

Na veel voorbereidingen kregen wij op 15 juli 2016 de vergunning van De Nederlandsche Bank (DNB). Wij zijn verheugd dat de ontwikkeling van het fonds sindsdien voorspoedig verloopt. In 2017 zijn twee eigen kringen toegevoegd aan het fonds, Kring RBS en Kring Bavaria. Stichting Pensioenfonds RBS Nederland (hierna Pensioenfonds RBS) is met 1.848 deelnemers en een beheerd vermogen van ruim 775 miljoen euro een juridische fusie aangegaan met Centraal Beheer APF. De fusie was een feit per 1 maart 2017. Daarnaast heeft per 1 april 2017 werkgever Bavaria (Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V.) de pensioenregeling bij Centraal Beheer APF ondergebracht. Tevens heeft Pensioenfonds Bavaria bestaande uit 1.750 werknemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met een beheerd vermogen van circa 200 miljoen euro via een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet haar verplichtingen en vermogen aan Centraal Beheer APF overgedragen. Onze drie DB-kringen zijn op 1 januari 2017 operationeel gegaan en de eerste maanden van 2017 hebben wij daarin meer dan 145 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. Ultimo verslagjaar behartigen wij de belangen van bijna 8.000 deelnemers met een totaal belegd vermogen van ruim 1 miljard euro.

Wat doet Centraal Beheer APF

Centraal Beheer APF biedt een toekomstbestendige oplossing voor werkgevers en pensioenfonds(en) die worden geconfronteerd met uitdagingen op het gebied van governance, uitvoeringskosten en vergrijzing. Wij bundelen de krachten van pensioenfonds(en), werkgevers en werknemers. Wij creëren schaalvoordelen in administratie, vermogensbeheer en besturing. Samen zijn wij in staat zo veel mogelijk pensioen uit elke ingelegde euro te halen. Wij bieden online integraal inzicht en overzicht, relevante communicatie, keuzemogelijkheden en inspraak. Wij hechten veel waarde aan inspraak en zeggenschap. Dit vormt de basis van onze governance.

Wij maken gebruik van een nieuwe uitvoeringsketen en communiceren digitaal met onze deelnemers. Ook stelt het gebruik van robots ons in staat efficiënter en meer klantgericht te communiceren.

Wij blijven ons continu ontwikkelen en zijn in gesprek met pensioenfonds(bestuurders), adviseurs en corporate werkgeverspensioenfonds(en) om te zien hoe wij de dienstverlening aan deelnemers nog verder kunnen optimaliseren. Het belang van de deelnemer en het pensioenresultaat staan hierin centraal. Zo hebben wij onze DC-propositie per 1 januari 2018 aangescherpt. Zowel in de productmogelijkheden, maar ook in de prijs én met behoud van alle voordelen waarmee onze DC-oplossing zich onderscheidt.

Met het oog op de toekomst is de brede pensioendiscussie over de hervorming van het pensioenstelsel belangrijke input voor het fonds. Wij volgen deze nauwlettend. Wij voeren zowel DB, DC als CDC regelingen uit. Ons fonds is op basis van de modernste inzichten opgericht. De structuur en inrichting van het fonds zijn voorbereid op de op handen zijnde wijzigingen in het pensioenstelsel.

Dankwoord

Wij bedanken onze klanten en deelnemers voor het vertrouwen in Centraal Beheer APF. Wij doen er alles aan om dat vertrouwen elke dag waar te maken. Daarnaast bedanken wij de leden van de raad van toezicht, de leden van de belanghebbendenorganen, de medewerkers van het bestuursbureau, de medewerkers van onze uitbestedingspartners en de externe adviseurs voor de bijdragen die zij het verslagjaar hebben geleverd om het Centraal Beheer APF tot een succes te maken.

Zeist, 25 juni 2018

H.A.J. Hannen, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

BESTUURSVERSLAG

2. Kerncijfers

Dit hoofdstuk bevat de kerncijfers van het pensioenfonds. Wij nemen op termijn hier de gegevens op over vijf opeenvolgende jaren. De cijfers die zijn weergegeven per 31 december 2016 hebben alleen betrekking op Kring DC, omdat de overige standaardkringen in 2017 zijn gestart. De verslagperiode over 2016 betreft de periode vanaf datum oprichting, te weten 14 oktober 2015 tot 31 december 2016.

Kerncijfers Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1000	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	155	7
Actieven en arbeidsongeschikten	4.358	1.018
Gewezen deelnemers	3.050	62
Pensioengerechtigden	452	-
Totaal aantal deelnemers	7.860	1.080
Polissen¹	8.021	1.147
Totaal belegd vermogen	1.019.153	2.257

Werkgevers hebben doorgaans lopende contracten tot eind van het jaar. Hierdoor vinden de nieuwe aansluitingen voornamelijk plaats op 1 januari van een kalenderjaar. In 2017 hebben wij 148 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten in de standaardkringen.

Gedurende het verslagjaar hebben wij twee nieuwe eigen kringen opgericht, Kring RBS en Kring Bavaria. Kring RBS is per 1 maart 2017 opgericht middels een juridische fusie van Pensioenfonds RBS met Centraal Beheer APF. Tevens hebben de werkgevers The Royal Bank of Scotland N.V. en The Royal Bank of Scotland plc, The Netherlands Branch (hierna "RBS") de pensioenregeling in Kring RBS ondergebracht.

Kring Bavaria is per 1 april 2017 opgericht, waarbij Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. de pensioenregeling bij Centraal Beheer APF hebben ondergebracht. Tevens heeft Pensioenfonds Bavaria via een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet haar verplichtingen en vermogen aan Centraal Beheer APF overgedragen.

¹ Een aantal deelnemers heeft meerdere polissen, bijvoorbeeld een regulier en een excedent regeling.

31-12-2017 Bedragen in € x 1000	Kring DC	Kring DB Premie	Kring DB Stabiliteit	Kring DB Koopkracht	Kring RBS	Kring Bavaria	Totaal CB APF
Werkgevers	96	10	34	12	1²	1³	155
Actieven en arbeidsongeschikten	2.779	333	217	83	20	891	4.324
Gewezen deelnemers	550	40	18	6	1.720	637	2.971
Pensioengerechtigden	-	1	1	-	123	311	436
Totaal aantal deelnemers	3.329	374	236	89	1.863	1.839	7.731
Polissen	3.594	376	235	90	1.867	1.859	8.021
Belegd vermogen	12.958	1.159	1.256	879	796.724	207.177	1.019.153
Technische voorziening	13.381	1.327	1.297	829	516.003	207.613	
Premie	11.089	1.295	1.399	968	7.656	5.942	
Uitkeringen	-	-	-	2	2.807	2.217	
Dekkingsgraden in %							
Beleidsdekkingsgraad	100,9	104,8	108,5	115,6	149,9	97,2	
Dekkingsgraad	100,9	108,1	109,0	115,4	153,3	99,8	

² Bestaande uit 3 werkmaatschappijen, te weten The Royal Bank of Schotland plc., The Royal Bank of Schotland N.V. en National Westminster Bank plc..

³ Bestaande uit 3 werkmaatschappijen, te weten Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V.

Resultaat Centraal Beheer APF

Bedragen in € x 1000	2017	2016
Vergoeding beheerskosten	252	0
Beheerkosten	-/- 2.111	-/- 1.029
Overige baten en lasten	3.727	-/- 45
Resultaat CB APF	1.868	-/- 1.074
Weerstandsvermogen per ultimo		
Beschikbaar weerstandsvermogen	3.812	1.920
Vereist weerstandsvermogen	2.050	1.319
Surplus	1.762	601

Bovenstaande tabel toont in de kolom 2016 het resultaat van het fonds over de periode van 14 oktober 2015 tot 31 december 2016.

3. Karakteristieken van het pensioenfonds

Dit hoofdstuk beschrijft het profiel van het pensioenfonds, de organisatie en de diversiteit binnen het bestuur en de overige gremia.

3.1 Profiel

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, handelend onder de naam Centraal Beheer APF, is op 14 oktober 2015 opgericht en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Centraal Beheer APF is een Algemeen Pensioenfonds (APF) als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Wij voeren onder de naam Centraal Beheer APF meerdere pensioenregelingen uit en houden daarvoor een afgescheiden vermogen aan per kring. In de statuten is vastgelegd dat het fonds de dekking van de pensioenaanspraken en rechten op pensioen in eigen beheer zal houden.

Voor iedere kring is een Actuariel Bedrijfstechnische Nota (Abtn) opgesteld. De Abtn beschrijft de opzet van het fonds, de risicoanalyse en de wijze van uitvoering van de pensioenregeling van de desbetreffende kring. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin is beschreven hoe het fonds omgaat met de besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het financieel crisisplan dat per kring als bijlage bij de desbetreffende Abtn is opgenomen.

Missie

Wij hebben als doel het verzorgen van pensioenuitkeringen aan diegenen die daar volgens de pensioenreglementen recht op hebben en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Wij hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

- Het streven is om voor onze deelnemers zo veel mogelijk pensioen per euro inleg te realiseren.
- Wij zijn een klantgericht pensioenfonds. Wij verwelkomen alle werkgevers en hun werknemers die niet onder een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds vallen en creëren schaalvoordelen in administratie, vermogensbeheer en besturing.
- Wij zijn risicobewust en bieden evenwicht tussen risico en zekerheid. Deelnemers delen risico's en opbrengsten met elkaar, terwijl werkgevers hun eigen identiteit behouden.
- Wij zijn innovatief. Waar mogelijk zullen nieuwe pensioenoplossingen een bijdrage leveren aan een sterk verbeterd pensioenresultaat.
- Wij zijn digitaal. Via online planners en interactieve pensioenoverzichten betrekken wij werknemers actief bij hun totale oudedagsvoorziening. Er wordt gecommuniceerd op basis van levensgebeurtenissen en pensioeninkomen.

Visie en strategie

Wij voeren de pensioenregeling uit voor de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van de werkgevers zoals opgenomen in de bijlage bij de statuten van het fonds. Ons doel is het aanbieden van een toekomstbesteding pensioen voor werknemers van zowel kleine als grote werkgevers. Onze ambitie is om samen te werken aan een persoonlijk pensioen.

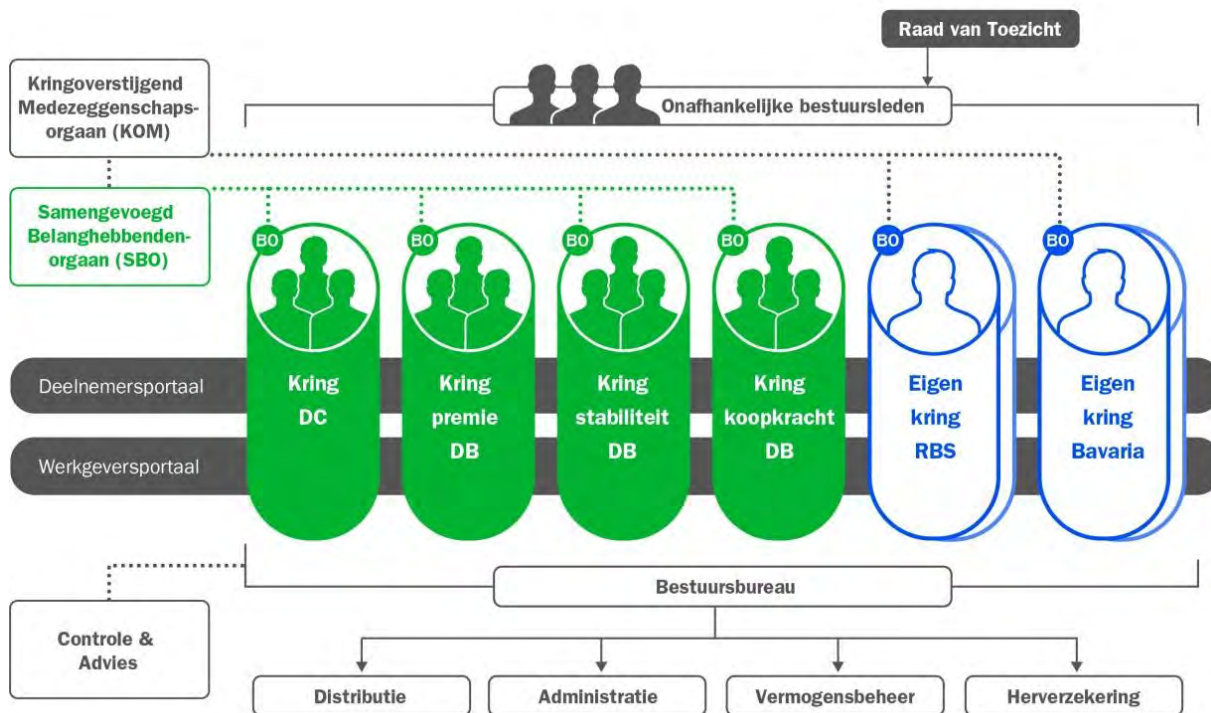
Centraal Beheer APF bundelt de krachten van pensioenfondsen, werkgevers en werknemers. Samen zijn wij in staat zo veel mogelijk pensioen uit elke ingelegde euro te halen. Dat doen wij door:

- het realiseren van schaalvoordelen in de administratie;
- het verstandig en slim beheren van het gezamenlijk vermogen;
- het delen van risico's en resultaat;
- innovaties mogelijk te maken zoals doorbeleggen door de pensioendatum heen en het combineren van premie- en uitkeringsovereenkomsten.

Samen vergroten wij ook de betrokkenheid bij de nieuwe dag. Dat doen wij door het bieden van online integraal inzicht en overzicht, relevante communicatie, keuzemogelijkheden en inspraak. Dat is onze ambitie en dat is wat ons vertrouwen geeft voor de toekomst.

3.2 Organisatie

Centraal Beheer APF is juridisch een stichting, waar het bestuur het beleid bepaalt en de verantwoordelijkheid draagt. De Pensioenwet stelt daarbij bepaalde eisen aan de medezeggenschap binnen een APF, waar we binnen Centraal Beheer APF invulling aan geven. Daarnaast hebben wij invulling gegeven aan vereisten van 'Goed Pensioenbestuur' en hiervoor het 'three lines of defence model' geïmplementeerd. Onderstaand schema toont de organisatie in het verslagjaar op hoofdlijnen. De invulling kan in 2018 veranderen, als de evaluatie van de IORP II wetgeving daartoe aanleiding geeft (zie ook 5.1.5).

3.2.1 Bestuur

Gekozen is voor het onafhankelijke bestuursmodel. Dit houdt in dat het fonds professionele bestuurders heeft die niet direct vertegenwoordigers van de belanghebbenden zijn. De procedure voor het benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden is vastgelegd in de statuten. Het bestuur bestaat statutair uit een oneven aantal leden van ten minste 3 en maximaal 5.

Het bestuur is belast met het besturen van Centraal Beheer APF en is als zodanig verantwoordelijk voor al hetgeen door of namens het fonds wordt gedaan of nagelaten. Het bestuur is verantwoordelijk voor de naleving van:

- de statuten;
- reglementen;
- het opgestelde beleid van het fonds;
- de naleving van alle relevante wet- en regelgeving en de gedragscode van het fonds;
- het in acht nemen van de Code Pensioenfonds; en
- het beheersen van de risico's verbonden aan de activiteiten van het fonds.

Het bestuur hanteert als leidraad evenwichtige belangenafweging. De inrichting, taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten.

Het onafhankelijk bestuur van het Centraal Beheer APF is ultimo verslagjaar als volgt samengesteld:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreed datum	Aantal malen herbenoembaar
H.A.J. Hannen	M	1948	Voorzitter	15-07-2016	15-7-2019	2
Drs. H.A. Kempen	M	1968	Plaatsvervangend voorzitter	15-07-2016	15-7-2018	2
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	V	1973	Lid	15-07-2016	15-7-2020	2

De heer drs. P.J. Roelandt is per 11 april 2017 toegetreden tot het bestuur en aangetreden als mededirecteur van het bestuursbureau. Deze combinatiefunctie is vanaf 1 december 2017 komen te vervallen. De heer Roelandt is per 1 december 2017 teruggetreden uit het bestuur en blijft als voorzitter van de Beleggingsadviescommissie aan het pensioenfonds verbonden. De heer Roelandt heeft in de afgelopen periode een belangrijke inbreng gehad in de verdere professionalisering van het vermogensbeheer van ons APF. Wij bedanken hem hiervoor en zijn verheugd dat hij zijn betrokkenheid behoudt binnen de beleggingscommissie.

Naar aanleiding van het aftreden van de heer Roelandt als bestuurslid is per 1 december 2017 een vacature ontstaan. In navolging van de statuten bestaat het bestuur uit vijf leden, onder wie nu twee vacatures. Op dit moment is de werving van bestuursleden onderhanden.

Om effectief te besturen hebben wij een aantal bestuurlijke commissies ingesteld. Deze commissies doen voorbereidend werk in kwesties waarover het bestuur een besluit moet nemen. Ook kan het bestuur voor verdere uitvoering van besluiten een specifieke volmacht verlenen aan commissies. Vanaf 15 juli 2016 heeft het bestuur een beleggingscommissie en een risicocommissie. Daarnaast is er conform het financieel crisisplan voor noodsituaties een crisiscommissie ingesteld. In het verslagjaar is een pensioencommissie ingesteld. De communicatiecommissie en financiële commissie zijn in het verslagjaar in oprichting.

3.2.2 Samengevoegd belanghebbendenorgaan

Wij hebben op grond van de statuten een samengevoegd belanghebbendenorgaan (SBO) voor alle standaardkringen. De taken en bevoegdheden van het SBO zijn vastgelegd in de statuten. Het SBO heeft uitsluitend de wettelijke taken en bevoegdheden van het belanghebbendenorgaan voor zover deze betrekking hebben op de standaardkringen waarvoor het SBO is ingesteld.

Het belanghebbendenorgaan en daarmee ook het SBO, kan op grond van de statuten uit minimaal 4 en maximaal 14 leden bestaan. De leden van het SBO bestaan uit vertegenwoordigers van werkgevers, deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van wie de pensioenovereenkomst is beëindigd. De verdeling van de zetels volgt de eisen in de Pensioenwet.

Op 20 maart 2017 heeft het bestuur de leden van het SBO benoemd. Deze benoeming diende als een tussenoplossing, totdat formele verkiezingen voor het SBO zouden zijn uitgeschreven. Hierdoor werd invulling gegeven aan de wettelijk vereiste medezeggenschap voor de standaardkringen. Bij de in mei uitgeschreven verkiezingen hebben zich geen tegenkandidaten aangemeld. Hiermee acht het bestuur de benoemde leden verkozen.

Het SBO heeft besloten het aantal leden te verhogen naar zes, onder wie drie leden voor de werkgevers, twee voor de werknemers en één voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers. Het bestuur en SBO hebben, na afloop van het verslagjaar, een oproep gedaan onder de belanghebbenden om kandidaten aan te dragen.

De raad van toezicht (RvT) en het SBO komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden. Daarnaast komt het bestuur en het SBO ten minste twee keer per jaar in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het SBO overleg wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar heeft het SBO in totaal viermaal vergaderd, waarvan tweemaal met de RvT en tweemaal met het bestuur. Het bestuur legt verantwoording af aan het SBO over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd ten aanzien van de standaardkringen. Het SBO adviseert het bestuur ten aanzien van de standaardkringen. Dat doet het gevraagd en ongevraagd. Statutair genoemde adviesonderwerpen zijn bijvoorbeeld statutenwijzigingen, pensioenreglementswijzigingen, de Abtn en uitvoeringsovereenkomsten. Het SBO heeft daarnaast een goedkeuringsrecht over onder andere beëindiging, fusie of splitsing van een standaardkring, wijziging van de werkingssfeer, dat wil zeggen het toetreden van werkgevers, het strategisch beleggingsbeleid, het toeslagbeleid en de premie. Ook geeft het SBO een oordeel over wat het bestuur doet en het beleid dat het bestuur kiest. De bevindingen van het SBO over het verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 13.

In het SBO hebben ultimo verslagjaar de volgende leden zitting:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Voorzitter	Werknemers	1-3-2017	1-3-2021
Drs. L.J. van der Put RBA	M	1967	Lid	Werkgevers	1-3-2017	1-3-2021

3.2.3 Belanghebbendenorgaan "eigen kringen"

Voor de eigen kringen geldt dat elke kring een zelfstandig belanghebbendenorgaan (BO) heeft. De rol van een BO voor de eigen kringen is in principe vergelijkbaar met die van het SBO, maar dan voor de eigen kring. In het verslagjaar zijn voor twee eigen kringen belanghebbendenorganen ingesteld, te weten BO RBS en BO Bavaria.

De taken en bevoegdheden van het BO van de eigen kringen zijn opgenomen in de statuten en het reglement van de desbetreffende kring. Jaarlijks beoordeelt ieder BO conform de statuten of de zetelverdeling en/of het aantal zetels moet worden aangepast.

Elk BO komt met het bestuur ten minste twee keer per jaar in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen worden de aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het BO van de kring overleg wenselijk acht en uitsluitend

voor zover deze aangelegenheden betrekking hebben op de eigen kring. Elk BO komt daarnaast minimaal twee keer per jaar bijeen met de RvT, waarbij de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden.

Belanghebbendenorgaan RBS

BO RBS bestaat uit minimaal 4 en maximaal 9 leden. De zetelverdeling wordt vastgesteld op basis van de onderlinge getalsverhoudingen tussen de verschillende groepen belanghebbenden van Kring RBS. De zetelverdeling is vastgelegd in het reglement BO RBS, waarbij rekening wordt gehouden met het bepaalde in de statuten. Het BO RBS is gedurende het verslagjaar in totaal viermaal bijeen gekomen voor een gezamenlijke vergadering, driemaal met het bestuur en eenmaal met de RvT.

Bij de start van Kring RBS hebben de voormalig bestuursleden van het met het fonds gefuseerde Pensioenfonds RBS zich aangemeld voor het BO RBS. Bij de start van een kring kan het bestuur de leden van een BO benoemen zonder voorafgaande verkiezing voor een periode van maximaal één jaar, indien DNB instemt met de voorgedragen benoemingen. DNB heeft alle aanmeldingen goedgekeurd en hierna zijn 9 leden vanuit het voormalig bestuur van Pensioenfonds RBS benoemd tot lid van het BO RBS.

Het BO Kring RBS bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Voorzitter	Werkgevers	1-3-2017	28-2-2018
C.T.M. van den Berg	V	1961	Lid	Werknemers	1-3-2017	28-2-2018
Drs. J.J. Heemskerk CFA	M	1970	Lid	Gepensioneerden	1-3-2017	28-2-2018
Mr. E.J. Kuiper	V	1960	Lid	Werkgevers	1-3-2017	28-2-2018
Mr. S.G. Mathu MBA	M	1972	Lid	Werknemers	1-3-2017	28-2-2018
Mr. P.G. Sibinga	M	1949	Lid	Gepensioneerden	1-3-2017	28-2-2018
Drs. H.J. Sintenie CFA	M	1970	Lid	Werknemers	1-3-2017	28-2-2018
Drs. L.W. Smeets	V	1972	Lid	Werkgevers	1-3-2017	28-2-2018
Drs. A.D.J. Verzijl	M	1957	Lid	Werkgevers	1-3-2017	28-2-2018

In november 2017 zijn verkiezingen uitgeschreven voor het BO RBS. Het aantal leden van het BO RBS wordt verlaagd van 9 leden naar 7 leden. De 7 kandidaten met de meeste stemmen zijn voorgedragen voor benoeming, onder voorwaarde dat DNB met de voorgedragen benoeming instemt.

1 van de 7 kandidaten was nog geen lid van het BO RBS en diende als zodanig door DNB getoetst te worden. De heer S. Nabuurs is in 2018 goedgekeurd door DNB en hierna benoemd tot lid van BO RBS. De uitslag van de verkiezingen is bekend gemaakt via de digitale communicatiekanalen van Centraal Beheer APF. De leden van het BO RBS hebben de heer Van Eeghen als voorzitter benoemd per 1 maart 2018.

Per 1 maart 2018 hebben de volgende leden zitting in het BO van Kring RBS:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Voorzitter	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
C.T.M. van den Berg	V	1961	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. J.J. Heemskerk CFA	M	1970	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Mr. E.J. Kuiper	V	1960	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Mr. S.G. Mathu MBA	M	1973	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. A.D.J. Verzijl	M	1957	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022
Drs. S.J. Nabuurs RC	M	1969	Lid	Gewezen deelnemers/ gepensioneerden	1-3-2018	1-3-2022

Belanghebbendenorgaan Bavaria

Het BO Bavaria bestaat uit vier leden. De zetelverdeling wordt vastgesteld op basis van de onderlinge getalsverhoudingen tussen de verschillende groepen belanghebbenden van Kring Bavaria. De zetelverdeling is vastgelegd in het reglement BO Bavaria, waarbij rekening wordt gehouden met de statutaire bepalingen. Het BO Bavaria is gedurende het verslagjaar in totaal zevenmaal bijeen gekomen om te vergaderen, tweemaal met het bestuur, een maal met de RvT en vier maal onderling

De leden van het belanghebbendenorgaan van de eigen collectiviteitskring Bavaria zijn benoemd voor vier jaar. Stichting Pensioenfonds Bavaria (thans geliquideerd) heeft haar eigen deelnemers geïnformeerd over de, toen nog, voorgenomen overstap naar SAAPF en de gepensioneerden en werknemers om kandidaten gevraagd per groep. In de oproep is aangegeven dat zonder tegenkandidaten de voorgestelde kandidaten (beide bestuurslid) verkozen geacht zouden zijn. Er zijn voor de beide groepen geen tegenkandidaten gesteld. De drie werkgevers hebben de huidige werkgeverskandidaten gekozen.

Het BO Bavaria bestaat ultimo verslagjaar uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Geleding	Benoemd	Aftreed datum
Drs. B. Wellens	M	1975	Voorzitter	Werkgevers	1-7-2017	1-7-2021
P.J.F. Swinkels	M	1968	Lid	Werkgevers	1-7-2017	1-7-2021
N.C.A.L. Meeuws	M	1984	Lid	Werknemers	1-7-2017	1-7-2021
L.M.M. van der Steen	M	1949	Lid	Gepensioneerden en gewezen deelnemers	1-7-2017	1-7-2021

3.2.4 Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan

Het kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM) wordt op grond van de statuten gevormd door de voorzitters van elk BO van een eigen kring en de voorzitter van het SBO. De leden van het KOM richten zich bij de vervulling van hun taken op de belangen van het fonds en op de belangen van de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever(s) en zorgen ervoor dat deze zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Het KOM waarborgt dat de leden van het KOM zich ten opzichte van de kringen en ten opzichte van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opstellen.

De belangrijkste taken en bevoegdheden van het KOM zijn het adviseren van de RvT over wijzigingen in het reglement van de RvT, het benoemen van de leden van de RvT, het benoemen van onafhankelijke deskundigen als lid van de geschillencommissie en het bestuur adviseren over een voorgenomen besluit met betrekking tot de vorm en inrichting van het intern toezicht. De inrichting, taken en bevoegdheden van het KOM zijn vastgelegd in de statuten.

Het KOM en het bestuur vergaderen ten minste twee keer per jaar. Tijdens deze vergaderingen worden de aangelegenheden op fondsniveau aan de orde gesteld waarover het bestuur of het KOM overleg wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en het bestuur tweemaal bijeen gekomen om te vergaderen. Daarnaast vergaderen het KOM en de RvT ten minste tweemaal per kalenderjaar, waarbij in elk geval in één van deze vergaderingen de RvT verantwoording aflegt over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden op fondsniveau. Gedurende het verslagjaar zijn het KOM en de RvT eenmaal bijeen gekomen om te vergaderen. Reden is dat het KOM gedurende dit verslagjaar pas operationeel is geworden.

Het KOM bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Betreffende (S)BO	Benoemd	Aftreed datum
Drs. I.L. van Eeghen MiF	M	1960	Voorzitter	BO RBS	1-3-2017	1-3-2022
C.J.M. de Wit EPP	M	1951	Lid	SBO	1-3-2017	1-3-2021
Drs. B. Wellens	M	1975	Lid	BO Bavaria	1-7-2017	1-7-2021

3.2.5 Raad van toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT bestaat uit ten minste 3 leden. De leden van de RvT zijn onafhankelijk. Dit betekent dat zij geen andere banden hebben met Centraal Beheer APF dan hun lidmaatschap van deze raad.

De rol van de RvT is in artikel 104 van de Pensioenwet als volgt geformuleerd: “De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever, het belanghebbendenorgaan en in het bestuursverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde. Artikel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is van overeenkomstige toepassing op de leden van de raad van toezicht.”

De RvT neemt bij de uitoefening van zijn taak de Code Pensioenfonds en het door de RvT opgestelde reglement in acht.

De RvT vergadert ten minste vier maal per jaar of zoveel vaker als de voorzitter van de RvT of de meerderheid van het aantal leden van de RvT dit wenselijk acht. Gedurende het verslagjaar heeft de RvT in totaal elf keer vergaderd, waarvan eenmaal telefonisch. De RvT is, zoals in de statuten vastgelegd, ten minste belast met het beoordelen of het bestuur:

- de risico's adequaat beheerst;
- de verschillende belangen evenwichtig afweegt;
- verantwoording aflegt over de uitvoering van de taken.

De RvT heeft op grond van de Pensioenwet een goedkeuringsrecht met betrekking tot besluiten van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, de profielschets voor bestuursleden, het beloningsbeleid, collectieve waardeoverdracht en fusie van het fonds.

De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de bevoegdheden aan de belanghebbendenorganen en aan het KOM waar het handelen van de RvT op fondsniveau betreft, alsmede in het bestuursverslag. De inrichting, taken en bevoegdheden van de RvT zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur heeft in de statuten vastgelegd langs welke procedure leden van de RvT kunnen worden benoemd, geschorst of ontslagen. Het KOM is het orgaan dat leden van de RvT benoemt en ontslaat.

Op 24 mei 2017 is mevrouw drs. L.M.T. van Velden benoemd als lid van de RvT.

De RvT bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	M/V	Geboren	Functie	Benoemd	Aftreed datum	Aantal malen herbenoembaar
Drs. M.A.M. Barth	V	1964	Voorzitter	15-07-2016	15-7-2020	1
J.N. Berkemeijer AAG	M	1954	Lid	15-07-2016	15-7-2018	1
J.G.C.M. Buné BCM	M	1953	Lid	15-07-2016	15-7-2019	1
Drs. L.M.T. van Velden	V	1964	Lid	24-05-2017	24-5-2021	1

De heer Buné heeft om persoonlijke redenen per 1 april 2018 zijn lidmaatschap van de RvT beëindigd. De heer Berkemeijer is op 28 mei 2018 herkozen voor een nieuwe termijn van vier jaar.

3.2.6 Beleggingscommissie

Wij hebben een beleggingscommissie aangesteld. De beleggingscommissie adviseert het bestuur hoe ieder kringvermogen het beste kan worden belegd en hoe met de risico's moet worden omgegaan. Een belangrijke bron van informatie voor de commissie is de inbreng van de fiduciaire beheerder. Het bestuur neemt de beleggingsbesluiten en draagt de volledige verantwoordelijkheid. Op basis van de adviezen van de beleggingscommissie stelt het bestuur jaarlijks het beleggingsbeleid vast in een jaarplan. Het bestuur heeft zelf ook direct contact met de fiduciaire beheerder.

De beleggingscommissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden van Centraal Beheer APF en een onafhankelijke externe deskundige die lid is van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie kan daarnaast, na instemming van het bestuur, externe deskundigen en/of een externe voorzitter aanstellen die geen lid zijn van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie kan bovendien een externe voorzitter aanstellen die wél lid is van de beleggingscommissie. De heer Roelandt is een externe voorzitter, die lid is van de beleggingscommissie.

Per 11 april 2017 is de heer drs. P.J. Roelandt benoemd tot voorzitter van de beleggingscommissie. De heer Bergsma heeft op 31 december 2017 zijn lidmaatschap van de beleggingscommissie beëindigd. Vanaf 1 maart 2017 is Oyens & Van Eeghen aangesteld als externe adviseur van de beleggingscommissie. De externe adviseur van de beleggingscommissie is tot 1 januari 2018 Oyens & Van Eeghen, daarna InsingerGilissen. Hierbij behoudt Centraal Beheer APF dezelfde adviseurs omdat zij zijn overgegaan van Oyens & Van Eeghen naar InsingerGilissen. Hiermee is de continuïteit van het advies gewaarborgd.

De beleggingscommissie bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. P.J. Roelandt	Externe voorzitter
Drs. H.A. Kempen	Lid namens het bestuur
Vacature	Lid namens het bestuur
Dhr. G.H. Bergsma RBA	Deskundige en lid van de beleggingscommissie

3.2.7 Risicocommissie

Er is een risicocommissie aangesteld. Het bestuur neemt de besluiten op het gebied van financieel en operationeel risicomanagement ten aanzien van Centraal Beheer APF en draagt de volledige verantwoordelijkheid. De risicocommissie geeft uitvoering aan het risicomanagementbeleid. De risicocommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over operationeel en financieel risicomanagement. De risicocommissie bestaat uit ten minste twee bestuursleden van het fonds en de risicomanager.

De risicocommissie bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. H.A. Kempen	Voorzitter
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Lid
Drs. P. Westdijk RA RE	Secretaris

3.2.8 Crisiscommissie

Er is een crisiscommissie ingericht. De crisiscommissie stelt vast of er sprake is van een spoedeisende situatie en welke acties ondernomen moeten worden om de spoedeisende situatie onder controle te krijgen. De crisiscommissie bewaakt dat de acties zo effectief en efficiënt mogelijk worden uitgevoerd.

De crisiscommissie bestaat uit vier leden, te weten de voorzitter van het bestuur, de bestuurssecretaris, de voorzitter van de RvT en de directeur van het bestuursbureau. Voor ieder van de leden van de crisiscommissie is een plaatsvervanger benoemd voor het geval het betreffende lid van de crisiscommissie niet bereikbaar is of niet in staat te handelen.

De in de crisiscommissie zittende leden van het bestuur beslissen of er sprake is van een spoedeisende situatie. Zij laten zich voorafgaand aan hun beslissing adviseren door de voorzitter van de RvT, de directeur van het bestuursbureau en de risicomanager.

In het verslagjaar heeft zich geen crisissituatie voorgedaan en is de crisiscommissie niet bijeengekomen voor een vergadering.

Ultimo verslagjaar bestaat de crisiscommissie uit de volgende leden:

Naam	Functie
H.A.J. Hannen	Voorzitter van het bestuur
Drs. M.A.M. Barth	Voorzitter RvT
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Directeur bestuursbureau
M. van Voorneburg	Bestuurssecretaris

3.2.9 Pensioencommissie

In het verslagjaar hebben wij een pensioencommissie opgericht. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de pensioencommissie zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement. Eén bestuurslid is eerste verantwoordelijke van de commissie en geeft per bestuursvergadering terugkoppeling aan het bestuur. De pensioencommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over pensioenregelingen, herverzekeringen, actuariële vraagstukken (o.a. ABTN) en productbeheer.

De pensioencommissie heeft verder de volgende taken:

- Het jaarlijks ontwikkelen van een plan van aanpak voor het eigen werkveld;
- Het invullen, uitvoeren en terugkoppelen van het plan van aanpak.

De pensioencommissie maakt gebruik van de diensten van Achmea Pensioenservices (tot 1 januari 2018 genaamd Syntrus Achmea Pensioenbeheer) zoals de adviserend actuaire en Kienhuis Hoving als juridisch adviseur en schakelt waar nodig experts in.

De pensioencommissie bestaat op 31 december 2017 uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Voorzitter
Drs. R. Kiburg AAG	Adviserend actuaire
K. Vaassen	Manager propositie toeleverancier
Drs. J.P. Vrieleman	Beleidsadviseur

3.2.10 Communicatiecommissie

In het verslagjaar hebben wij besloten tot het instellen van een communicatiecommissie. Deze is in de loop van het eerste kwartaal 2018 daadwerkelijk van start gegaan. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de communicatiecommissie zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement. Eén bestuurslid is eerste verantwoordelijke van de commissie en geeft per bestuursvergadering terugkoppeling aan het bestuur. De communicatiecommissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over de communicatie met alle betrokkenen bij het fonds en de compliance van de communicatie met vigerende wet- en regelgeving.

De communicatiecommissie heeft verder de volgende taken:

- Het jaarlijks ontwikkelen van een plan van aanpak voor het eigen werkveld;
- Het invullen, uitvoeren en terugkoppelen van het plan van aanpak.

De communicatiecommissie maakt gebruik van de diensten van Achmea Pensioenservices zoals de communicatieadviseur en Kienhuis Hoving als juridisch adviseur en schakelt waar nodig experts in.

De communicatiecommissie bestaat op verslagdatum uit de volgende leden:

Naam	Functie
Drs. A.B. Peters-Derksen AAG	Voorzitter
Mr. Drs. M.A.B. Ruitenbeek	Jurist
Drs. J.P. Vrieleman	Beleidsadviseur
K. Vaassen	Manager propositie toeleverancier
F. Smits	Communicatieadviseur toeleverancier
G. Lamot	Manager marketing toeleverancier

3.2.11 Bestuursbureau

Het bestuursbureau zorgt voor de dagelijkse bedrijfsvoering onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur en ziet toe op de gemaakte afspraken met de adviseurs, de compliance officer, de certificerend actuaire, de externe accountant en met partijen waaraan werkzaamheden worden/zijn uitbesteed zoals de administrateur, vermogensbeheerder en herverzekeraar. Daarnaast bereidt het bestuursbureau alle vergaderingen van bestuur en RvT voor en onderhoudt de contacten met de toezichthouders.

Op 20 maart 2017 heeft het bestuur het besluit genomen om de bemensing van het bestuursbureau uit te breiden met een jurist en twee beleidsmedewerkers.

Op het bestuursbureau zijn ultimo verslagjaar werkzaam een directeur, die tevens bestuurslid is, een risicomanager, een beleidsmedewerker financiële zaken, een beleidsmedewerker pensioenen, een juriste en een bestuurssecretaris. Mevrouw drs. A.B. Peters-Derksen AAG is directeur van het bestuursbureau.

3.2.12 Compliance officer

Wij zien compliance als een onmisbare schakel om een goede reputatie en betrouwbaarheid van ons fonds te waarborgen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het compliant zijn en blijven en het waarborgen van de integriteit en betrouwbaarheid van het fonds. De taken, bevoegdheden en reikwijdte van de compliance officer liggen vast in het compliance programma van het fonds.

Er is een gedragscode opgesteld en jaarlijks ondertekenen alle verbonden personen een verklaring van naleving. De gedragscode bevat regels en richtlijnen die belangenconflicten tussen zakelijk belang en privébelangen en het misbruik van vertrouwelijke gegevens moet voorkomen. De compliance officer controleert elk jaar of de alle betrokkenen, zoals aangegeven in de gedragscode, de gedragscode naleven.

De compliance officer ziet op de naleving van externe wet- en regelgeving, waarvan de interne compliance regels en – procedures zijn afgeleid en beschreven. Het bestuur heeft de heer Mr. R. Van der Mast van het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld als compliance officer van het fonds. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert periodiek zijn bevindingen aan het bestuur. Het bestuur rapporteert vervolgens, op basis van de input van de compliance officer over compliance aangelegenheden aan de RvT. De compliance officer heeft een rechtstreekse escalatielijn naar de RvT. De compliance officer heeft in het verslagjaar geen afwijkingen geconstateerd bij de controle op de naleving van externe wet- en regelgeving en de naleving van de gedragscode.

3.2.13 Externe ondersteuning en controle

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing. Ultimo boekjaar is de externe adviserende actuaris de heer drs. R. Kiburg AAG, lid van het Actuarieel Genootschap en werkzaam bij Achmea Pensioenservices.

Towers Watson Netherlands B.V. (Willis Towers Watson) is benoemd als onafhankelijk, bevoegd certificerend actuaris voor Centraal Beheer APF. De certificerend actuaris waarmerkt de actuariële staten en maakt een actuarieel verslag waarin een verklaring wordt opgenomen van zijn bevindingen bij de jaarlijkse verslagstaten. Hij toetst de middelen en beoordeelt de vermogenspositie. Hierbij baseert hij zich mede op de gegevens van de accountant. De certificerend actuaris is onafhankelijk en verricht geen andere werkzaamheden voor het fonds.

Het bestuur heeft Deloitte Accountants B.V. benoemd als externe accountant voor het fonds als geheel. De accountant waarmerkt de DNB jaarstaten en verstrekt een controleverklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarlijkse verslagstaten en de jaarrekening. Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen en het resultaat ultimo het verslagjaar.

Voor niet-controlewerkzaamheden die worden verstrekt aan deze partijen weegt het bestuur voorafgaand aan het toekennen van de opdrachten af in hoeverre de onafhankelijke positie van de certificeerder of accountant in gevaar kan komen.

3.3 Risicomanagement

Voor het inventariseren en beheersen van de risico's voor het fonds heeft het bestuur beleid opgesteld voor gebieden als administratieve organisatie en interne controle, integriteitsrisicoanalyse, business continuity, noodprocedure, risicohouding en een algemeen en overkoepelend risicomanagementbeleid met daarin een integraal risico framework.

Binnen het three lines of defence model is de functie van risicomanager gedefinieerd. De risicomanager van het fonds houdt enerzijds toezicht op de eerste lijn. Anderzijds is de risicomanager ook de linking pin naar de risicomanagers van de leveranciers aan wie activiteiten van het fonds zijn uitbesteed.

De risicomanager is tevens business continuity manager en information security officer voor het fonds en ook in die hoedanigheid gesprekspartner voor de collega's binnen de leveranciers.

Risicomanager is een zelfstandige functie die rapporteert aan het bestuur met een rechtstreekse escalatielijn naar de RvT. Het bestuur heeft drs. P. Westdijk RA RE aangesteld als risicomanager.

3.4 Diversiteit Bestuur en overige gremia

In de samenstelling van het bestuur, de RvT en de belanghebbendenorganen streven wij naar de diversiteitsvereisten zoals bedoeld in de Code Pensioenfonds. De RvT bestaat voor de helft uit vrouwen. Op grond van artikel 107 Pensioenwet rapporteren wij over de samenstelling naar leeftijd en geslacht van het bestuur en het BO. Op dit moment wordt niet voldaan aan de doelstelling ten aanzien van deze gremia. Bij de werving van bestuurders is aandacht geweest voor diversiteit. Daarbij is uitdrukkelijk getracht ook kandidaten onder de 40 jaar te vinden met wie een goede match was in de samenstelling van het bestuur. Dit heeft niet tot geschikte kandidaten geleid. In paragraaf 4.6.2 is een nadere toelichting opgenomen over de naleving van de Code Pensioenfonds. Tevens is in **bijlage 2** is een overzicht opgenomen van de nevenfuncties van de bestuursleden en leden van de RvT.

4. Governance

Het fonds geeft uitvoering aan de pensioenreglementen zoals overeengekomen in de afgesloten uitvoeringsovereenkomsten. In de uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt tussen het fonds en de werkgevers over de uitvoering van de pensioenreglementen. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt “als goed huisvader” de regie over de werkzaamheden van het fonds. De uitvoeringsovereenkomst(en) en het pensioenreglement(en) zijn beschikbaar via het eigen digitale domein van de kring(en).

4.1 Besluitvorming

Het bestuur heeft zestien maal vergaderd in het verslagjaar, waarvan 1 telefonische vergadering. Daarnaast zijn, waar nodig, besluiten buiten de vergaderingen om genomen. De beleggingscommissie en de risicocommissie hebben, waar van toepassing, in de bestuursvergadering het bestuur geadviseerd.

Uitgangspunt bij het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel, is dat wordt gehandeld in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van de genomen maatregelen. De overwegingen bij besluitvorming van het bestuur zijn in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. De belangenafweging uit zich in een streven naar een kostenefficiënt en transparant pensioen, tegen zo scherp mogelijke voorwaarden ingekocht. De belangenafweging blijkt ook uit zo gedegen mogelijke analyses op actuaireel gebied om de deelnemers een zo goed mogelijk pensioen te bieden.

De belangrijkste vergaderonderwerpen naast de reguliere beleidscyclus waren:

- Mandaatrichtlijnen van de matchingportefeuille van Kring RBS en het afdeckingspercentage;
- Ontheffing Minimaal Vereist Eigen Vermogen Kring DC;
- Collectieve waardeoverdracht Pensioenfonds Bavaria;
- Juridische fusie Pensioenfonds RBS;
- Bewaken weerstandsvermogen en financieringsconstructie;
- Offreren governancekosten;
- Herverzekering arbeidsongeschiktheidsrisico en overlijdensrisico;
- Versterking bestuursbureau;
- Profielschets vierde bestuurslid;
- Benoeming SBO;
- Opzet en invulling BO RBS en BO Bavaria;
- Aanpassen pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar;
- Aansluitingen nieuwe klanten;
- Inrichten commissies;
- IBNR-voorziening.

4.2 Wijzigingen in fondsdocumentatie

In september 2017 is de hoofdtekst van de statuten gewijzigd. DNB had vragen gesteld over de medezeggenschap bij Centraal Beheer APF en is hierover met het bestuur in overleg getreden. Naar aanleiding van dit overleg is de rol van het KOM, kort samengevat, aangepast tot een rol bij ontslag en benoeming van de RvT, een hoorrecht bij de profielschets van de bestuursleden en enkele onderwerpen op fondsniveau. De belanghebbendenorganen hebben uitsluitend goedkeurings- en adviesrechten voor voorgenomen bestuursbesluiten die betrekking hebben op de kring waarvoor zij zijn ingesteld.

Een wijziging van de werkingssfeer van een kring wordt in de statuten opgenomen. De werkingssfeer staat in een bijlage bij de statuten. De werkingssfeer van een kring wijzigt bijvoorbeeld door toetreding van werkgevers. De notaris van het fonds passeert frequent nieuwe statuten voor de standaardkringen waarin de nieuw toegetreden werkgevers zijn opgenomen.

Ter gelegenheid van de vergunningaanvraag is in 2016 een complete set fondsdocumenten opgesteld bestaande uit onder meer alle reglementen en documenten over compliance, beleggingen en risicomanagement. Het bestuur heeft in 2017 enkele van deze stukken aangepast en opnieuw vastgesteld, waaronder:

- beloningsbeleid: was nog niet definitief;
- uitvoeringsovereenkomsten: in lijn gebracht met de verbetering van onze pensioenregelingen;
- Abtn 's en reglementen van alle standaardkringen: in lijn gebracht met onze pensioenregelingen en actuariële en fiscale cijfers
- reglement van SBO, KOM en de beleggingscommissie.

In de bestuursvergadering van 18 april 2017 heeft het bestuur de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling vastgesteld. Op 25 oktober 2017 heeft het bestuur een hernieuwd integriteitsbeleid vastgesteld. In het vastgestelde beleid zijn enkele definities aangescherpt en is de incidenten- en klokkenluidersregeling uitgesplitst.

Voor de start van de Kring RBS en Kring Bavaria in 2017 zijn in het verslagjaar de uitvoeringsovereenkomsten en de pensioenreglementen opgesteld. Daarnaast heeft het bestuur de premiestelling voor de eigen kringen vastgesteld en zijn de Abtn 's vastgesteld.

4.3 Klachten- en geschillenregeling

In het verslagjaar hebben wij 7 klachten ontvangen. Deze klachten zijn in behandeling genomen en, als daar aanleiding voor was, hersteld. In de andere gevallen is uitleg gegeven over de betreffende situatie. De klachten gaven geen aanleiding tot wijzigingen in de pensioenregeling of werkprocessen.

Wij verbeteren de dienstverlening continu. Zo hebben wij in 2017 vanuit het afhandelen van een klacht een deelnemer gevraagd om te participeren in het testpanel voor de online omgeving van het deelnemersportaal. Op aanraden van het testpanel is een zoekfunctie toegevoegd op de website voor Kring RBS en zijn verbeteringen doorgevoerd in het online deelnemersportaal, waaronder een duidelijke verwijzing naar het Pensioenregister en Nibud voor een totaaloverzicht van het besteedbaar inkomen voor later.

Periodiek zijn klanttevredenheidsmetingen uitgevoerd door middel van een Net Promotor Score (NPS). In het verslagjaar is de uitkomst van de klanttevredenheidsmetingen positief.

Het klantteam voor Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds van Achmea Pensioenservices behandelt in eerste instantie de klachten en geschillen en informeert het fonds over de voortgang. In tweede instantie kan een bezwaarschrift worden gericht tot het bestuur van het fonds. Hierbij is het bestuur bereid te luisteren naar belanghebbende om zodoende het beleid te analyseren en waar nodig aan te passen. Indien de belanghebbende zich niet kan vinden in de uitkomst hiervan kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. De klachten- en geschillenprocedure is beschikbaar op onze website, www.centraalbeheerapf.nl.

Onregelmatigheden die binnen het fonds, zijn organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed zijn gesignaleerd kunnen worden gerapporteerd conform de Klokkenluidersregeling van het fonds. Ook bij de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder zijn klokkenluidersregelingen geïmplementeerd.

4.4 Beloningsbeleid

In ons beloningsbeleid is geen plaats voor variabele of prestatie-gerelateerde beloningen voor betrokkenen. Ons beloningsbeleid doet geen afbreuk aan de bedrijfsstrategie, doelstellingen, waarden en langetermijnbelangen van het fonds en zijn belanghebbenden. De beloningsverhoudingen zijn redelijk en billijk. De beloning dient daarbij steeds in redelijke verhouding te staan tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de implementatie en uitvoering van het beloningsbeleid. Het bestuur kan wijzigingen in het beloningsbeleid vaststellen na goedkeuring van de RvT. De RvT heeft goedkeuringsrecht op het beloningsbeleid en monitort een zorgvuldige opzet, uitvoering en evaluatie van het beloningsbeleid.

De bestuursleden, leden van de RvT en leden van de belanghebbendenorganen zijn in het verslagjaar betaald door het fonds. Er zijn aan hen geen leningen verstrekt, noch is sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders, leden van de RvT of de leden van de belanghebbendenorganen. De bestuurders en de leden van de RvT nemen geen deel aan de pensioenregelingen van het fonds.

Uitgangspunt is dat de beloningen voldoen aan de eisen uit het Besluit Financieel Toetsingskader (Ftk), de Code Pensioenfonds en de Principes beheerst beloningsbeleid van AFM en DNB. De beloningen van voornoemde groepen zijn naar tevredenheid onderworpen aan bovengenoemde toets.

Toets aan besluit financieel toetsingskader pensioenfonds

Het Besluit Ftk stelt eisen aan het beheerste beloningsbeleid van een pensioenfonds. Het beleid moet niet aanmoedigen tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. Uit de eisen in het Besluit Ftk volgt dat het beleid moet worden opgeschreven, vastgesteld en openbaar gemaakt. Wij hebben deze eisen opgevolgd. Het vastgestelde beloningsbeleid is beschikbaar via de website van Centraal Beheer APF.

De huidige beloning is afgestemd op de taken en omvang van het fonds ultimo verslagjaar. Bovendien bevat de beloning geen risicoprikkels. Hiermee wordt ten aanzien van de beloning voldaan aan de wettelijke eisen.

Toets aan Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen gaat in artikel 77 tot en met 81 in op het beheerste beloningsbeleid.

De afgesproken beloningen zijn afgestemd op de grootte van het fonds. Het tijdsbeslag is gebaseerd op de toets aan het voltijdequivalent van DNB. Er zijn geen prestatiegerichte beloningen. Er zijn geen ontslagvergoedingen overeengekomen. Hiermee wordt voldaan aan de Code Pensioenfondsen.

4.4.1 Goed Pensioenfondsbestuur

De samenleving vraagt van bedrijven, instellingen en organisaties dat zij toezicht op hun eigen functioneren vormgeven en dat zij verantwoording afleggen aan hun belanghebbenden. Het gaat daarbij vooral om de wijze waarop verantwoording wordt afgelegd aan belanghebbenden en de wijze waarop het interne toezicht is georganiseerd. Het bestuur legt de verantwoording over het gevoerde beleid, de uitkomsten en beleidskeuzes af in het bestuursverslag.

4.4.2 Beheerste en integere bedrijfsvoering

Om de kwaliteit van de dienstverlening aan deelnemers (waaronder ook slapers en pensioengerechtigden) en werkgevers te kunnen waarborgen, hebben wij een raamwerk ingericht voor het interne beheersingssysteem. De basis voor beheerste bedrijfsvoering door het fonds ligt in de administratieve organisatie en de wijze waarop het model van 'three lines of defence' is vormgegeven.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie beschrijft op hoofdlijnen de processen, de risico's en de maatregelen om de processen en de risico's te beheersen. Voor Centraal Beheer APF is de beheersing van de uitbestedingen een belangrijk aspect, omdat alle operationele processen zijn uitbesteed. Hiertoe is eerst een RACI tabel (responsible, accountable, consulted, informed) opgesteld die als basis heeft gediend bij het inrichten van de administratieve organisatie van het fonds. Vervolgens hebben wij een uitbestedingsbeleid opgesteld dat eisen stelt aan zowel de leveranciers als het selectieproces daarvan. De uit te besteden werkzaamheden zijn gedefinieerd in uitbestedingsovereenkomsten en SLA's (service level agreements). In deze SLA's zijn de uitbestede diensten nader gedetailleerd en waar mogelijk voorzien van KPI's (kritische performance-indicatoren). De leveranciers rapporteren per kwartaal de performance ten opzichte van de SLA. Het bestuur beoordeelt deze rapportages en bespreekt deze met de leveranciers. Op deze wijze houdt het bestuur gedurende het jaar toezicht op de uitbestede werkzaamheden.

In aanvulling op de SLA rapportage ontvangt het bestuur elk kwartaal de NFR-rapportage. Deze niet financiële risico's geven inzicht in de procesuitvoering en eventueel opgetreden incidenten bij de leverancier. Ook deze rapportage wordt met de leverancier besproken.

Jaarlijks verstrekken de leveranciers APS en Achmea Services een ISAE3402 type II verklaring. Deze verklaring geeft voor de geselecteerde processen weer of de beheersmaatregelen adequaat zijn en of deze gedurende het jaar hebben gewerkt. De door de leveranciers opgestelde rapportage wordt gecontroleerd door een onafhankelijke accountant. Voor het bestuur is deze verklaring een belangrijk signaal over de betrouwbaarheid van de uitgevoerde uitbestede processen. De rapportage wordt met de leveranciers besproken.

De accountant waarmerkt de staten en verstrekt een controleverklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarlijkse verslagstaten en de jaarrekening. Hij geeft een oordeel over de betrouwbaarheid van de weergave van de gegevens over de grootte en samenstelling van het vermogen van de collectiviteitkring en het fonds als geheel en het resultaat ultimo het verslagjaar. Ter ondersteuning voor de toetsing van de jaarrekening door de accountant wordt eveneens van de ISAE 3402 type II rapportage gebruik gemaakt.

Een andere belangrijke doelstelling om de belangen van de deelnemers te dienen is het waarborgen van de integriteit van de gegevens en de gegevensverwerkende processen. Hiertoe hebben wij beleid geformuleerd inzake integriteit, incidenten, klokkenluiders en compliance. Dit beleid maakt integraal deel uit van het uitbestedingsbeleid en de afspraken met de leveranciers. Zij verklaren zich bekend met dit beleid en daaraan compliant te werken. De toetsing hiervan is onderdeel van de eerder besproken rapportages.

Bestuursmodel

Het 'three lines of defence' model preciseert drie verdedigingslinies voor het beheersen van risico's. Wij hebben het risicomanagementproces nader uitgewerkt in het risicomanagementbeleid. Onderstaande afbeelding geeft een schematische verdeling weer van de wijze waarop het model 'three lines of defence' is vormgegeven:

1e lijn >	2e lijn >	3e lijn >
Bestuur	Risk & Compliance	Accountant/Actuaris*
Primair verantwoordelijk voor risicobeheersing	Identificatie, meting, monitoring, activering en rapportage van risico's, wet- en regelgeving en controle op normenkader	Beeoordeling van de opzet en effectiviteit van risicomanagement en interne beheersing
Pensioenfonds		
Bestuur - Bestuursbureau		
Uitvoeringsorganisatie		

* De door het bestuur benoemde accountant/actuaris

Het bestuur heeft in de derde lijn Deloitte en Willis Towers Watson benoemd tot respectievelijk controlerend accountant en certificerend actuaris. Door de aanstaande invoering van de IORP II richtlijn kan de invulling van het 3LoD bestuursmodel gaan wijzigen in 2018/2019.

4.4.3 Naleving Code Pensioenfonds

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben samen de Code Pensioenfonds (hierna: de Code) opgesteld. De Code bevat bepalingen over het functioneren van de verschillende bestuurlijke organen binnen een pensioenfonds en gaat ook uitgebreid in op de daaraan gekoppelde thema's als benoemingen en zittingstermijnen. Onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen komen ook aan bod. De Code is per 1 juli 2014 wettelijk verankerd in de Pensioenwet.

Deskundigheid, betrokkenheid en goede samenwerking vormen de basis voor goed bestuur van een pensioenfonds en voor alle andere interne organen die daarbij een rol spelen. De Code richt zich op de drie bestuurlijke kernfuncties: besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. Dit alles behoeft een goede balans via een sluitend systeem van controle en evenwicht tussen de functies. Een goede balans tussen de bestuurs-, toezicht- en verantwoordingsfuncties is van belang voor het optimaal functioneren van een pensioenfonds. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit-beginsel.'

Het bestuur van het fonds heeft de naleving van de normen van de Code geïnventariseerd. Voor zover het pensioenfonds afwijkt van de normen van de Code wordt dit hierna per norm toegelicht voor de normen die op het fonds als geheel en op de kringen van toepassing zijn. De nummering van de normen correspondeert met die in de Code.

Norm uit de Code	Toelichting
Norm 45 "Benoeming en ontslag worden uitgevoerd door belanghebbenden, zo mogelijk door het orgaan zelf, met betrokkenheid van een ander orgaan van het pensioenfonds. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan (VO) en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het VO."	Bij vergunningverlening (15 juli 2016) waren er nog geen belanghebbenden. De werving en selectie van bestuur en RvT is door de oprichtende partij gedaan. Alle beleidsbepalers zijn getoetst door DNB. Het KOM benoemt <i>going concern</i> de leden van de RvT; hierin hebben de voorzitters van alle belanghebbendenorganen zitting. De RvT benoemt bestuursleden. Hiermee ligt het primaat bij de belanghebbenden, zij het op indirecte wijze.
Norm 50 Het bestuur zorgt voor een programma van permanente educatie voor de leden van het bestuur. Dit programma heeft tot doel de geschiktheid van de leden van het bestuur op peil te houden en waar nodig te verbreden of te ontwikkelen.	In het verslagjaar 2017 heeft het bestuur diverse kennissessies bijgewoond, maar niet in het kader van een specifiek geformuleerd programma. In 2018 wordt een geschiktheidsplan opgesteld inclusief een programma voor permanente educatie.
Norm 67 en 68 67 In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één man en één vrouw. 68 In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.	Het bestuur heeft in het verslagjaar geen leden onder de 40 jaar. Het SBO heeft in het verslagjaar geen leden onder de 40 jaar. Het SBO heeft in het verslagjaar geen vrouwelijk lid. BO RBS heeft in het verslagjaar geen leden onder de 40 jaar. BO Bavaria heeft in het verslagjaar geen vrouwelijk lid. Bij de werving van de bestuurders is getracht eisen ten aanzien van geschiktheid, tijdsbeslag en betrouwbaarheid in te vullen en is aandacht geweest voor diversiteit. Daarbij is uitdrukkelijk getracht ook kandidaten onder de 40 jaar te vinden met wie een goede match was in de samenstelling van het bestuur. Dit heeft niet tot geschikte kandidaten geleid. Er zijn door belanghebbenden in het verslagjaar geen kandidaten onder de veertig jaar voorgedragen voor BO RBS en voor het SBO. Voor BO Bavaria zijn door belanghebbenden in het verslagjaar geen vrouwelijke leden voorgedragen.

4.4.4 Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het bestuur heeft een geschiktheidsmatrix opgesteld en de verdeling van de deskundigheidsgebieden binnen het bestuur beoordeeld. Wij zijn van oordeel dat de verdeling van de kennisgebieden en kennisniveaus voldoende de continuïteit van de dagelijkse beleidsvoering waarborgt. Het bestuur beschikt over voldoende deskundigheid om zijn taken uit te voeren.

4.4.5 Follow-up bevindingen intern toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de RvT. De RvT heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken van het fonds. De bevindingen van de RvT gedurende het verslagjaar zijn opgenomen in hoofdstuk 19, alsmede de reactie van het bestuur hierop.

4.5 Toezichthouders DNB en AFM

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op pensioenfondsen. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie die pensioenfondsen volgens de wet aan deelnemers moeten geven. DNB beoordeelt de financiële aspecten.

Wij voeren periodiek telefonisch, persoonlijk en schriftelijk overleg met DNB. Er is in het verslagjaar regelmatig contact geweest met DNB, onder andere over de voorgenomen fusie met Pensioenfonds RBS, de collectieve waardeoverdracht vanuit Pensioenfonds Bavaria, het weerstandsvermogen en de statuten. Een bijzonder en voor ons belangrijk gespreksonderwerp met DNB is het berekenen van het MVEV, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen, voor Kring DC en de standaard DB-kringen. Al bij het opstellen van de jaarcijfers over 2016 gaven wij aan met DNB van mening te verschillen over de berekeningsmethode voor Kring DC en hierover in gesprek te zijn met DNB.

Wij hebben DNB verzocht ontheffing te verlenen met betrekking tot de eisen die worden gesteld aan de omvang en de samenstelling van het MVEV voor de standaard DB-kringen en Kring DC. DNB heeft dit verzoek voor de standaard DB-kringen toegewezen. DNB heeft dit verzoek voor de Kring DC gedeeltelijk toegewezen. De berekening van het MVEV hebben wij gebaseerd op de beschikkingen die DNB in april 2018 heeft verstrekt.

Voor de Kring DC zijn wij nog steeds van mening dat de berekeningsmethode niet passend is. Wij hebben in mei 2018 bezwaar aangetekend.

Ook met de AFM is in het verslagjaar overleg gevoerd, onder meer over de invoering van het standaardmodel verbeterde premieregeling. Dit standaardmodel is in november 2017 goedgekeurd door de minister en op 1 december gepubliceerd in de Staatscourant. De formele ingangsdatum was 1 januari 2018. Per die datum moeten pensioenfondsen standaard terminologie gebruiken bij het informeren van deelnemers over hun keuze tussen een vaste of een variabele uitkering bij een premieregeling, binnen Centraal Beheer APF de Kring DC.

Gezien de korte realisatietijd voor deze verbetering hebben wij de AFM voorgesteld per 1 juli 2018 de voorgeschreven formats in onze systemen geïntegreerd te hebben en in de tussenliggende periode de vereiste informatie in een ander bestaand format ter beschikking te stellen. De AFM heeft hierin geen reden gezien voor nader toezicht.

4.5.1 Onderzoeken DNB 2017

In de maand juni van het verslagjaar is door DNB een onderzoek gestart naar de datakwaliteit bij custodian KAS BANK N.V. Het onderzoek is gehouden in het kader van het toezicht op de uitbesteding door pensioenfonds. DNB verwachtte van het fonds geen actieve betrokkenheid tijdens het onderzoek.

Om meer inzicht te verkrijgen in de mate waarin APF'en toekomstbestendig zijn, voert DNB bij zes APF'en een on-site onderzoek uit, waaronder ook bij Centraal Beheer APF.. Hierbij heeft DNB onder andere gekeken naar de dekkendheid van de uitvoeringskosten en de daarbij horende tarifiering. Het onderzoek werd uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van de afdeling On-site Toezicht Pensioenfonds en Verzekeraars.

Als vertrekpunt voor het onderzoek heeft DNB generieke en negatief geformuleerde hypothese opgesteld. DNB heeft via interviews en het bestuderen van documenten zich een beeld gevormd over het fonds. De observaties van DNB zijn vastgelegd in een rapportage, welke aan het fonds ter beschikking is gesteld. De reactie van het fonds is hierin opgenomen. De rapportage is binnen DNB door de afdeling On-site Toezicht aan het account toezicht op Centraal Beheer APF verstrekt. Het bestuur van Centraal Beheer APF zal met het account toezicht van DNB hierover in gesprek gaan.

4.5.2 Toezichtthema's DNB

Jaarlijks publiceert DNB de 'Toezicht Vooruitblik' waarin financiële instellingen kunnen lezen wat zij het komende jaar van DNB kunnen verwachten.

4.5.2.1 Toezichtthema's 2017

In de 'Toezicht Vooruitblik 2017' heeft DNB het volgende opgenomen: "Het pensioenstelsel kent forse kwetsbaarheden. Het huidige contract kan de gewekte verwachtingen niet waarmaken, doet onvoldoende recht aan de verschillen in risicobehoeftes tussen generaties en sluit steeds minder goed aan op de arbeidsmarkt. Daarnaast versterkt het stelsel de conjunctuur en is er sprake van een ondoorzichtige en moeilijk uitlegbare herverdeling tussen generaties, die het draagvlak voor het pensioenstelsel ondermijnt. De overgang naar een nieuw contract is ingewikkeld en vraagt om zorgvuldige analyse en besluitvorming. Het publiek moet bovendien goed worden voorbereid en al te hoge verwachtingen moeten worden bijgesteld. De speerpunten voor het toezicht sluiten aan op de actuele ontwikkelingen in de pensioensector."

Voor pensioenfonds. DNB noemt in de vooruitblik 2017 als toezichtthema's:

- Duidelijke verwachtingen: correcte en heldere informatievoorziening.
- Verandervermogen, beheersing en strategische risico's en effectiviteit van bestuursmodellen.
- Houdbare bedrijfsmodellen en beheerste consolidatie.
- Robuuste pensioenadministraties.

Het bestuur onderschrijft het belang van duidelijke verwachtingen en heldere communicatie. Wij werken aan vertrouwen. Dat doen we door het bieden van online integraal inzicht en overzicht, relevante communicatie, keuzemogelijkheden en inspraak.

Ons fonds is op basis van de modernste inzichten en wetgeving opgericht. De structuur en inrichting van het fonds als APF maken dat het fonds gereed is voor de op handen zijnde wijzigingen in het pensioenstelsel.

Wij bundelen de krachten van pensioenfonds, werkgevers en werknemers om zo veel mogelijk pensioen uit elke ingelegde euro halen. Dat doen we door het realiseren van schaalvoordelen in administratie en het verstandig en slim beheren van het gezamenlijk vermogen en door het delen van risico's en resultaat.

4.5.2.2 Toezichtthema's 2018

In de 'Toezicht Vooruitblik 2018' heeft DNB het volgende opgenomen: "De financiële positie van veel pensioenfonds blijft kwetsbaar. Hoewel sommige pensioenfonds verbetering van hun financiële positie laten zien, is voor veel fonds niet uitgesloten dat zij in de toekomst moeten korten op uitkeringen. Bij deelnemers gewekte verwachtingen kunnen hierdoor mogelijk niet worden waargemaakt. Zowel het op orde brengen van de financiële positie als het dichten van de verwachtingskloof richting deelnemers is essentieel."

Met de onderzoeken die DNB voor 2018 agendeert, wordt de nadruk gelegd op het versterken van de financiële positie van pensioenfonds en het anticiperen op toekomstige veranderingen. Daarnaast zal DNB in 2018 ook toezichtactiviteiten uitvoeren om specifieke risico's onder de aandacht te brengen, te identificeren en, waar nodig, te mitigeren. Zowel sectorbreed als bij individuele pensioenfonds.

Naast prioriteiten voor 2018 heeft DNB ook 3 speerpunten voor de komende jaren:

1. Technologie en de risico's daarvan voor de bedrijfsvoering;
2. Toekomstgerichtheid en duurzaamheid;
3. Financieel-economische criminaliteit.

Voor pensioenfonds noemt DNB in de vooruitblik 2018 als toezichtthema's:

- Evenwichtige financiële keuzes dragen bij aan vertrouwen.
- Toekomstgerichtheid.
- Beheerste pensioenuitvoering in een digitaliserende omgeving.
- Klaar voor IORP II.

De toezichtthema's van DNB voor 2018 sluiten aan bij het beleid van het bestuur. Het bestuur volgt de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel en de Europese richtlijn IORP II nauwgezet. Digitale technieken en informatietechnologie zijn geen doel op zichzelf. Maar wel het beoogde resultaat daarvan: effectiviteit en efficiency. Daar willen we maximaal van profiteren en daarom investeren we voortdurend vanuit onze collectieve kracht in innovatieve technieken. Dat draagt immers bij aan ons hogere doel: zo veel mogelijk pensioen per euro inleg.

4.6 Naleving wet- en regelgeving

Wij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet. Voor het fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de gewenste opvolging wordt bepaald in de bestuursvergaderingen. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

1. ons fonds in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
2. ons fonds in het boekjaar 2017 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
3. in het boekjaar 2017 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
4. er geen sprake is van de situatie, bedoeld in artikel 172 Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle of bepaalde organen van een pensioenfonds is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

4.7 Gedragscode

De verbonden personen en insiders hebben een nalevingsverklaring van de gedragscode getekend. Dit wordt gecontroleerd door de externe compliance officer van NCI. Er zijn in het verslagjaar geen afwijkingen geconstateerd.

4.8 Uitvoering pensioenregeling en uitbesteding

Wij hanteren een strak leveranciersmanagement vanuit een onafhankelijke positie als opdrachtgever. Het bestuur blijft te allen tijde eindverantwoordelijk voor de activiteiten van het fonds. Wij voeren periodiek overleg met de pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder over de kwaliteit van de uitvoering. De pensioenuitvoerder en vermogensbeheerder verstrekken periodiek een voortgangsrapportage (zie 4.9.1 en 4.9.2 hierna).

4.9 Relatie met Achmea

Ons fonds is een zelfstandige stichting en is onafhankelijk van Achmea en van Centraal Beheer. Het bestuur bepaalt het beleid van het fonds, met de RvT in zijn rol als toezichhouder.

Wij hebben activiteiten uitbesteed aan onderdelen van Achmea. In de uitvoering van ons beleid werken wij samen met drie leveranciers: Achmea Investment Management (Achmea IM) voor het vermogensbeheer, Achmea Pensioenservices voor de administratie en Centraal Beheer voor de distributie.

Verder hebben wij een financieringsrelatie met Achmea voor enerzijds het weerstandsvermogen en anderzijds de aanloopkosten en aanloopverliezen.

4.9.1 Pensioenbeheer

Wij hebben met Achmea Pensioenservices afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau die zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorende service level agreement (SLA). Wij ontvangen per kwartaal SLA rapportages over de manier waarop Achmea Pensioenservices invulling geeft aan de afgesproken niveaus van dienstverlening. Deze rapportage wordt door APS in de risicocommissie toegelicht; de risicocommissie adviseert vervolgens het bestuur over eventueel te nemen stappen. In aanvulling hierop heeft in het verslagjaar intensief werkoverleg plaatsgevonden om de dienstverlening te optimaliseren.

De kwaliteit van de dienstverlening monitoren wij aan de hand van de rapportage Niet Financiële Risico's. De NFR informeert ons over de blijvende werking van de controls die de betrouwbaarheid van de uitvoering moeten waarborgen. Tevens bevat de NFR een overzicht van incidenten die de uitvoering van taken voor het APF raken. APS licht de rapportage toe in de risicocommissie; de risicocommissie formuleert een advies aan het bestuur.

In het verslagjaar heeft het bestuur geen aanleiding onderkend om de afspraken met APS te herzien. Wel heeft het bestuur overleg gevoerd met de directie van APS over de aard, kwaliteit en snelheid van de dienstverlening.

Ons aansluitingenproces voor nieuwe werkgevers is in 2017 deels gerobotiseerd en hierdoor wordt een aansluiting technisch gezien in korte tijd ingeregeld, los van de eisen die medezeggenschap op grond van de Pensioenwet met zich meebrengt. Daarnaast is in 2017 ook de bijspaarregeling gerobotiseerd. Robotisering van processen draagt bij aan kostenefficiëntie waarmee wij inspelen op de wens van de deelnemer om zoveel mogelijk pensioen per ingelede euro te realiseren. Ook stelt het gebruik van robots ons in staat meer klantgericht te opereren door bijvoorbeeld de communicatie toe te spitsen op de levensfase en levensgebeurtenissen van de deelnemer. De pensioenuitvoerder bewaakt de gerobotiseerde processen en stuurt indien nodig bij.

4.9.2 Vermogensbeheer

In de overeenkomst tussen Achmea IM en Centraal Beheer APF zijn de activiteiten van de vermogensbeheerder vastgelegd. Wij hebben afspraken gemaakt met de vermogensbeheerder over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau die zijn vastgelegd in de uitbestedingsovereenkomst. Achmea IM voert het beleggingsbeleid van ons fonds uit binnen de daarvoor geldende richtlijnen, door het belegde vermogen te doen beheren door diverse externe partijen.

Wij ontvangen periodiek rapportages over de manier waarop Achmea IM invulling geeft aan de dienstverlening. Per kring ontvangen wij rendements- en risicorapportages per maand. Deze worden besproken in de beleggingscommissie en worden tevens aan de desbetreffende BO's verstrekt. Een versie met meer toelichting en detail ontvangen wij per kwartaal; ook deze wordt in de beleggingscommissie besproken. De beleggingscommissie beoordeelt of de rapportages aanleiding geven tot actie en adviseert het bestuur hierover.

Ook Achmea IM verstrekt per kwartaal SLA en NFR rapportages. Deze zijn in het verslagjaar door de beleggingscommissie besproken en gemonitord.

4.9.3 Distributie

Centraal Beheer verzorgt onze distributie. Wij hebben met de distributiepartner Centraal Beheer afspraken gemaakt over de te leveren diensten en het kwaliteitsniveau die zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst met bijbehorend dienstenoverzicht en SLA.

Centraal Beheer behoort tot de grootste verzekeraars in Nederland en heeft als onderdeel van Achmea een groot netwerk in de adviesmarkt en pensioenmarkt. Wij maken in het kader van de dienstverlening als APF gebruik van dit netwerk en van de merk- en domeinnamen van Centraal Beheer Achmea. De voorwaarden met betrekking tot dat gebruik zijn vastgelegd in een licentieovereenkomst.

4.9.4 Financiering

Achmea heeft zich bij de oprichting van het fonds bereid verklaard om het weerstandsvermogen te financieren. Hierbij zal Achmea de helft van het bedrag als schenking beschikbaar stellen en de helft via een achtergestelde lening. Voor de achtergestelde lening is een overeenkomst opgesteld, waarbinnen het fonds trekkingen kan doen wanneer aanvulling van het beschikbaar weerstandsvermogen vereist is. Binnen de afspraken kan het fonds dan tevens om een aanvullende schenking verzoeken, in principe van gelijke hoogte.

De details en voorwaarden zijn opgenomen in de jaarrekening van de bedrijfsomgeving, als toelichting op de passiva en de niet uit de balans blijkende verplichtingen.

Deze regeling is van toepassing op de standaardkringen en vormt onderdeel van het pensioenproduct dat het APF aanbiedt. Ook de Kring Bavaria heeft aangegeven van deze regeling gebruik te willen maken. Kring RBS heeft het weerstandsvermogen, dat nodig was bij het starten van deze kring, zelf gefinancierd en in het APF ingebracht. Tussen de Kring RBS en de bedrijfsomgeving zijn afspraken gemaakt met betrekking tot het aanvullen van het weerstandsvermogen als gevolg van de stijging van het belegd pensioenvermogen door premiestortingen en waardevermeerdering uit hoofde van beleggingsresultaten. De details zijn opgenomen in de jaarrekening van Kring RBS.

Bij de oprichting van het fonds realiseerde Achmea zich dat het fonds in de eerste jaren meer uitgaven dan inkomsten zou hebben. Daarom is een faciliteit verleend om die aanloopkosten te financieren; de 'kleine lening' genaamd. Deze is afgesloten en ingegaan in de vorige verslagperiode en was nog van kracht aan het begin van het verslagjaar.

Bij het einde van de looptijd van de kleine lening is een nieuwe financieringsafpraak gemaakt. In aansluiting hierop is de bestaande 'kleine lening' afgelost en is faciliteit beschikbaar voor de financiering van aanloopverliezen in de eerstkomende jaren.

In de loop van het verslagjaar zijn de regels voor het berekenen van het beschikbaar weerstandsvermogen nader geduid door DNB. Het gevolg van die nadere duiding was dat binnen het eigen vermogen de negatieve algemene reserve (negatief door de cumulatieve aanloopverliezen) ertoe leidde dat de achtergestelde lening niet meer meetelde als beschikbaar weerstandsvermogen. Deze ongewenste situatie heeft het fonds besproken met Achmea om te komen tot een toekomst-vaste oplossing voor de aanloopkosten en de aanloopverliezen:

- Liquiditeit: het bedrag uit de achtergestelde lening is tijdelijk aangewend om de kleine lening af te lossen. Tevens is een nieuwe kredietfaciliteit afgesproken voor liquiditeitsdoeleinden. Deze afspraak geeft Centraal Beheer APF de ruimte om liquide middelen te verkrijgen, mocht dat noodzakelijk zijn. Tot op heden is van deze faciliteit geen gebruik gemaakt.
- Financiering aanloopkosten en dekking aanloopverliezen: voor de eerstkomende jaren is afgesproken dat de aanloopkosten niet meer via een lening maar door een schenking worden gefinancierd. Deze schenking is voor het fonds een bate en zorgt daarmee voor een positief saldo tussen baten en lasten. Hierdoor telt de achtergestelde lening voor het volledige opgenomen bedrag mee en kan de oorspronkelijke financiering van het weerstandsvermogen in stand blijven.
- De details en voorwaarden zijn opgenomen in de jaarrekening van de bedrijfsomgeving, als toelichting op de passiva en de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

5. Vermogensbeheer en investment beliefs

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het beleid op het gebied van vermogensbeheer voor het fonds als geheel is ingericht. Het beleid voor de diverse kringen is per kring niet op alle onderdelen gelijk aan dat voor het fonds als geheel. Daarom zijn de kringspecifieke onderdelen nader uitgewerkt per kring.

5.1 Beleggingsbeleid

Wij beleggen vanuit het 'prudent person' beginsel. Hierbij moeten de beleggingen voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Dit houdt onder andere in dat het beleggingsbeleid per kring wordt afgestemd op de verplichtingenstructuur van de specifieke kring. Hierbij is rekening gehouden met de wettelijke eisen die onder het Financieel Toetsingskader aan het beleggingsbeleid en risicomanagement worden gesteld.

Het beleggingsbeleid is voor alle kringen gebaseerd op de investment beliefs van het fonds als geheel. Per kring wordt een ALM-studie uitgevoerd. De ALM-studie wordt vervolgens in het IMportefeuilleconstructie proces vertaald naar een strategische portefeuille voor de specifieke kring. Dit wordt vastgelegd in het beleggingsplan dat vervolgens wordt vertaald in beleggingsrichtlijnen voor de fiduciaire manager. De fiduciair manager legt de afspraken vast in mandaatrichtlijnen richting onderliggende beheerders. De beleggingsrichtlijnen dienen ter borging van het beleid van het bestuur. De fiduciair Achmea IM ondersteunt de beleggingscommissie en het bestuur bij de monitoring en selectie van de onderliggende vermogensbeheerders.

5.2 Investment beliefs

Wij streven ernaar de deelnemers van het fonds een zo hoog en betrouwbaar mogelijk inkomen voor later te bieden, gegeven het risicoprofiel. Het risicoprofiel van een kring en de investment beliefs zijn de basis voor de jaarlijkse beleggingscyclus die op kringniveau plaatsvindt.

Onderstaand zijn onze investment beliefs weergegeven:

1. **Doelstellingen, beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, en pensioenverplichtingen zijn leidend voor de samenstelling van de beleggingsportefeuilles.** Wij richten de beleggingsportefeuilles van de kringen zodanig in dat de rendements-/risico profielen op lange termijn zo goed mogelijk aansluiten bij deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten. Korte termijn afwijkingen hiertussen zijn binnen van te voren aangegeven grenzen toelaatbaar.
2. **Wij beleggen niet uitsluitend in risicovrije beleggingen omdat het nemen van beleggingsrisico's op lange termijn wordt beloond door een hoger (verwacht) rendement in vergelijking met risicovrije beleggingen.** Daarbij streven wij naar een goede diversificatie of spreiding over de verschillende beleggingscategorieën/producten en stijlen, dit is de meest eenvoudige manier om te komen tot een meer evenwichtige portefeuille in termen van rendement en risico.
3. **Het beheer van de beleggingen richt zich op lange(re) termijn ontwikkelingen en niet op market-timing.** Op lange termijn volgen de marktprijzen van beleggingen de ontwikkeling van de bijbehorende onderliggende reële markten. Bij het inrichten van de beleggingsportefeuille(s) is het daarom van groot belang een visie te hebben op de lange termijn ontwikkelingen. Op korte termijn is weliswaar sprake van "over - en undershootingseffecten", omdat

financiële markten sterk reageren op onverwachte gebeurtenissen, maar het is desondanks heel moeilijk zo niet onmogelijk de korte termijn prijsafwijkingen te voorspellen. Bij het beheren van de beleggingsportefeuille gaan wij daarom bewust zeer terughoudend om met het hanteren van korte termijnvoorspellingen.

4. **Wij dekken de risico's waar in onze ogen geen adequate beloning tegenover staan af.** Voor elke beleggingscategorie beoordelen wij periodiek of (gedeeltelijke) valuta-afdekking risico-verlagend werkt op de onderliggende beleggingen. Het renterisico en inflatierisico zijn per kring in die mate afgedekt die aansluit bij het ambitieniveau en de pensioenverplichtingen.
5. **Wij beleggen alleen in instrumenten die wij volledig begrijpen.**
6. **Gegeven ons governance budget hebben wij voorkeur voor beheersbare niet complexe beleggingen.** Wij kiezen alleen voor opname van complexe beleggingen indien deze het risico rendementsprofiel van de portefeuille naar verwachting sterk verbeteren.
7. **Wij kiezen, afhankelijk van het type markt en index, voor passief, smart passief, smart actief of actief beheer.** Wij onderscheiden twee assen: efficiëntie van indices en efficiëntie van markten. Efficiënte indices zijn indices waarbij de index de beste invulling geeft van de marktportefeuille. Bij inefficiënte indices kan op basis van wetenschappelijk onderzoek toegevoegde waarde worden gevonden in het gebruik van factoren als Value, Quality, Size, Momentum en Low Volatility.
Bij elk van de vier mogelijke combinaties maken wij verschillende keuzes:
 - a Bij efficiënte markten met een efficiënte index: passief beheer. Zo goedkoop en efficiënt mogelijk.
 - b Bij efficiënte markten met inefficiënte indices: smart-passief beheer. Tegen lage kosten willen wij gebruik maken van slimme beleggingsmogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties.
 - c Bij inefficiënte markten met inefficiënte indices: smart-actief beheer. Naast dat wij gebruik maken van bovenstaande mogelijkheden, trends, anomalieën en inefficiënties geven wij beheerders de ruimte om met actieve implementatie keuzes waarde toe te voegen.
 - d Bij inefficiënte markten met efficiënte indices: actief beheer. Dit doen wij indien wij ervan overtuigd zijn dat de geselecteerde vermogensbeheerders op langere horizon structureel de markt, ook na aftrek van veelal hogere kosten, weten te verslaan.
8. **Wij beleggen in derivaten voor zover dit helpt de portefeuille efficiënt te kunnen sturen en risico's te kunnen beheersen.**
9. **Maatschappelijk verantwoord beleggen loont.** Wij integreren maatschappelijk verantwoord beleggen in onze portefeuilles omdat wij geloven dat beleggingen in duurzame beleggingen hand in hand kunnen gaan met het behalen van gestelde rendementsdoelstellingen.
10. **Wij streven naar operationele efficiëntie in ons beleggingsproces.** Wij beleggen zo kostenefficiënt mogelijk omdat wij ons bewust zijn dat kosten zwaar drukken op het pensioenresultaat.

5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Wij hechten een groot belang aan maatschappelijk verantwoord beleggen en hebben ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Onze fiduciair, Achmea IM, faciliteert ons bij de uitvoering van dit beleid. Ons beleid bestaat uit engagement, corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitsluiten van ondernemingen van het belegbaar universum. Het verantwoord beleggingsbeleid wordt vormgegeven binnen de modules en bouwstenen waarmee de portefeuilles van de kringen worden samengesteld. De modules en bouwstenen worden later in dit hoofdstuk verder toegelicht.

Wij volgen met ons beleid de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties. Deze zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

Bij het in de praktijk brengen van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hanteren wij 5 instrumenten:

1. Screening & Uitsluiting: het uitsluiten van beleggingen in controversiële wapens, structurele schenders van het Global Compact en controversiële landen;
2. Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
3. Corporate Governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
4. ESG integratie in de beleggingsprocessen: het inzichtelijk maken van Environmental, Social en Governance als onderdeel van het beleggingsproces;
5. Monitoring maatschappelijk verantwoord beleggen beleid externe managers.

Engagement, het aangaan van dialoog met ondernemingen

Wij voeren een engagementbeleid dat zowel gericht is op dialoog met schenders van Global Compact principes als ook dialoog met ondernemingen over sociale- of milieu standaarden in de sector. Hierbij verschillen de doelen:

- Het doel van normatieve dialoog is om schendingen van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen of corruptie op te heffen en ondernemingsbeleid te wijzigen.
- Het doel van thematisch engagement is om ondernemingen aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren. In 2017 is daarom op meerdere sociale, ecologische of governance thema's de dialoog gevoerd met 110 ondernemingen. Naast deze 110 ondernemingen is in collectief nog met 125 andere ondernemingen gesproken.

Vier nieuwe thema's die in 2017 zijn gestart zijn waterrisico's in de energiesector, energie efficiency van consumentenelektronica, sociale risico's van suiker en cultuur en toezicht bij banken. Ook is de dialoog gevoerd met ondernemingen die principes van het Global Compact schenden. In totaal zijn in 2017 op 10 verschillende thema's met 75 ondernemingsentiteiten dialogen gevoerd. Tot slot heeft Achmea IM namens Centraal Beheer APF met 50 ondernemingsentiteiten die internationaal breed gedragen principes hebben geschonden, de normatieve dialoog gevoerd over deze schendingen.

Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij stemmen de aandeelhoudersrechten voor de aandelenfondsen waarin wij beleggen actief af met het Achmea IM stembeleid. Binnen dit stembeleid is extra oog voor ecologische, sociale en governance kwesties. Onze fiduciair ontvangt analyses van externe stembureaus die zijn aangepast aan het Achmea IM stembeleid. Op die manier maken wij altijd zelf een eigen afweging voor het inleggen van de stem.

Mede namens Centraal Beheer APF stemde Achmea IM voor de Wereldwijde Aandelenpool in 2017 op 500 vergaderingen. In totaal had dit betrekking op 7.356 agendapunten. In 2017 is in circa 22,5% van alle agendapunten tegen het management gestemd. Veruit het grootste deel van de tegenstemmen betrof benoeming van bestuurders (53%), gevolgd door remuneratievoorstellen (31%). Andere zaken waarbij stemmen tegen het management zijn uitgebracht, betreffen onder meer agendapunten rond klimaatverandering, gezondheid en veiligheid van medewerkers en transparantie van lobbyactiviteiten.

Integratie van duurzaamheidsinformatie in het beleggingsproces (ESG-integratie)

Onze fiduciair, Achmea IM is sinds 2007 een ondertekenaar van de Principles for Responsible Investing (PRI), waarmee zij aangeeft ESG-integratie in de beleggingsprocessen toe te passen en zich in te zetten voor promotie ervan. Dit beleid sluit aan bij de visie van het bestuur ten aanzien van ESG.

Bij de door Achmea IM beheerde beleggingsfondsen zijn Ecologische, Sociale en Goed bestuur factoren (ESG factoren) in het beleggingsproces geïntegreerd. Dit wordt gedaan voor de aandelen, bedrijfsobligaties en staatsobligaties beleggingen. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG gegevens van MSCI ESG.

Uitsluiten van controversiële wapens

Onder controversiële wapens verstaan wij wapens die bij gebruik:

- onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken;
- geen onderscheid maken tussen burgers en militaire doelen; en
- ook na afloop van het conflict slachtoffers maken en de maatschappij ontwrichten.

In de praktijk gaat het om bedrijven die nucleaire-, biologische- of chemische wapens, anti-persoonsmijnen of clusterbommen produceren. Per ultimo 2017 zijn 53 ondernemingsentiteiten geïdentificeerd als producenten van controversiële wapens, waardoor zij uit de verschillende beleggingsuniversums van de beleggingspools zijn verwijderd. Dit uitsluitingsbeleid is toepasbaar op de aandelen- en vastrentende waarden fondsen zoals hierboven weergegeven. Op de overige beleggingsfondsen is het eigen uitsluitingsbeleid niet toepasbaar vanwege de aard van de beleggingscategorie of omdat het een fund-of-fund structuur betreft waarbij de uitvoerder een eigen beleid toepast.

Uitsluiten van ondernemingen die internationale normen schenden

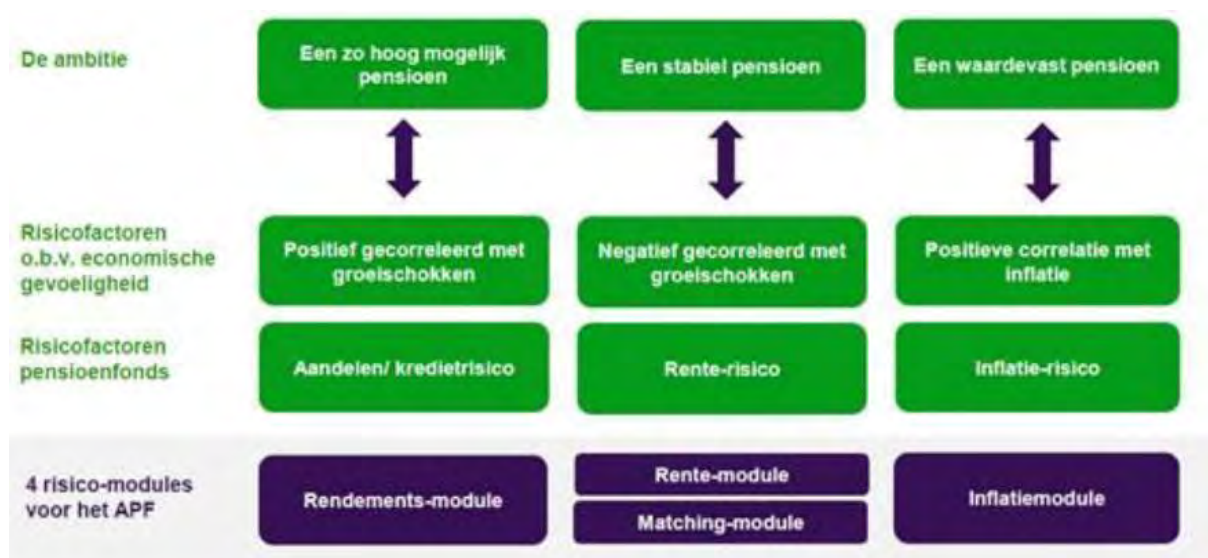
Wij sluiten ondernemingen uit die op structurele wijze internationale normen op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of corruptie schenden. Deze normen zijn breed geaccepteerd en verankerd in het VN Global Compact. Indien een schending van structurele aard is en dialoog met de onderneming niet tot de gewenste verbeteringen leidt, kan overgegaan worden tot het uitsluiten van de onderneming. In dat geval worden eventueel aanwezige belangen in de onderneming verkocht. Dit uitsluitingsbeleid is van toepassing op dezelfde lijst van beleggingsfondsen als hierboven. Per ultimo 2017 zijn 14 ondernemingen uitgesloten van de verschillende beleggingsuniversums op basis van structurele schendingen van internationale normen.

Uitsluiten van landen

In het Vastrentende Waarden Fonds en het EMU Staatsobligaties Fonds wordt belegd in staatsobligaties. Een aantal landen is op voorhand uitgesloten van beleggingen. Het betreft landen waartegen de Europese Unie en/of de Verenigde Naties sancties heeft afgekondigd. Deze sanctiemaatregelen zijn opgelegd naar aanleiding van schendingen van het internationale recht of mensenrechten. De lijst bevat per ultimo 2017 elf landen.

5.4 Modules

Er zijn vier modules, waarin kan worden geïnvesteerd vanuit de verschillende kringen. Elke kring kan haar eigen optimale beleggingsmix doorvoeren door te schuiven met de omvang van deze bouwstenen. Een belangrijke overweging om het beleggingsbeleid vorm te geven aan de hand van modules en bouwstenen is dat de gekozen modules direct te koppelen zijn aan onze ambities. De koppeling vindt plaats middels risicofactoren. Het hanteren van de modules stelt ons in staat tegelijkertijd aan te sturen op de verwezenlijking van de ambities, terwijl wij de balansrisico's beheersen. In onderstaande figuur is dat schematisch weergegeven.

Onderstaand zijn de modules inzichtelijk gemaakt met de verschillende onderliggende producten:

1. Module Matching (DB/DC4): Rente overlay (overlay fondsen) en liquide middelen.
2. Module Inflatie: Index-leningen, grondstoffen, vastgoed wereldwijd en vastgoed wereldwijd (gehedged).
3. Module Rente: Staatsobligaties, bedrijfsobligaties (credits) en liquide middelen.
4. Module Rendement: Aandelen opkomende markten, factorbeleggen (aandelen) wereldwijd, factorbeleggen wereldwijd (hedged), High Yield, obligaties opkomende markten (EMD) en liquide middelen.

Het beleggingsbeleid verschilt per kring, afhankelijk van de ambities. Elke kring maakt voor een eigen gedeelte gebruik van de standaardmodules. De matching module verschilt inhoudelijk per kring. De opbouw van de matching module is steeds gebaseerd op de ALM studie van de kring en zorgt voor een matching van de verplichtingen en hun looptijd/duration met de duration van de beleggingen in de andere modules. Daarnaast kunnen binnen de eigen kringen beleggingen zijn opgenomen die geen onderdeel uitmaken van de standaardmodules. Dit betreft illiquide beleggingen die naar verwachting zullen worden uitgefaseerd en omgezet naar beleggingen binnen de standaardmodules.

⁴ Gedurende het jaar is binnen de Matching Module overgegaan van één overlay fonds naar meerdere overlay fondsen met verschillende durations. Iedere kring heeft binnen de Matching module zijn eigen verdeling over de overlay fondsen welke is afgestemd op de eigen verplichtingenstructuur. De module Matching is daarmee kring specifiek geworden.

Portefeuillewaarde Module Inflatie

Onderstaande tabel geeft de totale belegde waarde van de kringen binnen de Module Inflatie weer alsmede de verdeling over de verschillende beleggingscategorieën binnen deze Module.

Bedragen x € 1.000	31-12-2017			31-12-2016	
	Bedrag	Percentage	Norm	Bedrag	Percentage
Vastrentend- indexleningen wereld	€ 29.772	29,37%	30,00%	-	0,00%
Grondstoffen	€ 26.816	26,45%	25,00%	€ 130	37,90%
Wereldwijd Vastgoed Fonds	€ 10.662	10,52%	11,25%	€ 211	61,52%
Wereldwijd Hedged Vastgoed Fonds*	€ 33.720	33,27%	33,75%	-	0,00%
Liquide middelen	€ 392	0,39%	0,00%	€ 2	0,58%
Totaal	€ 101.365	100,00%	100,00%	€ 343	100,00%

* startdatum 31 mei 2017

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het pensioenfonds wordt belegd.

	31-12-2017 Portefeuille	31-12-2017 Benchmark
Vastrentend- indexleningen wereld	1,48%	1,42%
Grondstoffen	6,20%	2,44%
Wereldwijd Vastgoed Fonds	-2,95%	-3,06%
Wereldwijd Hedged Vastgoed Fonds*	3,91%	4,27%
Liquide middelen	-0,48%	-0,33%
Totaal	3,11%	1,74%

* startdatum 31 mei 2017

Portefeuillewaarde Module Rente

Onderstaande tabel geeft het totaal belegde vermogen en de verdeling hiervan over de verschillende beleggingscategorieën binnen de Module Rente weer.

Bedragen x € 1.000	31-12-2017			31-12-2016	
	Bedrag	Percentage	Normportefeuille	Bedrag	Percentage
Vastrentend - niet staat/ investment grade	€ 161.185	34,60%	35,00%	€ 49,00	35,25%
Vastrentend - staat/ investment grade	€ 255.947	54,95%	55,00%	€ 89,00	64,03%
Vastrentend - hypotheke/ investment grade	€ 48.223	10,35%	10,00%	€ -	0,00%
Liquide middelen	€ 455	0,10%	0,00%	€ 1,00	0,72%
Totaal	€ 465.812	100,00%	100,00%	€ 139	100,00%

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

	2017 Portefeuille	2017 Benchmark
Vastrentend – niet staat/ investment grade	1,82%	1,35%
Vastrentend – staat/ investment grade	-0,10%	-0,38%
Vastrentend – hypotheek/ investment grade	2,04%	0,04%
Liquide middelen	-0,48%	-0,33%
Totaal	0,71%	0,19%

Portefeuillewaarde Module Rendement

Onderstaande tabel geeft het totaal belegde vermogen en de verdeling hiervan over de verschillende beleggingscategorieën binnen de Module Rendement weer.

Bedragen x € 1.000	31-12-2017			31-12-2016	
	Bedrag	Percentage	Norm	Bedrag	Percentage
Aandelen – opkomende markten	€ 49.109	15,61%	15,61%	€ 321	15,13%
Aandelen – Wereld	€ 41.616	13,23%	13,75%	€ 1.168	55,04%
Aandelen – Wereld hedged*	€ 131.475	41,79%	41,25%	€ -	0,00%
Vastrentend – high yield	€ 45.668	14,52%	15,00%	€ 298	14,04%
Vastrentend – opkomende markten	€ 45.864	14,58%	15,00%	€ 279	13,15%
Liquide middelen	€ 843	0,27%	0,00%	€ 56	2,64%
Totaal	€ 314.578	100,00%	100,00%	€ 2.122	100,00%

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

	2017 Portefeuille	2017 Benchmark
Aandelen – opkomende markten	20,29%	20,59%
Aandelen – Wereld	6,77%	7,51%
Aandelen – Wereld hedged	8,99%	8,47%
Vastrentend – high yield	5,21%	5,38%
Vastrentend – opkomende markten	3,54%	4,05%
Liquide middelen	-0,48%	-0,33%
Totaal	9,75%	10,49%

5.5 Terugblik economie en financiële markten

Een zeer gunstig macro-economisch klimaat

Het verslagjaar kenmerkte zich door economische groei. De wereldeconomie groeide over het jaar met circa 3,5%.

Zowel de ontwikkelde landen als de opkomende landen droegen bij aan deze cyclische opleving.

Vertrouwensindicatoren stegen verder tot historisch hoge niveaus. Tegelijkertijd bleef de inflatie gemiddeld genomen gematigd. Dit gaf de centrale banken de ruimte om het monetaire beleid ruim te houden. Wel zetten de monetaire autoriteiten stappen richting normalisatie van het beleid. De Amerikaanse centrale bank (Fed) verhoogde de beleidsrente drie keer met 25 basispunten. In het vierde kwartaal begon de Fed met het afbouwen van de centralebankbalans door aflopende obligaties en renteopbrengsten niet meer te herbeleggen. De Europese Centrale Bank (ECB) hield de renteniveaus constant en continueerde het opkoopprogramma. De lage inflatie blijft de belangrijkste reden voor de ECB om een aanhoudend ruim monetair beleid te voeren. De Bank of England (BoE) verhoogde de beleidsrente éénmaal in 2017. De gestegen inflatie in het Verenigd Koninkrijk was de belangrijkste reden hiervoor.

Politiek deert markten niet

De politieke gebeurtenissen gedurende 2017 hadden nauwelijks effect op de financiële markten. Het presidentschap van Trump leidde niet tot de gevreesde negatieve effecten voor de wereldeconomie. In Europa leidden de verkiezingsuitslagen in Frankrijk, Nederland en Duitsland niet tot grote veranderingen. Het onafhankelijkheidsstreven van Catalonië deed de markten nauwelijks. De BREXIT-onderhandelingen verlopen stroef, mede door de interne onrust in het Verenigd Koninkrijk. De vervroegde verkiezingen in het Verenigde Koninkrijk leidde niet tot de door de markt gehoopte ruime meerderheid voor May. Daarnaast lijken de geopolitieke strubbelingen tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea niet verder te escaleren.

Risico nemen werd beloond in 2017

De gunstige macro-economische omgeving ondersteunde de risicovolle beleggingen in 2017. Daarnaast zorgden de gematigde inflatie en het aanhoudend ruime monetaire beleid dat renteniveaus laag bleven. De totaalrendementen van de meeste beleggingscategorieën waren hierdoor positief. Aandelen voeren de rendementslijst aan gevolgd door grondstoffen en de risicovollere vastrentende categorieën EMD HC en High Yield. De risico-opslagen van deze twee laatste beleggingscategorieën daalden verder in 2017. EMD LC bleef achter bij de variant in harde valuta vanwege de appreciatie van de euro ten opzichte van de valuta's van opkomende landen. Grondstoffen eindigden het jaar in de plus na een sterke stijging van de olieprijs in de tweede helft van het jaar. De totaalrendementen op euro-staatsobligaties en investment grade bedrijfsobligaties waren per saldo beperkt.

5.6 Vooruitblik economie en financiële markten

Economie en monetair beleid: verdere stappen richting normalisatie

De vooruitzichten voor de wereldeconomie blijven gunstig. Vertrouwenscijfers, voor zowel consumenten als producenten, staan op recordniveaus en duiden op aanhoudende groei. In de Verenigde Staten kan het goedgekeurde belastingplan leiden tot een groei-impuls voor de economie. Wij verwachten dat de inflatie voorlopig laag blijft, maar uiteindelijk zal bewegen richting de doelstelling van de centrale banken. Wij voorzien dat centrale banken de komende jaren in een gematigd tempo het monetaire beleid zullen normaliseren. De Fed zal doorgaan met het verhogen van de beleidsrente en het terugbrengen van de omvang van de balans. De ECB verkleint de omvang van het opkoopprogramma in 2018 naar €30 miljard per maand. Vooralsnog is er geen definitieve einddatum voor dit programma. Als het economische herstel doorzet, zal de ECB het programma naar verwachting eind 2018 beëindigen.

Financiële markten en risico's

De verwachte middellangetermijnrendementen voor de meeste beleggingscategorieën zijn laag. De laagrisicobeleggingen leveren naar verwachting een zeer laag of zelfs negatief rendement op. Maar ook voor de risicovollere beleggingscategorieën zijn de verwachte rendementen laag. Vooral Global High Yield is onaantrekkelijk geworden. Op dit moment hebben beleggingen uit de opkomende landen de voorkeur, zowel bij aandelen als bij obligaties (EMD LC). Door de relatief hoge waarderingen zijn de meeste categorieën wel kwetsbaarder geworden voor tegenvallers. Tegenvallende macro-ontwikkelingen, een sterker dan verwachte verkrapping van het monetaire beleid of een escalatie van politieke spanningen kunnen leiden tot een stijging van de volatiliteit. Op politiek vlak zijn er nog wel wat onzekerheden, zoals het verloop van de BREXIT-onderhandelingen en de Italiaanse verkiezingen in het voorjaar.

6. Verslag bedrijfsomgeving

Dit hoofdstuk gaat in op de ontwikkelingen van de bedrijfsomgeving van het fonds. Met de bedrijfsomgeving wordt de overkoepelende Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (Centraal Beheer APF) bedoeld. In dit hoofdstuk gaan wij in op ontwikkelingen en gevoerd beleid voor het APF en dat voor alle kringen gelijk is. Vanaf hoofdstuk 6 wordt nader ingegaan op specifieke informatie per kring.

6.1 Ontwikkeling wet- en regelgeving

6.1.1 Wijziging fiscale pensioenregels

- Het kabinet schrapte per 1 januari 2017 een aantal fiscale pensioenregels:
- Het pensioen kan ingaan op de eerste dag van de maand waarin de pensioenleeftijd wordt bereikt;
- De 100%-toets verdween. Volgens deze toets mocht het ouderdomspensioen nooit meer dan het laatst verdiende loon zijn;
- Er hoeft geen verklaring van doorwerken meer te worden afgegeven bij het uitstellen van pensioen. In plaats daarvan mag een ouderdomspensioen op zijn laatst ingaan 5 jaar na het bereiken van de AOW-leeftijd.

Er is verder een nieuw staffelbesluit voor beschikbare premieregelingen gepubliceerd.

6.1.2 Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd kan per regeling verschillen en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is beschikbaar via het eigen domein van de kring.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

6.1.3 Toekomst pensioenstelsel

Veranderingen op de arbeidsmarkt, de stijgende levensverwachting, de financiële crisis, de lage rente en gewijzigde maatschappelijke opvattingen maken dat een nieuw pensioenstelsel wenselijk is.

De komende jaren vormt de wetgeving wel een factor die ons kan beïnvloeden. De overheid en de pensioensector werken al jarenlang hard aan een nieuw pensioenstelsel. Op 26 oktober 2017 trad het kabinet Rutte III aan. Het nieuwe kabinet wil de hervorming van het pensioenstelsel doorvoeren. Het kabinet verwacht dat de wetgeving in 2020 gereed is en het nieuwe pensioenstelsel vervolgens geïmplementeerd kan worden.

Voor de bestaande kringen zijn op dit moment geen andere bijzondere risico's of onzekerheden op dit gebied te verwachten.

6.1.4 Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Dat betekent dat vanaf die datum dezelfde privacywetgeving geldt in de hele Europese Unie (EU). De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer. Doel van de AVG is de privacyrechten van personen te verbeteren. De verordening is dwingendrechtelijk van toepassing en brengt meer en andere verantwoordelijkheden met zich mee voor organisaties die werken met persoonsgegevensbestanden, dus ook voor pensioenfondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is bij wet aangewezen als toezichthouder voor het toezicht op het verwerken van persoonsgegevens.

Pensioenfondsen moeten naar aanleiding van de AVG bijvoorbeeld:

- een privacybeleid opstellen of actualiseren en een privacyverklaring publiceren op de website;
- een verwerkingsregister opstellen;
- eventueel een Functionaris Gegevensbescherming aanstellen.

Het bestuur heeft in de vergadering van 25 oktober 2017 het besluit genomen om de processen zelf actief te regisseren, aan te sturen en te monitoren. Het bestuur heeft de risicomanager van het fonds, de heer drs. P. Westdijk RA RE, aangesteld als privacy officer. De heer Westdijk is per 23 april 2018 als Functionaris Gegevensbescherming van SAAPF ingeschreven bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Wij zetten volop in op IT. Wij tonen persoonlijke gegevens uitsluitend in een beveiligde omgeving, waardoor een deelnemer moet inloggen met zijn of haar DigiD. De deelnemer ontvangt een notificatie, waarin alleen wordt aangegeven dat er een bericht geplaatst is in zijn of haar persoonlijke omgeving.

6.1.5 IORP-II

Eind juni 2016 bereikte Europa een akkoord over IORP II, de herziene Europese pensioenrichtlijn. In 2019 zal de Europese richtlijn IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision) worden geïmplementeerd in nationale wetgeving.

De uitgangspunten voor IORP-II zijn:

- zorgen voor duidelijke spelregels voor grensoverschrijdende activiteiten van pensioenfondsen (IORP);
- zorgen voor goede governance en risicomanagement binnen IORP;
- leveren van duidelijke en relevante informatie aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- zorgen dat de toezichthouders over de instrumenten beschikken om effectief toezicht te kunnen houden.

Het wetsvoorstel voor de Nederlandse wetgeving is in het tweede kwartaal van 2018 beschikbaar gekomen. Lidstaten en dus ook pensioenfondsen moeten in januari 2019 klaar zijn voor de veranderingen die hieruit voort komen. Het bestuur inventariseert de impact van het wetsvoorstel op de eigen organisatie, beoordeelt of het 3LoD model van het fonds nog toereikend is en beraadt zich op de invulling van sleutel functies. In de zomerperiode moet de beeldvorming en besluitvorming zijn afgerond, zodat wij tijdig compliant zijn aan deze nieuwe wetgeving.

6.2 Communicatiebeleid

Communicatie is een van de kernactiviteiten van ons fonds: het informeren van alle betrokkenen en belanghebbenden over hun pensioenregeling. Wij hanteren hiervoor de volgende uitgangspunten:

- Wij communiceren digitaal.
- Wij communiceren gelaagd.
- Wij communiceren correct, duidelijk & evenwichtig.
- Wij communiceren op maat.
- Wij stemmen af met doelgroepen.
- Wij geven inzicht in keuzemogelijkheden & handelingsperspectief.
- Wij communiceren tijdig.
- Wij communiceren transparant.
- Wij communiceren tweetalig (Engels en Nederlands).

Onze visie en uitgangspunten vinden een plek in alle communicatiekeuzes en zijn vastgelegd in het communicatiebeleidsplan. Onze communicatiestandaard sluit vanzelfsprekend aan op de ontwikkelingen in de markt en de laatste inhoudelijke inzichten. Al onze communicatie toetsen wij zorgvuldig aan de eisen van de Pensioenwet en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Hierbij gaat het om de manier waarop wij communiceren, welke middelen wij wanneer inzetten en welke inhoudelijke informatie wij verstrekken en aan wie. Dit geldt niet alleen voor informatie die wij zelf versturen, maar bijvoorbeeld ook voor een correcte aansluiting bij bestaande initiatieven zoals het Pensioenregister.

De vijf bouwstenen voor communicatie

Vanaf start deelname aan de pensioenregeling verstrekken wij onze informatie digitaal aan de deelnemers. De set communicatiemiddelen bestaat in totaal uit vijf bouwstenen:

1. De website van het fonds: www.centraalbeheerapf.nl
2. Online omgeving Mijn Pensioen
Via Mijn Pensioen wordt alle beschikbare communicatie samengebracht, waaronder:
 - a Pensioen 1-2-3;
 - b het persoonlijk archief met alle gegevens en berichten van de deelnemer;
 - c het persoonlijk pensioenoverzicht.
3. Beheercommunicatie
Bestaande uit onder meer Pensioen 1-2-3, het Uniform Pensioenoverzicht, berichten bij life events, formulieren, webteksten en videomateriaal.
4. Samen Pensioen
Samen Pensioen zijn onze webpagina's voor bestuursleden, werkgevers en deelnemers. Hier zien zij hoe zij contact kunnen opnemen met het fonds of hun belanghebbendenorgaan.
5. Servicedesk

Wij meten de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen door:

- periodieke klantbezoeken en metingen met deelnemers op de filmpjes, brieven en portalen;
- Klantsignaalmanagement; alle klantsignalen die binnenkomen via het klantteam, accountmanagement of (S)BO's worden besproken in het klantfeedbackteam.

In mei 2017 heeft onze online omgeving de PBM communicatieprijs 2017 gewonnen. In deze verkiezing roemde Pensioen, Bestuur & Management (PBM) het portaal als “het portaal van de toekomst”. Dit sterkt het bestuur in de keuzes voor het belang van goede (digitale) pensioencommunicatie.

In navolging op de PBM communicatieprijs 2017 verscheen in januari 2018 een interview in PBM met o.a. mevrouw A.B. Peters-Derksen AAG (bestuurslid en directeur bestuursbureau) over onze deelnemercommunicatie en de doorontwikkeling van ons deelnemerportaal.

De portalen voor deelnemers bieden een veilige methode om vertrouwelijke gegevens met elkaar te delen. Van elke deelnemer leggen wij vast op welk email-adres hij of zij berichten wil ontvangen. Wanneer een bericht op het deelnemerportaal wordt geplaatst, ontvangt de deelnemer een email met daarin de boodschap dat er een bericht op de portal klaarstaat. De email bevat daardoor geen gevoelige informatie. De deelnemer logt in op zijn portaal via de overheidsomgeving van DigiD.

In het verslagjaar heeft het bestuur een communicatiecommissie opgericht. De communicatiecommissie heeft als aandachtsgebieden verdere professionalisering van communicatie door Centraal Beheer APF naar derden en binnen het APF en haar stakeholders.

6.3 Inspanningen gericht op het aansluiten van werkgevers en pensioenfondsen

Vertrouwen wekken bij de doelgroep

De instroom van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers is van essentieel belang voor de realisatie van onze strategische doelstellingen. Wij zetten ons in om het vertrouwen van nieuwe pensioenfondsen en werkgevers te ontvangen om hun pensioentoezegging onder te brengen in het APF. Met marketingcommunicatie richten wij ons op drie doelgroepen: pensioenfondsbestuurders, adviseurs en corporate werkgevers. Dit doen wij via persoonlijke, gelaagde en relevante communicatie. Wij organiseren onder andere bezoeken in onze experience ruimte, wij maken testimonials zichtbaar, organiseren kleinschalige evenementen, nemen deel aan belangrijke marktevents en schrijven vakinhoudelijke publicaties. Daarnaast bieden wij hulp en tools bij advisering aan de werkgever. Wij verstevigen banden met werkgevers en pensioenfondsen door ze persoonlijk te ontmoeten en transparant en direct te voorzien van informatie bij een Request For Information (RFI) en/of een Request For Proposal (RFP).

Marketingcommunicatie 2017

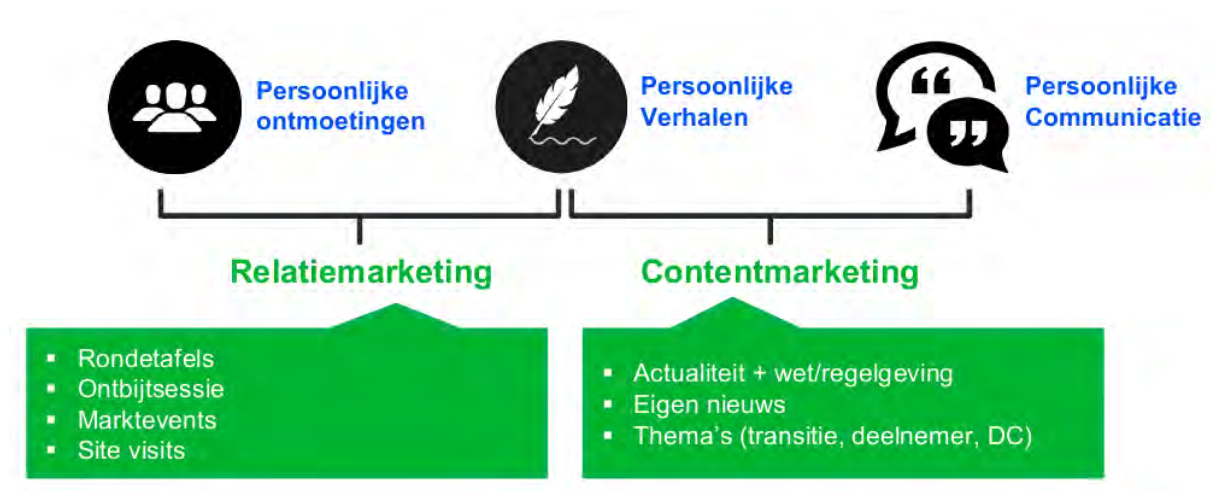
De marketingcommunicatieactiviteiten van 2017 waren vooral gericht op het verkrijgen en versterken van:

- Een positieve houding van fondsbestuurders en adviseurs naar Centraal Beheer APF
- Centraal Beheer APF zo positioneren dat het APF meegenomen wordt in alle vergelijkingen, RFI's en RFP's.

Wij zijn enthousiast over de vele nieuwe werkgevers die wij mochten begroeten, en merken ten aanzien van fondsen dat enkele meer tijd nodig hebben en besluitvorming over het jaar heen hebben getild. Om onze DC-propositie aantrekkelijker te maken hebben wij, onder andere vanuit gesprekken met pensioenfondsen en adviseurs, ons DC aanbod gewijzigd per 1 januari 2018. De verbeteringen zijn nader toegelicht in paragraaf 5.3.3 en paragraaf 6.7.

Communicatie

Wij blijven graag persoonlijk in gesprek met adviseurs, pensioenfondsen, corporate werkgevers en deelnemers om de dienstverlening te verbeteren. Hiervoor organiseren wij onder andere Ronde tafels, ontbijtsessies, marktevents en site visits.

Tijdens de Ronde tafels krijgen adviseurs, pensioenfondsen en corporate werkgevers een kijkje achter de schermen van de digitale toekomst. Welke technologische ontwikkelingen zijn er in het vooruitzicht? En: wat doet Centraal Beheer APF met technologie om het de deelnemer zo comfortabel mogelijk te maken?

In het verslagjaar hebben wij diverse ontbijtsessies voor adviseurs georganiseerd. De gedachte achter deze bijeenkomsten is: adviseurs in hun eigen regio ontmoeten en inhoudelijk goed op de hoogte brengen van de propositie van het Centraal Beheer APF. Dit in een setting waarbij veel ruimte is voor diepgang en interactie. Begin 2018 zijn er ook weer twee bijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten in Rotterdam en Breukelen werden beoordeeld met een 8,5. Algemene indruk is dat de adviseurs het als heel positief hebben ervaren en dat ze de volgende sessie graag weer komen. Er was veel interactie tussen adviseurs.

In 2017 zijn in totaal 33 site visits georganiseerd. In het experience center in Leusden kunnen adviseurs, pensioenfondsen, werkgevers en andere belangstellenden ervaren hoe de administratie bij Centraal Beheer APF is georganiseerd. Door het tonen van presentaties en actuele realtime data krijgen wij inzicht in wat er op dat moment speelt.

Onze communicatiestrategie is gericht op de relatie en beleving en op kennis. Via persoonlijke communicatie en vakmedia benaderen wij onze doelgroep en gaan wij in gesprek over de toekomst van het pensioenstelsel en het persoonlijke aanbod van ons APF.

Pensioennavigator

Ons fonds is in juni 2017 als eerste APF opgenomen in de vergelijkingssoftware van Pensioennavigator. Met de software van Pensioennavigator kunnen pensioenadviseurs onder meer verschillende aanbieders met elkaar vergelijken. Om meer inzicht te geven in zowel de standaard als de aanvullende dienstverlening hebben wij daarnaast ook een brochure ontwikkeld: 'Helderheid in dienstverlening'.

Consolidatiegids en fondsanalyses

Wij hebben de 'consolidatiegids' en de 'transitiepaper' voor pensioenfondsden gemaakt. Deze gidsen bevatten achtergrond, stappenplannen en handvatten voor fondsbestuurders en hun adviseurs om het consolidatiegesprek te voeren of zich voor te bereiden op een transitie naar het APF. Ook maken wij op maat fondsanalyses om in detail inzicht te geven in de mogelijkheden van de standaardkringen en een eigen kring in het APF in vergelijking met de bestaande zelfstandige uitvoering van het fonds.

6.4 Ontwikkelingen bedrijfsomgeving

Onze drie DB-kringen zijn op 1 januari 2017 operationeel gegaan en gedurende 2017 hebben wij daarin 57 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. In onze Kring DC hebben wij in 2017 148 werkgevers mogen verwelkomen. Ook hebben wij gedurende het verslagjaar twee nieuwe eigen kringen opgericht, Kring RBS en Kring Bavaria. Eerder genoemde ontwikkelingen in 2017 zijn hierna toegelicht.

6.4.1 Twee nieuwe eigen kringen

Sommige pensioenfondsden of werkgevers hebben de wens om hun huidige activiteiten voort te zetten, met behoud van eigen identiteit. Maar wel onder de paraplu van een sterk collectief.

Voor hen is een standaardkring niet de meest geschikte oplossing en dus bieden wij de mogelijkheid om een eigen kring in te richten. Met een eigen BO en met maximale invloed op de eigen bedrijfsvoering, zodat het huidige beleid (nagenoeg) ongewijzigd voortgezet kan worden.

Gedurende het verslagjaar hebben wij twee nieuwe eigen kringen opgericht, Kring RBS en Kring Bavaria. Kring RBS is per 1 maart 2017 opgericht middels een juridische fusie van Pensioenfonds RBS met Centraal Beheer APF. Tevens hebben de werkgevers The Royal Bank of Scotland N.V. en The Royal Bank of Scotland plc, The Netherlands Branch (hierna "RBS") de pensioenregeling in Kring RBS ondergebracht.

Kring Bavaria is per 1 april 2017 opgericht, waarbij Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. de pensioenregeling bij Centraal Beheer APF hebben ondergebracht. Tevens heeft Pensioenfonds Bavaria via een collectieve waardeoverdracht volgens artikel 84 van de Pensioenwet haar verplichtingen en vermogen aan Centraal Beheer APF overgedragen.

Kring RBS

Eind september 2016 hebben Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF een intentieovereenkomst getekend om te fuseren. In de daarop volgende periode is intensief overleg gevoerd tussen beide partijen. Dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat begin januari 2017 fusiestukken zijn gedeponneerd met betrekking tot de voorgenomen fusie. Voor fusies geldt een verzetstermijn van vier weken. Tegen het voornemen tot fuseren is geen verzet aangetekend.

Per 1 maart 2017 zijn Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF (juridisch) gefuseerd. De bij Pensioenfonds RBS opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en het vermogen zijn ingebracht in een eigen kring. Tevens is de pensioenregeling van werkgever RBS vanaf de fusiedatum ondergebracht bij Centraal Beheer APF.

Kring Bavaria

Per 1 april 2017 hebben Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. de pensioenregeling ondergebracht in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. Daarnaast heeft Pensioenfonds Bavaria de tot en met 31 maart 2017 opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en het vermogen per 1 april 2017 overgedragen aan Centraal Beheer APF middels een collectieve waardeoverdracht op basis van artikel 84 van de Pensioenwet. Pensioenfonds Bavaria is in liquidatie.

Transitie proces naar nieuwe kringen

Er komt veel kijken bij de oprichting van een nieuwe kring. Daarom spreken wij in plaats van zomaar een overstap liever van een transitie. Voor ons maakt zo'n transitie deel uit van de kernactiviteit. Het oprichten van een nieuwe kring met toetreding van één of meerdere werkgevers en overdracht van verplichtingen en vermogen vanuit een overdragend pensioenfonds vraagt ook maatwerk. Per klant verschilt de intensiteit van het traject, maar altijd volgen wij eenzelfde gestructureerde aanpak.

Voor de transitie wordt een transitieplan opgesteld, waarin wordt ingegaan op de projectdoelstelling, de projectopdracht en de projectaanpak voor het uitvoeren van de transitie. In het transitieplan zijn de werkzaamheden beschreven, die door alle partijen uitgevoerd moeten worden tijdens het proces van een transitie. De werkzaamheden zijn onderverdeeld in vijf werkpakketten.

Wij richten een projectorganisatie in bestaande uit een regiegroep en vier werkgroepen, waarin de werkgever(s), het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF zijn vertegenwoordigd. Daarnaast richten wij een aantal interne projectgroepen in om de oprichting van de kring, de toetreding van de werkgever(s) en de overdracht vanuit het overdragende pensioenfonds te realiseren.

Vorbereiding

Het doel van dit werkpakket is om definitieve afspraken te maken tussen de werkgevers, het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF en deze vast te leggen in de diverse juridische documenten. Dit werkpakket voorziet ook in de opzet van de governance behorende bij een eigen kring en de toetsing van de financiële opzet van de eigen kring. Daarnaast omvat dit werkpakket het voorbereiden en effectueren inclusief alle daarvoor benodigde documenten.

Inrichting eigen kring

Het doel van dit werkpakket is om de eigen kring in te richten in de pensioenadministratie en de financiële administratie van Centraal Beheer APF. In de eigen kring zijn de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten, alsmede de toekomstige pensioenopbouw van de deelnemers opgenomen.

Dit werkpakket omvat de inrichting van de eigen kring voor de volgende administratie-onderdelen:

- Pensioenadministratie
- Communicatie
- Uitkeringenadministratie
- Financiële administratie
- Verslaglegging en rapportages

Beleggingen

Het werkpakket leidt tot de overdracht van de beleggingen en bestaat uit twee delen: het inrichten van de beleggingenadministratie en de transitie van de beleggingen.

Pensioenen

Het doel van dit werkpakket is mogelijk maken om pensioenen op te bouwen bij het Centraal Beheer APF, lopende pensioenuitkeringen over te nemen en tot overdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten van het overdragende pensioenfonds naar Centraal Beheer APF te komen, zodat het overdragende pensioenfonds kan gaan liquideren. Het werkpakket ziet ook toe op “het openhouden van de winkel tijdens de verbouwing”. De deelnemers mogen geen hinder ondervinden van de transitie van het overdragende pensioenfonds naar Centraal Beheer APF.

Dit werkpakket omvat de volgende administratie-onderdelen:

- Nieuwe pensioenopbouw
- Overdracht lopende productie
- Overdracht opgebouwde pensioenen
- Overdracht archief

Communicatie transitie

Een belangrijk onderdeel van de transitie is het informeren van deelnemers en andere belanghebbenden over de toetreding van de werkgever tot Centraal Beheer APF en de overname van de pensioenaanspraken en pensioenrechten naar Centraal Beheer APF. Dit gebeurt aan de hand van een communicatieplan dat in samenspraak met de werkgever, het overdragende pensioenfonds en Centraal Beheer APF is vormgegeven. Communicatie over de transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beide pensioenfonds en de werkgever.

6.4.2 Fusie met Pensioenfonds RBS

Het bestuur van Stichting NL RBS Pensioenfonds (“Pensioenfonds RBS”) heeft strategische verkenningen uitgevoerd met betrekking tot de toekomst van haar fonds. De aanleiding voor het uitvoeren van deze strategische verkenningen lag in het feit dat de werkgever The Royal Bank of Scotland plc, Netherlands branch (“Werkgever”) zich grotendeels terugtrekt uit Nederland, waardoor Pensioenfonds RBS binnen een afzienbare termijn een gesloten fonds zou worden. De uitkomst van de strategische verkenningen was toetreden tot Centraal Beheer APF.

Hiertoe zijn door partijen gesprekken gevoerd om de overgang van Pensioenfonds RBS naar Centraal Beheer APF te realiseren. De uitkomst van deze gesprekken was een juridische fusie tussen partijen in de zin van artikel 2:309 Burgerlijk Wetboek nader te onderzoeken.

RBS (werkgever) was bereid de uitvoering van hun pensioenregeling per 1 maart 2017 onder te brengen in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. De fusie tussen Centraal Beheer APF en Pensioenfonds RBS per 1 maart 2017 betekende dat alle tot en met 28 februari 2017 opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten, verplichtingen en vermogen in de kring RBS werden ingebracht. Hiertoe hebben de betrokken partijen op 23 september 2016 een intentieverklaring getekend. Vervolgens is DNB op 30 september 2016 geïnformeerd over het voornemen tot fusie.

Op basis van analyses en studies heeft het bestuur van Centraal Beheer APF aan RBS en het Pensioenfonds RBS een voorstel gedaan voor inrichting van de Kring RBS in termen van financiële opzet en (aanpassing van de) pensioenregeling. Aan Pensioenfonds RBS is tevens een voorstel gedaan op welke wijze de bestaande beleggingsportefeuille door Centraal Beheer APF wordt overgenomen in de Kring RBS.

Centraal Beheer APF heeft als voorbereiding op de fusie een due diligence onderzoek laten uitvoeren naar de risico's van een juridische fusie. Uit dit onderzoek kwamen geen belemmeringen naar voren.

Ook ten aanzien van SIRA en tax issues is onderzoek gedaan en geconstateerd dat hier geen additionele risico's uit voortvloeien.

Pensioenfonds RBS heeft met terugwerkende kracht de pensioenaanspraken verhoogd, waardoor geen achterstand in toeslagverlening is. Alle deelnemers hebben daardoor tot het moment van overgang hun maximale toeslagverlening ontvangen. Er is daardoor geen sprake van ruimte voor inhaalindexatie.

Alle besluitvorming heeft uiteindelijk in december 2016 geleid tot het ondertekenen van alle relevante documenten:

- Nieuwe uitvoeringsovereenkomst tussen Centraal Beheer APF en RBS en beëindiging van de uvo tussen Pensioenfonds RBS en RBS
- Nieuw pensioenreglement Kring RBS. Het bestuur van Pensioenfonds RBS heeft besloten om de pensioenvormen juist voor juridische fusie aan te passen, waardoor de pensioenvormen en daarmee de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten exact aansluiten op het productmodel van Centraal Beheer APF.
- Fusieovereenkomst, waarin de specifieke afspraken tussen Centraal Beheer APF en Pensioenfonds RBS vastgelegd. In de fusieovereenkomst zijn onder andere afspraken gemaakt over:
 - Ontbindende voorwaarden
 - Overgang van pensioenaanspraken en –rechten
 - Gegevensoverdracht
 - Overgang beleggingen en vermogensbeheer
 - Beëindiging overige vermogensbestanddelen
 - Kosten verband houdende met de fusie
 - Kosten verband houdende met de uitvoering van de pensioenregeling
 - Besluitvorming

Formeel heeft DNB geen rol in het fusietraject. Toch hebben de besturen van beide fondsen besloten om hun toezichthouders actief te betrekken bij het fusietraject en DNB te informeren over de voorgenomen fusie. Door het bestuur is een self assessment uitgevoerd ten aanzien van de juridische fusie. Daarbij zijn de vragen die DNB stelt bij een collectieve waardeoverdracht als uitgangspunt genomen. Getoetst is of aan de door DNB gestelde eisen bij een collectieve waardeoverdracht voldaan kan worden. De conclusie is dat dit het geval is.

Ten behoeve van de inrichting van de Kring RBS is een ALM studie uitgevoerd om te komen tot een voorstel voor de financiële opzet van Kring RBS. Met betrekking tot het pensioenreglement van Pensioenfonds RBS is een fit-gap analyse ten opzichte van het productmodel van Centraal Beheer APF gemaakt. Ten behoeve van de vermogensoverdracht is een verschillenanalyse van de beleggingsportefeuilles gemaakt.

6.4.3 CWO Bavaria

Bavaria, Holland Malt en Bierbrouwerij De Koningshoeven (hierna te noemen “Bavaria”) waren voornemens de uitvoering van hun pensioenregeling per 1 april 2017 onder te brengen in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. Tegelijkertijd heeft Pensioenfonds Bavaria het voornemen tot collectieve waardeoverdracht van alle tot en met 31 maart 2017 opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten, verplichtingen en vermogen naar Centraal Beheer APF per 1 april 2017 conform artikel 84 van de Pensioenwet, waarna Pensioenfonds Bavaria zal liquideren. Hiertoe hebben de betrokken partijen een intentieverklaring met datum 26 oktober 2016 getekend.

Alvorens de melding aan DNB te doen was het noodzakelijk vast te stellen of Centraal Beheer APF bereid en in staat is om een eigen kring ten behoeve van Bavaria in te richten die aansluit bij de behoeften van Bavaria en Pensioenfonds Bavaria enerzijds en bij de voorwaarden die DNB stelt anderzijds. Daartoe zijn de volgende analyses c.q. studies gedaan:

- ALM studie ten behoeve van de financiële opzet van een eigen kring voor Bavaria ("Kring Bavaria");
- Fit-gap analyse van de pensioenreglementen ten behoeve van de toetsing van de uitvoerbaarheid van de pensioenreglementen conform het productmodel van Centraal Beheer APF;
- Verschillenanalyse van de beleggingsportefeuilles ten behoeve van de vermogensoverdracht.
- Op basis van deze analyses en studies heeft het bestuur van Centraal Beheer APF aan Bavaria en Pensioenfonds Bavaria een voorstel gedaan voor inrichting van de Kring Bavaria in termen van financiële opzet en (aanpassing van de) pensioenregeling. Aan Pensioenfonds Bavaria is tevens een voorstel gedaan op welke wijze de bestaande beleggingsportefeuille door Centraal Beheer APF wordt overgenomen in de Kring Bavaria.

Bavaria is akkoord gegaan met het voorstel voor (aanpassing van) de pensioenregeling, waarbij aangesloten wordt op het productmodel van Centraal Beheer APF. Pensioenfonds Bavaria is akkoord gegaan met het voorstel voor de financiële opzet van Kring Bavaria en de overdracht van de beleggingsportefeuille. Ten aanzien van het voorstel voor de strategische asset allocatie als onderdeel van de financiële opzet heeft Pensioenfonds Bavaria gevraagd om de ALM studie te actualiseren naar de stand van ultimo 2016 en een variant op dit voorstel door te rekenen. Dit vervolg van de ALM studie wordt in de 1e helft van februari afgerond. De strategische asset allocatie wordt uiterlijk 15 februari 2017 definitief vastgesteld.

Op basis van het voorstel van Centraal Beheer APF heeft het bestuur van Pensioenfonds Bavaria in haar vergadering van 29 december 2016 een voorgenomen besluit genomen tot liquidatie van het Pensioenfonds en een collectieve waardeoverdracht naar Centraal Beheer APF conform artikel 84 van de Pensioenwet. Dit voorgenomen besluit is op diezelfde dag aan DNB gemeld, waarbij alle benodigde documenten die DNB bij een dergelijke melding vraagt, zijn meegezonden.

Met betrekking tot de voorgenomen collectieve waardeoverdracht van Pensioenfonds Bavaria naar Centraal Beheer APF en het voornemen van Bavaria om de pensioenregelingen bij Centraal Beheer APF onder te brengen in een eigen Kring Bavaria, zijn c.q. worden de vereiste juridische documenten opgesteld:

- Melding DNB inclusief bijlagen, waaronder:
 - Self assessment Centraal Beheer APF
 - Overeenkomst collectieve waardeoverdracht
- Uitvoeringsovereenkomst
- Pensioenreglement
- Reglement BO
- Statuten
- Reglement KOM
- ABTN

De overdracht van de beleggingen van Pensioenfonds Bavaria naar Centraal Beheer APF vond deels “in kind” en deels “in cash” plaats. Tijdelijk illiquide beleggingen zijn overgenomen, die niet voor de voorgenomen overdrachtsdatum van 1 april 2017 verkocht konden worden. Omdat Achmea IM ook het vermogensbeheer en vermogensadministratie voor Pensioenfonds Bavaria verzorgde, is de transitie van de beleggingen “in huis” georganiseerd en uitgevoerd, onder directe controle van het APF.

Zoals te doen gebruikelijk bij een CWO heeft Kring Bavaria de lopende uitkeringen aan pensioentrekkingen per 1 april 2017 overgenomen van Pensioenfonds Bavaria. Als voorbereiding hierop heeft het APF enkele maand schaduw gedraaid om een vlekkeloze overgang te waarborgen.

Nadat de accountant en actuaire van Pensioenfonds Bavaria de eindstanden per 30 maart 2017 hadden gecontroleerd, heeft het APF de pensioenrechten van de overige deelnemers in de administratie opgenomen.

6.4.4 Operationeel gaan van de standaardkringen

Wij richten kringen in voor de specifieke wensen van fondsen, werkgevers en deelnemers. Ons fonds biedt 4 standaardkringen, 1 met een DC-regeling en 3 met DB-regelingen. Een combinatie van een DC- en DB-regeling is ook mogelijk.

Wij hebben gekozen voor een structuur waarbij de producten en regelingen binnen de standaardkringen zijn (voor)gedefinieerd door het fonds. De pensioenregeling die de werkgever wenst toe te zeggen aan zijn werknemers bepaalt dus of toetreding mogelijk is tot één van de kringen van Centraal Beheer APF. De gewenste indexatieambitie, premieambitie, risicohouding en daarmee samenhangend het beleggingsbeleid bepalen of de kring passend is voor de werkgever.

De Kring DC is operationeel vanaf 1 augustus 2016. De 3 DB-kringen zijn vanaf 1 januari 2017 operationeel en zijn ingericht op uitkeringsovereenkomsten. Deze kringen hebben elk een ander gezicht, namelijk: premie, stabiliteit of koopkracht.

Een aantal kenmerken zijn gelijk voor alle standaardkringen, dit zijn onderstaande kenmerken:

- Toekomstbestendig beleid;
- Efficiënte krachtenbundeling van gelijkgestemde werkgevers en/of pensioenfondsen;
- Lage en goed budgetteerbare kosten door standaardisatie;
- Professioneel belanghebbendenorgaan;
- Lage kosten voor uitvoering en vermogensbeheer door schaalgrootte;
- Administratief gemak dankzij verregaand geautomatiseerde administratie voor alle regelingen;
- Inzicht en overzicht voor deelnemers in de totale oudedagsvoorziening.

6.4.5 Verbetering DC-propositie

In het verslagjaar is de DC-propositie niet gewijzigd, maar de regeling is per 1 januari 2018 wel aangepast. Zowel in de productmogelijkheden, maar ook in de prijs én met behoud van alle voordelen waarmee onze DC-oplossing zich onderscheidt. De DC-propositie is als volgt gewijzigd:

1. Twee extra marktrentestaffels

Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 twee extra marktrentestaffels aan, gebaseerd op een rekenrente van 2% en 2,5%. Binnen deze staffels is voor de werkgever meer budget beschikbaar wat leidt tot een hoger pensioenresultaat voor de deelnemers.

2. Default doorbeleggen na pensioeningangsdatum

De keuze is gemaakt voor 'default' doorbeleggen, waardoor iedereen standaard in de gelegenheid is om gebruik te maken van het doorbeleggen.

3. De prijs is verlaagd

Wij hebben de keuze gemaakt om de herverzekering van het nabestaandenpensioen bij een andere herverzekeraar op rentebasis onder te brengen. Dit leidt tot een daling van de tarieven en de opslagen voor de premiedekkingsgraad, die als onderdeel van de prijs waren opgenomen, zijn vervallen.

De herverzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is ook ondergebracht bij onze nieuwe herverzekeraar, Ellips Life AG. Door de lagere tarieven leidt ook deze wijziging tot een verlaging van de opslag.

Een verlaging van de kosten verschuldigd aan de vermogensbeheerder met 2 basispunten leidt tot slot ook tot een verlaging van de prijs.

De aanpassingen in de DC-regelingen zijn uitgebreider toegelicht in paragraaf 6.7.

6.4.6 Innovatie op het gebied van digitalisering

Tijdens het jaarcongres van Pensioen Pro 2017 dienden onze innovaties als voorbeeld voor de sector. In dit geval ging het specifiek over enkele toonaangevende oplossingen in onze administratie, zoals de inzet van robots voor het snel laten toetreden van grotere aantallen werkgevers.

Wij faciliteren de koppeling tussen de online-omgeving van de werkgever en zijn salarisadministratie, wat de werkgever veel administratieve rompslomp en kosten bespaart.

Wij investeren in het meten en opleveren van data. Dit komt samen in een dashboard waar wij inzicht hebben in de samenhang en voortgang en de online performance zien van de website, LinkedIn, mailingen en Google. Dit maakt het leren en continue verbeteren mogelijk.

Samen met een pool van kritische gebruikers ontwikkelen wij continue onze online-omgeving 'Mijn Pensioen'. Wij houden rekening met de wensen en interesses van de deelnemer. Dat kan onder meer door het analyseren van het klikgedrag. Door op grond van de verzamelde informatie iemand juist aan te reiken waar hij of zij interesse in heeft, maken wij onze communiceren voortdurend effectiever.

Afgelopen jaar wonnen wij de PBM communicatieprijs 2017 voor onze innovatieve benadering bij communicatie met deelnemers. Onder andere in de vorm van een chat-robot die steeds verder ontwikkeld wordt.

In 2017 hebben wij een pilot gedraaid voor het gebruik van een geavanceerde chatbot. De chatbot kan in de toekomst emoties herkennen en een groot deel van de vragen snel, accuraat en 'persoonlijk' beantwoorden. De chatbot heeft een zelflerend vermogen, waardoor kennis in de tijd steeds verder verbreedt. Naast de chatbot blijft de mogelijkheid bestaan om met een van de medewerkers van het klantteam te chatten.

Via de chatfunctie krijgt het fonds direct feedback. Deelnemers die ingelogd zijn op het portaal kunnen chatten met het klantteam. Als een chat wordt geopend, is er ook direct een link met ons CRM-systeem. Zo kan de medewerker van het klantteam direct zien waar bijvoorbeeld eventuele vorige gesprekken over gingen. Deelnemers ervaren dat als plezierig en heel persoonlijk.

Wij communiceren op heldere wijze en op een manier die aansluit bij de situatie van de deelnemer. Goed voorbeeld hiervan is de wijze waarop wij onze deelnemers informeren over risico's bij beleggen. Dit doen wij met de Beleggingsbalans, die wij samen met de Erasmus Universiteit en Netspar hebben ontwikkeld. Met de Beleggingsbalans kan de deelnemer zijn risicobereidheid vaststellen.

6.4.7 Instroom klanten en vermogen in 2017

Ultimo 2016 waren 7 werkgevers aangesloten bij het Centraal Beheer APF, allen in de Kring DC. Dit betrof 1.080 deelnemers en een totaal belegd vermogen van € 2.257.000.

Gedurende het verslagjaar zijn wij gegroeid naar 4 standaardkringen, te weten 3 DB-kringen en 1 DC-kring. Daarnaast zijn Kring RBS en Kring Bavaria opgericht, beide als eigen kring. In 2017 hebben wij in totaal 148 werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. Dit brengt het totaal aantal aangesloten werkgevers op 31 december 2017 op 155 met 7.860 deelnemers en een totaal belegd vermogen van € 1.019.361.000.

6.4.8 Gesloten fondsen kunnen zich aansluiten bij het Centraal Beheer APF

Bij een beëindigde pensioenregeling, ook wel gesloten pensioenfonds genoemd, vindt geen nieuwe pensioenopbouw meer plaats. Bij een aantal van deze fondsen bestaat ook de onderneming van de werkgever niet meer. Voor deze fondsen is het extra lastig om goede bestuursleden te vinden en om de kosten laag te houden in verhouding tot de opgebouwde pensioenen. Een APF mocht op grond van artikel 23a van de Pensioenwet sinds 1 januari 2016 een uitvoeringsreglement opstellen voor een beëindigde pensioenregeling waarvan de werkgever niet meer bestaat. Door de inwerkingtreding van de Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten (Verzamelwet pensioenen 2017) op 11 april 2018 werd het voor een APF mogelijk een uitvoeringsreglement op te stellen wanneer de pensioenregeling is beëindigd en de werkgever nog wel bestaat.

6.4.9 Ontwikkelingen organisatie bedrijfsomgeving

Op 20 maart 2017 heeft het bestuur het besluit genomen om de bemensing van het bestuursbureau uit te breiden met twee beleidsmedewerkers, een voor pensioenen en een voor financiën en verslaglegging. Voor pensioenzaken is tijdelijk iemand aangesteld. Inmiddels is de werving voor een permanente invulling succesvol afgerond. Voor financiën en verslaglegging zal de werving in 2018 worden afgerond.

6.5 Risicoparagraaf bedrijfsomgeving

In de risicoparagraaf beschrijven wij welke risico's worden onderkend en hoe deze doorwerken in de besluitvorming en de beheersing van de processen. Wij richten ons in deze paragraaf met name op de niet-financiële risico's. De invalshoeken "Financiële positie" en "Financiële verslaglegging" in deze risicoparagraaf hebben betrekking op het APF als geheel en niet op de afzonderlijke kringen.

De financiële risico's zoals rente-, markt-, krediet- en verzekeringstechnisch risico komen bij de diverse kringen in de jaarrekening aan bod, omdat deze risico's kring specifiek zijn. Elke kring heeft zijn eigen beleggingsbeleid dat aansluit op de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, van de kring.

Risico's en risicobereidheid

Wij hebben de risico's gerubriceerd naar de volgende invalshoeken:

- Strategie: risico's met een vaak externe oriëntatie die een belemmering vormen om de strategie van het fonds te realiseren en invloed kunnen hebben op de lange termijn doelstellingen;
- Operationele activiteiten: risico's en onzekerheden die de effectiviteit en efficiëntie van de operationele activiteiten van het fonds beïnvloeden en daarmee van invloed kunnen zijn op de kortetermijn doelstellingen;
- Financiële positie: risico's en onzekerheden met betrekking tot de financiële positie van het fonds als geheel;
- Financiële verslaglegging: risico's en onzekerheden die betrekking hebben op de betrouwbaarheid van de interne en externe financiële verslaglegging;
- Wet- en regelgeving: risico's en onzekerheden uit wet- en regelgeving die direct invloed hebben op het fonds en op de organisatie van het fonds.

Risicobereidheid

Per invalshoek hebben wij onze risicobereidheid vastgesteld, afhankelijk van onze doelstellingen.

Wij hebben een lage risicobereidheid op strategie, dit hangt samen met de ambitie van het fonds. Voor de andere invalshoeken geldt dat de risico's samenhangen met de bedrijfsvoering. Uitgangspunt hierbij is niet zozeer het voorkomen van risico's, maar juist het nemen van afgewogen besluiten over de risico's behorende bij de doelstellingen van het fonds. De risicobereidheid kent daarbij de volgende dimensies:

- Het bestuur beoordeelt of de pensioenregeling binnen de kringen uitgevoerd kan worden met de middelen die beschikbaar zijn. Daarbij wordt rekening gehouden met de risicobereidheid van werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, de eisen inzake prudentieel beleggen en de maximaal haalbare pensioenresultaten;
- De werkgever moet weten wat de risicobereidheid is van zijn werknemers teneinde de toe te zeggen pensioenregeling daarop af te kunnen stemmen;
- De mate van risicobereidheid bepaalt op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan de pensioenregeling binnen het fonds.

Risicohouding

Als uitgangspunten voor de risicohouding bij de doelstellingen hebben wij de volgende ambities/uitgangspunten geformuleerd:

- Rendement: maximaliseren rendement gegeven de risicobereidheid van werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, de eisen inzake prudentieel beleggen, de maximaal haalbare pensioenresultaten en de solidariteit binnen de collectiviteitskring;

- Kapitaalpositie en verantwoord rendement: het fonds heeft een solide kapitaalpositie, rekening houdend met het risicoprofiel en streeft naar een voldoende rendement om in continuïteit de kapitalen van deelnemers te beheren;
- Risicobeleid: wij voeren een risicobeleid dat aansluit op de doelstellingen van het fonds;
- Kwaliteit van producten: wij bieden een transparante en digitale oplossing aan klanten die aansluit op de behoefte en het belang van de werkgevers en deelnemers (actief, gewezen en pensioengerechtigd). Elk product van het fonds voldoet aan de klantverwachtingen;
- Compliance: wij streven naar maximaal haalbare compliance met wet- en regelgeving.

6.5.1 Strategie

Voor Centraal Beheer APF is het niet afdoende realiseren van de groeiambitie een belangrijk risico. Om dit risico te beheersen is het bestuur nauw betrokken bij de commerciële processen voor met name de pensioenfondsenmarkt. Om voor de werkgeversmarkt de propositie verder te verbeteren is in het verslagjaar een aanpassing van de DC-propositie voorbereid, die per 1 januari 2018 is ingegaan.

Risicobereidheid

Wij hebben een lage risicobereidheid op strategie. Dit hangt samen met onze ambitie om een goede propositie in de markt te zetten en als klantgericht pensioenfonds te streven naar het realiseren van zo veel mogelijk pensioen per euro inleg. Wij mitigeren belemmeringen voor het realiseren van de strategie en lange termijn doelstellingen zo veel mogelijk.

6.5.2 Operationele activiteiten

Wij hebben vrijwel alle operationele activiteiten uitbesteed, waardoor deze categorie risico's zich toespitst op uitbestedingsrisico's, tegenpartijrisico's en continuïteitsrisico's.

Uitbestedingsrisico

Omdat vrijwel alle activiteiten zijn uitbesteed, is het uitbestedingsrisico het belangrijkste risico, dat alle bedrijfsactiviteiten zou kunnen beïnvloeden. In extreme gevallen kan een deel van de activiteiten/diensten niet of niet tijdig worden uitgevoerd. De risicobereidheid is dan ook afhankelijk van de aard van de dienst. Op uitkeringen is de risicobereidheid zeer laag: die moeten tijdig en correct zijn uitgevoerd. Op bepaalde administratieve taken is de risicobereidheid hoger, omdat hier de kosten van maatregelen veelal sneller toenemen dan de beheersing en kwaliteit. Deze afweging vloeit voort uit onze ambitie om zoveel mogelijk pensioen te realiseren per ingelegde euro.

In het verslagjaar is het uitbestedingsrisico niet gewijzigd, o.a. omdat de uitbestede werkzaamheden niet zijn gewijzigd. De volgende verbeteringen zijn toegepast als beheersmaatregelen van het uitbestedingsrisico:

- De risicomanager heeft in het verslagjaar een onderzoek ingesteld naar het uitbestedingsrisico. Het bestuur heeft deze risicoanalyse overgenomen en een aantal verbeteringen opgedragen;
- De risicocommissie monitort op kwartaalbasis de prestaties van de leveranciers via de SLA-rapportage;
- De risicocommissie wordt op kwartaalbasis door de leveranciers geïnformeerd over de mate waarin de beheersingsmaatregelen hebben gefunctioneerd en de voorgevallen incidenten en de afhandeling daarvan via de NFR-rapportage (niet financiële risico's);
- Gedurende het verslagjaar heeft de risicomanager intensief overlegd met de verantwoordelijken voor de pensioenuitvoering en de financiële verslaglegging om de processen meer in lijn te brengen met de ambities van het fonds en de vereisten van het bestuur;
- Het bestuur heeft er bij haar leveranciers op aangedrongen waar nodig maatregelen te nemen om de uitvoering meer in control te krijgen en de advisering en uitvoering verder te professionaliseren en versoepelen.

Om de uitvoering van de pensioen- en financiële administratie beter af te stemmen op de veranderende klantwensen en ambities van het fonds zijn wij met Achmea Pensioenservices in overleg om de onderlinge afspraken te herzien en te komen tot nieuwe SLA-afspraken. In het verslagjaar is als eerste stap hiervoor een set KPI's ontwikkeld die het fonds meer controle geeft met minder meet-inspanningen door de uitvoerder. Hierdoor verbetert de beheersing van het uitbestedingsrisico tegen lagere kosten. In 2018 moet de nieuwe SLA gereed zijn.

Uitbestedingsbeleid

Wij hebben een uitbestedingsbeleid opgesteld, waarin eisen zijn gesteld aan het proces van uitbesteding en aan de leveranciers. De leveranciers moeten aan twee sets selectiecriteria voldoen. De eerste set criteria beschrijft de aard van de gewenste dienstverlening en het kwaliteitsniveau waarop die moet plaatsvinden. Hiertoe zijn KPI's (kritieke performance-indicatoren) gedefinieerd. De criteria verschillen per soort gevraagde dienstverlening. De tweede set criteria beschrijft de eisen waaraan de leverancier moet voldoen. De leverancier dient zich te houden aan het volgende beleid van het fonds:

- Beloningsbeleid
- Uitbestedingsbeleid
- Noodprocedure
- Complianceprogramma
- Integriteitsbeleid
- Gedragscode
- Geschillenregeling
- Informatiebeveiligingsbeleid
- BCM-beleid
- Beleid ter voorkoming van belangenverstremeling
- Beleid fraude en naleving sanctiewetgeving
- Incidenten- en klokkenluidersregeling

De afspraken over dienstverlening en de KPI's liggen vast in uitbestedingsovereenkomsten, aangevuld met service level agreements (SLA's) en eventueel benodigde bijlagen met nadere uitwerkingen.

Elk kwartaal rapporteren de leveranciers door middel van een SLA-rapportage over de uitvoering van de dienstverlening in het afgelopen kwartaal, waar afgesproken aangevuld met de KPI's zoals in de SLA opgenomen. Deze rapportage wordt tussen het fonds en de desbetreffende leverancier besproken. In het verslagjaar heeft dat twee maal plaatsgevonden.

Naast de SLA-rapportages ontvangen wij ook elk kwartaal van de leveranciers een NFR-rapportage, de niet-financiële risico's. Deze bevat een rapportage over de uitvoering van de processen en de eventueel daarbij opgetreden verstoringen en incidenten. Deze rapportage is specifiek voor het fonds, maar ziet op de organisatie-brede uitvoering. De NFR-rapportage wordt met de leverancier besproken. Dit heeft bij twee leveranciers plaatsgevonden in het verslagjaar.

De leveranciers werken allemaal met een risk based control framework. Voor alle uitbestede activiteiten is een risicoanalyse gemaakt en op basis daarvan zijn controls in de processen opgenomen. De riskmanagers van de leveranciers houden gedurende het jaar toezicht op de uitvoering van die controls. Jaarlijks rapporteren zij hierover in de vorm van een ISAE 3402 verklaring, welke door een externe accountant wordt getoetst en van een verklaring voorzien. De ISAE 3402 verklaringen over 2017 zijn ontvangen.

Uit de ontvangen ISAE rapportages zijn in het verslagjaar geen onregelmatigheden of incidenten gebleken.

Risicobereidheid

Wij hanteren een lage tot gemiddelde risicobereidheid op de uitbesteding van werkzaamheden. Met name het innen en beleggen van premie en het opbouwen van rechten betreft de oudedagsvoorziening van individuele deelnemers. Hierin accepteren wij alleen het hoogste kwaliteitsniveau en dus zeer beperkte risico's. Wij hebben activiteiten dan ook uitbesteed aan professionele leveranciers met een passend niveau van interne beheersing en intern en extern toezicht. Daarnaast monitoren wij de uitvoering op een aantal aspecten nauwlettend en proactief, om te borgen dat de belangen van de deelnemers maximaal geborgd zijn. Zeker in de opstartfase zijn wij nauw betrokken geweest bij de uitvoering van de processen.

In de missie is opgenomen: "Het fonds is risicobewust en biedt evenwicht tussen risico en zekerheid". Wij hanteren dan ook een gematigde risicotolerantie voor de uitbestede werkzaamheden. Het risico op fouten in de berekening en administratie van de rechten en beleggingen van deelnemers moet worden verlaagd tot het niveau waarop aanvullende zekerheid dunderd wordt dan de maatregel. De norm is dan ook 'fout-arm' en niet 'fout-vrij', omdat dat niet voldoet aan de ambitie om het pensioen per euro inleg te maximaliseren.

In het verslagjaar is het volume van het fonds materieel toegenomen door de fusie met Pensioenfonds RBS en door de collectieve waardeoverdracht van Pensioenfonds Bavaria. Gezien de omvang en impact van deze beide transitie heeft Centraal Beheer APF actief geparticipeerd in de voorbereidingen, de planning en de onderhandelingen, die al in 2016 zijn gestart. Op deze wijze hebben wij in vrijwel alle stappen de regie gevoerd of direct gevolgd.

6.5.3 Financiële positie

De financiële positie van Centraal Beheer APF is voor de korte termijn voor ons van belang, omdat de financiële positie onderhevig is aan de nodige wetgeving, waaraan wij compliant willen en moeten zijn. Dit ook is onderworpen aan toezicht van DNB, die onder andere de maandelijkse dekkingsgraad per kring, en een financieel overzicht per kwartaal krijgt waarin o.a. het MVEV en het weerstandsvermogen (WSV) beoordeeld zijn.

De financiële positie van Centraal Beheer APF is voor de lange termijn een belangrijk element van de continuïteit van het fonds. Een groeiend belegd vermogen betekent een groeiende dekking vanuit de kringen voor de operationele kosten op het niveau van de bedrijfsomgeving. En tevens een dalende behoefte aan externe financiering, zoals beschreven onder de verhouding met Achmea in 4.9.4 van dit verslag.

Korte termijn

De financiële positie van het fonds vindt zijn oorsprong in de businesscase die uiteindelijk heeft geleid tot de beslissing van Achmea om een APF op te richten. In deze businesscase was voorzien dat de aanloopkosten zijn gefinancierd met een lening. Voor de financiering van het vereiste weerstandsvermogen is een constructie afgesproken waarbij het beschikbaar WSV voor de helft via een schenking en voor de helft via een achtergestelde lening is verstrekt. Deze afspraken maakten deel uit van de vergunningsaanvraag.

In het verslagjaar is voor de kleine lening, daterend uit de opstartfase en bedoeld voor de financiering van de aanloopkosten, een nieuwe financiering afgesproken met Achmea.

In de loop van het verslagjaar zijn de regels voor de berekening van het beschikbaar WSV anders geïnterpreteerd dan die in de jaarrekening 2016. Hierover heeft overleg plaatsgevonden met Achmea om te komen tot een invulling die aansluit bij de nieuwe interpretatie. In februari 2018 is overeenstemming bereikt tussen Achmea en Centraal Beheer APF waarbij de aanloopkosten worden gefinancierd door middel van een schenking van Achmea.

Lange termijn

Voor de financiële positie op lange termijn ligt een directe relatie met de continuïteit van het fonds. Onder 'strategie' is dit aspect reeds toegelicht.

De (financiële) haalbaarheid van het fonds is vooraf gebudgetteerd in een businesscase, met als eindresultaat de beslissing van de oprichters om het APF op te richten en vergunning aan te vragen bij DNB. De financiële basis voor het fonds ligt in een vergoeding vanuit de kringen over het belegd vermogen en een bijdrage van de kringen aan de kosten. In de opstartfase waren die vergoedingen niet toereikend. In de businesscase is dan ook een funding voor de kosten opgenomen en in de vorm van een lening van Achmea BV gerealiseerd. Daarmee heeft de financiële positie van het fonds gedurende het verslagjaar geen risico gevormd.

6.5.4 Financiële verslaglegging

Bij de financiële verslaglegging is in het verslagjaar geen significante wijziging opgetreden in het risicoprofiel qua bestuursverslag: de verslaggevingsregels zijn niet ingrijpend aangepast en dat ligt ook niet in de lijn der verwachting. Wel is het aantal kringen van 1 naar 6 gestegen. De vermogens en financiële standen en processen zijn in de administratie per proces afgescheiden ingericht, waardoor deze stijging niet tot een verhoogd netto risico heeft geleid. Voor het jaarwerk 2017 zijn vooraf met diverse betrokkenen risico-inventarisaties gehouden om mogelijke issues vroegtijdig te onderkennen en zo tijdig maatregelen te kunnen nemen. Onzekerheden zijn bij het voorbereiden en opstellen van de jaarrekening vooraf met de controlerend accountant en de certificerend actuaire besproken, zodat posten correct berekend zijn en juist zijn weergegeven.

In januari 2017 zijn drie standaard DB-kringen operationeel gegaan, gevolgd door de Kringen RBS en Bavaria. Deze toename heeft geen materiële invloed op de financiële verslaglegging van het fonds. Voor de beleggingen gelden standaard richtlijnen voor de verslaglegging, waardoor dat geen bijzonderheden of onzekerheden opleverde. Omdat het een DC kring betreft zonder ingegane pensioenen zijn onzekerheden inzake de waardering van de verplichtingen niet van toepassing.

Risicobereidheid

Wij hanteren een gemiddelde risicotolerantie voor de financiële verslaglegging. Omdat de kosten van de administratieve processen oplopen met de mate van nauwkeurigheid, moet de transparantie en compliance met wet- en regelgeving worden afgewogen tegen de kosten. De wettelijke vereisten gelden voor ons als absoluut minimum.

De financiële verslaglegging op APF-niveau kent in de verslagperiode nog weinig complexiteit of interpretatie gezien de aard en omvang van de posten in de jaarrekening. De wet- en regelgeving rond de jaarrekening van een APF en de interpretatie en toepassing daarvan zijn gedeeltelijk nog in ontwikkeling. Onzekerheden rond specifieke posten zijn tijdens het opstellen van de jaarrekening besproken met de controlerend accountant en waar nodig ook met de certificerend actuaire, zodat eventuele onzekerheden tijdig zijn opgehelderd en posten correct zijn berekend en weergegeven.

6.5.5 Wet en regelgeving

De wet- en regelgeving rond pensioenen is in 2015/2016 uitgebreid met de introductie van een APF als pensioenuitvoerder. Centraal Beheer APF is op basis van die nieuwe optie in de wetgeving opgericht. De gehele inrichting van het fonds is gebaseerd op de modernste wetgeving. Wij zijn daarbij door gerenommeerde juristen bijgestaan. DNB heeft op 15 juli 2016 de vergunning verleend om als APF op te treden en pensioenregelingen uit te voeren.

De wetgeving rond het APF als vorm van pensioenfonds heeft in het verslagjaar geen bijzonderheden gekend die een mogelijke impact op het fonds konden hebben. De toekomst van het pensioenstelsel staat ook bij het nieuwe kabinet weer op de politieke agenda. De mogelijke impact van een nieuw pensioenstelsel is groot; aangezien het APF is gebaseerd op de modernste inzichten en wetgeving is het bestuur van mening goed voorbereid te zijn. Wij volgen de ontwikkelingen op de voet.

De inwerkingtreding van de AVG per 25 mei 2018 heeft wel impact op de organisatie van het APF en haar leveranciers. Het bestuur heeft een lage risicotolerantie voor privacy risico's voor haar deelnemers en heeft dan ook besloten om de regie van de inwerkingtreding actief ter hand te nemen en in nauw overleg met de leveranciers te zorgen voor een tijdige implementatie van de nieuwe wetgeving. De getroffen maatregelen binnen het APF en de leveranciers zijn voldoende om compliant met de AVG te zijn. Op dit gebied verwachten wij geen nieuwe risico's.

De komende jaren vormt de wetgeving wel een factor die het fonds kan beïnvloeden, bijvoorbeeld het nieuwe pensioenstelsel.

Voor de kringen die in 2017 actief zijn, zijn op dit moment geen bijzondere risico's of onzekerheden te verwachten.

6.6 Compliance AVG

Per 25 mei 2018 verving de AVG de Wbp. De AVG legt organisaties een aantal nieuwe dingen op en versterkt of bevestigt zaken die ook al onder de Wbp wettelijk waren verankerd. In 5.1.4 dat in algemene termen toegelicht.

Specifiek binnen het APF is gestart met het inventariseren van de impact van de AVG op de bedrijfsvoering, de governance en juridische aspecten. Wij beschouwen de AVG als een kans om zaken voor onze deelnemers goed te regelen en hebben besloten een actieve rol te willen hebben bij de invoering van en compliance aan de AVG. Wij hebben de risicomanager, de heer drs. P. Westdijk RA RE aangesteld als privacy officer. Inmiddels is hij officieel bij de AP ingeschreven als FG (functionaris voor de Gegevensbescherming).

Wij hebben onze uitgangspunten ten aanzien van privacy vastgelegd in een privacy beleid en een privacy statement dat wij ook op de website hebben gepubliceerd. Onderdeel van dit beleid is het definiëren welke persoonsgegevens wij registreren van welke betrokkenen, de reden waarom wij die gegevens nodig hebben of gebruiken en de bewaartermijnen die wij voor die gegevens hanteren. Wij hebben deze elementen opgenomen in ons verwerkingsregister, dat ook op de website van het fonds beschikbaar is.

Wij hebben geïnventariseerd welke instanties of organisaties persoonsgegevens van onze deelnemers "bewerken" in de zin van de AVG. De belangrijkste daarbij zijn:

- Achmea Services NV: binnen het bedrijfsonderdeel Centraal Beheer voert Achmea Services distributieactiviteiten uit voor ons fonds, waaronder het opstellen van offertes voor potentiële klanten.. Hiervoor gebruiken zij persoonsgegevens van potentiële deelnemers;
- Achmea Pensioenservices: APS verzorgt voor het APF de gehele pensioenadministratie en is daarmee de meest duidelijke verwerker van het APF;
- Nederlands Compliance Instituut: het NCI verzamelt en interpreteert gegevens van onze 'verbonden personen' zoals de nalegingsverklaringen van de gedragscode en eventuele beleggingstransacties. Hiervoor zijn een wettelijke grondslag en een overeenkomst voor. Het NCI heeft geen beschikking over of inzage in deelnemergegevens.

Met genoemde partijen zijn verwerkersovereenkomsten gesloten. Voor de subverwerkers die werkzaamheden verrichten voor Achmea Services of voor APS bevatten de verwerkersovereenkomsten voorwaarden en garanties en zijn de verwerkers verantwoordelijk voor het waarborgen van en toezien op de naleving van de APF instructies door de subverwerkers.

Andere partijen zijn de certificerend actuaire en de controlerend accountant. Conform de guidance van de Pensioenfederatie worden beide niet gedefinieerd als verwerkers. Een verwerkersovereenkomst is dan ook niet vereist.

Voor de rechten van betrokkenen, zoals het recht op inzage, wijziging en vergeten, zijn processen ingericht. Hierover zijn alle deelnemers geïnformeerd. De informatie is ook op de website bekend gemaakt.

Concluderend zijn wij op grond van bovenstaande van mening dat wij aan alle vereisten van de AVG voldoen.

6.7 Terugblik 2017

De reeds beschreven opstart van de DB-kringen en de toetreding van de pensioenfonds van RBS en Bavaria zijn voor ons zeer belangrijke mijlpalen in de ontwikkeling van het fonds. De groei van het aantal deelnemers en van het belegd vermogen maakt het ons mogelijk om schaalvoordelen te behalen voor onze deelnemers.

Een tweede belangrijke ontwikkeling in 2017 is de juridische fusie met Pensioenfonds RBS. Centraal Beheer APF bleek voor het pensioenfonds van vertrekkend werkgever Royal bank of Scotland een goede oplossing en waarborg voor continuïteit. In 2016 zijn gesprekken gestart met het Pensioenfonds RBS. Omdat de werkgever in Nederland de bedrijfsactiviteiten zou staken, was een goede oplossing voor het waarborgen van de oudedagsvoorziening van de deelnemers van het pensioenfonds nodig.

Eind september 2016 hebben Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF een intentieovereenkomst getekend met de intentie om een overeenkomst te bereiken die resulteert in een juridische fusie. Per 1 maart 2017 zijn Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF daadwerkelijk (juridisch) gefuseerd. De bij Pensioenfonds RBS opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en het vermogen zijn ingebracht in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. Tevens is de toekomstige pensioenopbouw van de werkgever RBS vanaf de fusiedatum ondergebracht bij Centraal Beheer APF. Door de fusie per 1 maart zijn alle rechten en plichten van het voormalige Pensioenfonds RBS overgegaan naar Centraal Beheer APF. Ook is het bestuur van Centraal Beheer APF per die datum verantwoordelijk voor zaken die voorheen bij het bestuur van Pensioenfonds RBS lagen.

In die hoedanigheid heeft het bestuur de jaarstukken 2016 van voorheen Pensioenfonds RBS formeel goedgekeurd. Het voormalige bestuur en alle betrokken voormalige bestuursorganen hebben, onder toezicht van en in samenspraak met het bestuur van Centraal Beheer APF hierbij ondersteund.

Omdat de fusie per 1 maart is geëffectueerd en per die datum de Kring RBS operationeel is, start de formele verslaglegging binnen het fonds per diezelfde startdatum. Dit is ook als zodanig opgenomen in dit jaarverslag. Dit zou betekenen dat over de periode januari-februari 2017 geen openbare verantwoording zou worden afgelegd. Daarom is na de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds een afzonderlijk verslag opgenomen over voorheen Pensioenfonds RBS over maanden januari en februari 2017.

Een andere belangrijke ontwikkeling in het verslagjaar is de wijze van financiering van het fonds en van het weerstandsvermogen. In 4.9.4 is de aangepaste structuur van de afspraken toegelicht. Gedurende het verslagjaar heeft DNB, zoals gesteld, de berekeningsmethode voor het bepalen van het beschikbaar weerstandsvermogen nader gedefinieerd. Aan het eind van het derde kwartaal bleek dat met de nadere duiding het APF niet voldoende weerstandsvermogen zou

hebben per kwartaaleinde. Wij hebben dit gemeld aan DNB. Centraal Beheer APF heeft vervolgens Achmea om een schenking verzocht en deze ontvangen in het vierde kwartaal. In het vierde kwartaal was het beschikbaar weerstandsvermogen hoger dan het vereiste weerstandsvermogen.

Het financiële resultaat van Centraal Beheer APF bestaat uit een gedeelte dat betrekking heeft op de bedrijfsomgeving en op gedeeltes per kring:

- In de bedrijfsomgeving vallen de baten en lasten die het APF op fondsniveau maakt ten behoeve van het geheel en ten behoeve van de kringen. Dit betreft met name de kosten van het bestuurlijk apparaat (bestuur, bestuursbureau, RvT) en de kosten van accountant, actuaire en adviseurs.
- In de kringen vallen de baten en lasten van de beleggingen en de pensioenvoorziening. Dit betreft onder andere beleggingsresultaten, uitvoeringskosten en mutaties in de technische voorziening.
- De bedrijfsomgeving verzorgt voor en namens de kringen diensten, zoals financiering weerstandsvermogen, bestuur en toezicht, financiële administratie en verslaglegging, distributie en communicatie. Hiervoor betalen de kringen een vergoeding. Deze wordt berekend als een aantal basispunten (vastgelegd in de UVO) over het belegd vermogen. Deze post vormt voor de bedrijfsomgeving een bate en voor de kringen een last.

De kosten van de bedrijfsomgeving in het verslagjaar waren groter dan de baten, waardoor een negatief operationeel resultaat is ontstaan. Conform de financieringsafspraken met Achmea is ter dekking van de aanloopverliezen een schenking ontvangen waardoor het resultaat van de bedrijfsomgeving positief uitvalt en het eigen vermogen weer dusdanig wordt dat het weerstandsvermogen via de beoogde financieringsafspraken gerealiseerd kan worden.

Bij het opstellen van de business case voor het APF is rekening gehouden met een periode waarin de kosten hoger uitvallen dan de dekking uit de basispunten over het belegd vermogen. Met Achmea zijn afspraken gemaakt over de dekking van die aanloopverliezen.

6.8 Toekomstverwachtingen

Nadat op 15 juli 2016 de vergunning is ontvangen, heeft het jaar 2017 in het teken gestaan van de start van nieuwe kringen en het waarmaken van onze beloftes aan klanten, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere belanghebbenden. En daarbij in het teken van het borgen van onze continuïteit. De fusie met Pensioenfonds RBS en de collectieve waardeoverdracht vanuit Pensioenfonds Bavaria hebben ons vertrouwen gegeven dat wij een goede toekomstbestendige oplossing bieden voor pensioenfondsen en hun deelnemers. In totaal zijn er 300 aangesloten werkgevers ultimo januari 2018 en wij verwachten dat, met de werkgevers en ondernemingspensioenfondsen waarmee wij in gesprek zijn voor toetreding in 2018 en begin 2019, de gewenste resultaten en doelstellingen worden behaald. Dit biedt een belangrijke basis voor het borgen van onze continuïteit.

De belangstelling voor de pensioenpropositie van Centraal Beheer APF neemt steeds meer toe. De adviesmarkt verdiept zich in de mogelijkheden van de propositie en bezoekt regelmatig verdiepingssessies georganiseerd door onze distributiepartner. Tijdens deze sessies nemen wij de aanwezige adviseurs enerzijds mee in de huidige en toekomstige mogelijkheden van de propositie, anderzijds bespreken wij ook met hen de verdere ontwikkelingen in de pensioenmarkt en de hierbij passende propositieontwikkeling. Wij merken dat de adviesmarkt enthousiast is over de mogelijkheden van Centraal Beheer APF als pensioenuitvoerder. Wij verwachten dan ook de komende jaren een toenemend aantal werkgevers dat toetreedt tot ons fonds.

Ook in de pensioenfondsenmarkt verwachten wij in 2018 beweging. Veel fondsen beraden zich al enige tijd op hun voortbestaan en de wijze waarop zij hun deelnemers op lange termijn het beste kunnen bedienen. Voor de kleinere fondsen is een zelfstandig voortbestaan moeilijker aan het worden. Het algemeen pensioenfonds kan voor deze pensioenfondsen een toekomstbestendige oplossing bieden. Wij vervullen die rol graag en verwachten in 2018 dat

meerdere pensioenfondsën komen tot besluitvorming inzake hun toekomst. Natuurlijk hopen wij dat onze inspanningen en de kwaliteit van de dienstverlening aan onze bestaande klanten hun vruchten afwerpen en pensioenfondsën besluiten zich bij Centraal Beheer APF aan te sluiten.

Gezien de doorlooptijd van de voorbereidingen en de daadwerkelijke transitie van beleggingen en verplichtingen zal besluitvorming in 2018 veelal betekenen dat nieuwe fondsën in de loop van 2019 daadwerkelijk toetreden tot een kring van ons fonds.

Groei van het fonds betekent groei van het belegd vermogen en daarmee ook groei van het vereiste weerstandsvermogen. Begin 2018 zijn de afspraken met Achmea inzake de financiering van het weerstandsvermogen en de aanloopverliezen herbevestigd. Voor de standaardkringen bieden wij in onze propositie dat het APF de financiering van het weerstandsvermogen regelt. Dit doen wij via onze financieringsconstructie met Achmea. Voor toetredende pensioenfondsën in een eigen kring hebben wij onze propositie in lijn gebracht met de ontwikkelingen in de markt, waar tot een algemeen pensioenfonds toetredende pensioenfondsën veelal hun eigen weerstandsvermogen financieren.

6.9 Gebeurtenissen na balansdatum

In januari 2018 hebben wij 138 nieuwe werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. Hierdoor is het totaal aantal deelnemers gegroeid tot een totaal van bijna 9.900 en het totaal belegd vermogen is € 1.021.513.000.

Het aansluitproces voor nieuwe werkgevers is gerobotiseerd. Daarmee is de verwerkingstijd aanzienlijk verkort tot 10 minuten en vinden ook automatisch controles op de aangeleverde gegevens plaats. Daarmee is ook kwaliteit van de verwerking geborgd. Vanuit de pensioenuitvoerder wordt het aansluitingsproces gecontroleerd en indien nodig bijgestuurd.

In het kader van het versterken van de financiële positie conform de met Achmea gemaakte afspraken is op 11 mei 2018 een schenking ontvangen van EUR 2,1 miljoen voor de financiering van de aanloopkosten en ter dekking van de aanloopverliezen voor het lopende kalenderjaar. Dit is een belangrijke waarborg voor de continuïteit van het fonds.

7. Verslag Kring DC

Wij zijn een van de weinige algemeen pensioenfonds die een DC-oplossing aanbieden. Dit doen wij in een speciale kring voor premieovereenkomsten. Binnen Kring DC voeren wij zowel bruto- als netto pensioenregelingen uit.

De Kring DC is operationeel vanaf 1 augustus 2016. Binnen Kring DC wordt een vaste premie in rekening gebracht waarvan het grootste deel wordt gebruikt voor individuele vermogensopbouw en een beperkt deel voor de verzekering van nabestaandenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd wordt een ouderdomspensioen ingekocht vanuit het individueel opgebouwde pensioenkapitaal. Daarnaast zorgen wij ervoor met behulp van Automatisch Sturen, dat het pensioen meebeweegt met de persoonlijke situatie van de deelnemer.

De netto regelingen zijn binnen de kring strikt gescheiden uitgevoerd en geadministreerd van de bruto regelingen. Zo gelden er voor netto regelingen andere premie-staffels en opslagen dan voor bruto regelingen. Er is een gescheiden financiële administratie voor werkgevers voor de bruto regeling en de netto regeling. Indien een deelnemer zowel een bruto als een netto pensioenregeling heeft, wordt op deelnemer niveau separaat geadministreerd en getoond wat de hoogte is van het opgebouwde pensioenkapitaal, de ingelegde premie en het behaalde rendement daarop.

Gedurende de opbouwfase staat de premie vast en ligt het risico bij de individuele deelnemer. De deelnemer wordt onder meer detailinzicht geboden in zijn eigen individuele eigendomsrechten, specifieke kosten, maar ook in individuele beleggingsresultaten.

Wij hebben door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden grenzen gesteld aan de door (gewezen) deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. Wij monitoren periodiek of deze profielen nog steeds in overeenstemming zijn met de gehanteerde uitgangspunten en aansluiten bij de keuzes die (gewezen) deelnemers maken.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DC:

- Keuze uit zowel netto als bruto premieovereenkomsten;
- De premieovereenkomst is ook aan te bieden als aanvullende pensioenregeling;
- Pensioenopbouw met 'automatisch sturen'. Of de deelnemer kan zelf beleggen;
- Een zo hoog mogelijk pensioen passend bij het risicoprofiel van de deelnemer.

7.1 Kerncijfers Kring DC

Bedragen in € x 1000	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers	96	7
Deelnemers	3.329	1.080
Actieven en arbeidsongeschikten	2.779	1.018
Gewezen deelnemers	550	62
Pensioengerechtigden	-	-
Toeslagverlening	N.v.t.	N.v.t.
	2017	2016
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement	7,08%	3,40%
Benchmarkrendement	7,76%	3,44%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,373%	0,153%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,149%	0,217%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2017	2016
Premiebijdragen	11.089	2.380
Saldo overdracht van rechten	183	-
Pensioenuitkeringen	-	-

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	100,9	100,8
Beleidsdekkingsgraad (december)	100,9	100,8

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017	31-12-2016
Vastgoedbeleggingen	863	211
Aandelen	6.911	1.211
Vastrentende waarden	4.500	676
Derivaten	30	18
Overige beleggingen	654	141
Totaal belegd vermogen	12.958	2.257
	2017	2016
Beleggingsresultaat		
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	521	55
Beheerkosten	25	2
Transactiekosten	11	33

7.2 Pensioenparagraaf

7.2.1 Bruto pensioenregeling:

Karakter pensioenovereenkomst	Premieovereenkomst (beschikbare premieregeling) Looptijd overeenkomst 1 jaar, met stilzwijgende verlening.
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	De salarisbestanddelen die op grond van de pensioenregeling in aanmerking worden genomen. ⁵ Het pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.123 (2017). De mogelijkheden binnen de standaard Kring DC bestaan uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Beschikbare Premie	Een in de pensioenregeling opgenomen percentage van de pensioengrondslag (naar leeftijd oplopende staffel).

⁵ De werkgever bepaalt welke salariselementen pensioengevend zijn. Opnemen van de vakantietoelage als onderdeel van het pensioengevend salaris is een optie.

Ouderdoms- en partnerpensioen (na pensioendatum)	Van het beschikbare pensioenkapitaal wordt op de pensioendatum een levenslang ouderdoms- en partnerpensioen aangekocht.
Partnerpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het partnerpensioen is verzekerd op risicobasis: tot aan het overlijden: 1,3130% vermenigvuldigd met de pensioengrondslag in het betreffende deelnemersjaar; en vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum: 1,3130% vermenigvuldigd met de laatst vastgestelde pensioengrondslag. Standaard op basis van een middelloonsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloonsysteem is ook mogelijk. Het opbouwpercentage voor het partnerpensioen dat verzekerd is op basis van het eindloonsysteem bedraagt 1,1600%.
Wezenpensioen op risicobasis (voor pensioendatum)	Het wezenpensioen is verzekerd op risicobasis: tot aan het overlijden: 0,2630% vermenigvuldigd met de pensioengrondslag in het betreffende deelnemersjaar; en vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum: 0,2630% vermenigvuldigd met de laatst vastgestelde pensioengrondslag. Standaard op basis van een middelloonsysteem, maar verzekeren op basis van een eindloonsysteem is ook mogelijk. Het opbouwpercentage voor het wezenpensioen dat verzekerd is op basis van het eindloonsysteem bedraagt 0,2320%.
ANW-hiaatpensioen	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel en bedraagt maximaal € 15.007,44 (2017).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitrui partnerpensioen • Deeltijdpensioen

7.2.2 Netto pensioenregeling:

De netto pensioenregeling is in grote delen gelijk aan de bruto pensioenregeling. In onderstaande tabel zijn de verschillen weergegeven:

Pensioengevend salaris	Vanaf € 103.317 (2017).
Franchise	€ 103.317 (2017).
ANW-hiaatpensioen	N.v.t.
Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitruil partnerpensioen (standaard indien partnerpensioen is verzekerd en partner bekend is) • Deeltijdpensioen

7.2.3 Toeslagbeleid

De pensioenregelingen zijn gekarakteriseerd als zijnde beschikbare premieregelingen. Op de pensioenkapitalen worden geen toeslagen gegeven.

Conform het beleid 2017 beslist het bestuur jaarlijks of en in hoeverre een toeslag op pensioenrechten van de pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. De toeslagverlening op pensioenrechten is voorwaardelijk. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.⁶

Elk jaar berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

In het verslagjaar is alleen sprake van pensioenkapitalen. Derhalve is er geen sprake van toeslagen.

⁶ Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI Afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

7.2.4 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en deze te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenario's.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2017 (HBT 2017) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	HBT 2017
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	80,0%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	80,0%	86,2%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	25,0%	20,3%

HBT = haalbaarheidstoets

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar. De oorzaak van het hogere pensioenresultaat is een beperkt gestegen rente, waar de inflatie juist in de eerste jaren lager is ten opzichte van de aanvangshaalbaarheidstoets. Er hoeft dus iets minder te worden geïndexeerd, waar indexatie door de lagere verplichting ook iets gemakkelijker is.

7.2.5 Herverzekering

Wij hebben voor Kring DC een overeenkomst gesloten voor het herverzekeren van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende om vanuit de kring zelf op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

De herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DC was tot 31 december 2017 afgesloten bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. op basis van kapitaaldekking. De herverzekering is met ingang van 1 januari 2018 ondergebracht bij Elips Life AG op basis van rentedekking.

7.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

Bij DC-regelingen staat de uitkering niet vast. De werkgevers en werknemers spreken af hoeveel premie er wordt ingelegd en de deelnemer bepaalt hoe de premie wordt belegd. Op de pensioendatum wordt vervolgens gekeken hoe groot het gespaarde kapitaal is waarop de periodieke uitkering gebaseerd wordt. Bij grote koersdalingen wordt er geen extra premie in het pensioenfonds gestort, het eindkapitaal wordt dan lager en daarmee ook de pensioenuitkering. Bij de DC-regeling loopt de werknemer risico en staat voor de werkgever alleen de pensioenlast vast. Het fonds beheert slechts de pensioen spaarpot en loopt geen risico's. Derhalve wordt bij Pensioenaanspraken van het DC-type geen dekkingsgraad berekend.

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2017	2016
Administratieve uitvoeringskosten	165	19
In euro's per deelnemer	59	18
Vermogensbeheerkosten	28	2
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	37,3	15,3
Transactiekosten	11	3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	14,9	21,7
Gemiddeld belegd vermogen	7.432	1.511

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenkapitalen;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2017	2016
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	1.334	111
Bewaarloon	683	45
Advieskosten	-	-
Performance gerelateerde kosten	-	-
Interne kosten	-	-
Overige kosten	323	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	25.360	2.159
Totaal	27.699	2.315

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

Herstelplan

Er is geen herstelplan van toepassing.

7.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DC zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DC belegt voor haar deelnemers in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes

Het Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. De beleggingsmix van de deelnemer sluit aan zijn op zijn doelstellingen, waaronder zijn risicohouding.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

7.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017	Bedragen 2016	Percentage 2016
Matching DC	€ 598	4,62%	nvt	€ 111	4,91%
Rendement	€ 9.733	75,13%	nvt	€ 1.682	74,46%
Rente	€ 613	4,73%	nvt	€ 110	4,87%
Inflatie	€ 1.971	15,21%	nvt	€ 342	15,14%
Pool Aandelen	€ 38	0,29%	nvt	€ 12	0,53%
Pool Vastrentende Waarden	€ 1	0,01%	nvt	€ -	0,00%
Pool Alternatieve Beleggingen	€ 1	0,00%	nvt	€ -	0,00%
Pool Onroerend Goed	€ 1	0,00%	nvt	€ -	0,00%
Liquide Middelen	€ 1	0,00%	nvt	€ 2	0,09%
Totaal Assets	€ 12.956	100,00%	nvt	€ 2.259	100,00%

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DC	-8,50%	-7,73%
Rendement	9,35%	10,49%
Rente	0,29%	0,19%
Inflatie	2,94%	1,74%
Pool Aandelen	9,22%	10,25%
Pool Vastrentende Waarden	-0,19%	0,31%
Pool Alternatieve Beleggingen	2,35%	1,63%
Pool Onroerend Goed	-0,57%	-0,48%
Liquide Middelen	-17,25%	0,00%
Totaal Assets	7,08%	7,76%

7.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de Kring DC, en daarmee de uiteindelijke deelnemer, negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen (lees: rentegevoeligheid van het in te kopen pensioen) niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen in de Kring DC wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Het renterisico is een groot risico voor het uiteindelijk in te kopen pensioen. Dit risico wordt beheerst door gebruik te maken van het Achmea IM renteafdekkingsfonds LOF.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% niet werd afgedekt.

7.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor de Kring DC beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

7.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfonds verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfonds maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit bestuursverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciar beheer en bewaarloon (€ 2017).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 27.699. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 11.059. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 521 voor een vermogen dat steeg van € 2.257 tot € 12.958 per ultimo 2017 in de Kring DC (bedragen in duizendtallen).

7.5 Actuariële paragraaf

De actuariële paragraaf geeft inzicht in de actuariële opbouw van resultaten, premies en de voorzieningen.

7.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DC bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017	2016
Beleggingsopbrengsten	-10	0
Premie	5	0
Waardeoverdrachten	0	0
Kosten	-2	1
Uitkeringen	0	0
Overige kanssystemen	3	-2
Toeslagverlening	0	0
Incidentele mutaties	423	0
Andere oorzaken	-312	20
Totaal	107	19

Het resultaat van 107 wordt grotendeels veroorzaakt door de 1% opslag voor algemene kosten in de premie. Deze opslag ad 111 is onder de incidentele mutaties opgenomen.

Bedragen in € x 1000	2017	2016
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	-10	0
Wijziging rts TV	0	0
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	-10	0

7.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de feitelijke en zuiver kostendekkende premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Feitelijke premie

De feitelijke premie bedraagt € 11.089.000 en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Feitelijke samenstelling van de beschikbare premie	
Bedragen in € x 1000	2017
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	8.970
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	241
Premiebijdragen excedentregeling	1.878

De ontvangen premie bestaat uit netto premie plus opslagen voor kosten en risicodekkingen. De netto premie wordt aangewend voor opbouw van pensioenkapitaal. Per saldo ontstaat een resultaat van 0. Door de nog lopende discussie met DNB over het MVEV zoals hierna beschreven in 0 is formeel de feitelijke premie niet kostendekkend.

Het behaalde directe en indirecte beleggingsrendement in 2017 komt ten goede aan de deelnemers in de vorm van koersrendement. Het resultaat op beleggingen voor het fonds is derhalve nihil.

In het verslagjaar is alleen sprake van pensioenkapitalen. Derhalve is er geen sprake van toeslagen.

Zuiver kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie bedraagt in het verslagjaar € 11.303.000 euro en is in onderstaand overzicht weergegeven, gesplitst naar de verschillende bestanddelen.

Opstelling zuiver kostendekkende premie		
Bedragen in € x 1000	2017	2016
Actuarieel benodigd voor inkoop nieuwe aanspraken	-	-
Actuarieel benodigd voor inkoop backservice aanspraken	-	-
Actuarieel benodigd voor inkoop overig	-	-
In premie opgenomen opslag voor toeslagen	-	-
Premiebijdrage voor risico deelnemer	10.007	2.204
Risicokoopsom overlijden	455	70
Risicokoopsom premievrijstelling	356	66
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	-	-
Solvabiliteitsopslag	220	542
Opslag uitvoeringskosten	165	19
Voorwaardelijke onderdelen	-	-
Zuivere kostendekkende premie	11.203	2.901

De gedempte kostendekkende premie is niet van toepassing in de Kring DC.

7.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (VEV, de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017	31-12-2016
Minimaal vereist eigen vermogen	288	542
Vereist eigen vermogen	0	542

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) is bepaald op basis van de in artikel 11 van het "Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen" omschreven methode. Volgens deze methodiek zijn de voornaamste componenten van het MVEV:

- 1% van de technische voorziening voor risico deelnemers.
- 0,3% van het aanwezige risicokapitaal bij overlijden vermenigvuldigd met een verhoudingsgetal.

Het verhoudingsgetal geeft de verhouding weer tussen het overlijdensrisico na aftrek van herverzekering en het overlijdensrisico voor aftrek van herverzekering. Hoewel het overlijdensrisico volledig is herverzekerd, dient dit risico toch voor minimaal 50% te worden meegenomen.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

De situatie dat het MVEV groter is dan het VEV is niet logisch, maar vloeit voort uit wet- en regelgeving. Een gevolg hiervan is ook dat de ontvangen premie lager is dan de kostendeekkende premie. De vanuit de Pensioenwet verplichte toeslagen voor reservevorming zijn fiscaal niet toegestaan, waardoor voor de vereiste MVEV reserve onvoldoende financiering bestaat. Naar aanleiding van bovenstaande constatering is het bestuur in overleg getreden met DNB. In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV Kring DC" van 17 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met maximering van het overlijdensrisico op een niveau van 1% van de technische voorzieningen. Rekening houdend met deze maximering bedraagt het MVEV per 31 december 2017 288, ofwel 2,2% van de TV.

Het bestuur is van mening dat de kring geen risico loopt op het gebied van arbeidsongeschiktheid en overlijden, daar deze risico's volledig zijn herverzekerd. Het bestuur heeft in mei 2018 bezwaar gemaakt tegen deze beschikking. Voor de jaarrekening 2017 volgen wij de beschikking van 17 april.

De vermogenspositie van Kring DC kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

7.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaire

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring DC aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 100.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 5.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DC. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Kring DC in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Kring DC is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 129 (Premiekorting) en 131 (Minimaal vereist eigen vermogen).

De ontvangen premie is lager dan de kostendeekkende premie, daarmee is impliciet premiekorting verleend zonder dat aan de voorwaarden uit artikel 129 is voldaan. Het aanwezig eigen vermogen is lager dan het minimaal vereist eigen vermogen. Daarmee is niet voldaan aan artikel 131.

De artikelen 127 (Financiering ouderdomspensioen) en 133b (Melding reële dekkingsgraad) zijn op de balansdatum niet van toepassing voor Kring DC.

De beleidsdekkingsgraad van Kring DC op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DC van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2018

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

7.6 Terugblik 2017

In het verslagjaar groeide de Kring DC per saldo met 89 werkgevers en met 2.353 deelnemers. Het belegd vermogen steeg van ruim 2 miljoen naar bijna 13 miljoen euro.

Bij de opvoer van werkgevers en deelnemers per 1 januari 2017 zijn technische en procedurele verstoringen opgetreden, waardoor wij de premie niet direct bij aanvang conform het reglement konden beleggen. Nadat de oorzaken van de verstoringen waren gevonden en opgelost zijn de daaropvolgende premies tijdig en conform reglement belegd. Voor de niet tijdig belegde premies hebben wij geanalyseerd wat de pensioenkapitalen zouden zijn geweest als tijdig was belegd. Het bleek dat de desbetreffende deelnemers een klein beleggingsrendement over de eerste maanden misten. Voor alle betrokken deelnemers zijn de verschillen bijgestort. De leverancier heeft de aanvulling van de pensioenkapitalen betaald.

7.7 Toekomstverwachtingen

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

Verbeteringen DC-regelingen

In het verslagjaar is de DC-regeling niet gewijzigd. Met ingang van 1 januari 2018 wijzigt de DC propositie ingrijpend. Zowel in de productmogelijkheden, maar ook in de prijs én met behoud van alle voordelen waarmee onze DC-oplossing zich onderscheidt.

Marktrentestaffels

Kijkend naar de lage rentestanden en de versnelde overgang van DB-regelingen naar DC-regelingen is de vraag naar marktrentestaffels toegenomen. Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 een tweetal extra marktrentestaffels aan, gebaseerd op een rekenrente van 2% en 2,5%. Hierdoor kan meer premie ingelegd worden.

De aanpassing is een uitbreiding van de bestaande marktrentestaffels van 3% en 4% rekenrente.

Unieke vorm van doorbeleggen

Vanaf 1 januari 2018 gaan wij in de Kring DC standaard uit van doorbeleggen na de pensioendatum, gericht op een hoger pensioenresultaat.

In de oude situatie neemt de rendements-portefeuille, het deel van de portefeuille waar rendement over behaald wordt, af naar mate de pensioenrichtleeftijd nadert. Op de pensioeningangsdatum wordt het opgebouwde kapitaal omgezet in een uitkering. In de nieuwe situatie blijft het rendementsdeel van de portefeuille voor de pensioeningangsdatum langer op een hoger niveau. Daarnaast wordt er ook vanaf de pensioendatum belegd wat naar verwachting tot een hogere uitkering leidt van 5% tot 10% ten opzichte van de directe inkoop, tegen beheersbare risico's. Centraal Beheer APF biedt vanaf 1 januari 2018 een variabel pensioen binnen de Kring DC. Bij een variabele uitkering blijft de gepensioneerde de effecten merken van beleggingen, van de ontwikkelingen in de levensverwachting en van het sterfteresultaat. Naar verwachting is een variabele uitkering bij aanvang circa 12% hoger dan een vaste uitkering. Er mag namelijk rekening gehouden worden met rendement op de beleggingen.

De deelnemer behoudt de mogelijkheid om op de pensioeningangsdatum het opgebouwde kapitaal om te zetten in een pensioenuitkering bij een verzekeraar. Er wordt geen toeslag verleend op de pensioenaanspraken en pensioenrechten. Een stijging van de hoogte van een variabel pensioen wordt niet beschouwd als een toeslag.

Verlaging van de prijs

Wij hebben de keuze gemaakt om de herverzekering van het nabestaandenpensioen bij een andere herverzekeraar op rentebasis onder te brengen. Dit leidt tot een daling van de tarieven en de opslagen voor de premiedekkingsgraad die als onderdeel van de prijs was opgenomen is vervallen. De aanpassing geldt voor nabestaandenpensioen bij overlijden voor de pensioendatum.

De verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is ook ondergebracht bij de nieuwe herverzekeraar, Elips Life AG. Door de lagere tarieven leidt ook deze wijziging tot een verlaging van de opslag.

Een verlaging van de kosten aan de vermogensbeheerder met 2 basispunten leidt tot slot ook tot een verlaging van de prijs.

Kenmerken van de verbetering van de DC propositie

Door de aangebrachte wijzigingen wordt de focus van de DC-regeling van kapitaal verlegd naar de pensioenuitkering. De regeling is meer gericht op de persoonlijke situatie van de deelnemer, omdat de deelnemer meer keuzemogelijkheden heeft. Met de Beleggingsbalans, die wij samen met de Erasmus Universiteit en denktank Netspar hebben ontwikkeld, kan de deelnemer zelf zijn risicobereidheid vaststellen. De Beleggingsbalans is onderdeel van het deelnemersportaal.

Premiebeleid en premiestelling

Het premiebeleid in Kring DC wijzigt per 1 januari 2018 als gevolg van wijzigingen in fiscaal maximaal toegestane staffels en de wijziging van herverzekeraar. Ook wordt het aantal staffels uitgebreid met ingang van 1 januari 2018. Voor Kring DC is er derhalve sprake van aanpassing van het premiebeleid.

7.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Met trots kunnen wij vermelden dat wij per 1 januari 2018 in Kring DC 115 nieuwe werkgevers mochten verwelkomen en aansluiten. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot een totaal van 4.864 en het totaal belegd vermogen is € 14.593.000.

8. Verslag Kring DB Premie

De kring wordt gekenschetst door een lagere premie met een hogere risicobereidheid. De premie wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarop de kring via zijn belanghebbendenorgaan goedkeuringsrecht heeft.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Premie:

- Een zo laag mogelijke premie voor het pensioen van werknemers;
- Binnen het budget zorgt de werkgever met ons voor de best mogelijke uitkomst voor de werknemers;
- Bereid wat meer risico te nemen;
- Zijn de resultaten goed? Dan is er een reële kans op indexatie.

8.1 Kerncijfers Kring DB Premie

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Werkgevers	10
Deelnemers	374
Actieven en arbeidsongeschikten	333
Gewezen deelnemers	40
Pensioengerechtigden	1
Toeslagverlening	-
	2017
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement	1,19%
Benchmarkrendement	1,11%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,207%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,091%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2017
Premiebijdragen	1.295
Saldo overdracht van rechten	-
Pensioenuitkeringen	-

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	108,8	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	104,8	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	102
Aandelen	337
Vastrentende waarden	647
Derivaten	9
Overige beleggingen	64
Totaal belegd vermogen	1.159
Beleggingsresultaat	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	34
Beheerkosten	1,6
Transactiekosten	0,7

8.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloonregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.123 (2017). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdompensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2017).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2017).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2017).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitrui partnerpensioen • Deeltijdpensioen

8.2.1 Toeslagbeleid

Jaarlijks beslist het bestuur of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.⁷

Jaarlijks berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

Op 31 oktober 2017 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft op 19 december 2017 het besluit genomen om per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Premie.

8.2.2 Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad van de Kring DB Premie was ultimo het eerste kwartaal van 2017 lager dan de vereiste dekkingsgraad. Wij hebben per 31 maart 2017 een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. DNB heeft in oktober 2017 ingestemd met het herstelplan.

Uit het herstelplan blijkt dat de financiële positie van Kring DB Premie naar verwachting in 2027 is hersteld. Herstel wordt dus verwacht binnen de gestelde hersteltermijn van 10 jaar. Wel dient er een beperking van toekomstige indexaties verondersteld te worden om herstel binnen de gestelde hersteltermijn van 10 jaar te realiseren.

Hierbij is uitgegaan van de financiële situatie van de kring, het deelnemersbestand en de economische parameters zoals de rentetermijnstructuur per eind maart 2017.

8.2.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en dit te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets.

⁷ Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Het afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2017 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2017 (HBT 2017) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2017: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	95%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	28%

HBT = haalbaarheidstoets

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 95% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 28%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 jaar vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

8.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen de Kring DB Premie. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) vanuit de kring financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

8.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad (%)
Stand per 31 december 2016	0	0	100%
Beleggingsresultaten	34	-17	4,0%
Premiebijdragen	1.268	1.230	3,1%
Uitkeringen	0	0	0,0%
Overig	133	106	1,7%
Stand per 31 december 2017	1.435	1.319	108,8%

	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	108,8%
Beleidsdekkingsgraad	104,8%
Reële dekkingsgraad	83,0%
Vereiste dekkingsgraad	124,3%

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2017
Administratieve uitvoeringskosten	29
In euro's per deelnemer	87
Vermogensbeheerkosten	1,6
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	20,7
Transactiekosten	0,7
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	9,1
Gemiddeld belegd vermogen	770

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	107
Bewaarloon	28
Advieskosten	-
Performance gerelateerde kosten	-
Interne kosten	-
Overige kosten	35
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.422
Totaal	1.592

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

8.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Premie zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Premie belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Het Centraal Beheer APF streeft naar een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

8.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017*	Bedragen 2016**	Percentage 2016**
Matching DB	€ 193	16,67%	*	n.a.	n.a.
Rendement	€ 477	41,19%	40%	n.a.	n.a.
Rente	€ 255	22,02%	*	n.a.	n.a.
Inflatie	€ 232	20,03%	20%	n.a.	n.a.
Liquide Middelen	€ 1	0,09%	0%	n.a.	n.a.
Totaal Assets	€ 1.158	100,00%	100%	n.a.	n.a.

* module rente en matching hebben samen een normportefeuille van 40%

** eind 2016 was deze kring nog niet operationeel

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DB	-3,42%	-3,38%
Rendement	3,76%	3,86%
Rente	0,13%	-0,07%
Inflatie	2,62%	2,12%
Liquide Middelen	38,76%	0,00%
Totaal Assets	1,19%	1,11%

8.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de Kring DB Premie negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten.

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij gebruiken in de Kring DB Premie een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% niet werd afgedekt.

8.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor de Kring DB Premie beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

8.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciar beheer en bewaarloon (€ 135).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.592. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 702. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 34 voor een vermogen dat steeg van nihil tot € 1.159 per ultimo 2017 in de Kring DB Premie (bedragen in duizendtallen).

8.5 Actuariële paragraaf

8.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Premie bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten	51
Premie	11
Waardeoverdrachten	0
Kosten	-2
Uitkeringen	0
Overige kanssystemen	32
Toeslagverlening	0
Incidentele mutaties	21
Andere oorzaken	3
Totaal	116

Het resultaat in het boekjaar bedraagt 116 voor Kring DB Premie. Belangrijke deelresultaten hierbinnen zijn de hieronder getoonde beleggingsopbrengsten en het resultaat op de wijziging van de rentetermijnstructuur.

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	36
Wijziging rts TV	15
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	51

8.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2017
Feitelijke premie	1.295
Kostendekkende premie	1.548
Gedempte kostendekkende premie	896

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.252	504
Opslag overlijdensrisico	-	-
Solvabiliteitsopslag	269	113
Opslag pensioenuitvoeringskosten	27	27
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	0	252
Totaal	1.548	896

8.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	69
Vereist eigen vermogen	321

De vermogenspositie van Kring DB Premie kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

8.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring DB Premie aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmedend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 8.900. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 445 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Premie. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Premie is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Premie van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2018

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

8.6 Terugblik 2017

In het verslagjaar groeide de Kring DB Premie met 8 werkgevers en 349 deelnemers.

8.7 Toekomstverwachtingen

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuariel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

8.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Premie is in januari 2018 toegenomen tot 17 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot 586 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 1.351.000.

9. Verslag Kring DB Stabiliteit

In de Kring DB Stabiliteit ligt de focus op stabiliteit. Daarmee komen wij tegemoet aan werkgevers die een hogere mate van stabiliteit willen in de premiestelling en de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De premie is gebaseerd op de 'Verwacht Rendement'-methodiek. Bij de start van de kring op 1 januari 2017 werd de premie voor vijf jaar vastgelegd en kunnen wij met een lagere risicohouding toch een belangrijke mate van koopkrachtbehoud realiseren. Een hoge mate van stabiliteit in de dekkingsgraad bereiken wij door een 'medium risk'-beleggingsbeleid in combinatie met een hogere mate van renteafdekking. Wij willen daarmee de kans op korten zo veel mogelijk beperken. De kring ambieert een gedeeltelijk geïndexeerd pensioen.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Samengevat zijn de kenmerken van de Kring DB Stabiliteit als volgt:

- Een goede basisdekkingsgraad bij de start. Met op termijn de mogelijkheid tot indexatie;
- De focus ligt op stabiliteit van premie ontwikkeling en dekkingsgraad. De premie is bij de start van de kring (1-1-2017) voor 5 jaar vastgelegd. De premie wordt herzien na 5 jaar;
- Deelnemers die instappen zijn bereid met mate risico te nemen.

9.1 Kerncijfers Kring DB Stabiliteit

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Werkgevers	34
Deelnemers	236
Actieven en arbeidsongeschikten	217
Gewezen deelnemers	18
Pensioengerechtigden	1
Toeslagverlening	-
	2017
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement	-1,08%
Benchmarkrendement	-1,13%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,184%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,088%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2017
Premiebijdragen	1.399
Saldo overdracht van rechten	-
Pensioenuitkeringen	-

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	109,0	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	108,5	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	84
Aandelen	233
Vastrentende waarden	861
Derivaten	25
Overige beleggingen	53
Totaal belegd vermogen	1.256
	2017
Beleggingsresultaat	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	26
Beheerkosten	1,5
Transactiekosten	0,7

9.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (uitvoeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.123 (2017). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2017).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2017).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2017).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.

Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitrui partnerpensioen • Deeltijdpensioen
------------------------	---

9.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.⁸

Jaarlijks berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

Op 31 oktober 2017 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft op 19 december 2017 het besluit genomen om per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen voor de Kring DB Stabiliteit.

9.2.2 Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad van de kring was ultimo het eerste kwartaal van 2017 lager dan de vereiste dekkingsgraad. Wij hebben per 31 maart 2017 een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. DNB heeft in oktober 2017 ingestemd met het herstelplan.

Uit het herstelplan blijkt dat herstel van de beleidsdekkingsgraad tot aan de vereiste dekkingsgraad naar verwachting binnen een hersteltermijn van 10 jaar wordt gerealiseerd, zonder dat beperkingen van toekomstige toeslagverlening of kortingen benodigd zijn. Hierbij is uitgegaan van de financiële situatie van de kring, het deelnemersbestand en de economische parameters zoals de rentetermijnstructuur per eind maart 2017.

⁸ Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

9.2.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en dit te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenario's.

De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van de kring.

H afgelopen jaar hebben geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2017 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2017 (HBT 2017) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2017: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	85%	94%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	35%	25%

HBT = haalbaarheidstoets

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 94% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 25%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

9.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Stabiliteit. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

9.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad (%)
Stand per 31 december 2016	0	0	100%
Beleggingsresultaten	26	-23	3,5%
Premiebijdragen	1.380	1.324	4,2%
Uitkeringen	-1	0	0,0%
Overig	9	-4	1,3%
Stand per 31 december 2017	1.414	1.289	109,0%

	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	109,0%
Beleidsdekkingsgraad	108,5%
Reële dekkingsgraad	86,3%
Vereiste dekkingsgraad	114,0%

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2017
Administratieve uitvoeringskosten	120
In euro's per deelnemer	96
Vermogensbeheerkosten	1,3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	20,7
Transactiekosten	0,5
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	8,5
Gemiddeld belegd vermogen	827

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	82
Bewaarloon	22
Advieskosten	-
Performance gerelateerde kosten	-
Interne kosten	-
Overige kosten	31
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.127
Totaal	1.262

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

9.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Stabiliteit zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Stabiliteit belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

9.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017*	Bedragen 2016**	Percentage 2016**
Matching DB	€ 359	28,58%	*	n.a.	n.a.
Rendement	€ 329	26,19%	25%	n.a.	n.a.
Rente	€ 374	29,78%	*	n.a.	n.a.
Inflatie	€ 192	15,29%	15%	n.a.	n.a.
Liquide Middelen	€ 1	0,08%	0%	n.a.	n.a.
Totaal Assets	€ 1.256	100,00%	100%	n.a.	n.a.

* module rente en matching hebben samen een normportefeuille van 60%

** eind 2016 was deze kring nog niet operationeel

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het pensioenfonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DB	-3,39%	-3,35%
Rendement	3,71%	3,80%
Rente	-0,12%	-0,32%
Inflatie	2,59%	2,10%
Liquide Middelen	44,47%	0,00%
Totaal Assets	-1,08%	-1,13%

9.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van Kring DB Stabiliteit negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten.

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor de Kring DB Stabiliteit gebruik van een strategie waarbij 90% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% niet werd afgedekt.

9.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor Kring DB Stabiliteit beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteed.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

9.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon (€ 133).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.518. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 731. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 26 voor een vermogen dat steeg van nihil tot € 1.256 per ultimo 2017 in Kring DB Stabiliteit (bedragen in duizendtallen).

9.5 Actuariële paragraaf

9.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring DB Stabiliteit bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten	49
Premie	52
Waardeoverdrachten	0
Kosten	-2
Uitkeringen	-1
Overige kanssystemen	-6
Toeslagverlening	0
Incidentele mutaties	19
Andere oorzaken	6
Totaal	117

Het resultaat van kring DB Stabiliteit bedraagt 125 in het verslagjaar. Belangrijke deelresultaten zijn het resultaat op premie, het beleggingsresultaat en de resultaten op wijziging rts en op sterfte.

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	28
Wijziging rts TV	21
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	49

9.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2017
Feitelijke premie	1.399
Kostendeekkende premie	1.525
Gedempte kostendeekkende premie	1.199

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.324	739
Opslag overlijdensrisico	-	-
Solvabiliteitsopslag	182	101
Opslag pensioenuitvoeringskosten	19	19
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	0	340
Totaal	1.525	1.199

9.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	68
Vereist eigen vermogen	182

De vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

9.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring DB Stabiliteit aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 9.700. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 485 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Premie is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Stabiliteit van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2018

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

9.6 Terugblik 2017

In het verslagjaar groeide de gestarte kring naar 34 werkgevers met 235 deelnemers per ultimo.

9.7 Toekomstverwachtingen

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

DB-propositie

Voor fondsen die zich oriënteren op een mogelijke aansluiting bij Centraal Beheer APF wordt een fit-gap analyse uitgevoerd. De pensioentoezeggingen van deze fondsen passen doorgaans niet in de standaard propositie van Centraal Beheer APF. Vaak kan een werkgever de pensioentoezegging niet zonder meer aanpassen. In het afgelopen jaar is de propositie op het vlak van vermogensbeheer zeer fors aangepast, waardoor toetredende fondsen eenvoudiger ingepast kunnen worden. Het doel van het verbreden van de propositie is mede om maatwerk per kring te voorkomen, waardoor harmonisatie en schaalvergroting op termijn mogelijk blijft. Binnen de verbreding kan onderscheid gemaakt naar onderdelen die standaard aangeboden worden, en overige onderdelen. Dit maakt prijsdifferentiatie mogelijk. Een ander doel is om de kosten en doorlooptijd van een transitie te verkorten door gebruikmaking van beschikbare standaard oplossingen.

9.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Het aantal aangesloten werkgevers in Kring DB Stabiliteit is in januari 2018 toegenomen tot 39 werkgevers. Het totaal aantal deelnemers is toegenomen tot 261 en het totaal belegd vermogen bedraagt € 1.461.000.

10. Verslag Kring DB Koopkracht

In de Kring DB Koopkracht ligt de focus op het behoud van koopkracht voor de werknemers. Daarmee komen wij tegemoet aan werkgevers die het pensioen van hun werknemers willen laten meegroeien met de inflatie, nu en in de toekomst. Dit betekent dat er nominaal risico's geaccepteerd zijn ten gunste van een hoger verwacht rendement. Het beleggingsbeleid is 'high risk'. Deze kring zoekt daarmee aansluiting bij een gemiddeld fonds dat waardevolle uitkeringen ambieert.

De Kring DB Koopkracht streeft een volledig geïndexeerde pensioenuitkomst na. Uit hoofde van evenwichtigheid is een voor alle deelnemers gelijke toeslagmaatstaf gekozen, prijsinflatie.

De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Uitgangspunt van de Kring DB Koopkracht is de toeslagverlening zo goed als mogelijk na te komen. In deze kring is daar uiting aan gegeven door het heffen van een dekkingsgraad afhankelijke opslag op een DNB-UFR premie.

Samengevat zijn de kenmerken van Kring DB Koopkracht:

- Werknemers houden zo veel mogelijk koopkracht als zij met pensioen gaan;
- Het pensioen van de werknemers groeit waar mogelijk mee met de inflatie. Nu en in de toekomst;
- Ieder jaar stellen wij de premie opnieuw vast.

10.1 Kerncijfers Kring DB Koopkracht

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Werkgevers	12
Deelnemers	89
Actieven en arbeidsongeschikten	83
Gewezen deelnemers	6
Pensioengerechtigden	-
Toeslagverlening	-
	2017
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement	2,21%
Benchmarkrendement	2,11%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,207%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,085%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2017
Premiebijdragen	968
Saldo overdracht van rechten	-
Pensioenuitkeringen	-2

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	115,4	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	115,6	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	77
Aandelen	255
Vastrentende waarden	491
Derivaten	8
Overige beleggingen	48
Totaal belegd vermogen	879
	2017
Beleggingsresultaat	
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	24
Beheerkosten	1,3
Transactiekosten	0,5

10.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodneregeling (uitkeringsovereenkomst).
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris). Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	De minimale franchise bedraagt € 13.123 (2017). De mogelijkheden binnen de standaard DB-kringen bestaat uit de wettelijke franchises, BPF/cao volgende franchises en door werkgever/werknemer vastgesteld franchises zolang deze binnen de wettelijke kaders blijven.
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise.
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen).
Ouderdomspensioen	Maximaal 1,8750% van de pensioengrondslag (2017).
Partnerpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 1,3130% van de pensioengrondslag (2017).
Wezenpensioen (risicobasis of opbouwbasis)	Maximaal 0,2630% van de pensioengrondslag (2017).
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd Hoog-laag Uitruil partnerpensioen Deeltijdpensioen

10.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen de kring een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van de kring toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze toegekend. Reglementair is vastgelegd dat toeslag op 1 januari van het jaar wordt verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie.⁹

⁹ Voor het bepalen van de financiële situatie wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober voorafgaand aan het eerstvolgende toeslagmoment. De toeslagambitie is een toeslag gemaximeerd op de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer afgeleid (CPI-afgeleid), over de periode van september tot september in het voorafgaande jaar.

Jaarlijks berekenen wij welke dekkingsgraad vereist is voor volledige toeslagverlening op basis van de verwachte prijsinflatie. Dit is de indexatiedekkingsgraad. Er vindt geen toeslagverlening plaats bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Dit leidt tot de volgende toeslagstaffel:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110%: geen toeslag.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: toeslag naar rato.
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag.

Per 1 januari 2018 is er een toeslag toegekend van 0,5%

Op 31 oktober 2017 was de beleidsdekkingsgraad 115,5%. Dit is hoger dan 110%, maar lager dan de indexatiedekkingsgraad. Het bestuur heeft op 19 december 2017 het besluit genomen om per 1 januari 2018 een toeslag te verlenen van 0,5% op de pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemer en de pensioengerechtigden voor de Kring DB Koopkracht.

10.2.2 Herstelplan

De kring voldoet niet aan de vereisten van het VEV. Wij hebben per 31 maart 2017 een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. DNB heeft in oktober 2017 ingestemd met het herstelplan.

Gekeken is of uit het herstelplan blijkt dat herstel van de beleidsdekkingsgraad tot aan de vereiste dekkingsgraad naar verwachting binnen een hersteltermijn van 10 jaar wordt gerealiseerd, zonder dat kortingen benodigd zijn. Dit is gedaan voor een deelnemersbestand met een premiestuur van 100% en 2%. Daarnaast is bekeken of er binnen 5 jaar herstel plaatsvindt van de beleidsdekkingsgraad tot aan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Uit de berekeningen blijkt dat, uitgaande van de RTS ultimo februari 2016, geldt dat herstel tot aan de vereiste dekkingsgraad binnen de hersteltermijn wordt gehaald, zowel bij premiestuur 100% als bij premiestuur 2%. Ook wordt herstel tot aan de minimaal vereiste dekkingsgraad naar verwachting binnen 5 jaar gerealiseerd. Kortingen zijn binnen het herstelplan dus niet aan de orde. De uitgangspunten voor de berekening zijn opgenomen in de Abtn, deze is beschikbaar via het domein van de kring.

10.2.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en deze te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets.

De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van de kring.

Er hebben het afgelopen jaar geen significante wijzigingen in het beleid en de pensioenregeling plaatsgevonden. Daarom is in 2017 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2017 (HBT 2017) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2017: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Pensioenresultaat	
		Risicohouding	Jaarlijkse HBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	-
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	100%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	27%

HBT = haalbaarheidstoets

De uitkomsten op fondsniveau zijn het gemiddelde van de leeftijdscohorten, gewogen naar aantallen per cohort. Dit leidt tot een verwacht pensioenresultaat op fondsniveau van 100% en de afwijking van het verwacht pensioenresultaat in een slechtweerscenario van 27%. Dit sluit nog steeds aan bij de in 2016 jaar vastgestelde ondergrenzen in de aanvangshaalbaarheidstoets.

Er zijn geen additionele maatregelen nodig, immers de vastgestelde ambities zijn nog steeds binnen de vastgestelde risicogrenzen haalbaar.

10.2.4 Herverzekering

Wij hebben een overeenkomst op basis van kapitaaldekking met Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. voor de herverzekering van overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico binnen Kring DB Koopkracht. De omvang van de kring is in de eerste jaren naar verwachting niet voldoende groot om het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico (premielvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) financieel voldoende op te vangen. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

10.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad (%)
Stand per 31 december 2016	0	0	100%
Beleggingsresultaten	24	-16	4,2%
Premiebijdragen	960	868	10,6%
Uitkeringen	-2	-2	0,0%
Overig	25	-21	1,6%
Stand per 31 december 2017	957	829	115,4%

	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	115,4%
Beleidsdekkingsgraad	115,6%
Reële dekkingsgraad	92,0%
Vereiste dekkingsgraad	122,4%

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2017
Administratieve uitvoeringskosten	10
In euro's per deelnemer	120
Vermogensbeheerkosten	1,3
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	20,7
Transactiekosten	0,5
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	8,5
Gemiddeld belegd vermogen	610

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	82
Bewaarloon	22
Advieskosten	-
Performance gerelateerde kosten	-
Interne kosten	-
Overige kosten	31
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.127
Totaal	1.262

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

10.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring DB Koopkracht zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Kring DB Koopkracht belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

10.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017*	Bedragen 2016**	Percentage 2016**
Matching DB	€ 112	12,73%	*	n.a.	n.a.
Rendement	€ 361	41,04%	40%	n.a.	n.a.
Rente	€ 230	26,15%	*	n.a.	n.a.
Inflatie	€ 176	20,01%	20%	n.a.	n.a.
Liquide Middelen	€ 1	0,07%	0%	n.a.	n.a.
Totaal Assets	€ 880	100,00%	100%	n.a.	n.a.

* module rente en matching hebben samen een normportefeuille van 40%

** eind 2016 was deze kring nog niet operationeel

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DB	-2,62%	-2,58%
Rendement	4,54%	4,64%
Rente	0,65%	0,45%
Inflatie	2,96%	2,47%
Liquide Middelen	25,93%	0,00%
Totaal Assets	2,21%	2,11%

10.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van Kring DB Koopkracht negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring DB Koopkracht gebruik van een strategie waarbij 50% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico voor ongeveer 50% niet werd afgedekt.

10.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor Kring DB Koopkracht beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

10.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciair beheer en bewaarloon (€ 104).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.262. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 519. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 24 voor een vermogen dat steeg van nihil tot € 879 per ultimo 2017 in Kring DB Koopkracht (bedragen in duizendtallen).

10.5 Actuariële paragraaf

10.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van de Kring DB Koopkracht bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten	40
Premie	87
Waardeoverdrachten	0
Kosten	-2
Uitkeringen	0
Overige kanssystemen	-6
Toeslagverlening	-4
Incidentele mutaties	9
Andere oorzaken	4
Totaal	128

In het verslagjaar bedraagt het resultaat van Kring DB Koopkracht 133, wat vooral wordt veroorzaakt door de deelresultaten op premie, wijziging van de rts en de beleggingsresultaten. De toeslag van 0,5% die per 1 januari 2018 is verleend is opgenomen in de TV per ultimo 2017; dit leidt tot een negatief resultaat van -4 dit verslagjaar.

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	26
Wijziging rts TV	14
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	40

10.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2017
Feitelijke premie	968
Kostendekkende premie	1.064
Gedempte kostendekkende premie	633

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	868	401
Opslag overlijdensrisico	-	-
Solvabiliteitsopslag	188	90
Opslag pensioenuitvoeringskosten	8	8
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	0	135
Totaal	1.064	633

10.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring.

Het MVEV valt procentueel hoog uit doordat de technische voorzieningen relatief laag zijn ten opzichte van het risicokapitaal. Naar verwachting zal het percentage snel teruglopen omdat de technische voorzieningen aanzienlijk sneller stijgen dan het risicokapitaal.

In de "Beschikking ontheffingsverzoek MVEV DB-kringen" van 4 april 2018 geeft DNB aan akkoord te gaan met het door het bestuur gedane verzoek tot ontheffing. Bij de berekening van het MVEV conform artikel 11, vijfde en zesde lid Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds ('Besluit FTK') mag het fonds voor de standaard DB-kringen voor de boekjaren 2017 en 2018 een verhoudingsgetal van ten minste 10% (in plaats van 50%) hanteren.

Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	44
Vereist eigen vermogen	184

De vermogenspositie van Kring DB Koopkracht kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als reservetekort.

10.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring DB Koopkracht aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.900. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 345 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Koopkracht is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring DB Koopkracht van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2018

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

10.6 Terugblik 2017

In het verslagjaar groeide de gestarte kring naar 12 werkgevers met in totaal 90 deelnemers per ultimo.

10.7 Toekomstverwachtingen

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

DB-propositie

Voor fondsen die zich oriënteren op een mogelijke aansluiting bij Centraal Beheer APF wordt een fit-gap analyse uitgevoerd. De pensioentoezeggingen van deze fondsen passen doorgaans niet in de standaard propositie van Centraal Beheer APF. Vaak kan een werkgever de pensioentoezegging niet zonder meer aanpassen. In het afgelopen jaar is de propositie op het vlak van vermogensbeheer zeer fors aangepast, waardoor toetredende fondsen eenvoudiger ingepast kunnen worden. Het doel van het verbreden van de propositie is mede om maatwerk per kring te voorkomen, waardoor harmonisatie en schaalvergroting op termijn mogelijk blijft. Binnen de verbreding kan onderscheid gemaakt naar onderdelen die standaard aangeboden worden, en overige onderdelen. Dit maakt prijsdifferentiatie mogelijk. Een ander doel is om de kosten en doorlooptijd van een transitie te verkorten door gebruikmaking van beschikbare standaard oplossingen.

10.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Begin 2018 hebben wij in Kring DB Koopkracht 12 nieuwe werkgevers mogen verwelkomen en aansluiten. Per 1 januari 2018 is het aantal werkgevers hierdoor 24. Het totaal aantal deelnemers in de kring is 414 en het totaal belegd vermogen is € 1.104.000.

11. Verslag Kring RBS

De Kring RBS ging per 1 maart 2017 van start, direct na de fusie met Pensioenfonds RBS. In de kring zijn het vermogen en de verplichtingen van het Pensioenfonds RBS ondergebracht. Binnen de Kring RBS wordt vanaf 1 maart de pensioenregeling van RBS uitgevoerd.

Bij de fusie hebben de besturen van Centraal Beheer APF en Pensioenfonds RBS reeds besloten de fusie administratief te behandelen als een CWO, een collectieve waardeoverdracht. Dat maakt de verslaglegging eenvoudiger en herkenbaar. Gevolg van de fusiedatum is wel dat over de eerste twee maanden van 2017 geen verslag wordt gedaan in de Kring RBS. Over deze periode moet het bestuur van Centraal Beheer APF als verkrijgende partij wel verantwoording afleggen. Dit vindt afzonderlijk plaats (in hoofdstuk 12) om zo het verschil in governance en werkingssfeer te benadrukken.

Nadere informatie over de periode voor de start van de kring RBS is opgenomen in het verslag van de bedrijfsomgeving (5.3) en in het desbetreffende gedeelte van de jaarrekening (hoofdstuk 0).

11.1 Kerncijfers Kring RBS

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Werkgevers	1
Deelnemers	1.863
Actieven en arbeidsongeschikten	20
Gewezen deelnemers	1.740
Pensioengerechtigden	123
	1-3-2017 t/m 31-12-2017
Toeslagverlening	-
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement	4,27%
Benchmarkrendement	4,08%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,254%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,077%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	1-3-2017 t/m 31-12-2017
Premiebijdragen	7.656
Saldo overdracht van rechten	-526.460
Pensioenuitkeringen	-2.807

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	153,3	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	149,9	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	35.688
Aandelen	173.895
Vastrentende waarden	552.782
Derivaten	5.683
Overige beleggingen	27.676
Totaal belegd vermogen	795.724
	2017
Beleggingsresultaat	
Directe beleggingsopbrengsten	6.281
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	5.699
Beheerkosten	1.979
Transactiekosten	600
Afslag op rendement voor weerstandsvermogen	26

11.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Middelloodregeling (Uitkeringsovereenkomst)
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt
Pensioengevend salaris	Het bruto jaarsalaris (basissalaris) Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	€ 13.123 (2017)
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen)
Ouderdomspensioen	1,8750% van de pensioengrondslag (2017)
Partnerpensioen (opbouwbasis)	1,3130% van de pensioengrondslag (2017)
Wezenpensioen (opbouwbasis)	0,2630% van de pensioengrondslag (2017)
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitrui partnerpensioen • Deeltijdpensioen

11.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring RBS een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring RBS, naar het oordeel van het bestuur, ten minste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en kan voor deelnemers een opslag op de premie worden betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring RBS en de eventuele opslag op de premie gefinancierd.

Het bestuur beslist daarnaast, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden.

Het bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Het bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer de financiële positie en de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het bestuur de onderstaande leidraad. Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring RBS lager dan 110%: geen toeslag
- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring RBS hoger dan 110% maar lager dan de iTBI-grens: toeslag naar rato voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring RBS hoger dan de TBI-grens: volledige toeslag

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

Op 31 oktober 2017 was de beleidsdekkingsgraad 146%. De TBI-grens (wettelijk voorgeschreven vaststellingsmethode) is per 31 oktober 2017 bepaald op 125,7%. De stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van 2017 ten opzichte van 1 oktober van 2016 was 1,47%.

Het bestuur heeft op 19 december 2017 het besluit genomen om per 1 januari 2018 een toeslag te verlenen van 1,47% op de pensioenaanspraken van de deelnemers, de gewezen deelnemer en de pensioengerechtigden voor de Kring RBS. Dit betreft de maximaal te verlenen toeslag.

11.2.2 Herstelplan

Er is op dit moment geen sprake van een reservetekort. Daarom heeft Kring RBS geen herstelplan.

11.2.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en deze te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets.

De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van Kring RBS.

De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2017 voor het eerst uitgevoerd bij de start van Kring RBS. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn vastgesteld in overleg met het BO RBS. De uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets 2017 (aHBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2017: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	aHBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	101,8%
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	95%	103%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	40%	17,3%

aHBT = aanvangshaalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2017

De aanvangshaalbaarheidstoets geeft de volgende uitkomsten:

- a De mediaan van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit een dekkingsgraad die gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad bedraagt 101,8%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van minimaal 90%.
- b Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt 103,0%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van minimaal 95%.
- c Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt in slecht weer (5% percentiel) 85,1%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 17,3% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 40%.

11.2.4 Herverzekering

Wij hebben voor Kring RBS overeenkomsten met Elips Life AG gesloten voor het herverzekeren van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt.

De opzet van de herverzekering is een uitkering van de risicokapitalen bij overlijden. Bij arbeidsongeschiktheid keert de verzekeraar een rente uit ter grootte van de jaarpremie welke voor de opbouw van de reglementaire pensioenaanspraken benodigd is die eindigt op de pensioendatum of eerdere revalidatie.

Door werkgever RBS wordt geen nieuwe pensioenopbouw gedaan bij Centraal Beheer APF. Hiermee wordt de Kring RBS een gesloten kring. Wel is er sprake van (toekomstige) pensioenuitkeringen. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn.

Centraal Beheer APF voert de pensioenregeling uit zoals overeen gekomen in de uitvoeringsovereenkomst tot en met 10 april 2018 en het uitvoeringsreglement RBS dat aansluitend inging. Door de inwerkingtreding van de Wijziging van de Pensioenwet en enige andere wetten (Verzamelwet pensioenen 2017) op 11 april 2018 trad het uitvoeringsreglement RBS in werking.

11.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad (%)
Stand per 28 februari 2017	767.812	526.460	145,8%
Beleggingsresultaten	11.539	6.448	4,0%
Premiebijdragen	6.601	2.052	0,7%
Uitkeringen	-2.807	-2.814	0,2%
Overig	8.113	-3.247	2,6%
Stand per 31 december 2017	791.293	516.003	153,3%

	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	153,3%
Beleidsdekkingsgraad	149,9%
Reële dekkingsgraad	120,3%
Vereiste dekkingsgraad	114,4%

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	2017
Administratieve uitvoeringskosten¹⁰	1.055
In euro's per deelnemer	7.378
Vermogensbeheerkosten	1.979
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	25,4
Transactiekosten	600
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	7,7
Gemiddeld belegd vermogen	778.828

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

¹⁰ Als onderdeel van de administratieve uitvoeringskosten zijn ook de kosten opgenomen die werkgever RBS aan de vorige pensioenuitvoerder betaalt. De kosten lopen vanaf de aansluiting bij Centraal Beheer APF aanzienlijk terug.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers. Omdat de werkgever haar activiteiten in Nederland beëindigt, daalt het aantal actieven naar vrijwel nihil (ultimo 20) waar het aantal inactieven even hard stijgt. Voor de berekening tellen alleen de actieven mee. Hierdoor ontstaan kosten per deelnemer die geen reëel beeld geven en niet kunnen worden vergeleken met een actief fonds.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	1-3-2017 t/m 31-12-2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	127.031
Bewaarloon	24.146
Advieskosten	-
Performance gerelateerde kosten	-
Interne kosten	-
Overige kosten	58.039
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.770.143
Totaal	1.979.360

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

11.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring RBS zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

De Kring RBS belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes.

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

11.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017*	Bedragen 2016**	Percentage 2016**
Matching DB	€ 96.490	12,13%	*	n.a.	n.a.
Rendement	€ 246.188	30,94%	30%	n.a.	n.a.
Rente	€ 371.403	46,67%	*	n.a.	n.a.
Inflatie	€ 81.506	10,24%	10%	n.a.	n.a.
Liquide Middelen	€ 137	0,02%	0%	n.a.	n.a.
Totaal Assets	€ 795.724	100,00%	100%	n.a.	n.a.

* module rente en matching hebben samen een normportefeuille van 60%

** eind 2016 was deze kring nog niet operationeel

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DB	5,12%	5,10%
Rendement	5,89%	6,13%
Rente	2,47%	2,08%
Inflatie	4,94%	4,43%
Liquide Middelen	0,00%	0,00%
Totaal Assets	4,27%	4,08%

11.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de Kring RBS negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten.

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en Rente Overlay fondsen. De rentegevoeligheid van de TV wordt afgedekt. Maandelijks wordt bepaald of een rentetrigger is gepasseerd. De hoogte van de rentetrigger bepaalt de mate van renteafdekking.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

11.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor Kring RBS beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

11.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciar beheer en bewaarloon (€ 151.177).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 1.979.360. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 599.744. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 11.539 voor een vermogen met een waarde van € 795.724 per ultimo 2017 in de Kring RBS (bedragen in duizendtallen).

11.5 Actuariële paragraaf

11.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van Kring RBS bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten	17.987
Premie	4.449
Waardeoverdrachten	241.352
Kosten	84
Uitkeringen	7
Overige kanssystemen	-257
Toeslagverlening	-7.441
Incidentele mutaties	11.057
Andere oorzaken	8.052
Totaal	275.290

Het resultaat bedraagt 275.290 in het verslagjaar. De belangrijkste bijdrage aan dit resultaat wordt geleverd door de waardeoverdrachten, waarbij ook de solvabiliteitsmarge is overgedragen.

Overige deelresultaten zijn het resultaat op de wijziging van de rts en het beleggingsresultaat, zoals hieronder weergegeven.

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	12.486
Wijziging rts TV	5.501
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	17.987

In 2017 is besloten om per 1 januari 2018 een toeslag te verlenen. Deze is opgenomen in de voorziening per balansdatum en heeft geleid tot een negatief deelresultaat. Tenslotte heeft de sponsor een eenmalige storting gedaan ter compensatie van toekomstige uitvoeringskosten. Dit positieve deelresultaat van 8.067 is opgenomen onder de incidentele mutaties.

11.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel. RBS kent geen gedempte kostendekkende premie.

Bedragen in € x 1000	2017
Feitelijke premie	7.656
Kostendekkende premie	3.331

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendekkende premie
	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.052
Opslag overlijdensrisico	-
Solvabiliteitsopslag	308
Opslag pensioenuitvoeringskosten	971
Opslag arbeidsongeschiktheid	-
Voorwaardelijke onderdelen	0
Totaal	3.331

11.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	21.402
Vereist eigen vermogen	74.387

De vermogenspositie van Kring RBS kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als toereikende solvabiliteit.

11.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring RBS aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 7.600.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 380.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring RBS. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Kring RBS is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de kring op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring RBS van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed, omdat de mogelijkheden tot het realiseren van toeslagen realistisch zijn.

Apeldoorn, 25 juni 2018

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

11.6 Terugblik 2017

Na de start van de Kring per 1 maart 2017 is de uitvoering van de pensioenregeling van werkgever RBS overgenomen door Centraal Beheer APF. In maart zijn de eerste uitkeringen van het voormalige pensioenfonds overgenomen door het fonds. Na de controle door de accountant van de stand per 28 februari 2017 zijn de deelnemergegevens opgenomen in onze administratie.

Gedurende het jaar is het aantal actieve deelnemers in dienst van de werkgever conform verwachting tot vrijwel nihil gedaald. De werkgever had een premie-voorschot betaald, waaruit de berekende premie gedurende het verslagjaar is gefinancierd. Na de jaarrekeningcontroles zal een eindafrekening hiervan worden opgesteld.

In november 2017 zijn verkiezingen uitgeschreven voor de leden van het BO van de Kring. In 2018 is het nieuwe BO aangetreden. Nadere informatie over de samenstelling van het BO is te vinden in 0

11.7 Toekomstverwachtingen

Door werkgever RBS wordt vanaf 1 januari 2018 geen nieuwe pensioenopbouw meer gedaan bij Centraal Beheer APF. Hiermee wordt de Kring RBS een gesloten kring. Het vermogen van de kring wordt belegd conform het beleggingsbeleid dat is vastgelegd in de Abtn.

Centraal Beheer APF voert de pensioenregeling uit zoals overeen gekomen in het uitvoeringsreglement RBS dat aansluitend op 11 april 2018 in werking is getreden.

11.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuarieel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken en –rechten met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogt naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

Vervroegen is mogelijk vanaf 10 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd

Vanaf 1 januari 2018 is de pensioenregeling van Kring RBS gewijzigd waardoor het mogelijk is om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen te vervroegen vanaf 10 jaar voor de betreffende deelnemer de voor hem/haar geldende AOW-leeftijd bereikt. Vervroegen van het ouderdomspensioen tot 5 jaar voor de AOW-leeftijd is zonder meer mogelijk, indien de deelnemer wenst om het pensioen eerder in te laten gaan dan is dit onder voorwaarde dat er wordt gestopt met werken.

Opzegging uitvoeringsovereenkomst

Per 1 januari 2018 vindt geen nieuwe opbouw meer plaats in de Kring RBS, omdat de werkgever zoals gepland alle arbeidsovereenkomsten in Nederland heeft beëindigd. Per 1 januari 2018 is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst van kracht geworden, die aan deze wijziging invulling geeft. Deze uitvoeringsovereenkomst is per 11 april 2018 beëindigd en vervangen door een uitvoeringsreglement. Vervanging van de uitvoeringsovereenkomst door een uitvoeringsreglement werd mogelijk door inwerkingtreding van de Verzamelwet Pensioenen per eerder genoemde datum.

12. Verslag Kring Bavaria

Pensioenfonds Bavaria heeft in 2016 een onderzoek uitgevoerd naar toekomstige mogelijkheden en besloten tot een collectieve waardeoverdracht met daar op volgend liquidatie van het fonds.

Op 29 december 2016 heeft Pensioenfonds Bavaria het voornemen tot collectieve waardeoverdracht naar Centraal Beheer APF en daaropvolgende liquidatie van het fonds bij DNB gemeld. Op 24 maart 2017 heeft DNB een verklaring van geen bezwaar afgegeven, waarmee Pensioenfonds Bavaria groen licht heeft verkregen.

Per 1 april 2017 hebben Bavaria N.V., Holland Malt B.V. en Bierbrouwerij de Koningshoeven B.V. de pensioenregeling ondergebracht in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. Daarnaast heeft Pensioenfonds Bavaria de tot en met 31 maart 2017 opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en het vermogen per 1 april 2017 overgedragen aan Centraal Beheer APF middels een collectieve waardeoverdracht op basis van artikel 84 van de Pensioenwet. Pensioenfonds Bavaria is in liquidatie.

Nadere informatie over de periode voor de CWO is beschreven in het verslag van de bedrijfsomgeving (6.4.3).

12.1 Kerncijfers Kring Bavaria

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Werkgevers	1
Deelnemers	1.839
Actieven en arbeidsongeschikten	891
Gewezen deelnemers	637
Pensioengerechtigden	311
Toeslagverlening	-
	2017
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement	1,36%
Benchmarkrendement	1,18%
Kosten vermogensbeheerder in % van gem. belegd vermogen	0,208%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,060%

Premie, saldo overdracht van rechten, uitkeringen en kosten

Bedragen in € x 1000	2017
Premiebijdragen	5.942
Saldo overdracht van rechten	-207.205
Pensioenuitkeringen	-2.217

Dekkingsgraad

	2017	2016
Actuele dekkingsgraad ultimo	99,8	-
Beleidsdekkingsgraad (december)	97,2	-

Belegd vermogen

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Vastgoedbeleggingen	9.930
Aandelen	41.052
Vastrentende waarden	147.911
Derivaten	1.790
Overige beleggingen	6.494
Totaal belegd vermogen	207.177
	2017
Beleggingsresultaat	
Directe beleggingsopbrengsten	65
Indirecte beleggingsopbrengsten, waarvan	3.679
Beheerkosten	421
Transactiekosten	122

12.2 Pensioenparagraaf

Karakter pensioenovereenkomst	Collectieve beschikbare premieregeling
Standaard pensioendatum	De dag waarop de 67-jarige leeftijd wordt bereikt
Pensioengevend salaris	• 13 maal het met de werkgever overeengekomen vaste bruto periode-inkomen. Het vaste bruto periode-inkomen bestaat uit het periodesalaris vermeerderd met de vaste ploegentoeslag en met een eventuele vaste persoonlijke toeslag; • de eindejaarsuitkering; • de vakantietoeslag; • de over het voorafgaande jaar uitbetaalde incidentele ploegentoeslag bij wisselende diensten verminderd met het bedrag dat in het voorafgaande jaar in mindering is gebracht op het bruto salaris in de vorm van: a) opgenomen onbetaald verlof; b) stortingen in levensloop van pensioendragende looncomponenten; en c) vakbondscontributie en eventuele andere wettelijke componenten die op de hoogte van het bruto salaris van invloed zijn. Het Pensioengevend salaris (op voltijdbasis) bedraagt maximaal € 103.317 (2017).
Franchise	Bavaria-cao: € 14.108 (2017) Buiten-cao: € 15.336 (2017)
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus de franchise
Premie deelnemer	Per deelnemer berekend en gelijk aan actuariële premie (incl. opslagen)
Ouderdomspensioen	Bavaria-cao: 1,800% van de pensioengrondslag (2017) Buiten-cao: 1,630% van de pensioengrondslag (2017)
Partnerpensioen (op risicobasis)¹¹	Bavaria-cao: 1,080% (2017) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 0,987% (2017) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend partnerpensioen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde partnerpensioen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.

¹¹ Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

Wezenpensioenen (op risicobasis)¹²	Bavaria-cao: 0,252% (2017) van de pensioengrondslag Buiten-cao: 0,2282% (2017) van de pensioengrondslag Het is ook mogelijk om aanvullend wezenpensioenen over de periode tot 2006 op risicobasis te verzekeren als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden. Het bij Pensioenfonds Bavaria opgebouwde wezenpensioenen vanaf 2006 tot en met 31-03-2017 is overgedragen aan Centraal Beheer APF.
ANW-hiaat	Het ANW-hiaatpensioen is optioneel en bedraagt maximaal het bedrag als genoemd in artikel 17 eerste lid van de Algemene nabestaandenwet
Voortzetting deelname bij arbeidsongeschiktheid	De deelname wordt premievrij voortgezet op basis van een 6-klassen systeem als voldaan wordt aan de in de pensioenregeling opgenomen voorwaarden.
Flexibilisering	• Vervroegen is mogelijk vanaf 5 jaar voor de betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Uitstel kan tot 5 jaar na de voor betreffende deelnemer geldende AOW-leeftijd • Hoog-laag • Uitrui partnerpensioen • Deeltijdpensioen

Wij vergelijken jaarlijks in het laatste kwartaal de premie voor het volgende kalenderjaar met de kostendeekkende premie voor het volgende kalenderjaar.

¹² Berekend over het aantal deelnemersjaren vanaf 1 april 2017 tot aan het overlijden en het resterend aantal jaren vanaf het overlijden tot aan de standaard pensioendatum.

12.2.1 Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring Bavaria een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring Bavaria, naar het oordeel van het bestuur, ten minste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend.

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens afgeleid, over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring Bavaria gefinancierd.

Het bestuur beslist daarnaast jaarlijks, per 1 januari, of en in hoeverre er een inhaaltoeslag verleend kan worden.

Het bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Het bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer de financiële positie van Kring Bavaria en de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van Kring Bavaria.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het bestuur de onderstaande leidraad:

- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria lager dan 110%: geen toeslag
- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria hoger dan 110% maar lager dan de indexatiedekkingsgraad: (gedeeltelijke) toeslag, zover deze in de toekomst te realiseren is
- Bij een beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria hoger dan de indexatiedekkingsgraad: volledige toeslag

Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

Op 31 oktober 2017 was de beleidsdekkingsgraad lager dan 110%. Het bestuur heeft op 19 december 2017 het besluit genomen om per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen voor Kring Bavaria.

12.2.2 Herstelplan

Kring Bavaria voldoet niet aan het VEV. Voor toetreding tot het fonds heeft Pensioenfonds Bavaria in juni 2015 reeds een herstelplan ingediend. Op 17 maart 2017 heeft Pensioenfonds Bavaria een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB met het verzoek om hiermee in te stemmen. In mei 2017 heeft DNB aan Centraal Beheer APF instemming verleend ten aanzien van het geactualiseerde herstelplan.

Aan de hand van het herstelplan is de verwachting dat herstel van de beleidsdekkingsgraad tot aan de vereiste dekkingsgraad in 2026 en dus binnen de maximaal toegestane hersteltermijn wordt gehaald.

12.2.3 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets heeft ten doel het verschaffen van inzicht in het verwachte pensioenresultaat en dit te toetsen aan de voor de kring ingevulde normeringen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt of de financiële opzet realistisch en haalbaar is ingericht. In de haalbaarheidstoets wordt expliciet aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De haalbaarheidstoets omvat een aantal prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum en werkt met voorgeschreven scenariosets. De haalbaarheidstoets is een middel om te toetsen of het beleggingsbeleid aansluit bij de risicohouding van Kring Bavaria.

De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2017 voor het eerst uitgevoerd bij de start van Kring Bavaria. De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn vastgesteld in overleg met het BO Bavaria. De uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets 2017 (aHBT) zijn hieronder weergegeven met als vergelijking de vastgelegde risicohouding:

Tabel Haalbaarheidstoets 2017: Pensioenresultaten

Uitgangspositie	Grens	Risicohouding	aHBT
Vereiste financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	90%	93,3%
Feitelijke financiële Positie	Verwacht pensioenresultaat	80%	83,4%
	Maximale afwijking pensioenresultaat in slecht weer scenario	30%	22%

aHBT = aanvangshaalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2017

De aanvangshaalbaarheidstoets geeft de volgende uitkomsten:

- De mediaan van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit een dekkingsgraad die gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad bedraagt 93,3%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van minimaal 90%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt 83,4%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van minimaal 80%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad bedraagt in slecht weer (5% percentiel) 65,1%. De afwijking van de mediaan bedraagt daarmee 22% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 30%.

12.2.4 Herverzekering

Wij hebben voor Kring Bavaria overeenkomsten met Elips Life AG gesloten voor het herverzekeran van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Met een herverzekering wordt voorkomen dat door een overlijden of bij arbeidsongeschiktheid van deelnemers de toevoeging aan de technische voorziening tot een te hoge last leidt. Bij overlijden keert de verzekeraar een risicokapitaal uit. Bij arbeidsongeschiktheid keert de verzekeraar een arbeidsongeschiktheidskapitaal uit.

12.3 Financiële paragraaf

Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad (%)
Stand per 31 maart 2017	0	0	100,0%
Beleggingsresultaten	3.714	1	1,8%
Premiebijdragen	5.722	5.347	0,2%
Uitkeringen	-2.217	-2.209	0,0%
Overig	-199.987	204.474	-2,2%
Stand per 31 december 2017	207.197	207.613	99,8%

NB: een nieuwe kring start leeg, met op 31 maart een theoretische dekkingsgraad van 100%. Vanaf de startdatum worden vervolgens alle mutaties in de kring opgenomen, zoals de inkomende CWO op 1 april 2017.

Pensioenfonds Bavaria had ultimo 2016 een actuele dekkingsgraad van 94,7%.

	31-12-2017
Actuele dekkingsgraad	99,8%
Beleidsdekkingsgraad	97,2%
Reële dekkingsgraad	78,2%
Vereiste dekkingsgraad	114,9%

Uitvoeringskosten

Bedragen in € x 1000	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Administratieve uitvoeringskosten	371
In euro's per deelnemer	309
Vermogensbeheerkosten	421
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	20,8
Transactiekosten	122
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	6,0
Gemiddeld belegd vermogen	202.272

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten omvatten:

1. vaststellen en innen van de premie;
2. registratie van pensioenaanspraken en –rechten;
3. het betalen van de pensioenen;
4. informatieverstrekking en communicatie met betrokkenen;
5. bestuur; en
6. toezicht door toezichthouders.

De kosten per deelnemer zijn berekend o.b.v. actieven + uitkeringsgerechtigden, exclusief inactieve deelnemers.

Vermogensbeheerkosten

Kosten vermogensbeheer omvatten:

1. kosten van fiduciair vermogensbeheer,
2. bewaarloon;
3. advieskosten;
4. performance gerelateerde kosten; en
5. interne kosten (bijvoorbeeld een bestuursbureau).

Vermogensbeheerkosten Bedragen in euro's	1-4-2017 t/m 31-12-2017
Kosten van fiduciair vermogensbeheer	32.948
Bewaarloon	5.874
Advieskosten	-
Performance gerelateerde kosten	-
Interne kosten	-
Overige kosten	1.261
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	380.452
Totaal	420.535

Transactiekosten

Tot de transactiekosten zijn gerekend de kosten voor aan- en verkoop van beleggingen, de kosten voor de acquisitie van illiquide beleggingen en de deelname in beleggingsfondsen. Kosten die niet zijn toebedeeld aan een van de drie categorieën zijn naar rato over deze drie categorieën verdeeld.

12.4 Vermogensbeheer

Deze paragraaf beschrijft de onderdelen van het beleggingsbeleid die specifiek voor de Kring Bavaria zijn ingericht. Het beleid en de ontwikkelingen die voor alle kringen gelijk zijn hebben wij beschreven in paragraaf 5.5.

Kring Bavaria belegt in verschillende modules. Dit zijn de modules 'Inflatie, Matching DB, Rendement en Rente'. Deze modules beleggen in verschillende asset classes. Het beleid zoals dat in de verschillende modules is gevoerd is nader beschreven in hoofdstuk 5. Daarnaast belegt Kring Bavaria nog in de illiquide categorieën infrastructuur en private equity (deze zijn met de CWO meegekomen vanuit Pf Bavaria).

Als beleggingsdoel heeft het Centraal Beheer APF: een zo hoog mogelijke opbrengst per ingelegde euro. Daarmee streven wij naar zoveel mogelijk inkomen voor later. Voorwaarde is dat de premie op verantwoorde en solide wijze wordt belegd.

De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in de jaarrekening van de kring.

12.4.1 Portefeuillewaarde en rendementen

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen in € x 1000	Bedragen 2017	Percentage 2017	Normportefeuille 2017*	Bedragen 2016**	Percentage 2016**
Matching DB	€ 26.266	12,68%	*	n.a.	n.a.
Rendement	€ 57.881	27,94%	27%	n.a.	n.a.
Rente	€ 101.560	49,02%	*	n.a.	n.a.
Inflatie	€ 21.057	10,16%	10%	n.a.	n.a.
Liquide Middelen	€ 411	0,20%	0%	n.a.	n.a.
Totaal Assets	€ 207.176	100,00%	100%	n.a.	n.a.

* module rente en matching hebben samen een normportefeuille van 63%

** eind 2016 was deze kring nog niet operationeel

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het fonds wordt belegd.

Rendementsverdeling over 2017	Portefeuille	Benchmark
Matching DB	-5,00%	-4,97%
Rendement	4,55%	4,75%
Rente	1,22%	0,95%
Inflatie	4,90%	3,67%
Liquide Middelen	-0,09%	0,00%
Totaal Assets	1,36%	1,18%

12.4.2 Afdekking renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van Kring Bavaria negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen (rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten.

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. Dit risico wordt beheerst door te beleggen in Vastrentende Waarden en in Rente Overlay fondsen. Wij maken voor Kring Bavaria gebruik van een strategie waarbij 60% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen op basis van de rekenrente wordt afgedekt.

In 2017 bewoog de 30-jaars swaprente tussen de 1,25% tot 1,65%. Begin juli bereikte de 30-jaars swaprente met ongeveer 1,65% het hoogste niveau in 2017. Uiteindelijk liet de swaprente over het hele jaar een beperkte stijging van 0,26% zien van 1,24% naar 1,50%. De stijging van de swaprente droeg in 2017 positief bij aan de dekkingsgraad, omdat het renterisico niet volledig werd afgedekt.

12.4.3 Afdekking valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor Kring Bavaria beperkt: het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille heeft als onderliggende waarde euro's. Daarnaast wordt voor het deel van de beleggingen die niet in euro's genoteerd zijn het valutarisico afgedekt binnen de fondsen waarin wordt geïnvesteerd.

Per saldo droeg de valuta afdekking positief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

12.4.4 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In dit rapport is onder andere aandacht gevraagd voor de kosten op het gebied van vermogensbeheer. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag zijn deze aanbevelingen gevolgd. De gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen, zijn ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over het verslagjaar uit de kosten voor fiduciar beheer en bewaarloon (€ 38.822).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over het verslagjaar € 420.535. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over het verslagjaar € 122.101. De genoemde bedragen zijn geen duizendtallen. Gegeven de geringe omvang van het belegd vermogen en het transactievolume zijn deze kosten niet direct te relateren aan benchmarks, die gebaseerd zijn op grote vermogens en transactievolumes.

De beleggingscommissie bewaakt de ontwikkelingen van beheerd vermogen, vermogensrendementen en de kosten van het beheer nauwlettend en adviseert eventueel het bestuur ter zake.

De beleggingsopbrengsten bedroegen € 3.714 voor een vermogen met een waarde van € 207.177 per ultimo 2017 (bedragen in duizendtalen).

12.5 Actuariële paragraaf

12.5.1 Analyse van het resultaat

Het resultaat van het verslagjaar bestaat uit de volgende componenten:

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten	3.713
Premie	214
Waardeoverdrachten	-5.978
Kosten	-98
Uitkeringen	-8
Overige kanssystemen	45
Toeslagverlening	0
Incidentele mutaties	2.715
Andere oorzaken	0
Totaal	603

Het positieve totaalresultaat van 603 wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende deelresultaten: negatieve resultaten op collectieve waardeoverdracht en de wijziging rts en positieve resultaten op wijziging van actuariële grondslagen (2.823, opgenomen in incidentele mutaties) en op beleggingen.

Bedragen in € x 1000	2017
Beleggingsopbrengsten exclusief wijziging rts TV	4.062
Wijziging rts TV	-349
Totaal resultaat beleggingsopbrengsten	3.714

12.5.2 Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premie is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in € x 1000	2017
Feitelijke premie	5.942
Kostendekkende premie	6.351
Gedempte kostendekkende premie	4.798

De samenstelling van de premie's is als volgt:

Bedragen in € x 1000	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	2017	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	5.347	2.728
Opslag overlijdensrisico	-	-
Solvabiliteitsopslag	783	417
Opslag pensioenuitvoeringskosten	221	221
Opslag arbeidsongeschiktheid	-	-
Voorwaardelijke onderdelen	0	1.432
Totaal	6.351	4.798

12.5.3 Solvabiliteitstoets

Voor het bepalen van het VEV (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van de kring. Op basis hiervan bedraagt het (M)VEV op 31 december 2017:

Bedragen in € x 1000	31-12-2017
Minimaal vereist eigen vermogen	8.951
Vereist eigen vermogen	30.851

De vermogenspositie van Kring Bavaria kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

12.5.4 Bevindingen en oordeel certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden is voor Kring Bavaria aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 100.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Kring Bavaria. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de kring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de Kring Bavaria is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 131, 132 en 133.

De beleidsdekkingsgraad van de kring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Kring Bavaria van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 25 juni 2018

Ruud Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

12.6 Terugblik 2017

Bij de start van de kring zijn verkiezingen uitgeschreven voor het BO Bavaria. De werkgevers van Kring Bavaria hebben de heer drs. B. Wellens en de heer P.J.F. Swinkels als kandidaat-leden in het BO voor de Kring Bavaria gekozen en voorgedragen. De werknemers in de Kring Bavaria hebben desgevraagd geen andere kandidaten voor verkiezing voorgedragen dan de heer N.C.A.L. Meeuws. De gepensioneerden en gewezen deelnemers van Stichting Pensioenfonds Bavaria hebben desgevraagd geen andere kandidaten voor verkiezing voorgedragen dan de heer L.M.M. van der Steen.

Op 17 juli 2017 heeft het bestuur na goedkeuring van DNB de heren drs. B. Wellens, N.C.A.L. Meeuws en L.M.M. van der Steen benoemd tot leden van BO Bavaria. Op 5 oktober 2017 is de heer P.J.F. Swinkels na goedkeuring van DNB benoemd tot lid van het BO Bavaria.

12.7 Toekomstverwachtingen

De ontwikkelingen binnen het deelnemersbestand van de Kring Bavaria volgen de ontwikkelingen van de werkgever. Centraal Beheer APF is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals overeen gekomen in de uitvoeringsovereenkomst.

Premiebeleid en premiestelling

De pensioenopbouw in de Kring Bavaria is in 2017 niet fiscaal maximaal. Werkgever Bavaria wil overgaan naar opbouw op basis van pensioenleeftijd 68 en wenst daarbij de opbouwpercentages te verhogen (1,875% voor cao en 1,75% boven cao) bij een gelijkblijvende CDC premie van 24,5%.

12.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Pensioenrichtleeftijd 68

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tot 1 januari 2018 is collectief actuariel neutraal omgerekend naar pensioenaanspraken met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar. Gegeven het CDC-karakter van de pensioenregeling heeft Bavaria de vrijkomende premieruimte ingezet om de OP-opbouwpercentages voor beide deelnemersgroepen te verhogen. De risicodekkingen voor PP en WzP zijn navenant verhoogd. De deelnemers zijn hierover geïnformeerd, met zowel generieke informatie over aanpassing van de pensioenregeling van Kring Bavaria als individuele deelnemersoverzichten met de wijziging in opgebouwde aanspraken.

De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd. Daarmee wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. De fiscale pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar. Dat maakte de overheid op 31 oktober 2017 bekend. Ook is geregeld dat, als er sprake is van een verdere verhoging van de pensioenrichtleeftijd, deze verhoging in stappen van één jaar gaat.

De fiscaal maximale opbouwpercentages bij andere pensioenrichtleeftijden dan 68 jaar zijn verlaagd. Achtergrond hiervan is dat deelnemers langer pensioen kunnen opbouwen. Ook de fiscale staffels voor premieregelingen zijn naar evenredigheid verlaagd. De financiële positie van pensioenfondsen wijzigt heel beperkt.

13. Verslag voormalig Pensioenfonds RBS januari-februari 2017

Omdat de werkgever RBS in Nederland de bedrijfsactiviteiten zou staken, was een goede oplossing voor het waarborgen van de oudedagsvoorziening van de deelnemers van het pensioenfonds RBS nodig. Reeds in 2016 zijn gesprekken gestart tussen Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF

Eind september 2016 hebben Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF een intentieovereenkomst getekend met de intentie om een overeenkomst te bereiken die resulteert in een juridische fusie. Per 1 maart 2017 zijn Pensioenfonds RBS en Centraal Beheer APF daadwerkelijk (juridisch) gefuseerd. De bij Pensioenfonds RBS opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten en het vermogen zijn ingebracht in een eigen kring bij Centraal Beheer APF. Tevens is de toekomstige pensioenopbouw van de werkgever RBS vanaf de fusiedatum ondergebracht bij Centraal Beheer APF.

De maanden januari en februari van het verslagjaar hebben volledig in het teken gestaan van de voorbereidingen op de fusie met specifiek aandacht voor:

1. De overgang van het belegd vermogen. In gezamenlijk overleg tussen beide fusiepartners en de vermogensbeheerders van beide fondsen is een transitieplan opgesteld en geformaliseerd. In februari 2017 zijn verkoop- en aankooporders gegeven aan betrokken partijen. Deze zijn deels eind februari en deels begin maart uitgevoerd en afgerekend. Op dit transitieproces heeft het voormalige bestuur (per 1 maart het BO van de nieuwe Kring RBS) onafhankelijke controle laten uitoefenen om vast te stellen dat de overgedragen beleggingen correct en volledig zijn overgedragen. Uit deze controle zijn geen afwijkingen geconstateerd;
2. Aanpassing pensioenregeling: Voorafgaand aan de toetreding tot Centraal Beheer APF hebben RBS en Pensioenfonds RBS in het kader van een soepele overgang naar het APF de pensioenregeling aangepast. Deze aanpassing is bij het pensioenfonds RBS verwerkt in de eindstand van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten per 28 februari 2017
3. Het verlenen van voorwaardelijke toeslagen aan inactieven en ex-partners in relatie tot de mogelijkheid van inhaalindexatie bij Centraal Beheer APF. Pensioenfonds RBS heeft met terugwerkende kracht de pensioenaanspraken voor deze groepen deelnemers verhoogd, zodat deze deelnemers tot het moment van overgang hun maximale toeslagverlening hebben ontvangen. Eventuele ruimte voor inhaalindexatie is hierdoor al volledig benut binnen Pensioenfonds RBS;
4. Inrichting BO kring RBS: De bestuursleden van Pensioenfonds RBS hebben aangegeven zitting te willen nemen in het BO. Het bestuur van Centraal Beheer APF kan voor één jaar een BO benoemen indien geborgd is dat binnen dat jaar verkiezingen plaatsvinden. Het bestuursbureau van Centraal Beheer APF heeft alle formaliteiten tijdig afgehandeld, waardoor bij de formele startdatum van de kring ook meteen het BO met goedkeuring van DNB haar taak kon aanvangen. Op deze wijze kon het bestuur van Pensioenfonds RBS ook na de fusie toezicht houden op de afwikkeling en zo bewaken dat het belang van haar deelnemers gewaarborgd bleef.

In januari heeft de werkgever een voorschot van EUR 13,75 miljoen betaald voor de in 2017 verschuldigde premie. De afloop van deze post per ultimo 2017 valt binnen de Kring RBS, na de fusie.

Voor dekking van mogelijke risico's uit hoofde van de fusie heeft RBS een aanvullende betaling gedaan van EUR 74,85 miljoen welke rechtstreeks is meegenomen in de transitie van de beleggingen. Daarmee is dit bedrag toegevoegd aan het vermogen van het Pensioenfonds RBS en overgegaan in de Kring RBS.

Voorafgaand aan de fusie hebben Centraal Beheer APF en Pensioenfonds RBS afspraken gemaakt over de bepaling en de toewijzing van kosten aan beide partijen. Op basis van deze afspraken zijn interne kosten van het APF en externe kosten toegerekend.

In de jaarrekening van Centraal Beheer APF is een separaat jaarverslag (cijfermatig met toelichtingen) opgenomen inzake voorheen Pensioenfonds RBS over de maanden januari-februari 2017. Dit verslag vormt ook onderdeel van de accountantscontrole. De risicoparagraaf met betrekking tot het vermogensbeheer is opgenomen in het jaarverslag.

14. Ondertekening bestuursverslag door bestuursleden

Zeist, 25 juni 2018

Het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds handelend onder de naam Centraal Beheer APF:

H.A.J. Hannen, voorzitter

Drs. H.A. Kempen, plaatsvervangend voorzitter

Drs. A.B. Peters-Derksen AAG, bestuurslid

15. Verslag van het Samengevoegd Belanghebbendenorgaan

Op grond van de statuten heeft het SBO gelegenheid advies uit te brengen over het voorgenomen besluit van het bestuur met betrekking tot de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht van de standaardkringen en over van het gedeelte van het bestuursverslag dat betrekking heeft op de standaardkringen.

Het SBO sluit zich aan bij het oordeel van het KOM, opgenomen in hoofdstuk 18.

16. Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring RBS

Inleiding

In het najaar van 2016 heeft de Stichting Pensioenfonds RBS Nederland (PF RBS) besloten om te fuseren met het Centraal Beheer APF en de uitvoering van de pensioenregeling onder te brengen in een eigen Kring binnen het Centraal Beheer APF. De bestuurders van het PF RBS zijn bij de fusie op 1 maart 2017 leden geworden van het Belanghebbendenorgaan van de Kring RBS (BO RBS). 2017 laat zich het best beschrijven als een opstartfase voor het CB APF en voor alle fondsorganen. Na de fusie moesten geplande governance-structuren, processen en de overdracht van beleggingen en administratie in de praktijk worden gebracht. De overdracht van de beleggingen en pensioenadministratie is goed verlopen. De overdracht van kapitaal is volgens plan verlopen binnen de gemaakte begroting. De aan- en verkoopkosten met deze overgang zijn zelf iets lager uitgevallen.

De communicatie tussen het bestuur en het BO RBS was in 2017 constructief, waarbij beide partijen op zoek waren naar de juiste praktische uitwerking van de gemaakte afspraken en ook naar de meest effectieve communicatie naar deelnemers.

Bij het identificeren van verbeteringen ondervonden de leden van het BO RBS een welwillende houding bij het bestuur van Centraal Beheer APF. Helaas is de implementatie nog niet voltooid waardoor de informatie naar de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden nog niet op het door het BO RBS gewenste niveau is.

Governance

In de loop van het jaar hebben er, met name op verzoek van DNB, aanpassingen plaatsgevonden op de governance structuur. Het BO RBS is van mening dat de verschillende governance onderdelen inmiddels goed zijn beschreven en uitgewerkt in het beleid van het Centraal Beheer APF.

Samenstelling en deskundigheid van het BO RBS

Het BO RBS is op 1 maart 2017 aangevangen met 9 leden, die allen voorheen bestuurder waren van PF RBS. Hiervoor is gekozen om zoveel mogelijk kennis en ervaring beschikbaar te houden en in de eerste periode toe te zien op de ten tijde van de fusie gemaakte afspraken. Alle leden zijn door DNB geschikt bevonden om hun taak als lid belanghebbendenorgaan uit te voeren.

Verkiezingen

Conform de eis van de DNB, zijn er in december 2017 verkiezingen gehouden voor een nieuw BO RBS per 1 maart 2018. Er waren meerdere kandidaten verkiesbaar voor zeven posities. Geen van de gekozenen is jonger dan 40 jaar of gepensioneerd. Daardoor is de diversiteit minder dan aanbevolen in de Code Pensioenen. De uitkomst van de verkiezing is echter leidend geweest bij de samenstelling. Alle zeven leden van het BO RBS zijn getoetst en goedgekeurd door DNB. Dit verslag is gemaakt en ondertekend door de leden van het nieuw gekozen BO RBS.

De opkomst bij de verkiezingen kan als zeer hoog genoemd worden in vergelijking met andere pensioenfonds. Dit is verheugend en duidt op een grote betrokkenheid van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van de Kring RBS bij hun fonds.

Werkwijze van het BO RBS

Het belanghebbendenorgaan heeft wettelijke advies- en goedkeuringsrechten (artikel 115c van de Pensioenwet). Het belanghebbendenorgaan bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel lid van het belanghebbendenorgaan en het belanghebbendenorgaan als geheel is dat gehandeld wordt in het belang van alle belanghebbenden van de pensioenkring, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. Het belanghebbendenorgaan doet elk jaar verslag van zijn bevindingen in het bestuursverslag van de van toepassing zijnde pensioenkring.

Overleg van het BO RBS

Het BO RBS is in 2017 vier keer bij elkaar geweest om met elkaar en met het bestuur te vergaderen. Dit was op 15 mei, 13 september, 23 oktober en 21 december. De vergaderingen van het BO RBS bestaan uit een vooroverleg met alleen de leden van het BO RBS en daarna een overleg met het bestuur. Ook heeft het BO RBS een belangrijke rol vervuld in de beoordeling van de navolging van processen en afspraken van het Centraal Beheer APF.

Instemmings- en Adviesaanvragen aan het BO RBS

Op 13 september 2017 heeft het BO RBS ingestemd met de voorgestelde wijziging van het reglement Belanghebbendenorgaan Kring RBS, de statuten Centraal Beheer APF inzake de wijziging van de opgenomen verdere bevoegdheden van BO RBS, de wijziging van de werkingssfeer van de Kring RBS door de toetreding van NatWest en met de hantering van de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober in enig jaar door het bestuur bij de beoordeling of het verlenen van toeslag mogelijk is. Het BO RBS heeft advies uitgebracht ten aanzien van de wijziging van de statuten en de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst in het kader van de toetreding NatWest en ten aanzien van de voorgestelde afkoop van het partner- en wezenpensioen.

Op 23 oktober 2017 heeft het BO RBS ingestemd met het voorstel dat de werkgever RBS niet vertegenwoordigd zal zijn in het nieuwe BO RBS per 1 maart 2018, met het voorstel dat het BO RBS per 1 maart 2018 uit zeven leden zal bestaan, met het voorgestelde verkiezingsreglement en de profielschets voor nieuwe leden van het BO RBS alsook met de brief over de verkiezingen in december 2017 aan alle belanghebbenden van de Kring RBS.

Op 21 december 2017 heeft het BO RBS advies uitgebracht inzake de voorgestelde wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 67 naar 68 jaar, de aanscherping van de bepaling afkoop wezenpensioen, de uitbreiding van de mogelijkheden tot vervroeging leeftijd pensioeningang, de voorgenomen wijzigingen in de ABTN en de voorgestelde wijziging van het uitvoeringsreglement. In deze vergadering heeft het BO RBS onder voorwaarden ingestemd met het Beleggingsplan 2018 en niet ingestemd met het voorgestelde besluit ten aanzien van de dynamische rentehedge.

Oordeel over beleid van het Bestuur

Naast haar advies- en goedkeuringsrecht ziet het BO RBS ook toe dat het bestuur de uitvoerings- en pensioenovereenkomsten goed uitvoert en geeft ze een oordeel over het beleid dienaangaande van het bestuur. In 2017 zijn de volgende beleidsterreinen onderwerp van gesprek geweest.

Governance

In de vergaderingen die het BO RBS heeft met het bestuur, wordt het geïnformeerd over ontwikkelingen die spelen binnen en buiten het fonds. Zo zijn de nodige wijzigingen in de governance en personele ontwikkelingen zoals aftreden en benoeming van bestuurders aan de orde gesteld, maar ook andere zaken zoals informatie over de toezichthouder inzake lopende onderzoeken en de taakvervulling van de uitbestedingspartners.

Het BO RBS is tevreden over de open en transparante houding van het bestuur aangaande deze onderwerpen. Het Belanghebbendenorgaan blijft toezien op een scherpe inzet van het bestuur om een effectief tegenwicht te bieden aan de uitvoeringsorganisatie.

Communicatie

Het BO RBS is positief over de informatievoorziening van het bestuur aan het BO RBS middels de digitale vergaderomgeving. Stukken en rapportages zijn op tijd beschikbaar voor het BO RBS. De informatie over de beleggingen is in de loop van 2017 verbeterd. Dat laat onverlet dat bestuur en BO RBS naar verdere verbeteringen streven.

Een belangrijk agendapunt tijdens het overleg met het bestuur is de communicatie van het Centraal Beheer APF richting deelnemers, de inrichting van de website, de beschikbaarheid van specifieke informatie voor de deelnemers van Kring RBS alsook de wijze waarop deelnemers op de hoogte gesteld worden van nieuwe informatie die beschikbaar gesteld wordt in de persoonlijke portal. Het BO RBS is van mening dat de communicatie nog niet op alle fronten het juiste niveau heeft en blijft toezien op een verbeterde informatievoorziening richting deelnemers.

Financiële situatie en beleggingsbeleid

Het belanghebbendenorgaan heeft een instemmingsrecht ten aanzien van het strategische beleggingsbeleid. De reikwijdte van dit instemmingsrecht is door het BO RBS in goed onderling overleg met het bestuur vastgesteld. Verschillende onderdelen van dit beleid worden in de actualisatie van de beleggingscyclus periodiek herzien. Het BO RBS beschouwt de ervaringen in 2017 als positief.

Het BO RBS heeft kennisgenomen van de opmerkingen van de certificerend actuaire. Deze sluiten gedeeltelijk aan bij de opmerkingen die het BO RBS eerder heeft gemaakt ten aanzien van de onderbouwing, dan wel de opname van beleggingscategorieën, en de mate waarin de allocatie naar valutarisico binnen het overall risicobudget beheersbaar is.

Los van de opmerkingen van de certificerend actuaire hecht het BO RBS aan voldoende competenties en vaardigheden binnen het bestuur, de beleggingscommissie en het Bestuursbureau om tegengewicht te kunnen bieden aan de uitbestedingspartner Achmea Investment Management. Voor de Kring RBS is het onverminderd relevant dat bestuur en beleggingscommissie door een onafhankelijke adviseur worden bijgestaan.

Het beleggingsresultaat is in 2017 bevredigend geweest. De dekkinggraad van de Kring RBS is ruim voldoende om de opgebouwde pensioenrechten voor de deelnemers ook in 2017 te verhogen in lijn met de prijsinflatie.

Risicomanagement

De Risicomanagement functie is nu belegd binnen het bestuur en het Bestuursbureau. Met de invoering van IORP II lijkt er meer nadruk te komen op het inregelen van voldoende governance op dit gebied. Het BO RBS zal het beleid van het bestuur op dit punt nauwgezet volgen.

Het bestuur heeft over verslagjaar 2017 verantwoording afgelegd aan het BO RBS en het BO RBS heeft advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2017. Het BO RBS spreekt zijn waardering uit voor de open wijze van samenwerking met en de getoonde inzet van het Bestuur.

Amsterdam, juni 2018

Namens het Belanghebbendenorgaan van de Kring RBS bij het Centraal beheer APF

Idzard van Eeghen (voorzitter)

Karina van den Berg

Jacco Heemskerk

Eliane Kuiper

Stephan Mathu

Sanjin Nabuurs

Adri Verzijl

Reactie bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van de aanbevelingen van het BO RBS en dankt het BO RBS voor zijn bijdragen om Centraal Beheer APF tot een succes te maken. Het bestuur zal in 2018 opvolging geven aan de aanbevelingen.

17. Verslag van het Belanghebbendenorgaan Kring Bavaria

Inleiding

Per 1 april 2017 heeft Bavaria N.V. de uitvoering van haar pensioenregeling ondergebracht in een eigen kring binnen Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (SAAPF). Op datzelfde moment zijn ook de reeds opgebouwde pensioenaanspraken overgedragen vanuit het Stichting Pensioenfonds Bavaria naar het SAAPF.

De medezeggenschap van Bavaria over het beleid en de uitvoering van de pensioenregeling wordt geregeld via een vertegenwoordiging in het Belanghebbendenorgaan van de kring Bavaria (BO Bavaria). In dit orgaan zijn de verschillende belangengroepen van de kring Bavaria vertegenwoordigd. Het BO Bavaria heeft advies- en goedkeuringsrechten op voorgenomen besluiten van het bestuur.

De Code Pensioenfonds bevat een aantal specifieke normen voor een Belanghebbendenorgaan. Het BO Bavaria past deze normen toe binnen de eigen medezeggenschapsrol. Het BO Bavaria bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert en of de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden daarbij evenwichtig zijn/worden afgewogen. Dit alles zoveel mogelijk in een dialoog met het bestuur.

Samenstelling

Op 18 juli 2017 heeft het bestuur van het SAAPF de leden van het BO Bavaria benoemd in hun rol. De samenstelling van het BO is gerelateerd aan het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Momenteel bestaat het BO Bavaria uit 4 leden:

- 2 vertegenwoordigers namens de Werkgever(s);
- 1 vertegenwoordiger namens de Werknemers;
- 1 vertegenwoordiger namens de Pensioengerechtigden en de Gewezen Deelnemers van wie de Pensioenovereenkomst is beëindigd.

De leden van het BO Bavaria hebben een voorzitter gekozen uit hun midden. De voorzitter is tevens lid van het Kring Overstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM).

Het BO Bavaria laat zich - waar nodig - ondersteunen door een externe deskundige.

Overlegstructuren

In 2017 is het BO Bavaria vier keer bij elkaar geweest om met elkaar te vergaderen over ontwikkelingen, financiële en actuariële zaken en de ontwikkeling van de beleggingen binnen het SAAPF.

Het bestuur en het BO Bavaria zijn daarnaast in 2017 twee keer bij elkaar geweest om aangelegenheden te bespreken die (een van) beide partijen wenselijk achtte(n) om te bespreken en die direct betrekking hebben op de Kring Bavaria.

Ook heeft het BO Bavaria eenmaal overleg gehad met de Raad van Toezicht over de uitoefening van haar taken en bevoegdheden met betrekking tot de Kring Bavaria.

Taken van het BO Bavaria

In de statuten van SAAPF is vastgelegd dat het BO Bavaria het bestuur van het SAAPF adviseert over onderwerpen die de kring Bavaria aangaan. De onderwerpen waarover het BO Bavaria mag adviseren dan wel zijn instemming op dient te geven zijn wettelijk vastgelegd in artikel 115c van de Pensioenwet. In 2017 heeft het BO Bavaria geadviseerd of instemming gegeven op de volgende onderwerpen:

Toeslagbeleid

Het bestuur heeft aan het BO Bavaria een instemmingsverzoek gedaan voor aanpassing van het toeslagbeleid. Het verzoek betrof de opname van de peildatum van 31 oktober in het toeslagbeleid, om deze datum gelijk te trekken voor alle regelingen/kringen binnen het SAAPF. Het BO Bavaria heeft ingestemd met het voorstel tot aanpassing van het toeslagbeleid.

Concept ABTN

Het BO Bavaria heeft in 2017 een adviesaanvraag ontvangen voor een wijziging van de ABTN. Het BO Bavaria heeft geconstateerd dat de eerder gemaakte opmerkingen naar tevredenheid waren verwerkt en dat bij sommige opmerkingen een toelichting was gegeven waarom deze niet waren verwerkt of op welke manier ze anders zijn benoemd. Daarnaast had het BO Bavaria nog enkele additionele opmerkingen die ook in de volgende versie van de ABTN zullen worden verwerkt door het bestuur. Het BO Bavaria heeft daarom positief geadviseerd over de gewijzigde ABTN, mits er in de volgende ABTN rekening wordt gehouden met de gemaakte opmerkingen.

Uitvoeringsovereenkomst

In 2017 heeft het bestuur het voorgenomen besluit aan het BO Bavaria voorgelegd om de opbouwpercentages van de pensioenregeling uit de uitvoeringsovereenkomst te verwijderen en om bij een beslissing over een eventuele toekomstige collectieve waardeoverdracht het BO Bavaria nadrukkelijker invloed/zegenschap te geven. Het BO Bavaria heeft positief geadviseerd over de gewijzigde uitvoeringsovereenkomst.

Pensioenreglement

Het BO Bavaria heeft in 2017 positief geadviseerd over het toevoegen van een WAO-tabel voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het aanpassen van de opbouwpercentages per 2018.

Oordeel

Het bestuur heeft over verslagjaar 2017 verantwoording afgelegd aan het BO Bavaria en het BO Bavaria heeft in de vergadering van 30 mei 2018 positief advies uitgebracht ten aanzien van het bestuursbesluit tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2017.

Het jaar 2017 gaat bij Bavaria uiteraard de boeken in als jaar waarin de collectieve waardeoverdracht van de Stichting Pensioenfonds Bavaria naar het SAAPF per 1 april 2017 een feit is geworden. Daarmee is een belangrijke stap gezet naar de liquidatie van het fonds. Dat is ook een belangrijke stap geweest voor de werkgever Bavaria. Inmiddels is de liquidatie van de Stichting Pensioenfonds Bavaria een feit.

Het BO Bavaria constateert dat het jaar 2017 met name in het teken heeft gestaan van een aanloopp proces vanwege de start van het SAAPF en daarbinnen de opstart van de Kring Bavaria.

In haar oordeel over het verslagjaar 2017 heeft het BO Bavaria daarom met name gekeken naar de inrichting en organisatie van het SAAPF. In de inrichting en organisatie van SAAPF is met de komst van het BO Bavaria natuurlijk het

nodige veranderd. In de statuten van het SAAPF is vastgelegd wat de rolverdeling is tussen bestuur, RvT, KOM en de BO's.

Het BO Bavaria beseft zich terdege dat het SAAPF een jonge organisatie is die pas medio 2016 de vergunning heeft gekregen van De Nederlandsche Bank. Daarna kon het bestuur pas echt beginnen met het aansluiten van klanten en het opzetten van een organisatie en processen om deze klanten optimaal te kunnen bedienen.

In de advies- en instemmingsaanvragen die het BO Bavaria in 2017 heeft ontvangen, zien we dat het bestuur in alle voorgenomen beleidsbeslissingen een expliciete afweging heeft gemaakt van de belangen van de afzonderlijke belangengroepen. Het BO Bavaria is daarmee van mening dat het bestuur voldoet aan de norm van evenwichtige afweging van belangen.

Het BO Bavaria ziet dat het bestuur haar best doet om haar dienstverlening zo optimaal mogelijk in te richten en om te handelen naar de normen van goed bestuur volgens de genoemde Code Pensioenfonds.

Aandachtsgebieden 2018

Voor 2018 is het BO Bavaria van mening dat de opstartfase wel voorbij zou moeten zijn, en dat er gewerkt moet worden aan een constructieve, langdurige en duurzame samenwerking tussen het Bestuur en het BO Bavaria.

Het BO Bavaria pakt daarbij graag de juiste, formele rol zoals het volgens de Code Pensioenfonds, de Pensioenwet en de Statuten is bedoeld. Het Bestuur informeert daarbij het BO Bavaria op hoofdlijnen over ontwikkelingen, financiële en actuariële zaken en de ontwikkeling van de beleggingen zodat het BO Bavaria zich daar een mening over kan vormen.

Het BO Bavaria verzoekt het Bestuur om in 2018 extra aandacht te geven aan het tijdig en volledig toesturen van de instemmings- en adviesaanvragen en overige informatievoorziening aan het BO Bavaria.

Volgens de Code Pensioenfonds dient het bestuur zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast te leggen en ervoor te zorgen dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden. Daarnaast moet het bestuur ervoor zorgen dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen. Het BO Bavaria zal in 2018 – uiteraard in dialoog met het bestuur – extra aandacht hebben voor het bestuursbeleid en het draagvlak bij belanghebbenden rondom het thema verantwoord beleggen.

Het BO Bavaria acht verder het belang van nieuwe instroom (premievolume en belegd vermogen) binnen het gehele SAAPF erg groot. BO Bavaria ervaart overigens dat dit aspect ook door het Bestuur als belangrijk aandachtsgebied wordt gezien.

Het BO Bavaria heeft er alle vertrouwen in dat het bestuur ook in 2018 de juiste beslissingen neemt om de continuïteit van het SAAPF voor nu en naar de toekomst te bewaken en veilig te stellen.

Namens het BO Bavaria,
B. Wellens (Vz)
N.C.A.L. Meeuws
L.M.M. van der Steen
P.J.F. Swinkels

Reactie bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van de aanbevelingen van het BO Bavaria en dankt het BO Bavaria voor zijn bijdragen om Centraal Beheer APF tot een succes te maken. Het bestuur zal in 2018 opvolging geven aan de aanbevelingen.

18. Verslag van het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan

Inleiding

Het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM) beschouwt binnen het fonds alleen die zaken die buiten de scope vallen van een individuele Kring. Het KOM benoemt de leden van de Raad van Toezicht en heeft adviesrechten die in de Statuten en in de wet zijn vastgelegd. Daaronder vallen onder andere de profielschetsen van het Bestuur.

Het jaar 2017 was een opstartjaar voor het fonds en voor het KOM. In overleg met het Bestuur zijn in een constructieve sfeer goede werkafspraken gemaakt. Deze zijn niet in beton gegoten, maar kunnen naar gelang de opgedane ervaringen worden aangepast.

Samenstelling

Het KOM bestaat uit de voorzitters van de belanghebbendenorganen van de verschillende kringen in het fonds. Bij de start van het fonds bestond het KOM uit de voorzitters van BO Kring RBS en SBO. Later is daar de voorzitter van BO Kring Bavaria bij gekomen. Het voorzitterschap van het KOM rouleert tussen haar leden.

Werkwijze

De Statuten vereisen dat het KOM ieder jaar tenminste twee keer overlegt met het Bestuur en de Raad van Toezicht. Het KOM bereidt deze vergaderingen voor door vooraf samen te komen, eventueel door middel van een conference call, en inzichten uit te wisselen. Daarnaast is er tussen de KOM-leden tussentijds overleg op ad hoc basis en als er een advies of besluit van de KOM gevraagd wordt.

Het KOM heeft ook buiten de vergaderingen om contacten met (leden van) het Bestuur en de Raad van Toezicht.

Overleg met Bestuur en Raad van Toezicht

Het KOM heeft in 2017 twee ontmoetingen gehad met het Bestuur. Daarin kwamen onder meer aan de orde de uitbouw van het APF, de organisatie en de agenda met de toezichthouder.

In 2017 heeft het KOM een keer vergaderd met de Raad van Toezicht.

Goedkeuringen en adviezen

Het KOM heeft in 2017 mevrouw L.M.T. van Velden benoemd als lid van de Raad van Toezicht.

Verder heeft het KOM positief geadviseerd inzake voorgenomen wijzigingen van de Statuten.

Oordeel

Het Bestuur heeft veel inzet getoond om de organisatie op te zetten. Er zijn het KOM geen materiele incidenten bekend aangaande de uitvoering van de pensioenregelingen en de beleggingen.

In het verslagjaar werd geleidelijk aan duidelijk wat er nodig is om het fonds optimaal te laten functioneren. Het Bestuur vindt het wenselijk om de commerciële en operationele capaciteit van het fonds te versterken. Het KOM is het daarmee eens. Een sterk Bestuur en organisatie zijn van groot belang om de ambities van het fonds te verwezenlijken; ambities die het KOM van harte ondersteunt.

Het KOM is blij met het commitment van de sponsor Achmea. Dit commitment is in 2017 onder andere tot uiting gekomen in financiële steun voor het APF door het omzetten van een lening in een schenking.

Aandachtsgebieden 2018

Het APF is een nog jonge organisatie. Op een aantal terreinen zijn verbeteringen mogelijk en wenselijk zoals geïntegreerd risico management en de controle op uitbestede werkzaamheden. Ook op het gebied van communicatie zijn er nog verbeterlagen te maken. Dit geldt voor de communicatie tussen de verschillende organen binnen het fonds, maar in het bijzonder de communicatie naar de deelnemers moet van een hoog niveau zijn.

De groei van het fonds en de verdere uitbouw en versteviging van de organisatie zijn aandachtspunten voor het KOM in haar contacten met het Bestuur en de Raad van Toezicht.

I.L. van Eeghen (vz)

J.J.M. de Wit

B. Wellens

Reactie bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van de aanbevelingen van het KOM en dankt het KOM voor het uitgebrachte positieve oordeel. Het bestuur zal in 2018 opvolging geven aan de aanbevelingen.

Het bestuur dankt het KOM voor zijn bijdragen om Centraal Beheer APF tot een succes te maken.

19. Verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

Het Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds is sinds 1,5 jaar actief en kwalificeert daarom als een jong pensioenfonds waarbij nog veel energie gestoken wordt in de opbouw en uitbouw. De snelle ontwikkeling van het fonds vergt een organisatie die daar constant in meegroeit. Het commerciële proces zal ook in 2018 op volle toeren draaien. Naar verwachting zal er daarom gedurende dat jaar met name veel tijd en energie gestoken worden in de komst van nieuwe klanten en collectieve waardeoverdrachten.

De Raad van Toezicht (RvT) is het interne toezichtorgaan van de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (SAAPF) zoals dit in de Pensioenwet is bedoeld. SAAPF hanteert een onafhankelijk bestuursmodel. Dit betekent dat de taak van de RvT bestaat uit:

- het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken van het fonds;
- het toezien op een voldoende risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur;
- het in algemene zin met raad en daad terzijde staan van het bestuur;
- een oordeel vormen over het functioneren van het bestuur.

De RvT richt zich bij zijn werk naar de belangen van de (gewezen) deelnemers, aanspraak- en pensioengerechtigden en werkgevers. Volgens de statuten dient de RvT verantwoording af te leggen aan het Kringoverstijgend Medezeggenschapsorgaan (KOM), Samengesteld Belanghebbendenorgaan (SBO), Belanghebbendenorganen (BO) en schriftelijk en openbaar in het Jaarverslag. In dit verslag presenteert de Raad van Toezicht zijn bevindingen over het jaar 2017.

Samenstelling en deskundigheid RvT

De RvT bestaat statutair uit ten minste drie onafhankelijke natuurlijke personen. In het begin van het verslagjaar waren er drie leden. In de maand mei van 2017 is daar een vierde lid, mevrouw L.M.T. van Velden, bijgekomen. Er zijn in 2017 geen herbenoemingen geweest. De leden van de RvT zorgen als zelfstandige professionals er zelf voor dat zij opleidingen volgen om voldoende deskundig te zijn.

Bovendien is er in 2017 een zelfevaluatie uitgevoerd. De belangrijkste bevindingen van de RvT zijn dat:

- de onderlinge samenwerking binnen de RvT goed is en dat sprake is van complementariteit;
- het aanbrengen van meer accenten in de taakverdeling tussen de leden van de RvT logisch lijkt, wel met behoud van de collectieve verantwoordelijkheid;
- er behoefte is aan versterking van de ondersteuning van de RvT in de vorm van een ervaren secretaris;

Werkwijze Raad van Toezicht

De RvT wordt geacht bij te dragen aan het effectief en slagvaardig functioneren van SAAPF en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. Daartoe heeft de RvT goedkeuringsrechten op sommige onderwerpen waar het bestuur besluiten over neemt. Daarnaast stelt de RvT jaarlijks enkele aandachtspunten vast die worden opgenomen in het jaarlijkse werkplan. De volgende aandachtspunten zijn door de RvT voor 2017 benoemd:

- Toezicht op de algemene gang van zaken en interne beheersing bij het fonds;
- Toezicht op de naleving van de governancecode voor pensioenfonds;
- Toezicht op de naleving van de richtlijnen van DNB en AFM, inclusief vergunningsvoorwaarden DNB;
- Toezicht op adequaat functioneren van interne beheersing, inclusief de uitbesteding aan partijen als Achmea Pensioenservices, AIM en Centraal Beheer;
- Toezicht op inrichting en functioneren van het bestuur, inclusief beoordeling evenwichtigheid van besluitvorming en handelen van het bestuur;
- Toezicht op inrichting en uitvoering van communicatie met deelnemers, werkgevers en derde partijen;
- Toezicht op de inrichting van het commerciële proces, inclusief klantacceptatie, collectieve waardeoverdracht en inrichting van de kringen.

De RvT heeft zijn activiteiten inzake bovengenoemde aandachtspunten geëvalueerd. De belangrijkste opmerkingen en aanbevelingen zijn hieronder opgenomen onder 'aandachtsgebieden'.

Overleg

De RvT heeft in 2017 tien keer gezamenlijk met het bestuur vergaderd, waarvan twee keer telefonisch. Verder zijn er eenmalig vergaderingen geweest met respectievelijk BO Bavaria, BO RBS en KOM en tweemaal met het SBO. De vergaderingen met het bestuur en KOM vonden plaats met de voltallige RvT. In de overige vergaderingen was de RvT vertegenwoordigd met minimaal twee vaste leden. Daarnaast heeft de RvT gesprekken gevoerd met de RvB van Achmea, de extern accountant en de certificerende actuaire de toezichthouder.

Onsite-onderzoek De Nederlandsche Bank (DNB)

Om meer inzicht te verkrijgen in de mate waarin APF'en toekomstbestendig zijn, voert DNB bij zes APF'en een on-site onderzoek uit. Dit onderzoek is ook bij het fonds gehouden. Hierbij heeft DNB onder andere gekeken naar de dekkendheid van de uitvoeringskosten en de daarbij horende tarifiering. Ten behoeve van dit onderzoek zijn er meerdere overleggen en interviews geweest. Leden van de RvT hebben in deze overleggen geparticipeerd dan wel aan de interviews deelgenomen.

Goedkeuringen

In het boekjaar heeft de RvT de volgende goedkeuringen verleend:

Fusie RBS

De RvT heeft, aan de hand van een door het bestuur opgeleverd risico-overzicht en inzicht in de governance, goedkeuring verleend aan de fusie van Pensioenfonds RBS met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds per 1 maart 2017.

Collectieve waardeoverdrachten

De RvT heeft, aan de hand van een door het bestuur opgeleverd risico-overzicht en inzicht in de governance, goedkeuring verleend aan de collectieve waardeoverdracht van Pensioenfonds Bavaria naar Stichting Achmea

Algemeen Pensioenfonds per 1 april 2017. Voorts heeft de RvT goedkeuring verleend aan een aantal collectieve waardeoverdrachten naar de DC-Kring.

Jaarverslag en jaarrekening 2016

Het jaarverslag en de jaarrekening 2016 en het jaarverslag en de jaarrekening van, voorheen Pensioenfonds RBS, zijn door de RvT goedgekeurd.

Benoemingen

De RvT heeft in het boekjaar de door het bestuur voorgedragen kandidaat Piet Roelandt benoemd onder voorbehoud van goedkeuring door DNB en na goedkeuring van de profielschets.

Beloningsbeleid

SAAPF legt zijn beleid inzake beloningen schriftelijk vast en draagt er zorg voor dit beleid te implementeren en in stand te houden. Het bestuur heeft voor dit beleid de vereiste medezeggenschap doorlopen en goedkeuring gekregen van de raad van toezicht.

Begroting

Het bestuur heeft een kostenbegroting over 2018 ingediend die door de RvT is beoordeeld en akkoord bevonden.

Aandachtsgebieden

De RvT heeft in 2017 de cyclus van beoordeling en toetsing van het functioneren van het bestuur ingericht, inclusief jaargesprekken en thema's als beloning en werkdruk. Op deze wijze geeft de RvT invulling aan zijn werkgeversrol.

De RvT stelt vast dat in het afgelopen boekjaar er rapportages werden ontvangen die in periodiciteit en kwaliteit kunnen worden verbeterd. Het komende jaar zal de RvT hier extra aandacht aan besteden.

De RvT heeft het bestuur gevraagd om het integraal risicomanagement in 2018 verder in te richten. Bovendien is het bestuur gewezen op het belang van het gestructureerd monitoren van het nakomen van de gemaakte afspraken met de uitbestedende partijen, zoals die zijn vastgelegd in de verschillende SLA's. Tot slot heeft de RvT met het bestuur gesproken over de benodigde versteviging van de organisatie gegeven de snelle ontwikkeling van het fonds.

Wijziging samenstelling bestuur

Vertrek bestuurder

De heer P.J. Roelandt is per 1 december 2017 afgetreden als bestuurslid van Centraal Beheer APF. Hij heeft in de afgelopen periode een belangrijke bijdrage geleverd aan de verdere professionalisering van met name het vermogensbeheer van Centraal Beheer APF. De RvT is content met het feit dat hij als voorzitter van de beleggingscommissie voorlopig betrokken blijft bij Centraal Beheer APF. In de ontstane vacature in het bestuur wordt zo spoedig mogelijk voorzien.

Gebeurtenissen na balansdatum

Vertrek lid RvT

Per 31 maart 2018 is de heer J.G.C.M. Buné afgetreden als lid van de RvT. De RvT bedankt hem voor zijn inzet en betrokkenheid in de afgelopen jaren. Voor de heer Buné zal voorlopig geen opvolger worden gezocht, waarmee de RvT bestaat uit het statutaire minimale aantal van drie leden.

Samenvattend

De RvT kijkt terug op een bewogen jaar waarin het fonds en het bestuur veel ontwikkelingen heeft gekend. De RvT heeft als kritische gesprekspartner de samenwerking en het overleg met het bestuur en de overige gremia als constructief ervaren. Naar de mening van de RvT heeft het bestuur bij de vervulling van zijn taak voldoende blijk gegeven van een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging.

Goedkeuring jaarverslag en jaarrekening

De RvT constateert dat het proces van totstandkoming van het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en jaarrekening 2017 zorgvuldig is geweest. De RvT verklaart –gegeven artikel 104.3 van de Pensioenwet- goedkeuring te verlenen aan het Bestuursbesluit tot vaststelling van het Jaarverslag 2017 en de Jaarrekening 2017.

Zeist, 25 juni 2018

Namens de RvT,
M.A.M. Barth (voorzitter)
L.M.T. van Velden
J.N. Berkemeijer

Reactie bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van de bevindingen en aanbevelingen van de RvT en dankt de RvT voor het uitgebrachte positieve oordeel. Het bestuur zal in 2018 opvolging geven aan de aanbevelingen.

Het bestuur dankt de RvT voor zijn grote betrokkenheid en constructieve samenwerking om Centraal Beheer APF tot een succes te maken.

20. Jaarrekening

Jaarrekening

SAAPF Kring DC verantwoording 2017

SAAPF Kring DB Premie verantwoording 2017

SAAPF Kring DB Stabiliteit verantwoording 2017

SAAPF Kring DB Koopkracht verantwoording 2017

SAAPF Kring RBS verantwoording 2017

SAAPF Kring Bavaria verantwoording 2017

Verantwoording Stichting Pensioenfonds RBS Nederland januari en februari 2017

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2017	2016
ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	(1)	547	458
Overige activa	(2)	4.173	3.477
		<u>4.720</u>	<u>3.935</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(3)		
Kapitaal		1.485	1.485
Algemene reserve		794	-1.074
		<u>2.279</u>	<u>411</u>
Achtergestelde leningen	(4)	1.533	1.533
Langlopende schulden	(5)	-	250
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	908	1.741
		<u>4.720</u>	<u>3.935</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017	2015/2016
BATEN			
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	(7)	252	-
Overige baten	(8)	3.891	-
		<u>4.143</u>	<u>-</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	(9)	2.111	1.029
Overige lasten	(10)	164	45
		<u>2.275</u>	<u>1.074</u>
Saldo van baten en lasten		<u>1.868</u>	<u>-1.074</u>

	2017	2016
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>1.868</u>	<u>-1.074</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	2015/2016
Kasstroom uit activiteiten van de bedrijfsomgeving		
Ontvangen schenking Achmea	2.300	1.485
Ontvangen achtergestelde lening Achmea	-	1.533
Ontvangen opbrengsten	252	-
Aflossing/ontvangen lening ter dekking aanloopverliezen	-1.750	1.750
Ontvangen schenking werkgever RBS	1.550	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.512	-1.010
Overige baten en lasten	-144	-281
	<u>696</u>	<u>3.477</u>
Mutatie liquide middelen	<u>696</u>	<u>3.477</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2017	2015/2016
Liquide middelen per 1 januari	3.477	-
Mutatie liquide middelen	696	3.477
Liquide middelen per 31 december	<u>4.173</u>	<u>3.477</u>

4 TOELICHTING

Inleiding

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds (hierna het SAAPF), statutair gevestigd te Leusden, en feitelijk gevestigd te Storkstraat 8, 3833 LB Leusden is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544.

Het doel van SAAPF is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden.

SAAPF is een algemeen pensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Het pensioenfonds voert één of meerdere pensioenregelingen uit en houdt daarvoor een afgescheiden vermogen aan per collectiviteitkring. Het pensioenfonds hanteert daarbij de volgende uitgangspunten:

- Het streven is om zo veel mogelijk pensioen per euro inleg te realiseren.
- Het zijn van een klantgericht pensioenfonds. Alle werkgevers die niet onder een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds vallen, ondernemings-, beroeps-, en vrijwillige bedrijfstakpensioenfonds worden verwelkomd en er worden schaalvoordelen gecreëerd in administratie, vermogensbeheer en besturing.
- Het pensioenfonds is risicobewust en biedt evenwicht tussen risico en zekerheid. Risico's en opbrengsten worden met elkaar gedeeld, terwijl werkgevers hun eigen identiteit behouden.
- Het pensioenfonds is innovatief. Waar mogelijk zullen nieuwe pensioenoplossingen een bijdrage leveren aan een sterk verbeterd pensioenresultaat.
- Het pensioenfonds is digitaal. Via online planners, interactieve pensioenoverzichten en een pensioen-app worden werknemers actief bij hun totale oudedagsvoorziening betrokken. Er wordt gecommuniceerd op basis van levensgebeurtenissen en pensioeninkomen.

Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota.

Voor elke collectiviteitkring wordt een afgescheiden vermogen aangehouden dat is afgescheiden van de overige collectiviteitkringen en van het overige vermogen van SAAPF. SAAPF houdt de volgende collectiviteitkringen aan:

- " Kring DC: deze wordt gevormd door alle pensioenregelingen die het karakter hebben van een premieovereenkomst en waarvoor SAAPF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder zijn overgedragen aan SAAPF waarna een uitvoeringsreglement van SAAPF van toepassing is.
- " DB kringen: deze worden gevormd door pensioenregelingen waarvoor SAAPF een Uitvoeringsovereenkomst is aangegaan met een Werkgever en voor regelingen die door middel van een akte van collectieve waardeoverdracht door een pensioenuitvoerder of vanuit een andere Collectiviteitkring zijn overgedragen aan deze Collectiviteitkring van SAAPF waarna een uitvoeringsreglement van SAAPF van toepassing is. Alle pensioenregelingen in deze kringen hebben het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Onderscheid tussen de drie DB kringen zijn de focus en de uitgangspunten. Deze zijn gebaseerd op de risicobereidheid van de werkgever en deelnemers, de indexatiemogelijkheden en de te betalen premie.
- " Eigen kringen: in deze collectiviteitkringen kan maatwerk plaatsvinden.

SAAPF geeft in de verslagperiode uitvoering aan één Defined Contribution (premieovereenkomst) collectiviteitskring, DB Kring Premie, DB Kring Stabiliteit, DB Kring Koopkracht, Kring Bavaria en Kring RBS.

Kring Premie, Kring Stabiliteit en Kring Koopkracht zijn gestart op 1 januari 2017. Kring RBS is gestart op 1 maart 2017 en Kring Bavaria is gestart op 1 april 2017.

Tussen de bedrijfsomgeving en de kringen en tussen de kringen onderling is sprake van vermogensscheiding.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 25 juni 2018 de jaarrekening opgemaakt.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van het SAAPF. Dit zijn de risico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitskring.

Uitgangspunt is dat er bij aanvang van SAAPF weerstandsvermogen is en dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar is. De omvang van het weerstandsvermogen is geregeld in artikel 112a lid 8 Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling ('Besluit Pw en Wvb'). Het weerstandsvermogen wordt als volgt berekend:

1. Het weerstandsvermogen bedraagt ten minste 0,2 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van €500.000 en met een maximum van € 20 miljoen;
2. Aanvullend dient er voor de dekking van aansprakelijkheidsrisico's een percentage van 0,1 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te worden aangehouden, tenzij een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) wordt gesloten, zoals in de wetgeving nader omschreven, of een daarmee vergelijkbare voorziening is getroffen. SAAPF heeft voor dekking van aansprakelijkheidsrisico's een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) afgesloten.
3. Indien en voor zover de risicoanalyse van SAAPF daartoe aanleiding geeft, bedraagt het weerstandsvermogen méér dan de som van de eerste twee onderdelen.

De kwantificering van risico voor rekening van SAAPF wordt vastgesteld in de jaarlijks update van de risicoanalyse van het APF. Bij de kwantificering ultimo 2016 is gebruik gemaakt van de analyse die is ingediend bij de vergunningsaanvraag. Voor de berekening van het vereist weerstandsvermogen is een berekeningsmethode voorgeschreven, die voor het APF betekent dat het weerstandsvermogen 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen bedraagt. De Pensioenwet schrijft daarbij voor dat het fonds een hoger weerstandsvermogen aan moet houden indien de gekwantificeerde risicoanalyse daartoe aanleiding geeft. Bij de vergunningsaanvraag is een dergelijke risicoanalyse uitgevoerd. Deze is ook gebruikt in 2016, omdat toen het beheerd pensioenvermogen nog dusdanig laag was, dat de 20 basispunten lager uitkwamen dan de risicoanalyse. Voor 2017 is de risicoanalyse beoordeeld. Het bestuur ziet geen aanleiding om bestaande risicoanalyse aan te passen. De uitkomst is lager dan de berekening van de 20 basispunten, zodat deze als hoogste uitkomst wordt gehanteerd.

Het weerstandsvermogen dient op elk moment aanwezig te zijn in SAAPF. Dit betekent ook dat SAAPF beheersmaatregelen treft om te allen tijde hieraan te kunnen voldoen. De opbouw van weerstandsvermogen wordt voor de helft mogelijk gemaakt middels een niet-aflosbare achtergestelde lening van maximaal € 10 miljoen en voor de andere helft middels een schenking van maximaal € 10 miljoen die verstrekt wordt door Achmea B.V. aan SAAPF. Tussen SAAPF en Achmea is een financieringsovereenkomst gesloten voor de niet-aflosbare achtergestelde lening. Op de verschuldigde rentelasten op het weerstandsvermogen wordt dekking verkregen middels tarieven ten aanzien van beheerd vermogen van SAAPF.

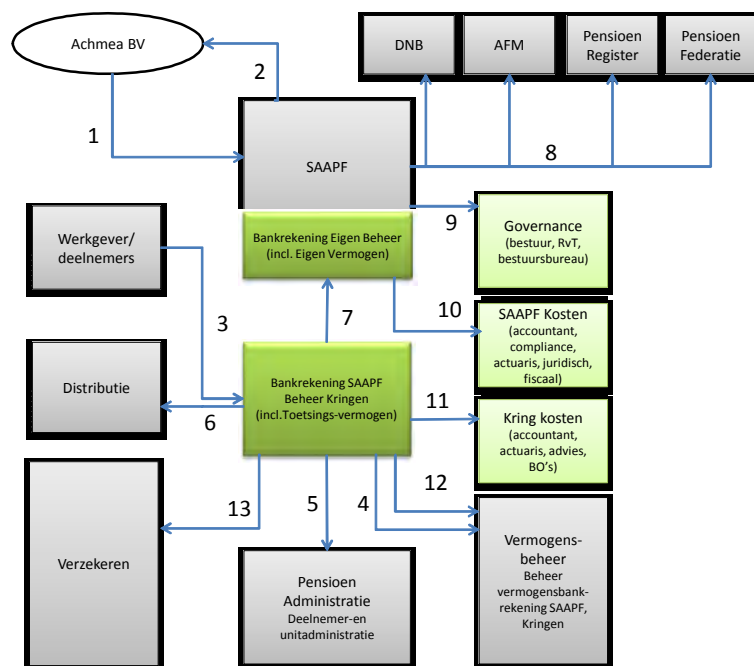
Op basis van bovenstaande committeert Achmea B.V. zich om maximaal € 20 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van het weerstandsvermogen van SAAPF. In geval méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen aanwezig dient te zijn (bijvoorbeeld doordat het risico assessment daartoe aanleiding geeft, of doordat er bijvoorbeeld claims ontstaan, of als de wetgeving daar aanleiding toe geeft) dan wordt hierbij de volgende aanpak gehanteerd, in volgorde van prioriteit:

1. Eerst zal worden bekeken in hoeverre dekking beschikbaar is middels de afgesloten aansprakelijkheidsverzekeringen;
2. Indien méér dan kostendekking wordt verkregen dan nodig via het tarief voor de governance kosten, kan het Bestuur van SAAPF ervoor kiezen de tarieven onveranderd te laten en hiermee geleidelijk een additionele reserve op te bouwen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
3. Indien niet meer dan kostendekking van governance kosten wordt verkregen en er geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig is, kan het Bestuur van SAAPF ervoor kiezen om het tarief voor governance kosten te verhogen teneinde additionele bedrijfsrisico's te kunnen dekken bovenop het beschikbare gestelde weerstandsvermogen van € 20 miljoen zoals door Achmea beschikbaar is gesteld;
4. Indien het beheerd vermogen geen overdekking van governance kosten mogelijk maakt en er dus geen additionele reserve is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd méér dan € 20 miljoen weerstandsvermogen nodig en waarbij verhoging van governance kosten onvoldoende soelaas biedt, kan het Bestuur van SAAPF een verzoek indienen tot opschorting of kwijtschelding van verschuldigde rente aan de financier(s) van het weerstandsvermogen;
5. Indien bovenstaande onvoldoende dekking voor weerstandsvermogen biedt, kan een verzoek tot additionele financiering aan Achmea en/of een andere externe financier worden gevraagd.

Kring RBS financiert het weerstandsvermogen uit hoofde van de omvang van het belegd vermogen van Kring RBS zelf (0,2% van het belegd vermogen). Bij een eventuele uittreding van Kring RBS uit SAAPF wordt onder voorwaarden het door Kring RBS gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven. Voor alle andere kringen financiert Achmea het weerstandsvermogen ter hoogte van 0,2% van het belegd vermogen van de kringen.

Kostendoorbelasting

Het schematisch overzicht van de kleine geldstroom van SAAPF is weergegeven in onderstaande figuur:

Toelichting op de kleine geldstroom van SAAPF:

Nr.	Soort	Toelichting	Producent / Zender	Ontvanger	Frequentie
1	Funding van weerstandsvermogen en onderdekking governance kosten	Achmea B.V. zorgt voor voldoende (aanwas van) weerstandsvermogen van SAAPF en middelen (achtergestelde lening) voor dekking van beheerskosten die nog niet voldoende gedekt worden vanwege een te laag APF volume	Achmea B.V.	Het fonds	Incidenteel
2	Rente en aflossing op lening(en)	Zodra het volume in het APF daarvoor ruimte biedt, worden rente en aflossing op de (achtergestelde) lening(en) betaald	Het fonds	Achmea B.V.	Incidenteel
3	Tarieven	Werkgevers en deelnemers betalen de afgesproken tarieven voor de verschillende dienstverlening in de waardeketen van SAAPF	Werkgevers/ Deelnemers	Pensioen administratie	Maandelijks
4	Vergoeding vermogensbeheer	De pensioenadministratie verzorgt de maandelijkse kostenvergoeding (service fee) aan de vermogensbeheerder volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde tarieven met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioen administratie	Vermogensbeheer	Maandelijks
5	Vergoeding administratiekosten	De pensioenadministratie verzorgt de kostenvergoeding aan de pensioenadministrateur volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde vergoedingen met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioen administratie	Pensioen administratie	Maandelijks
6	Vergoeding distributiepartner	De pensioenadministratie verzorgt de kostenvergoeding aan de distributiepartner volgens de vooraf door beide partijen vastgestelde vergoedingen met de daarbij behorende prestaties en services levels	Pensioen administratie	Distributiepartner	Maandelijks
7	Vergoeding beheerskosten SAAPF	De pensioenadministratie houdt de kostenvergoeding in t.b.v. de beheerskosten/governance	Pensioen administratie	Governance	Maandelijks
8	Contributies en bijdragen	SAAPF voldoet de contributies en bijdragen voor DNB, AFM, Pensioenfederatie en Pensioenregister	Het fonds	DNB, AFM, Pensioenfederatie, Pensioenregister	Jaarlijks
9	Kosten governance SAAPF	SAAPF voldoet de vooraf afgesproken kosten componenten ten aanzien van de governance. Dit omvat onder meer de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden van leden van het Bestuur, Raad van Toezicht en het Bestuursbureau (incl. salaris, sociale lasten, pensioenlasten, reiskosten, IT, huisvestingskosten e.d.)	Het fonds	Personeel en dienstverlenende organisaties	Maandelijks
10	Kosten SAAPF op geconsolideerd niveau	De pensioenadministratie voldoet de verschuldigde kosten aan (externe) partijen met betrekking tot verslaggeving en advies op geconsolideerd SAAPF niveau (e.g. accountant, actuaris, externe compliance officer, juridisch/fiscaal advies)	Pensioen administratie	Accountant Actuaris Compliance officer Adviseurs	Incidenteel
11	Kring kosten	De pensioenadministratie voldoet de verschuldigde kosten aan (externe) partijen met betrekking tot verslaggeving en advies op kring niveau (e.g. accountant, actuariael advies, certificerend actuaris, juridisch advies, beleggingsadvies, pensioencommunicatie, BO vergoedingen)	Pensioen administratie	Accountant Actuaris Adviseurs BO's	Incidenteel
12	TER	De vermogensbeheerder factureert en incasseert maandelijks (achteraf) bij elke pool de bijbehorende TER volgens de vooraf door partijen vastgestelde tarieven	Vermogensbeheer	Vermogensbeheer (pools)	Maandelijks
13	Risicopremie incl. kostenopslag en evt. garantiestemming	De pensioen-administratie verzorgt de totale bruto premie bij de werkgever. Zodra de bedragen binnen zijn wordt de ontvangen risicopremie overgemaakt aan de verzekeraar. In de risicopremie zijn de kostenvergoedingen voor de verzekeraar opgenomen	Pensioen administratie	Verzekeraar	Maandelijks

De vergoeding voor beheerskosten van SAAPF is bedoeld voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten van de bedrijfsvoering van SAAPF. Voor deze bekostiging wordt in alle kringen maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen. Deze vergoeding wordt binnen de bedrijfsvoering van SAAPF verantwoord als opbrengst.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Juridische fusie

Op 1 maart 2017 is Stichting Pensioenfonds RBS Nederland juridisch gefuseerd met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

De fusie is verwerkt als een collectieve waardeoverdracht. Er is geen goodwill betaald. De ingangsdatum voor de verslaggeving is 1 maart 2017. De bij de fusie overgenomen activa en passiva zijn ondergebracht in de per 1 maart 2017 gestarte Kring RBS.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d. worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Achtergestelde leningen

Achtergestelde leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Langlopende schulden

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

Onder deze opbrengst wordt verstaan de vergoeding voor bekostiging van de pensioenuitvoeringskosten en diverse baten en lasten in het boekjaar zoals deze wordt onttrokken aan de kringen van SAAPF. Deze opbrengst is toegerekend aan de periode waarop deze betrekking heeft.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	31-12-2016
Nog door te belasten kosten	-	192
Rekening courant Kring DC	499	265
Rekening courant Kring RBS	46	-
Rekening courant DB Kring Stabiliteit	1	-
Overlopende activa	1	1
	<u>547</u>	<u>458</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Over de rekening courant van Kring DC wordt een rente vergoed ter hoogte van de rente die SAAPF betaalt voor de lening die is opgenomen voor de financiering van de aanloopverliezen van de governance kosten (2017: 3 maands Euribor met een marge van 3%). Er zijn geen afspraken gemaakt over de aflossing. Er zijn geen zekerheden gesteld.

2. Overige activa

	31-12-2017	31-12-2016
Liquide middelen	<u>4.173</u>	<u>3.477</u>

Onder de liquide middelen worden tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

SAAPF houdt liquide middelen aan voor het weerstandsvermogen ter hoogte van het vereist weerstandsvermogen (2.050) en een veiligheidsbuffer van 5% (103). In totaal wordt 2.153 aangehouden voor het weerstandsvermogen.

PASSIVA

3. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht reserves

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2017	1.485	-1.074	411
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	1.868	1.868
Stand per 31 december 2017	1.485	794	2.279

	Kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 14 oktober 2015	-	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-1.074	-1.074
Schenking Achmea t.b.v. het weerstandsvermogen	1.485	-	1.485
Stand per 31 december 2016	1.485	-1.074	411

Het beschikbaar weerstandsvermogen

	31-12-2017	31-12-2016
Reserves	794	-1.074
Stichtingskapitaal	1.485	1.485
Totaal eigen vermogen	2.279	411
Achtergestelde leningen, voor zover bijdragend aan het weerstandsvermogen *	1.533	1.509
Beschikbaar weerstandsvermogen **	3.812	1.920
Vereist weerstandsvermogen	2.050	1.319
Weerstandsvermogen: surplus ***	1.762	601

- * De achtergestelde lening mag meetellen tot een maximum van het vereist weerstandsvermogen of van het eigen vermogen als dat lager is van het vereist weerstandsvermogen.
- ** Het beschikbaar weerstandsvermogen is de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de achtergestelde leningen voorzover deze bijdragen aan het weerstandsvermogen.
- *** Er is op rapportage datum een surplus op het weerstandsvermogen.

Voor de standaardkringen en Kring Bavaria financiert Achmea het weerstandsvermogen ter hoogte van 0,2% van het belegd vermogen van de kringen. Kring RBS financiert het weerstandsvermogen uit hoofde van de omvang van het belegd vermogen van Kring RBS zelf (0,2% van het belegd vermogen). Bij de start van de Kring is het vereiste weerstandsvermogen betaald aan Kring RBS (1.550) en vanuit Kring RBS doorgestort naar de bedrijfsomgeving van SAAPF. De toename van het vereiste weerstandsvermogen als gevolg van de groei van het belegd vermogen tussen 1 maart 2017 en 31 december 2017 wordt gefinancierd door de kring (41). Hiervan is 15 in de premiebijdrage van de werkgever opgenomen en 26 gefinancierd uit het beleggingsrendement. Bij een eventuele uittreding van Kring RBS uit SAAPF wordt onder voorwaarden het door Kring RBS gefinancierde deel van het weerstandsvermogen teruggegeven. Het vereiste weerstandsvermogen wordt door het fonds liquide en risicovrij aangehouden. Het fonds houdt hierbij additioneel een buffer aan. Derhalve is altijd liquiditeit beschikbaar voor de financiering van een eventuele uittreding.

4. Achtergestelde leningen

	31-12-2017	31-12-2016
Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)	1.533	1.533

Lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen (Achmea BV)

	2017	2016
Stand per 1 januari 2017 / 14 oktober 2015	1.533	-
Trekking	-	1.533
Stand per 31 december	1.533	1.533

Leningsvoorwaarden

De achtergestelde lening met een maximale hoofdsom van € 10 mln. is verstrekt door Achmea B.V. en dient te worden aangewend voor de financiering van het weerstandsvermogen als bedoeld in de Pensioenregelgeving, waaronder artikel 112a, lid 8, Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De rente is vastgesteld op 7,6% per jaar. De hoogte van de rente wordt eens in de 5 jaar herzien. De rente dient jaarlijks binnen 10 werkdagen na het jaareinde te worden betaald.

Aflossing

SAAPF zal de lening volledig terugbetalen op de eerste werkdag volgende op de opzeggingsdatum. De opzeggingsdatum is de laatste dag van de opzeggingstermijn. De opzeggingstermijn is een minimale termijn van vijf jaar of iedere andere termijn goedgekeurd door DNB welke goedkeuring minstens zes maanden voorafgaand aan de opzeggingsdatum moet worden aangevraagd. Na schriftelijk goedkeuring van DNB, kan SAAPF de lening geheel of gedeeltelijk vervroegd aflossen.

Zekerheden

Er zijn geen zekerheden gesteld voor deze lening door SAAPF.

5. Langlopende schulden

	2017	2016
Stand per 1 januari 2017 / 14 oktober 2015	250	-
Uitstel aflossing lening ter dekking aanloopverliezen governancekosten > 1 jaar	-	250
Aflossing	-250	-
Stand per 31 december	-	250

Voor een toelichting op de langlopende schuld wordt verwezen naar de toelichting op de kortlopende schulden.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	31-12-2016
Nog te betalen kosten	614	97
Crediteuren	5	115
Nog te betalen rente achtergestelde lening	115	29
Lening ter dekking aanloopverliezen governance kosten < 1 jaar	-	1.500
Belastingen en premies sociale verzekeringen	173	-
Overige schulden	1	-
	908	1.741

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De lening van € 2 mln. ter dekking van de aanloopverliezen governancekosten is op 22 december 2017 volledig afgelost.

Leningsvoorwaarden:

De rente is vastgesteld op de EURIBOR per de eerste werkdag van het kalenderkwartaal waarover de rente verschuldigd is met marge van 3%. De rente is verschuldigd binnen 10 werkdagen na het einde van ieder kalenderkwartaal.

* Opname en aflossing

De lening kan worden opgenomen in tranches van € 250k. Aflossing dient uiterlijk 1 jaar na de trekkingsdatum plaats te vinden, tenzij met de Achmea BV een andere datum is overeengekomen. Voor de eerste aflossing is een jaar uitstel gekregen. Deze aflossing is onder de langlopende schulden opgenomen.

* Negatieve zekerheidsverklaring

Behoudens voor zover toegestaan op grond van onderstaand lid (c):

(a) zal de Leningnemer geen Zekerheidsrecht vestigen op zijn activa of laten voortbestaan;

(b) zal de Leningnemer geen:

(i) activa verkopen, overdragen of anderszins vervreemden; of

(ii) een andere overeenkomst aangaan met een vergelijkbaar effect, in situaties waarin de betreffende overeenkomst of transactie voornamelijk tot doel heeft een Financiële Verplichting aan te gaan of om de aankoop van een actief te financieren.

(c) Bovenstaand lid (a) en lid (b) zijn niet van toepassing op een Zekerheidsrecht dan wel een Quasi-Zekerheidsrecht voor zover dat Zekerheidsrecht is of wordt gevestigd in het kader van het uitvoeren van deze Overeenkomst.

In deze toelichting wordt onder "Quasi-Zekerheidsrecht" verstaan de in onderstaand lid (b) omschreven regeling of transactie.

Het saldo belastingen en premies sociale verzekeringen betreft de loonheffing over de maand december 2017 van de kringen met uitkeringsgerechtigden. De netto uitkeringen en de afdrachten van de kringen worden via SAAPF betaald.

Op 22 september 2017 is een nieuwe kortlopende lening overeengekomen (looptijd tot en met 31 maart 2018) met Achmea BV met als doel de tijdelijke financiering van de liquiditeitsdoelstellingen van de Leningnemer als bedoeld in de Pensioenregelgeving, waaronder artikel 136 Pensioenwet en artikel 14 Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Er is geen gebruik gemaakt van deze faciliteit.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie, in de vorm van een uitvoeringsovereenkomst, tussen het fonds, haar bestuurders, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders, voor zover zij bestuurder zijn in het fonds.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders en medewerkers van het bestuursbureau nemen geen deel aan een of meerdere pensioenregelingen van het fonds.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en werkgever bestaan de transacties uit de ontvangen premies voor de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn geen andere ontvangen zekerheden en garanties dan elders in de jaarrekening vermeld.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft de volgende langlopende niet uit de balans blijkende verplichtingen:

Samenwerkingsovereenkomst met Achmea Services N.V. voor de commerciële activiteiten: tot 6 basispunten van het belegd vermogen.

Pensioenbeheerovereenkomst met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. voor de pensioenuitvoeringsactiviteiten op basis van tarief per verrichting en tot 1 basispunt van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management BV voor het fiduciair vermogensbeheer: tot 2 basispunten van het belegd vermogen.

Overeenkomst van vermogensbeheer met Achmea Investment Management BV voor vermogensbeheeractiviteiten: tussen de 10 en 70 basispunten van het belegd vermogen.

Alle bovengenoemde overeenkomsten hebben een resterende looptijd van 6 jaar.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Op 11 mei 2018 heeft SAAPF een schenking van Achmea BV ontvangen van € 2,1 mln. Daarvan is € 1,7 mln ter compensatie van de verwachte daling van het weerstandsvermogen door aanloopverliezen en € 0,4 mln voor de benodigde stijging van het weerstandsvermogen als gevolg van de verwachte groei van het beheerd pensioenvermogen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten

	2017	2015/2016
Opbrengst uit vergoeding voor beheerskosten	252	-

Ter dekking van de beheerskosten van SAAPF wordt maandelijks een bedrag onttrokken uit de beleggingen. Voor 2016 bedraagt die vergoeding € 201.

8. Overige baten

	2017	2015/2016
Schenking Achmea t.b.v. cumulatieve aanloopverliezen	-2.300	-
Betaalde bijdrage werkgever RBS weerstandsvermogen op fusiedatum	-1.550	-
Nog te ontvangen bijdrage kring RBS weerstandsvermogen	-41	-
	<u>-3.891</u>	<u>-</u>

Werkgever RBS heeft op de fusiedatum een bijdrage voor het weerstandsvermogen van 0,2% van het ingebrachte belegde vermogen betaald. Over het jaar 2017 heeft werkgever RBS als onderdeel van de jaarpremie 15 bijgedragen aan het weerstandsvermogen. Ter financiering van het weerstandsvermogen voor de totale delta van het belegd vermogen is een bedrag van 41. Het restant van 26 is onttrokken uit het beleggingsrendement van Kring RBS.

9. Pensioenuitvoeringskosten

	2017	2015/2016
Bestuurskosten	814	578
Kosten bestuursbureau	639	130
Adviseurs- en controlekosten	605	288
Contributies en bijdragen	38	28
Rentelasten	14	4
Overige kosten	1	1
	<u>2.111</u>	<u>1.029</u>

Van de bezoldiging van bestuurders kwam in 2017 een bedrag van € 525.460 (2015/2016 € 356.240) ten laste van het saldo van baten en lasten van SAAPF. Voor de bezoldiging van de leden van het toezichthoudend orgaan kwam in 2017 een bedrag van € 94.066 (2015/2016 € 109.160) ten laste van het saldo van baten en lasten.

	2017	2015/2016
Controle van de jaarrekening	145	48
Andere controlewerkzaamheden	43	-
	<u>188</u>	<u>48</u>

Deze werkzaamheden zijn in 2017 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V. De kosten zijn opgenomen onder de adviseurs- en controlekosten.

In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de externe accountant.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2017 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2017 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Personeelsleden

Bij het fonds zijn in 2017 geen werknemers in dienst geweest.

10. Overige baten en lasten

	2017	2015/2016
Rente rekening courant Kring DC	-2	-3
Rente lening t.b.v. financiering aanloopverliezen governance kosten	50	19
Rente achtergestelde lening t.b.v. financiering weerstandsvermogen	116	29
	<u>164</u>	<u>45</u>

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten om het resultaat toe te voegen aan de algemene reserve.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van SAAPF heeft de jaarrekening over het verslagjaar 2017 vastgesteld in de vergadering van 25 juni 2018.

SAAPF Kring DC Verantwoording 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	196
2	Staat van baten en lasten	197
3	Kasstroomoverzicht	198
4	Toelichting	199
5	Toelichting op de balans	204
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	214

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2017	2016
ACTIVA			
Beleggingen voor risico deelnemers	(1)	12.958	2.257
Vorderingen en overlopende activa	(2)	1.307	64
Overige activa	(3)	197	366
		<u>14.462</u>	<u>2.687</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)	126	19
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(5)	12.958	2.257
Overige voorzieningen	(6)	423	55
Overige schulden en overlopende passiva	(7)	955	356
		<u>14.462</u>	<u>2.687</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2017	2015/2016
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		
Actuele dekkingsgraad	100,9	100,8
Beleidsdekkingsgraad	100,9	100,8

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017	2015/2016
BATEN			
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	(8)	11.089	2.380
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(9)	521	55
Overige baten	(10)	2	-
		<u>11.612</u>	<u>2.435</u>
LASTEN			
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	165	19
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(12)	10.701	2.257
Mutatie overige voorzieningen	(13)	368	55
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(14)	-183	-
Herverzekeringen	(15)	452	82
Overige lasten	(16)	2	3
		<u>11.505</u>	<u>2.416</u>
Saldo van baten en lasten		<u>107</u>	<u>19</u>
	2017	2015/2016	
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		<u>107</u>	<u>19</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	2015/2016
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	10.291	2.380
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	183	-
Betaalde premies herverzekeringen	-534	-65
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-165	-19
Ontvangen rentebaten en betaalde rentelasten	2	-3
Diverse ontvangsten en uitgaven	234	275
	<u>10.011</u>	<u>2.568</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	683	301
Betaald inzake aankopen beleggingen	-9.929	-2.180
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-1	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-9	-
Betaald aan beleggingsbankrekening	-924	-323
	<u>-10.180</u>	<u>-2.202</u>
Mutatie liquide middelen	<u>-169</u>	<u>366</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2017	2015/2016
Liquide middelen per 1 januari	366	-
Mutatie liquide middelen	-169	366
Liquide middelen per 31 december	<u>197</u>	<u>366</u>

4 TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (“look-through”-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingstondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingstvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Voor de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi. Er vindt dus geen vermenging van bruto en netto pensioenkapitaal plaats.

Overige voorzieningen

IBNR-voorziening

Onder de technische voorzieningen is de IBNR-voorziening opgenomen. Deze voorziening is bedoeld om de schade die in de toekomst ontstaat door voor de balansdatum ingegane arbeidsongeschiktheid te kunnen financieren, ook indien de uitvoeringsovereenkomst met de toetredende onderneming is beëindigd. De IBNR-voorziening is gelijk aan de som van de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid over het huidige en het voorgaande boekjaar en de herverzekeringspremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen over het huidige en het voorgaande boekjaar. Voor de IBNR-voorziening is voor hetzelfde bedrag een vordering op de herverzekeraar opgenomen op de debetzijde van de balans.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestafel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag;
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een opslag ter dekking van algemene kosten (o.a. oninbaarheid).

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

Herverzekeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico deelnemers

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau 2017

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overige fondsen	Beleggings-debiteuren	Beleggings-crediteuren	Liquide Middelen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	1.681	110	343	111	12	-	-323	323	2.257
Aankopen	7.844	743	1.635	605	27	-	-	-	10.854
Verkopen	-262	-243	-66	-112	-	-	-	-	-683
Overige mutaties	-	-	-	-	-	76	-601	525	-
Waardemutaties	470	3	60	-5	2	-	-	-	530
Stand per 31 december 2017	9.733	613	1.972	599	41	76	-924	848	12.958

De ultimostanden op basis van volledige doorkijk en op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2017

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overige fondsen	Beleggings-debiteuren	Beleggings-crediteuren	Liquide Middelen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	864	-	-	-	-	-	864
Aandelen	6.875	-	-	-	38	-	-2	-	6.911
Vastrentende waarden	2.833	613	579	569	1	22	-117	-	4.500
Derivaten	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige beleggingen	25	-	529	30	2	54	-805	848	683
	9.733	613	1.972	599	41	76	-924	848	12.958

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau 2015/2016

Verloop 2016

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overige fondsen	Beleggings-debiteuren	Beleggings-crediteuren	Liquide Middelen	Totaal
Stand per 1 4 oktober 2015	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aankopen	1.761	221	358	151	12	-	-	-	2.503
Verkopen	-140	-109	-24	-28	-	-	-	-	-301
Overige mutaties	-	-	-	-	-	-	-323	323	-
Waardemutaties	60	-2	9	-12	-	-	-	-	55
Stand per 31 december 2017	1.681	110	343	111	12	-	-323	323	2.257

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk per 31 december 2016

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overige fondsen	Beleggings-debiteuren	Beleggings-crediteuren	Liquide Middelen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	211	-	-	-	-	-	211
Aandelen	1.199	-	-	-	12	-	-2	-	1.209
Vastrentende waarden	474	110	-	93	-	-	-31	-	646
Derivaten	-	-	-	18	-	-	-	-	18
Overige beleggingen	8	-	132	-	-	-	-290	323	173
	1.681	110	343	111	12	-	-323	323	2.257

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten ultimo verslagjaar bedraagt 4.404 (2016: 0).

Door kring DC wordt niet belegd in premie bijdragende (aangesloten) ondernemingen.

Van de beleggingen betreft 12.736 (2016: 2.237) de bruto pensioenregeling en 222 (2016: 20) de netto pensioenregeling.

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via vier modules (rendement, rente, matching en inflatie) wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingssytematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	863	863
Aandelen	-	6.911	6.911
Vastrentende waarden	-	4.500	4.500
Derivaten	30	-	30
Overige beleggingen	-	654	654
Totaal	30	12.928	12.958
Per 31 december 2016			
Vastgoedbeleggingen	-	211	211
Aandelen	-	1.211	1.211
Vastrentende waarden	-	677	677
Derivaten	18	-	18
Overige beleggingen	-	140	140
Totaal	18	2.239	2.257

Belegde waarden in vastgoed

	31-12-2017	31-12-2016
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	863	211

Belegde waarden in aandelen

	31-12-2017	31-12-2016
Aandelenbeleggingsfondsen	6.913	1.211
Beleggingscrediteuren	-2	-
	6.911	1.211

Belegde waarden in vastrentende waarden

	31-12-2017	31-12-2016
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	4.595	676
Beleggingsdebiteuren	22	-
Beleggingscrediteuren	-117	-
	4.500	676

Belegde waarden in derivaten

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Interest rate swaps	1.372	30	-	30
		30	-	30

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2016:

Type contract	Contract omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Waarde per saldo
Interest rate swaps	122	18	-	18

Belegde waarden in overige beleggingen

	31-12-2017	31-12-2016
Commodities	522	131
Mix fondsen	34	10
Beleggingsdebiteuren	55	-
Liquide middelen	848	-
Beleggingscrediteuren	-805	-
	654	141

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	31-12-2016
Premiedebiteuren	883	7
Vordering op verzekeraar inzake IBNR	423	55
Overige vorderingen	1	2
	1.307	64

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2017	31-12-2016
Liquide middelen	197	366

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	19
Uit bestemming saldo van baten en lasten	107
Stand per 31 december 2017	126
	Algemene reserve
Stand per 14 oktober 2015	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	19
Stand per 31 december 2016	19

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	13.507	100,9	2.276	100,8
Af: technische voorzieningen	13.381	100,0	2.257	100,0
Vrij vermogen	126	0,9	19	0,8
Minimaal vereist eigen vermogen	288	2,2	541	24,0
Actuele dekkingsgraad		100,9		100,8
Beleidsdekkingsgraad		100,9		100,8

De Technische voorziening is vrijwel volledig voor risico deelnemers.

De beleidsdekkingsgraad is gelijk verondersteld aan de actuele dekkingsgraad per 31 december 2017. DNB heeft geen dekkingsgraadrapportages opengesteld voor Kring DC. De actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad hebben derhalve geen formele status, maar zijn hier voor het verkrijgen van het inzicht weergegeven.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017	2015/2016
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	100,8	100,0
Premie	-0,6	-
Rendement op beleggingen	-0,5	-
Overige oorzaken	1,2	0,8
Dekkingsgraad per 31 december	100,9	100,8

De IBNR is in het verslagjaar opgenomen onder overige voorzieningen.

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	31-12-2017	31-12-2016
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	12.958	2.257
	2017	2015/2016
Stand per 1 januari 2017 / 14 oktober 2015	2.257	-
Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	10.007	2.204
Koersrendement	531	55
Vrijgevallen voor kosten uit de TV	-9	-2
Saldo overdracht van rechten	183	-
Overige wijzigingen	-11	-
Stand per 31 december	12.958	2.257

Van de voorziening betreft 12.736 (2016: 2.237) de bruto pensioenregeling en 222 (2016: 20) de netto pensioenregeling.

6. Overige voorzieningen

	31-12-2017	31-12-2016
IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid	423	55
Door de introductie van doorbeleggen en doordat de risico's op arbeidsongeschiktheid volledig zijn verzekerd zijn er geen risico's meer voor de Kring DC. Het bestuur van SAAPF heeft daarom besloten de IBNR voorziening als overige voorziening voor risico Kring te verantwoorden. De vergelijkende cijfers zijn omwille van vergelijkbaarheid aangepast.	2017	2015/2016
IBNR toekomstige schades arbeidsongeschiktheid		
Stand per 1 januari 2017 / 14 oktober 2015	55	-
Mutatie	368	55
Stand per 31 december	423	55

7. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	31-12-2016
Vooruitgefactureerde risicopremies en administratiekostenpremies	99	20
Te verrekenen herverzekeringpremies	357	71
Rekening courant SAAPF	499	265
	955	356

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Over de rekening courant van SAAPF wordt een rente vergoed ter hoogte van de rente die SAAPF betaalt voor de lening die SAAPF heeft opgenomen voor de financiering van de aanloopverliezen van de governancekosten (3 maands EURIBOR met een marge van 3%). Er zijn geen afspraken over aflossingen. Er zijn geen zekerheden gesteld.

Risicobeheer

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van de DC-kring negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de rentegevoeligheid van de beleggingen meer overeenkomt met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het renterisico op verplichtingen ('rentegevoeligheid van het in te kopen inkomen) in de DC-kring wordt (gedeeltelijk) afgedekt door financiële instrumenten. In de verslagperiode was nog geen sprake van in te kopen inkomen omdat nog geen deelnemers uitkeringsgerechtigd waren.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	402	8,9	34	5,0
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	1.663	37,0	271	40,1
Resterende looptijd > 5 jaar	2.435	54,1	371	54,9
	<u>4.500</u>	<u>100,0</u>	<u>676</u>	<u>100,0</u>

Aandelenrisico

Het aandelen en onroerend goed risico is voornamelijk het koersrisico bij de beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt een extra rendement gehaald dat de DC-kring gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	1.080	15,6	198	16,4
Nijverheid en industrie	1.219	17,6	221	18,2
Handel	1.013	14,7	208	17,2
Overige dienstverlening	1.497	21,7	288	23,8
Diversen	2.102	30,4	296	24,4
	<u>6.911</u>	<u>100,0</u>	<u>1.211</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	3.029	43,8	485	40,1
Noord Amerika	3.249	47,1	584	48,1
Azië-Pacific	539	7,8	103	8,5
transporteren	<u>6.817</u>	<u>98,7</u>	<u>1.172</u>	<u>96,7</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Transport	6.817	98,7	1.172	96,7
Australazië	92	1,3	20	1,7
Opkomende markten	2	-	19	1,6
	<u>6.911</u>	<u>100,0</u>	<u>1.211</u>	<u>100,0</u>

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden.

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017	Nettopositie na afdekking 2015/2016
Euro	5.079	4.404	9.483	784
Amerikaanse Dollar	3.818	-2.910	908	936
Britse Pond	397	-455	-58	46
Japanse Yen	489	-422	67	106
Hong Kong Dollar	464	-97	367	17
Canadese Dollar	300	-166	134	41
Zuid-Koreaanse Won	229	-	229	-4
Australische dollar	139	-145	-6	28
Zwitserse Frank	164	-121	43	34
Taiwanese Dollar	168	-	168	-3
Zweedse kroon	123	-49	74	20
Indiase Roepie	126	-	126	3
Singapore Dollar	70	-36	34	-2
Nieuw-Zeelandse Dollar	7	-3	4	-
Overig	1.385	-	1.385	251
	<u>12.958</u>	<u>-</u>	<u>12.958</u>	<u>2.257</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een positie niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden verkocht. Het bestuur probeert zo te beleggen dat de portefeuille aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereguleerde markten zoals een effectenbeurs.

5. Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	277	6,2	26	3,9
Handels- en industriële instellingen	941	20,9	147	21,8
Financiële instellingen	410	9,1	41	6,1
Buitenlandse overheidsinstellingen	3.092	68,7	445	65,7
Andere instellingen	-220	-4,9	17	2,5
	<u>4.500</u>	<u>100,0</u>	<u>676</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
AAA	734	16,3	78	11,5
AA	833	18,5	36	5,3
A	504	11,2	69	10,2
BBB	837	18,6	178	26,4
BB	918	20,4	182	26,9
B	737	16,4	112	16,6
Overig	-63	-1,4	21	3,1
	<u>4.500</u>	<u>100,0</u>	<u>676</u>	<u>100,0</u>

Tegenpartij-/kredietrisico

Het tegenpartij- of kredietrisico betreft het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen. Om dit risico te beheersen wordt het grootste deel van de beleggingsportefeuille belegd in effecten met een hoge kredietwaardigheid. Daarnaast worden transacties gespreid over meer aanbieders en wordt in sommige gevallen onderpand vereist.

Inflatierisico

Het inflatierisico betreft het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast (in termen van koopkracht). Dit risico wordt beheerst door beleggen te kiezen die in waarde stijgen als er meer inflatie is.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

8. Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers

	2017	2015/2016
Premiebijdragen bruto-pensioenregeling	8.970	2.115
Premiebijdragen netto-pensioenregeling	241	22
Premiebijdragen excedentregeling	1.878	243
	<u>11.089</u>	<u>2.380</u>

De samenstelling van de zuivere kostendekkende premie is als volgt:

	2017	2016
Premiebijdrage voor risico deelnemer	10.007	2.204
Risicokoopsom overlijden	455	70
Risicokoopsom premievrijstelling	356	66
Opslag solvabiliteit	220	542
Opslag uitvoeringskosten	165	19
Zuivere kostendekkende premie	<u>11.203</u>	<u>2.901</u>

Als gevolg van wettelijke bepalingen inzake het MVEV is de feitelijke premie lager dan de kostendekkende premie. Het bestuur is in overleg met DNB over de situatie en heeft ontheffing gevraagd zoals bedoeld in artikel 141, eerste lid Pensioenwet, van het bepaalde in artikel 131 Pensioenwet. DNB heeft toegestaan om de MVEV-component overlijdensrisico ex artikel 11 lid 5 besluit FTK te maximeren op een niveau van 1,0 % van de technische voorzieningen. Het bestuur van SAAPF constateert dat met toepassing van de maximering van het overlijdensrisico een opslag solvabiliteit resulteert van 288 in plaats van 412. Dit zou leiden tot een zuivere kostendekkende premie van 11.203. Ook dan blijft de zuivere kostendekkende premie nog hoger dan de feitelijke premie. Het Bestuur is van mening dat deze aanpassing nog geen recht doet aan de situatie en is met DNB nog in gesprek hierover. In de jaarrekening heeft het Bestuur voornamelijk de wettelijke vereisten gevolgd, in afwachting van de uitkomsten van het gesprek met DNB.

9. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
2017				
Module Rendement	-	470	-	470
Module Rente	-	3	-	3
Module Inflatie	-	60	-	60
Overlay fondsen	-	-5	-	-5
Overige fondsen	-	2	-	2
Overige	-	-	-9	-9
	<u>-</u>	<u>530</u>	<u>-9</u>	<u>521</u>
2015/2016				
Module Rendement	-	60	-	60
Module Rente	-	-2	-	-2
Module Inflatie	-	9	-	9
Overlay fondsen	-	-12	-	-12
	<u>-</u>	<u>55</u>	<u>-</u>	<u>55</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogens-beheerder direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan over de verslagperiode uit de kosten voor fiduciair beheer, bewaarloon en overige kosten € 2 (2016: € 0).

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode € 25 (2016: € 2).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over de verslagperiode € 11 (2016: € 3).

10. Overige baten

	2017	2015/2016
Ontvangen rentebaten	<u>2</u>	<u>-</u>

De rentebaten betreffen rentevergoedingen als gevolg betalingen van werkgevers na de premieervaldatum.

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2017	2015/2016
Administratiekosten	154	17
Rente banken	3	-
Bankkosten	-	2
Administratiekosten	1	-
Governancekosten	3	-
Distributiekosten	4	-
	<u>165</u>	<u>19</u>

Door de nog geringe omvang van het gemiddeld belegd vermogen in 2016 zijn de administratie-, governance- en distributiekosten kleiner dan € 1 en daarom niet zichtbaar.

Mutatie overige technische voorzieningen

De IBNR is in het verslagjaar opgenomen onder overige voorzieningen.

12. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2017	2015/2016
Mutatie	<u>10.701</u>	<u>2.257</u>

De specificatie van de mutatie is opgenomen onder de toelichting op de voorziening voor risico deelnemers.

13. Mutatie overige voorzieningen

	2017	2015/2016
Overige mutaties	<u>368</u>	<u>55</u>

De mutatie overige voorziening betreft de IBNR voorziening. In 2016 is deze voorziening verantwoord onder "risico fonds". Omdat de kring echter geen voorzieningen voor risico kring aanhoudt en de IBNR voorziening kan ook niet gezien worden als "risico deelnemer" is de IBNR voorziening als "overige voorziening" verantwoord.

14. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2017	2015/2016
Inkomende waardeoverdrachten	<u>-183</u>	<u>-</u>

15. Herverzekeringen

	2017	2015/2016
Herverzekeringspremie overlijden	463	71
Herverzekeringspremie arbeidsongeschiktheid	357	66
Totaal premies	<u>820</u>	<u>137</u>
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	<u>-368</u>	<u>-55</u>
	<u>452</u>	<u>82</u>

16. Overige lasten

	<u>2017</u>	<u>2015/2016</u>
Rentelast rekening courantverhouding SAAPF	<u>2</u>	<u>3</u>

SAAPF Kring DB Premie Verantwoording 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	220
2	Staat van baten en lasten	221
3	Kasstroomoverzicht	222
4	Algemene toelichting	223
5	Toelichting op de balans	228
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	243

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		31-12-2017	01-01-2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	1.159	-
Vorderingen en overlopende activa	(2)	326	-
Overige activa	(3)	92	-
		<u>1.577</u>	<u>-</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	108	-
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	1.327	-
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	142	-
		<u>1.577</u>	<u>-</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		31-12-2017	01-01-2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		108,1	-
Beleidsdekkingsgraad		104,8	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017
BATEN		
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	1.295
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	34
Overige baten	(9)	3
		1.332
LASTEN		
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	29
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)	
Pensioenopbouw		1.203
Rentetoevoeging		-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		27
Wijziging marktrente		-15
Wijziging actuariële uitgangspunten		-14
Overige wijzigingen		128
		1.327
Herverzekeringen	(12)	-132
		1.224
Saldo van baten en lasten		108
		2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve		108

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	1.278	
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-35	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-29	
Overige baten en lasten	3	
		1.217
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	160	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-1.285	
		-1.125
Mutatie liquide middelen		92
Samenstelling geldmiddelen		
Mutatie liquide middelen		92
Liquide middelen per 31 december		92

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

De kring is gestart op 1 januari 2017. Ultimo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 14. Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de technische voorziening per 31 december 2017.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (“look-through”-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2017-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2008-2013. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de Kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren. De reële dekkingsgraad wordt maandelijks berekend en gerapporteerd aan DNB.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en overlayfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Liquide middelen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	-	-	-	-	-	-
Aankopen	457	255	223	349	1	1.285
Verkopen	-	-	-	-160	-	-160
Overige mutaties	-	-	-	-	-	-
Waardemutaties	20	1	9	4	-	34
Stand per 31 december 2017	477	256	232	193	1	1.159

De ultimo standen op basis van volledige doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld geeft van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ 610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Liquide middelen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	102	-	-	102
Aandelen	337	-	-	-	-	337
Vastrentende waarden	139	256	68	184	-	647
Derivaten	-	-	-	9	-	9
Overige beleggingen	1	-	62	-	1	64
Totaal	477	256	232	193	1	1.159

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten bedraagt ultimo boekjaar 286.

Door de kring wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	102	102
Aandelen	-	337	337
Vastrentende waarden	-	647	647
Derivaten	9	-	9
Overige beleggingen	-	64	64
Totaal	9	1.150	1.159

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	102	-

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelen beleggingsfondsen	337	-

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarde beleggingsfondsen	647	-

Derivaten

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	9	-

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van renteswaps. Dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swaps	539	9	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Grondstoffen	62	-
Mix fondsen	2	-
	64	-

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	01-01-2017
Premiedebiteuren	119	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	48	-
Vordering op herverzekeraar inzake claim overlijden	159	-
	326	-

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	<u>31-12-2017</u>	<u>01-01-2017</u>
Liquide middelen	<u>92</u>	<u>-</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2017	01-01-2017
Algemene reserve	108	-

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	108
Stand per 31 december 2017	108

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	1.435	108,1	-	-
Af: technische voorzieningen	1.327	100,0	-	-
Eigen vermogen	108	8,1	-	-
Af: vereist eigen vermogen	322	24,3	-	-
Vrij vermogen	-214	-16,2	-	-
Minimaal vereist eigen vermogen	69	5,2	-	-
Actuele dekkingsgraad		108,1		-
Beleidsdekkingsgraad		104,8		-
Reële dekkingsgraad		82,9		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is ook lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daardoor is er tevens een dekkingstekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017
	%
Dekkingsgraad per 1 januari	100,0
Premie	1,3
Uitkeringen	-
Toeslagverlening	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	1,2
Rendement op beleggingen	2,8
Overige oorzaken	1,0
Kruiseffecten	1,8
Dekkingsgraad per 31 december	108,1

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een kring een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Premie heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd.

Uit het geactualiseerde herstelplan blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn niet uit herstel zal zijn. In het geactualiseerde herstelplan is hiervoor de volgende toelichting gegeven:

Herstel wordt bereikt door het beperken van toekomstige indexaties. Daarnaast wordt een verhoging van de premie verondersteld zolang de dekkingsgraad beneden de vereiste dekkingsgraad ligt. De extra premieheffing is in alle jaren gelijk aan 1,5% premiedekkingsgraad, en wordt toegepast vanaf de premie in 2020. Het niet bereiken van herstel bij regulier beleid is het gevolg van groei van het aantal deelnemers in combinatie met de karakteristieken van een startende kring (lage primo technische voorziening), waardoor het premiestuur primo 2018 met 180% hoog is. Wij merken op dat als de werkelijkheid zich ontwikkelt zoals opgenomen in het herstelplan, dat in het herstelplan van 2019 geen aanvullende premie meer benodigd is, aangezien het premiestuur dan op een fors lager niveau ligt door de premietoevoeging in 2018.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	1.327	-

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2017	2016
Stand per 1 januari	-	-
Pensioenopbouw	1.203	-
Rentetoevoeging	-2	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	27	-
Wijziging marktrente	-15	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	-14	-
Overige wijzigingen	128	-
Stand per 31 december	1.327	-

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2017		01-01-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	333	1.152	-	-
Gewezen deelnemers	40	50	-	-
Pensioentrekkenden	1	125	-	-
	374	1.327	-	-

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

In november 2017 is in Kring Premie een uitkering ingegaan. Afgerond is het effect van deze uitkering op de post uitkeringen in de resultatenrekening nihil.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. De pensioenrichtleeftijd wijzigt per 1 januari 2018 naar 68 jaar. SAAPF zet de tot en met 31 december 2017 opgebouwde ouderdomspensioenaanspraken van alle (gewezen) deelnemers met pensioenrichtleeftijd 67 jaar per 1 januari 2018 collectief actuariael neutraal om in pensioenaanspraken met pensioenrichtleeftijd 68 jaar. De voorziening ultimo 2017 is bepaald op basis van de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdomspensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdomspensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2017 is besloten om per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	01-01-2017
Te verrekenen herverzekeringspremies	39	-
Vooruitgefactureerde premies	103	-
	<u>142</u>	<u>-</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2017	01-01-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	1.327	-
Buffers:		
S1 Renterisico	124	-
S2 Risico zakelijke waarden	185	-
S3 Valutarisico	58	-
S4 Grondstoffenrisico	29	-
S5 Kredietrisico	65	-
S6 Verzekeringstechnisch risico	89	-
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	36	-
Diversificatie effect	-264	-
Totaal S (vereiste buffers)	322	-
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	1.649	-
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	1.435	-
Tekort/Tekort	-214	-

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017		01-01-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	647	4,1	-	-
Totaal beleggingen (na derivaten)	1.159	13,8	-	-
Technische voorzieningen	1.327	31,3	-	-

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	137	21,2	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	218	33,7	-	-
Resterende looptijd > 5 jaar	292	45,1	-	-
	647	100,0	-	-

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	92	90,2	-	-
Noord-Amerika	4	3,9	-	-
Azië-Pacific	4	3,9	-	-
Australazië	2	2,0	-	-
	102	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	53	15,7	-	-
Nijverheid en industrie	59	17,5	-	-
Handel	49	14,5	-	-
Overige dienstverlening	73	21,7	-	-
Diversen	103	30,6	-	-
	337	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	148	43,9	-	-
Noord-Amerika	158	46,9	-	-
Azië-Pacific	26	7,7	-	-
Australazië	5	1,5	-	-
	337	100,0	-	-

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017	Nettopositie na afdekking 2016
Euro	697	286	983	-
Amerikaanse Dollar	231	-183	48	-
Britse Pond	34	-36	-2	-
Japanse Yen	29	-26	3	-
Hong Kong Dollar	26	-8	18	-
Canadese Dollar	17	-10	7	-
Zuid-Koreaanse Won	11	-	11	-
Australische Dollar	10	-10	-	-
Zwitserse Frank	8	-6	2	-
Taiwanese Dollar	8	-	8	-
Zweedse Kroon	7	-3	4	-
Indiase Roepie	6	-	6	-
Singapore Dollar	5	-3	2	-
Nieuw-Zeelandse Dollar	1	-1	-	-
Overige	69	-	69	-
	<u>1.159</u>	<u>-</u>	<u>1.159</u>	<u>-</u>

De valuta afdekking vindt plaats binnen de modules en beleggingsfondsen. Deze zijn derhalve niet zichtbaar onder de beleggingscategorie derivaten in de balans.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	114	17,6	-	-
Buitenlandse overheidsinstellingen	384	59,3	-	-
Financiële instellingen	89	13,8	-	-
Handels- en industriële instellingen	58	9,0	-	-
Overige	2	0,3	-	-
	647	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	559	86,4	-	-
Emerging markets	88	13,6	-	-
	647	100,0	-	-

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
AAA	202	31,2	-	-
AA	160	24,7	-	-
A	46	7,1	-	-
BBB	80	12,4	-	-
BB	47	7,3	-	-
B	36	5,6	-	-
CCC	15	2,3	-	-
Geen rating	61	9,4	-	-
	647	100,0	-	-

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2017-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het overlijdensrisico te herverzekeren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico te herverzekeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, wordt in de bepaling van het VEV geen buffer voor dit risico aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2017
Premiebijdragen pensioenregeling	1.295

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2017
Kostendeekkende premie	1.548
Gedempte premie	896
Feitelijke premie	1.295

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2017 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.252
Opslag voor uitvoeringskosten	27
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	269
	1.548

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	504
Opslag voor uitvoeringskosten	27
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	113
Toeslagen	252
	896

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Module Rendement	-	20	-	20
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	9	-	9
Overlay fondsen	-	4	-	4
	-	34	-	34

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 1.592.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de indirecte beleggingsopbrengsten zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsrendementen. Deze bedragen over de verslagperiode € 1.422.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 € 702.

9. Overige baten

	2017
Compensatie rendement	3

Door een storing in het proces van opvoeren van werkgevers en deelnemers in januari 2017 zijn de premies niet tijdig belegd. De pensioenvermogen van de deelnemers zijn herrekend naar de juiste beleggingsdata. Het verschil is door de leverancier vergoed en binnen de kring als overige bate verantwoord.

10. Pensioenuitvoeringskosten

	2017
Administratiekosten verrichtingen	27
Bankkosten	1
Governance kosten, administratiekosten en distributiekosten	1
	29

De Governance kosten (€ 196), administratiekosten (€ 49) en distributiekosten (€ 295) bedragen in totaal € 540.

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2017
Pensioenopbouw	1.203
Rentetoevoeging	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	27
Wijziging marktrente	-15
Wijziging actuariële uitgangspunten	-14
Overige wijzigingen	128
	1.327

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Uitmo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 14.

Overige wijzigingen

	2017
Resultaat op kanssystemen:	
Resultaat op sterfte	-128

12. Herverzekeringen

	2017
Herverzekeringspremies overlijden	27
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	48
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-48
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-159
	-132

SAAPF Kring DB Stabiliteit Verantwoording 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	248
2	Staat van baten en lasten	249
3	Kasstroomoverzicht	250
4	Algemene toelichting	251
5	Toelichting op de balans	257
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	272

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		31-12-2017	01-01-2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	1.256	-
Vorderingen en overlopende activa	(2)	197	-
Overige activa	(3)	119	-
		<u>1.572</u>	<u>-</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	117	-
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	1.297	-
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	158	-
		<u>1.572</u>	<u>-</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		31-12-2017	01-01-2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		109,0	-
Beleidsdekkingsgraad		108,5	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017
BATEN		
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	1.399
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	26
Overige baten	(9)	6
		1.431
LASTEN		
Pensioenuitkeringen	(10)	1
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	21
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)	
Pensioenopbouw		1.264
Rentetoevoeging		-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		28
Wijziging marktrente		-21
Wijziging actuariële uitgangspunten		-15
Overige wijzigingen		43
		1.297
Herverzekeringen	(13)	-5
		1.314
Saldo van baten en lasten		117
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve		117

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	1.404	
Betaalde pensioenuitkeringen	-1	
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-39	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-21	
Overige baten en lasten	6	
		1.349
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	279	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-1.509	
		-1.230
Mutatie liquide middelen		119
Samenstelling geldmiddelen		
Mutatie liquide middelen		119
Liquide middelen per 31 december		119

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

De kring is gestart op 1 januari 2017. Ultimo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 15. Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de technische voorziening per 31 december 2017.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (“look-through”-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2017-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2008-2013. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren. De reële dekkingsgraad wordt maandelijks berekend en gerapporteerd aan DNB.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules en fondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Liquide middelen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	-	-	-	-	-	-
Aankopen	316	373	184	636	-	1.509
Verkopen	-	-	-	-280	-	-280
Overige mutaties	-	-	-	-	1	1
Waardemutaties	13	1	8	4	-	26
Stand per 31 december 2017	329	374	192	360	1	1.256

De ultimo standen op basis van volledige doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld geeft van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ 610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Liquide middelen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	84	-	-	84
Aandelen	233	-	-	-	-	233
Vastrentende waarden	96	374	56	335	-	861
Derivaten	-	-	-	25	-	25
Overige beleggingen	-	-	52	-	1	53
Totaal	329	374	192	360	1	1.256

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten bedraagt ultimo boekjaar 214.

Door de kring wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	84	84
Aandelen	-	233	233
Vastrentende waarden	-	861	861
Derivaten	25	-	25
Overige beleggingen	-	53	53
Totaal	25	1.231	1.256

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	84	-

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	233	-

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	861	-

Derivaten

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	25	-

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van de volgende instrumenten:

- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swap	1.055	25	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Commodities	50	-
Mix fonds	2	-
Liquide middelen	1	-
	53	-

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	01-01-2017
Premiedebiteuren	121	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	35	-
Vordering op herverzekeraar inzake claim	41	-
	197	-

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	<u>31-12-2017</u>	<u>01-01-2017</u>
Liquide middelen	<u>119</u>	<u>-</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2017	01-01-2017
Algemene reserve	117	-

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	117
Stand per 31 december 2017	117

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	1.414	109,0	-	-
Af: technische voorzieningen	1.297	100,0	-	-
Eigen vermogen	117	9,0	-	-
Af: vereist eigen vermogen	182	14,0	-	-
Vrij vermogen	-65	-5,0	-	-
Minimaal vereist eigen vermogen	68	5,2	-	-
Actuele dekkingsgraad		109,0		-
Beleidsdekkingsgraad		108,5		-
Reële dekkingsgraad		86,3		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting "Risicobeheer en derivaten".

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017
	%
Dekkingsgraad per 1 januari	100,0
Premie	4,2
Uitkeringen	-
Toeslagverlening	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	1,5
Rendement op beleggingen	2,0
Overige oorzaken	0,9
Kruisefect	0,4
Dekkingsgraad per 31 december	109,0

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een kring een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Koopkracht heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd.

Uit de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2020 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	1.297	-

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichting
Mutatie technische voorzieningen	1.297

Mutatie technische voorzieningen

	2017	2016
Pensioenopbouw	1.264	-
Rentetoevoeging	-2	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	28	-
Wijziging marktrente	-21	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	-15	-
Overige wijzigingen	43	-
	1.297	-

Voor de toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting in de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2017		01-01-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	217	1.232	-	-
Gewezen deelnemers	18	28	-	-
Pensioentrekkenden	1	37	-	-
	236	1.297	-	-

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

De ingegane uitkering betreft een transitie van een nabestaandenpensioen vanuit Kring DC. Deze mutatie is opgenomen onder overige wijzigingen.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. De pensioenrichtleeftijd wijzigt per 1 januari 2018 naar 68 jaar. SAAPF zet de tot en met 31 december 2017 opgebouwde ouderdomspensioenaanspraken van alle (gewezen) deelnemers met pensioenrichtleeftijd 67 jaar per 1 januari 2018 collectief actuariael neutraal om in pensioenaanspraken met pensioenrichtleeftijd 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdomspensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdomspensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2017 is besloten om per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	01-01-2017
Rekening courant SAAPF bedrijfsomgeving	1	-
Te verrekenen herverzekeringspremies	31	-
transporteren	32	-

	31-12-2017	01-01-2017
Transport	32	-
Vooruitgefactureerde premies	126	-
	158	-

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2017	01-01-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	1.297	-
Buffers:		
S1 Renterisico	41	-
S2 Risico zakelijke waarden	109	-
S3 Valutarisico	33	-
S4 Grondstoffenrisico	19	-
S5 Kredietrisico	51	-
S6 Verzekeringstechnisch risico	68	-
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	20	-
Diversificatie effect	-159	-
Totaal S (vereiste buffers)	182	-
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	1.479	-
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	1.414	-
Tekort/Tekort	-65	-

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017		01-01-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	861	3,8	-	-
Totaal beleggingen (na derivaten)	1.256	21,6	-	-
Technische voorzieningen	1.297	26,0	-	-

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	236	27,4	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	292	33,9	-	-
Resterende looptijd > 5 jaar	333	38,7	-	-
	861	100,0	-	-

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	76	90,4	-	-
Noord-Amerika	3	3,6	-	-
Azië-Pacific	4	4,8	-	-
Australazië	1	1,2	-	-
	84	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	36	15,5	-	-
Nijverheid en industrie	41	17,5	-	-
Handel	34	14,6	-	-
Overige dienstverlening	51	21,9	-	-
Diversen	71	30,5	-	-
	233	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	103	44,2	-	-
Noord-Amerika	109	46,8	-	-
Azië-Pacific	18	7,7	-	-
Australazië	3	1,3	-	-
	233	100,0	-	-

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017	Nettopositie na afdekking 2016
Euro	920	214	1.134	-
Amerikaanse Dollar	170	-136	34	-
Britse Pond	27	-28	-1	-
Japanse Yen	21	-19	2	-
Hong Kong Dollar	19	-6	13	-
Canadese Dollar	12	-7	5	-
Zuid-Koreaanse Won	8	-	8	-
Australische Dollar	8	-8	-	-
Zwitserse Frank	6	-5	1	-
Taiwanese Dollar	6	-	6	-
Zweedse Kroon	5	-3	2	-
Indiase Roepie	4	-	4	-
Singapore Dollar	3	-2	1	-
Overige	47	-	47	-
	<u>1.256</u>	<u>-</u>	<u>1.256</u>	<u>-</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	205	23,8	-	-
Buitenlandse overheidsinstellingen	458	53,3	-	-
Financiële instellingen	145	16,8	-	-
Handels- en industriële instellingen	51	5,9	-	-
Overige	2	0,2	-	-
	<u>861</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	797	92,6	-	-
Emerging Markets	64	7,4	-	-
	<u>861</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
AAA	299	34,8	-	-
AA	191	22,2	-	-
A	51	5,9	-	-
BBB	88	10,2	-	-
BB	33	3,8	-	-
B	25	2,9	-	-
< B	11	1,3	-	-
Geen rating	163	18,9	-	-
	<u>861</u>	<u>100,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van CBS-tafel 2017-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het overlijdensrisico te herverzekeren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico te herverzekeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, wordt in de bepaling van het VEV geen buffer voor dit risico aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2017
Premiebijdragen basisregeling	1.282
Premiebijdragen excedentregeling	117
	<u>1.399</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2017
Kostendeekkende premie	1.525
Gedempte premie	1.199
Feitelijke premie	1.399

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2017 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	1.324
Opslag voor uitvoeringskosten	19
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	182
	<u>1.525</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	739
Opslag voor uitvoeringskosten	19
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	101
Toeslagen	340
	<u>1.199</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Module Rendement	-	14	-	14
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	8	-	8
Overlay fondsen	-	3	-	3
	-	26	-	26

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 1.518.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de indirecte beleggingsopbrengsten zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsrendementen. Deze bedragen over de verslagperiode € 1.339.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 € 731.

9. Overige baten

	2017
Compensatie rendement	6

Door een storing in het proces van opvoeren van werkgevers en deelnemers in januari 2017 zijn de premies niet tijdig belegd. De pensioenvermogen van de deelnemers zijn herrekend naar de juiste beleggingsdata. Het verschil is door de leverancier vergoed en binnen de kring als overige bate verantwoord.

10. Pensioenuitkeringen

	2017
Partnerpensioen	1

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2017
Administratiekosten	19
Bankkosten	1
Governance kosten, administratiekosten en distributiekosten	1
	21

De Governance kosten (€ 211), administratiekosten (€ 53) en distributiekosten (€ 317) bedragen in totaal € 581.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2017
Pensioenopbouw	1.264
Rentetoevoeging	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	28
Wijziging marktrente	-21
Wijziging actuariële uitgangspunten	-15
Overige wijzigingen	43
	<u>1.297</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Ultimo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 15.

Overige wijzigingen

De overige wijzigingen betreft de transitie van een uitkering uit hoofde van nabestaandenpensioen uit Kring DC.

13. Herverzekeringen

	2017
Herverzekeringspremies overlijden	36
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	35
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-35
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandenpensioen	-41
	-5

SAAPF Kring DB Koopkracht Verantwoording 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	278
2	Staat van baten en lasten	279
3	Kasstroomoverzicht	280
4	Algemene toelichting	281
5	Toelichting op de balans	287
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	301

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		31-12-2017	01-01-2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	879	-
Vorderingen en overlopende activa	(2)	97	-
Overige activa	(3)	83	-
		<u>1.059</u>	<u>-</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)	128	-
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	829	-
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	102	-
		<u>1.059</u>	<u>-</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		31-12-2017	01-01-2017
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		115,4	-
Beleidsdekkingsgraad		115,6	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017
BATEN		
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	968
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	24
Overige baten	(9)	4
		996
LASTEN		
Pensioenuitkeringen	(10)	2
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	10
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)	
Pensioenopbouw		828
Toeslagen		4
Rentetoevoeging		-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		18
Wijziging marktrente		-14
Wijziging actuariële uitgangspunten		-9
Overige wijzigingen		6
		829
Herverzekeringen	(13)	27
		868
Saldo van baten en lasten		128
		2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve		128

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	976	
Betaalde pensioenuitkeringen	-2	
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-30	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-10	
Overige baten en lasten	4	
		938
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	92	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-947	
		-855
Mutatie liquide middelen		83
Samenstelling geldmiddelen		
Mutatie liquide middelen		83
Liquide middelen per 31 december		83

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term "fonds" is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Wijziging grondslagen

De kring is gestart op 1 januari 2017. Ultimo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 9. Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de technische voorziening per 31 december 2017.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van de op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2017-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2008-2013. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de technische voorziening verhoogd met 2,3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren. De reële dekkingsgraad wordt maandelijks berekend en gerapporteerd aan DNB.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

In 2017 is besloten om per 1 januari 2018 een toeslag te verlenen van 0,5%. Deze is opgenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2017.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake wijziging grondslagen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Kring Koopkracht belegt in modules en overlayfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	-	-	-	-	-
Aankopen	347	329	169	202	947
Verkopen	-	-	-	-92	-92
Overige mutaties	-	-	-	-	-
Waardemutaties	14	1	7	2	24
Stand per 31 december 2017	<u>361</u>	<u>230</u>	<u>176</u>	<u>112</u>	<u>879</u>

De ultimo standen op basis van volledige doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld geeft van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ 610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	77	-	77
Aandelen	255	-	-	-	255
Vastrentende waarden	105	230	52	104	491
Derivaten	-	-	-	8	8
Overige beleggingen	1	-	47	-	48
Totaal	<u>361</u>	<u>230</u>	<u>176</u>	<u>112</u>	<u>879</u>

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten ultimo boekjaar bedraagt 216.

Door de kring wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	77	77
Aandelen	-	255	255
Vastrentende waarden	-	491	491
Derivaten	8	-	8
Overige beleggingen	-	48	48
Totaal	8	871	879

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Markt noteringen afgeleid	Waarderings- modellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	77	77
Aandelen	-	255	255
Vastrentende waarden	-	491	491
Derivaten	8	-	8
Overige beleggingen	-	48	48
Totaal	8	871	879

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	77	-

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	255	-

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	491	-

Derivaten

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	8	-

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swap	325	8	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie naar soort:		
Commodities	46	-
Mix fonds	2	-
	<u>48</u>	<u>-</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	01-01-2017
Premiedebiteuren	68	-
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	29	-
	<u>97</u>	<u>-</u>

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2017	01-01-2017
Liquide middelen	<u>83</u>	<u>-</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2017	01-01-2017
Algemene reserve	128	-

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	128
Stand per 31 december 2017	128

	31-12-2017		31-12-2016	
	In %		In %	
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	957	115,4	-	-
Af: technische voorzieningen	829	100,0	-	-
Eigen vermogen	128	15,4	-	-
Af: vereist eigen vermogen	185	22,4	-	-
Vrij vermogen	-57	-7,0	-	-
Minimaal vereist eigen vermogen	44	5,3	-	-
Actuele dekkingsgraad		115,4		-
Beleidsdekkingsgraad		115,6		-
Reële dekkingsgraad		92,0		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017
	%
Dekkingsgraad per 1 januari	100,0
Premie	10,6
Uitkeringen	-
Toeslagverlening	-0,4
Verandering van de rentetermijnstructuur	1,5
Rendement op beleggingen	2,7
Kruisefect	1,0
Dekkingsgraad per 31 december	115,4

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een kring een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Koopkracht heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd.

In de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal de beleidsdekkingsgraad eind 2020 hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2017	01-01-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:		
Voorziening pensioenverplichtingen	829	-

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2017	2016
Stand per 1 januari	-	-
Pensioenopbouw	828	-
Toeslagen	4	-
Rentetoevoeging	-2	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2	-
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	18	-
Wijziging marktrente	-14	-
Wijziging actuariële uitgangspunten	-9	-
Overige wijzigingen	6	-
Stand per 31 december	829	-

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2017		01-01-2017	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	83	815	-	-
Gewezen deelnemers	6	14	-	-
	89	829	-	-

De pensioenregeling is een middelloonregeling.

Daarbinnen is een verzameling van pensioensoorten beschikbaar die complementair zijn aan elkaar zodat geen sprake is van dubbele dekkingen. Onderstaand worden de pensioensoorten en varianten weergegeven.

1. Ouderdomspensioen: verplicht af te nemen, op opbouwbasis
2. Partnerpensioen: verplicht af te nemen, onbepaalde partner, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
3. Wezenpensioen: verplicht af te nemen, onbepaald kind, keuze: op risicobasis of opbouwbasis
4. ANW-hiaatpensioen: keuze: verplicht of vrijwillig af te nemen
5. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid voor de premies van alle bovengenoemde vormen: verplicht af te nemen

De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. De pensioenrichtleeftijd wijzigt per 1 januari 2018 naar 68 jaar. SAAPF zet de tot en met 31 december 2017 opgebouwde ouderdomspensioenaanspraken van alle (gewezen) deelnemers met pensioenrichtleeftijd 67 jaar per 1 januari 2018 collectief actuarieel neutraal om in pensioenaanspraken met pensioenrichtleeftijd 68 jaar.

Flexibilisering is mogelijk binnen de wettelijke grenzen en betreft:

- Vervroeging; de deelnemer kan in overleg met de werkgever verzoeken het pensioen eerder in te laten gaan. Dit kan vanaf 5 jaar voor de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Uitstellen; de deelnemer kan verzoeken het pensioen later in te laten gaan als hij een actief dienstverband heeft. Dit kan tot 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.
- Hoog-laag constructie; de deelnemer kan kiezen de eerste periode een hogere uitkering te ontvangen. Dit kan de eerste 5 jaar of de eerste 10 jaar betreffen. De verhouding tussen de hoge en de lage uitkering is 100:75.
- Uitrusten; de deelnemer kan het partnerpensioen op opbouwbasis uitrusten tegen een hoger ouderdomspensioen. Ook kan de deelnemer zijn ouderdomspensioen uitrusten tegen een (hoger) partnerpensioen. Hierbij mag het partnerpensioen niet meer bedragen dan 70% van het ouderdomspensioen.
- Deeltijdpensioen; de deelnemer kan in overleg met de werkgever een gedeelte van het pensioen laten ingaan en voor het resterende deel een actief dienstverband op deeltijdbasis houden.

De werkgever maakt per pensioensoort (met uitzondering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) een keuze, zoals hierboven weergegeven. Verder worden de regelingskenmerken (franchises en opbouwpercentages) vastgelegd alsmede de wijze van aanpassing van deze regelingskenmerken

Toeslagverlening

De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Toeslagverlening vindt plaats volgens de methode van toekomstbestendige toeslagverlening. Dit betekent dat toeslagverlening mogelijk is bij een dekkingsgraad hoger dan 110%. Bij een dekkingsgraad tussen de 110% en de bovengrens behorende bij toekomstbestendige toeslagverlening vindt toeslagverlening naar rato plaats. Bij een dekkingsgraad boven de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats.

In 2017 is besloten om per 1 januari 2018 een toeslag te verlenen van 0,5%. Deze is opgenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2017.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	01-01-2017
Herverzekeringspremies	26	-
Vooruit gefactureerde premies werkgevers	76	-
	<u>102</u>	<u>-</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2017	01-01-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	829	-
Buffers:		
S1 Renterisico	54	-
S2 Risico zakelijke waarden	114	-
S3 Valutarisico	36	-
S4 Grondstoffenrisico	18	-
S5 Kredietrisico	43	-
S6 Verzekeringstechnisch risico	55	-
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	22	-
Diversificatie effect	-157	-
Totaal S (vereiste buffers)	185	-
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	1.014	-
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	957	-
Tekort/Tekort	-57	-

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017		01-01-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	491	4,4	-	-
Totaal beleggingen (na derivaten)	879	11,4	-	-
Technische voorzieningen	829	25,6	-	-

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	83	16,9	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	164	33,4	-	-
Resterende looptijd > 5 jaar	244	49,7	-	-
	491	100,0	-	-

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	69	89,6	-	-
Noord-Amerika	3	3,9	-	-
Azië-Pacific	3	3,9	-	-
Australazië	2	2,6	-	-
	77	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	40	15,7	-	-
Nijverheid en industrie	45	17,6	-	-
Handel	37	14,5	-	-
Overige dienstverlening	55	21,6	-	-
Diversen	78	30,6	-	-
	255	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	112	43,9	-	-
Noord-Amerika	120	47,1	-	-
Azië-Pacific	20	7,8	-	-
Australazië	3	1,2	-	-
	255	100,0	-	-

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017	Nettopositie na afdekking 2016
Euro	530	216	746	-
Amerikaanse Dollar	175	-139	36	-
Britse Pond	26	-27	-1	-
Japanse Yen	22	-19	3	-
Hong Kong Dollar	20	-6	14	-
Canadese Dollar	13	-8	5	-
Zuid-Koreaanse Won	8	-	8	-
Australische Dollar	8	-8	-	-
Zwitserse Frank	6	-5	1	-
Taiwanese Dollar	6	-	6	-
Zweedse Kroon	5	-2	3	-
Indiase Roepie	5	-	5	-
Singapore Dollar	4	-2	2	-
Overige	51	-	51	-
	<u>879</u>	<u>-</u>	<u>879</u>	<u>-</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse Staat	74	15,1	-	-
Andere staten	299	60,8	-	-
Financiële instellingen	75	15,3	-	-
Handels- en industriële instellingen	46	9,4	-	-
Overige	-3	-0,6	-	-
	491	100,0	-	-

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	424	86,3	-	-
Emerging markets	67	13,7	-	-
	491	100,0	-	-

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017		01-01-2017	
	In %		In %	
AAA	155	31,6	-	-
AA	133	27,1	-	-
A	38	7,7	-	-
BBB	67	13,7	-	-
BB	35	7,1	-	-
B	27	5,5	-	-
< B	12	2,4	-	-
Geen rating	24	4,9	-	-
	491	100,0	-	-

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van Prognosetafel AG2016 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het overlijdensrisico te herverzekeren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico te herverzekeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, wordt in de bepaling van het VEV geen buffer voor dit risico aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	2017
Premiebijdragen basisregeling	853
Premiebijdragen excedentregeling	115
	<u>968</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2017
Kostendeekkende premie	1.064
Gedempte premie	633
Feitelijke premie	968

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2017 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	868
Opslag voor uitvoeringskosten	8
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	188
	<u>1.064</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	401
Opslag voor uitvoeringskosten	8
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	90
Toeslagen	134
	<u>633</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Module Rendement	-	14	-	14
Module Rente	-	1	-	1
Module Inflatie	-	7	-	7
Overlay fondsen	-	2	-	2
	-	24	-	24

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen € 1.262.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de indirecte beleggingsopbrengsten zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsrendementen. Deze bedragen over de verslagperiode € 1.127.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 € 519.

9. Overige baten

	2017
Compensatie beleggingsrendement	4

Door een storing in het proces van opvoeren van werkgevers en deelnemers in januari 2017 zijn de premies niet tijdig belegd. De pensioenvermogen van de deelnemers zijn herrekend naar de juiste beleggingsdata. Het verschil is door de leverancier vergoed en binnen de kring als overige bate verantwoord.

10. Pensioenuitkeringen

	2017
Afkopen	2

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 467,89 (2016: € 465,94) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2017
Administratiekosten verrichtingen	8
Bankkosten	1
Governancekosten, administratiekosten en distributiekosten	1
	10

De Governance kosten (€ 161), administratiekosten (€ 40) en distributiekosten (€ 242) bedragen in totaal € 443.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2017
Pensioenopbouw	828
Toeslagen	4
Rentetoevoeging	-2
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	18
Wijziging marktrente	-14
Wijziging actuariële uitgangspunten	-9
Overige wijzigingen	6
	<u>829</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Deze post bestaat uit de lasten van de in het boekjaar toegekende toeslagen uit hoofde van de voorwaardelijke toeslagverlening. Het bestuur heeft in het boekjaar besloten per 1 januari 2018 0,5% toeslag toe te kennen.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Uit het jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de technische voorziening van 9. Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de technische voorziening per 31 december 2017.

Overige wijzigingen

	2017
Resultaat op kanssystemen:	
Resultaat op sterfte	-6

13. Herverzekeringen

	2017
Herverzekeringspremies overlijden	27
Herverzekeringspremies arbeidsongeschiktheid	29
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-29
	27

SAAPF Kring RBS
Verantwoording maart tot en met december 2017

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
1	Balans per 31 december	307
2	Staat van baten en lasten	308
3	Kasstroomoverzicht	309
4	Algemene toelichting	310
5	Toelichting op de balans	316
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	333

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

31 december 2017

ACTIVA

Beleggingen voor risico fonds	(1)	795.724
Vorderingen en overlopende activa	(2)	522
Overige activa	(3)	1.021
		<u>797.267</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)	
Algemene reserve		275.255
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	516.003
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	6.009
		<u>797.267</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

31 december 2017

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)

Actuele dekkingsgraad	153,3
Beleidsdekkingsgraad	149,9

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

Mrt-dec 2017

BATEN

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	7.656
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	11.539
Overige baten	(9)	8.000
		<u>27.195</u>

LASTEN

Pensioenuitkeringen	(10)	2.807
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	1.055
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)	
Pensioenopbouw		1.995
Toeslagen		7.441
Rentetoevoeging		-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-2.814
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		526.460
Wijziging marktrente		-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten		-11.263
Overige wijzigingen		659
		<u>516.003</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	-767.812
Herverzekeringen	(14)	-128
Overige lasten	(15)	15

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

-248.060

Saldo van baten en lasten

275.255

2017

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Mutatie algemene reserve	<u>275.255</u>
--------------------------	----------------

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	Mrt-dec 2017	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	13.539	
Betaalde/ontvangen waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	767.812	
Betaalde pensioenuitkeringen	-2.806	
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-394	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-979	
Overige baten en lasten	8.034	
		785.206
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	1.459.128	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-1.864.292	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	6.326	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	390.834	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-460	
Overname post juridische fusie PF RBS	-775.721	
		-784.185
Mutatie liquide middelen		1.021
Samenstelling geldmiddelen		
	2017	
Mutatie liquide middelen		1.021
Liquide middelen per 31 december		1.021

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Juridische fusie

Op 1 maart 2017 is Stichting Pensioenfonds RBS Nederland juridisch gefuseerd met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

De fusie is verwerkt als een collectieve waardeoverdracht. Er is geen goodwill betaald. De ingangsdatum voor de verslaggeving is 1 maart 2017.

Wijziging grondslagen

Kring RBS is gestart op 1 maart 2017. Bij Kring RBS wordt de technische voorziening gebaseerd op andere grondslagen dan bij Pensioenfonds RBS. De overgang van grondslagen leidt tot een resultaat van 5.666. Daarnaast is de kring ultimo jaar overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de TV van 5.597. Gezamenlijk bedraagt het resultaat op actuariële grondslagen 11.263 positief.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn beschreven in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het fonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waardewijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen, in de balans zijn opgenomen. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2017-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2008-2013. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 3%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van de kring is gelijk aan de actuele waarde van het aanwezige vermogen onder aftrek van kortlopende schulden en overige activa gedeeld door de technische voorzieningen. De actuele dekkingsgraad wordt maandelijks vastgesteld en gerapporteerd aan DNB.

De beleidsdekkingsgraad betreft de dekkingsgraad waarop beleidsmaatregelen gebaseerd zullen worden. De beleidsdekkingsgraad is het voorschrijdende gemiddelde van de actuele dekkingsgraden aan het eind van iedere maand over de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad wordt maandelijks vastgesteld en gerapporteerd aan DNB.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen van Kring RBS waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid van Kring RBS. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij Kring RBS volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren.. De reële dekkingsgraad wordt maandelijks berekend en gerapporteerd aan DNB.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Met ingang van 1 januari 2018 is de uitvoeringsovereenkomst opgezegd. Er is met ingang van 1 januari 2018 geen actieve deelname meer en er wordt geen premie vastgesteld.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

In 2017 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2018 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is reeds extracomptabel meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2017.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 3% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 3% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op onder andere de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring heeft in het verslagjaar belegd in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overlopende posten	Liquide Middelen	Beleggings- fondsen	Totaal
Aankopen	235.930	386.018	80.726	90.222	-	-	1.071.397	1.864.293
Verkopen	-	-31.000	-	-	-	-	-1.428.128	-1.459.128
Overige mutaties	-	-	-	-	4.113	5.665	375.082	384.860
Waardemutaties	10.258	7.273	780	6.267	-	-528	-18.351	5.699
Stand per 31 december 2017	246.188	362.291	81.506	96.489	4.113	5.137	-	795.724

De ultimostanden op basis van volledige doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Overlopende posten	Liquide Middelen	Beleggings- fondsen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	35.688	-	-	-	-	35.688
Aandelen	173.895	-	-	-	-	-	-	173.895
Vastrentende waarden	71.633	362.291	23.939	90.806	4.113	-	-	552.782
Derivaten	-	-	-	5.683	-	-	-	5.683
Overige beleggingen	660	-	21.879	-	-	5.137	-	27.676
Totaal	246.188	362.291	81.506	96.489	4.113	5.137	-	795.724

De transitie van de beleggingen heeft niet geleid tot een waarderingsverschil van de beleggingen.

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten ultimo boekjaar bedraagt 10.209.

Er wordt niet belegd in de premiebijdragende ondernemingen.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	35.688	35.688
Aandelen	-	173.895	173.895
Vastrentende waarden	36.956	515.826	552.782
Derivaten	5.684	-	5.684
Overige beleggingen	-	27.675	27.675
Totaal	42.640	753.084	795.724

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Participaties in beleggingsfondsen	35.688

Binnen de beleggingsfondsen worden geen stukken uitgeleend.

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	173.895	100,0

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	552.782

Derivaten

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Renteswaps	5.683

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Renteswaps	211.458	5.683	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Liquide middelen	5.138
Commodities	21.563
Mix funds	975
	27.676

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017
Vordering u.h.v. IBNR	32
Te verrekenen herverzekeringspremies	490
	522

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	31-12-2017
Rabobank	1.021

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 maart 2017	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	275.255
Stand per 31 december 2017	275.255

31-12-2017

In %

Solvabiliteit

Pensioenvermogen	791.258	153,3
Af: technische voorzieningen	516.003	100,0
Eigen vermogen	275.255	53,3
Af: vereist eigen vermogen	74.387	14,4
Vrij vermogen	200.868	38,9
Minimaal vereist eigen vermogen	21.402	4,2
Actuele dekkingsgraad		153,3
Beleidsdekkingsgraad		149,9
Reële dekkingsgraad		119,7

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van toereikend.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is toereikend.C

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017
	%
Dekkingsgraad per 1 maart	145,8
Premie	0,7
Uitkeringen	0,2
Toeslagverlening	-2,0
Verandering van de rentetermijnstructuur	1,5
Rendement op beleggingen	2,5
Overige oorzaken	4,6
Dekkingsgraad per 31 december	153,3

Het hoge percentage bij "overige oorzaken" wordt veroorzaakt doordat daarin de bijdrage van de werkgever van 8.000 voor toekomstige uitvoeringskosten en een vrijval van de technische voorziening van 11.263 zijn opgenomen.

Deze vrijval van de technische voorziening kan als volgt worden toegelicht:

Op 1 maart 2017 is Pensioenfonds RBS Nederland gefuseerd met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en toegetreden tot Kring RBS. De technische voorziening van fonds RBS bedroeg per 28 februari 526.460. De aanspraken bij Pensioenfonds RBS zijn overgedragen naar Kring RBS. De voorziening herrekend op grondslagen van Kring RBS bedraagt 520.794. Dit resulteert in een vrijval van 5.666. De overgang naar de nieuwe CBS tafel heeft geleid tot een aanvullende vrijval van 5.597. De totale vrijval bedraagt derhalve 11.263.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:	
Voorziening pensioenverplichtingen	516.003

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2017
Stand per 1 maart	-
Pensioenopbouw	1.995
Toeslagen	7.441
Rentetoevoeging	-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.814
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	526.460
Wijziging marktrente	-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten	-11.263
Overige wijzigingen	659
Stand per 31 december	516.003

Bij Kring RBS wordt de technische voorziening gebaseerd op andere grondslagen dan bij Pensioenfonds RBS, waarbij de belangrijkste de overgang op andere overlevingsgrondslagen betreft.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2017	
	Aantal	
Deelnemers	20	6.438
Gewezen deelnemers	1.720	437.879
Pensioentrekkenden	123	71.686
	<u>1.863</u>	<u>516.003</u>

Binnen Kring RBS vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling opgenomen:

Pensioenrichtleeftijd: 67

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 gewijzigd naar 68 jaar.

Pensioengrondslag (PG): Pensioengevend salaris - franchise

Ouderdomspensioen: 1,875% van de PG

Partnerpensioen (op opbouwbasis): 1,313% van de PG

Wezenpensioen (op opbouwbasis): 0,263% van de PG

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: Op basis van een 6-klassen systeem

Vervroegen en uitstellen: Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Variatie in de uitkeringen (hoog-laag): Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering

Uitruilen: Uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa

Deeltijdpensioen: 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring RBS een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring RBS, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en kan voor Deelnemers een opslag op de premie worden betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring RBS en de eventuele opslag op de premie gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring RBS en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én
- b) de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van de Kring RBS.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur de onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring RBS hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBIgrens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

In 2017 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2018 te verhogen met 1,47%.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017
Nog te betalen kosten	76
Terug te betalen premie aan werkgever	5.883
Schuld aan bedrijfsomgeving SAAPF	46
Onvindbare uitkeringen	1
Overige schulden	3
	<u>6.009</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen (dit is niet meer mogelijk vanaf 1-1-2018, omdat het fonds premievrij is vanaf deze datum) en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Vermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad %
Mutatie	791.258	516.003	153,3

31-12-2017

Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

Technische voorzieningen	516.003
Buffers:	
S1 Renterisico	11.678
S2 Risico zakelijke waarden	45.709
S3 Valutarisico	15.338
S4 Grondstoffenrisico	5.166
S5 Kredietrisico	27.063
S6 Verzekeringstechnisch risico	17.357
S7 Liquiditeitsrisico	-
S8 Concentratierisico	-
S9 Operationeel risico	-
S10 Actief beheerrisico	9.761
Diversificatie effect	-57.685
Totaal S (vereiste buffers)	74.387
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	590.390
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	791.258
Surplus	200.868

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	552.782	4,8
Totale beleggingen (na derivaten)	795.724	11,8
Technische voorzieningen	516.003	24,2

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

In Kring RBS vindt de invulling van de renteafdekking initieel plaats middels overlay fondsen, waarmee beter aangesloten kan worden bij de behoefte van Kring RBS om haar verplichtingen op marktwaarde af te dekken. Daarbij wordt een renteafdekkingsstrategie gevolgd waarbij de renteafdekking dynamisch wordt bijgestuurd binnen een interval van 65% tot 80%. Vanaf 1 juli 2017 worden de verplichtingen niet langer afgedekt met een discretionaire portefeuille maar met een gepoolde oplossing bestaande uit bucketfondsen.

Als leidraad voor de te hanteren dynamische rente afdekking wordt de volgende rentestafel gevolgd:

30-jaars swaprente	Afdekkingspercentage (marktrente)
-<1,5%	65%
-1,5%-2,0%	65%-70%
-2,0%-2,5%	70%-75%
-2,5%-3,0%	75%-80%
->3,0%	80% (herijking risico-houding)

Een aanpassing van de renteafdekking is geen automatisme. Op ieder moment wordt de rentestand beoordeeld in relatie met de dekkingsgraad op marktwaarde en de ontwikkelingen op financiële markten. De gepresenteerde stafel is hierbij een leidraad in zowel stijgende als in dalende rentemarkten.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017
Resterende looptijd < 1 jaar	86.332
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	179.745
Resterende looptijd > 5 jaar	286.705
	<u>552.782</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:		
Participaties in vastgoedmaatschappijen	35.688	100,0
	<u>35.688</u>	<u>100,0</u>
	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:		
Europa	32.092	89,9
Noord Amerika	1.360	3,8
Azië Pacific	1.557	4,4
Australië en Nieuw-Zeeland	679	1,9
	<u>35.688</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie aandelen naar sector:		
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	27.161	15,6
Nijverheid en industrie	30.667	17,6
Handel	25.486	14,7
Overige dienstverlening	37.641	21,7
Diversen	52.940	30,4
	<u>173.895</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie aandelen naar regio:		
Europa	76.263	43,9
Noord Amerika	81.711	47,0
Azië Pacific	13.550	7,8
Australië en Nieuw-Zeeland	2.321	1,3
Opkomende markten	50	-
	<u>173.895</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per categorie als volgt worden gespecificeerd:

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2017 circa 216.434. Van dit bedrag is 59% afgedekt naar de euro. Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven. Het strategische beleid van het fonds per beleggingscategorie luidt als volgt:

- Voor vastrentende waarden, met uitzondering van obligaties in opkomende landen in lokale valuta, wordt een afdekkingspercentage van 100% gehanteerd omdat valutarisico vrijwel altijd zorgt voor een toename van het totale risico van de beleggingscategorie.
- Voor aandelen(ontwikkelde markten) en indirect vastgoed wordt een afdekkingspercentage gehanteerd van 75%.
- Voor beleggingen in opkomende markten is het beleid om het valutarisico van aandelen en obligaties in lokale valuta niet af te dekken.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	579.290	127.783	707.073
Amerikaanse Dollar	106.624	-83.074	23.550
Britse Pond	13.436	-14.730	-1.294
Japanse Yen	13.608	-11.882	1.726
Hong Kong Dollar	12.558	-3.228	9.330
Canadese Dollar	8.031	-4.660	3.371
transporteren	<u>733.547</u>	<u>10.209</u>	<u>743.756</u>

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017
Transport	733.547	10.209	743.756
Zuid-Koreaanse Won	5.750	-	5.750
Australische Dollar	4.270	-4.383	-113
Zwitserse Frank	4.237	-3.166	1.071
Taiwanese Dollar	4.218	-	4.218
Zweedse Kroon	3.255	-1.376	1.879
Indiase Roepie	3.186	-	3.186
Singapore Dollar	2.054	-1.175	879
Nieuw-Zeelandse Dollar	236	-109	127
Overige	34.971	-	34.971
	<u>795.724</u>	<u>-</u>	<u>795.724</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze ter afdekking van het valutarisico zijn opgenomen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:		
Nederlandse Staat	81.156	14,7
Andere staten	303.494	54,9
Financiële instellingen	108.956	19,7
Handels- en industriële instellingen	41.280	7,5
Overige	17.896	3,2
	<u>552.782</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:		
Ontwikkelde markten	503.264	91,0
Opkomende markten	49.518	9,0
	<u>552.782</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017	
	In %	
AAA	185.983	33,5
AA	149.067	27,0
A	43.215	7,8
BBB	77.232	14,0
BB	25.235	4,6
B	18.633	3,4
< B	8.370	1,5
Geen rating	45.047	8,2
	<u>552.782</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van Prognosetafel CBS 2017-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het overlijdensrisico te herverzekeren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is. Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, wordt in de bepaling van het VEV geen buffer voor dit risico aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2017 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Mrt-dec 2017

Premiebijdragen werkgevers

7.656

De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Mrt-dec 2017

Kostendeekkende premie

3.331

Feitelijke premie

7.656

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gepubliceerd door DNB). De feitelijke premie is in 2017 hoger dan de kostendeekkende premie.

Omdat de werkgever de volledige actuariële premie inclusief opslagen betaalt is de gedempte kostendeekkende premie niet relevant.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

Mrt-dec 2017

Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde

2.052

Opslag voor uitvoeringskosten

971

Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)

308

3.331

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Dividend	80			80
Rente	6.273			6.273
Overige	-27		-460	-487
Module Rendement		10.258		10.258
Module Rente		7.273		7.273
Module Inflatie		780		780
Overlay fondsen		6.267		6.267
Liquide middelen		-528		-528
Beleggingsfondsen		-18.351		-18.351
	<u>6.281</u>	<u>5.699</u>	<u>-460</u>	<u>11.565</u>
Afslag op rendement voor weerstandsv Vermogen				-26
				<u>11.539</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 1.519.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 600.

9. Overige baten

	Mrt-dec 2017
Bijdrage RBS toekomstige uitvoeringskosten	<u>8.000</u>

10. Pensioenuitkeringen

	Mrt-dec 2017
Ouderdomspensioen	2.521
Partnerpensioen	256
Wezenpensioen	30
	<u>2.807</u>

11. Pensioenuitvoeringskosten

	Mrt-dec 2017
Administratiekosten	319
Accountantskosten	95
Advieskosten	130
Bestuurskosten	3
Kosten pensioenbureau	104
Governancekosten	194
Distributiekosten	194
Negatieve creditrente Rabobank	16
	<u>1.055</u>

De accountantskosten betreffen controle- en advieskosten die zijn gemaakt i.v.m. het begeleiden van de juridische fusie van PF RBS met SAAPF.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	Mrt-dec 2017
Pensioenopbouw	1.995
Toeslagen	7.441
Rentetoevoeging	-947
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.814
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-27
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	526.460
Wijziging marktrente	-5.501
Wijziging actuariële uitgangspunten	-11.263
Overige wijzigingen	659
	<u>516.003</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

In 2017 heeft het bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2018 te verhogen met 1,47%. Deze toeslag is reeds extracomptabel meegenomen in de technische voorzieningen per 31 december 2017.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Bij Kring RBS wordt de technische voorziening gebaseerd op andere grondslagen dan bij Pensioenfonds RBS. De overgang van grondslagen leidt tot een resultaat van 5.666. Daarnaast is de kring ultimo jaar overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de TV van 5.597. Gezamenlijk bedraagt het resultaat op actuariële grondslagen 11.263 positief.

Overige wijzigingen

	<u>Mrt-dec 2017</u>
Resultaat op kanssystemen:	
Resultaat op sterfte	349
Resultaat op mutaties	104
Resultaat op overige technische grondslagen	206
	<u>659</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	Mrt-dec 2017
Inkomende waardeoverdrachten collectief	767.812
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten: - toevoeging aan de technische voorzieningen	526.460
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt: - overgenomen pensioenverplichting	241.352

Op 1 maart 2017 is Pensioenfonds RBS Nederland gefuseerd met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en toegetreden tot Kring RBS. De technische voorziening van fonds RBS bedroeg per 28 februari 526.460. De aanspraken bij Pensioenfonds RBS zijn overgedragen naar Kring RBS. De voorziening herrekend op grondslagen van Kring RBS bedraagt 520.794. De overdrachtssom bedraagt 767.812. Het resultaat op de collectieve waardeoverdracht bedraagt derhalve 241.352.

14. Herverzekeringen

	Mrt-dec 2017
Premies voor risicokapitaal	64
Premies voor arbeidsongeschiktheidskapitalen	36
Totaal premies	100
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-196
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-32
	-128

15. Overige lasten

	Mrt-dec 2017
Bijdrage aan weerstandsvermogen CB APF uit premiebate	15

De overige lasten betreffen de bijdrage van Kring RBS aan het weerstandsvermogen aan Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds voor zover deze is gefinancierd door de werkgever (0,2% van de premie).

SAAPF Kring Bavaria Verantwoording 2017

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans per 31 december	340
2 Staat van baten en lasten	341
3 Kasstroomoverzicht	342
4 Algemene toelichting	343
5 Toelichting op de balans	347
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	367

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

2017

ACTIVA

Beleggingen voor risico fonds	(1)	207.177
Vorderingen en overlopende activa	(2)	934
Overige activa	(3)	969
		<u>209.080</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)	603
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	207.613
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	864
		<u>209.080</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2017

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)

Actuele dekkingsgraad	99,8
Beleidsdekkingsgraad	97,2

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		Apr-dec 2017
BATEN		
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	5.942
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	3.714
		9.656
LASTEN		
Pensioenuitkeringen	(9)	2.217
Pensioenuitvoeringskosten	(10)	371
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(11)	
Pensioenopbouw		5.232
Rentetoevoeging		-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten		62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		207.205
Wijziging marktrente		349
Wijziging actuariële uitgangspunten		-2.823
Overige wijzigingen		145
		207.613
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(12)	-201.227
Herverzekeringen	(13)	79
		9.053
Saldo van baten en lasten		
		603
		2017
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve		-416
Premiedepot		1.019
		603

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	Apr-dec 2017	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	5.928	
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	201.227	
Betaalde pensioenuitkeringen	-2.217	
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-122	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-371	
		204.445
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	29.470	
Betaald inzake aankopen beleggingen	-231.983	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	65	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-1.008	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-20	
		-203.476
Mutatie liquide middelen		969
Samenstelling geldmiddelen		
	2017	
Mutatie liquide middelen		969
Liquide middelen per 31 december		969

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving worden de balans, staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht opgenomen in een separate financiële verantwoording per kring. In deze financiële verantwoording wordt de terminologie gehanteerd zoals voorgeschreven door RJ610. Waar in de financiële verantwoording van de kring de term “fonds” is gebruikt, wordt de desbetreffende kring bedoeld.

Collectieve waardeoverdracht

Op 1 april 2017 zijn de aanspraken van alle deelnemers van Stichting Pensioenfonds Bavaria via een collectieve waardeoverdracht ondergebracht in Kring Bavaria bij Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wijziging grondslagen

De kring is gestart op 1 april 2017. Ultimo jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de TV van 2.823. Het resultaat van deze wijziging is reeds opgenomen in de technische voorziening per 31 december 2017.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De algemene grondslagen zijn opgenomen in paragraaf 4 van de jaarrekening.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (“look-through”-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Derivaten worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs rekening houdend met mogelijke waardevermindering.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Het eigen vermogen is gelijk aan de waarde van de activa verminderd met de technische voorzieningen en het overig vreemd vermogen. Het eigen vermogen van de kring bestaat uit de gespecificeerde reserve ten behoeve van het premiedepot en uit het overige eigen vermogen (algemene reserve).

Premiedepot

SAAPF houdt voor Kring Bavaria een Premiedepot aan. De middelen in het Premiedepot behoren in het kader van de bepaling van de Dekkingsgraad van Kring Bavaria niet tot de bezittingen van Kring Bavaria. Het premiedepot is administratief gescheiden van het overige vermogen van Kring Bavaria. Onder overig vermogen als hiervoor en hierna bedoeld dient te worden verstaan: het afgescheiden vermogen van Kring Bavaria exclusief de middelen in het Premiedepot. De middelen in het Premiedepot worden belegd op dezelfde wijze en tezamen met het overige vermogen van Kring Bavaria.

Het premiedepot wordt gevormd indien de door de werkgever verschuldigde premie van 24,5% van de som van de pensioengrondslagen meer bedraagt dan de gedempte kostendeekkende premie. Tevens wordt een positief rendement over het premiedepot toegevoegd aan het premiedepot.

Het Premiedepot bedraagt maximaal 4,5% van de som van alle Pensioengrondslagen per 1 januari van enig jaar. Indien en zolang het Premiedepot dit maximum bedraagt vinden toevoegingen aan het Premiedepot niet plaats. Het meerdere wordt dan toegevoegd aan het overige vermogen van Kring Bavaria. Het Premiedepot bedraagt minimaal 0. Indien en zolang het Premiedepot dit minimum bedraagt vinden onttrekkingen aan het Premiedepot niet plaats. Het meerdere wordt dan onttrokken aan het overige vermogen van Kring Bavaria.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Overlevingstafels

De voorziening wordt gebaseerd op de CBS-tafel 2017-2060. De sterftekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van de kring door gebruik te maken van correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn gebaseerd op de CBS Maatwerktabellen 2008-2013. De ervaringssterfte is inkomensafhankelijk.

Partnerfrequentie

Voor alle niet-pensioentrekkenden wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequenties waarbij de gehuwdheidsfrequentie op 68 jaar op 100% wordt verondersteld. Voor de pensioentrekkenden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke staat).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt drie jaar jonger verondersteld. De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt drie jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Het latent wezenpensioen wordt gewaardeerd met sterfte. De leeftijdsafhankelijke sterftekans van de hoofddeelnemers wordt toegepast op een veronderstelde volledige uitkeringsduur tot 18 jaar en een halve duur tot 27 jaar in combinatie met een verwacht aantal kinderen en een kans op kinderen per inkomensklasse.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor toekomstige administratiekosten is de TV verhoogd met 2,4%.

IBNR

De IBNR-voorziening wordt gelijkgesteld aan de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico in de twee voorafgaande jaren. Omdat de kring in 2017 gestart is, bestaat de IBNR eind 2017 alleen uit de verschuldigde herverzekeringspremies voor het arbeidsongeschiktheidsrisico van 2017. Omdat het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig is herverzekerd, wordt tegenover de IBNR op de balans een even groot herverzekeringsdeel opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening conform het toeslagbeleid. Het gaat hier om de reële dekkingsgraad die in de wet is opgenomen, waarbij de beleidsdekkingsraad wordt afgezet tegen de dekkingsgraad waarbij de Kring volledig kan indexeren, en de lasten van het volledig indexeren vastgesteld worden op de bepaling toekomstbestendig indexeren. De reële dekkingsgraad wordt maandelijks berekend en gerapporteerd aan DNB.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,4% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,4% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excesskosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

De herverzekeringslasten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

De kring belegt in modules, overlayfondsen en beleggingsfondsen. Het verloopoverzicht is opgesteld op module- en fondseniveau, omdat de financiële stromen ook op module- en fondseniveau verlopen.

Verloopoverzicht op module- en fondseniveau

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay- fondsen	Beleggings- fondsen	Beleggings- debiteuren	Liquide Middelen	Totaal
Aankopen	54.970	100.168	16.800	55.647	4.397	-	-	231.982
Verkopen	-	-	-	-28.117	-1.353	-	-	-29.470
Overige mutaties	-	-	-	-	572	122	292	986
Waardemutaties	2.519	1.392	488	-1.264	544	-	-	3.679
Stand 31 december 2017	57.489	101.560	17.288	26.266	4.160	122	292	207.177

De ultimostanden op basis van volledige doorkijk op de modules en fondsen tot de onderliggende beleggingen zelf geven het volgende beeld van de beleggingen in de categorieën zoals gevraagd door RJ610.

Belegde waarden per beleggingscategorie op basis van doorkijk

	Module Rendement	Module Rente	Module Inflatie	Overlay fondsen	Beleggings- fondsen	Beleggings- debiteuren	Liquide Middelen	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-	7.569	-	2.361	-	-	9.930
Aandelen	40.607	-	-	-	392	53	-	41.052
Vastrentende waarden	16.728	101.560	5.078	24.476	-	69	-	147.911
Derivaten	-	-	-	1.790	-	-	-	1.790
Overige beleggingen	154	-	4.641	-	1.407	-	292	6.494
	57.489	101.560	17.288	26.266	4.160	122	292	207.177

De derivaten betreffen renteswaps. De valutaderivaten zijn niet opgenomen onder derivaten. Deze zijn onderdeel van de beleggingscategorie van de pools waarvan zij deel uitmaken. De totale waarde van de valutaderivaten ultimo boekjaar bedraagt 28.935.

De overige mutaties hebben o.a. betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder, lopende interest en nog af te handelen beleggingstransacties.

Door de kring wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Rechtstreeks en via de modules rendement, inflatie en rente en overlayfondsen wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in vastgoed, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Totaal
Per 31 december 2017			
Vastgoedbeleggingen	-	9.930	9.930
Aandelen	-	41.052	41.052
Vastrentende waarden	-	147.911	147.911
Derivaten	1.790	-	1.790
Overige beleggingen	-	6.494	6.494
Totaal	1.790	205.387	207.177

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	9.930

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Beursgenoteerde aandelen	40.607
Venture capital (private equity)	392
Beleggingsdebiteuren	53
	41.052

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2017
Specificatie naar soort:	
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	147.842
Beleggingsdebiteuren	69
	147.911

Derivaten

31-12-2017

Specificatie naar soort:

Rentederivaten 1.790

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swap	76.750	1.790	-

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

31-12-2017

Specificatie naar soort:

Commodities	4.574
Infrastructuur	1.408
Mix fondsen	221
Liquide middelen	291
	6.494

2. Vorderingen en overlopende activa

31-12-2017

Premiedebiteuren	683
Rekening-courant SAAPF	1
Vordering op herverzekeraar inzake IBNR	228
Overige vorderingen	22
	934

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

31-12-2017

Liquide middelen

969

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	31-12-2017
Premiedepot	1.019
Algemene reserve	-416
	<u>603</u>

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Premiedepot	Algemene reserve	Totaal
Stand per 31 maart 2017	-	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	1.019	-416	603
Stand per 31 december 2017	<u>1.019</u>	<u>-416</u>	<u>603</u>

Het premiedepot is berekend op basis van de voorgeschreven berekeningswijze in de uitvoeringsovereenkomst. De uitkomst van deze berekening wijkt af van de vastgestelde kostendeekkende premie, omdat niet volledig met dezelfde componenten wordt gerekend.

	31-12-2017	In %
Solvabiliteit		
Pensioenvermogen	207.197	99,8
Af: technische voorzieningen	207.613	100,0
Eigen vermogen	-416	-0,2
Af: vereist eigen vermogen	30.851	14,9
Vrij vermogen	-31.267	-15,1
Minimaal vereist eigen vermogen	8.951	4,3
Actuele dekkingsgraad		99,8
Beleidsdekkingsgraad		97,2
Reële dekkingsgraad		78,2

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden -/- premiedepot) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de financiële positie van het fonds.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat de kring volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

1. Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.
2. Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2017
	%
Dekkingsgraad per 31 maart	100,0
Premie	0,2
Uitkeringen	-
Toeslagverlening	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-0,2
Rendement op beleggingen	2,0
Overige oorzaken	-2,2
Dekkingsgraad per 31 december	99,8

Het (hoge) percentage bij "overige oorzaken" wordt in hoofdzaak veroorzaakt door het resultaat op waardeoverdracht ad - 5.978 en de wijziging van de CBS tafel ad 2.823.

Op 1 april 2017 zijn de pensioenaanspraken van Pensioenfonds Bavaria collectief overgedragen aan Kring Bavaria. Kring Bavaria had net voor de collectieve waardeoverdracht nog geen vermogen en technische voorzieningen. De startdekkingsgraad net voor het overdrachtsmoment van de nog lege kring bedroeg derhalve 100%.

Het resultaat op waardeoverdracht kan als volgt worden toegelicht:

De technische voorziening van fonds Bavaria bedroeg per 31 maart 2017 213.245, het vermogen 201.227 en de dekkingsgraad derhalve 94,4%. De technische voorziening was daarbij inclusief twee extra-comptabele posten: een technische voorziening voor WAO hiaat (545) en een kostenvoorziening (100). De WAO hiaat uitkeringen zijn niet overgedragen en de kostenvoorziening is vrijgevallen. Vervolgens is de technische voorziening (exclusief die twee componenten: 212.600), omgerekend naar de grondslagen van CB APF. Dit resulteert in een vrijval van 5.395 en een technische voorziening van 207.205. Die technische voorziening is overgedragen. Per saldo een resultaat van -5.978 (vermogen van 201.227 minus technische voorziening van 207.205).

Herstelplan

Op basis van het FTK moet een kring een herstelplan opstellen indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. De Kring Bavaria heeft in 2017 een herstelplan ingediend. In 2018 is het herstelplan geactualiseerd.

Uit de actualisatie van het herstelplan in 2018 blijkt dat de kring zonder aanvullende maatregelen binnen de gestelde termijn uit herstel zal zijn. Naar verwachting zal eind 2023 de beleidsdekkingsgraad hoger zijn dan de vereiste dekkingsgraad.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	31-12-2017
Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:	
Voorziening pensioenverplichtingen	207.613

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2017
Stand per 31 maart	-
Pensioenopbouw	5.232
Rentetoevoeging	-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	207.205
Wijziging marktrente	349
Wijziging actuariële uitgangspunten	-2.823
Overige wijzigingen	145
Stand per 31 december	207.613

De wijziging uit hoofde van overdracht van rechten kan als volgt worden toegelicht:

Op 1 april 2017 zijn de aanspraken van Pensioenfonds Bavaria overgedragen aan Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en in Kring Bavaria opgenomen. De technische voorziening van Pensioenfonds Bavaria bedroeg per 31 maart 2017 213.245. De technische voorziening was daarbij inclusief twee extracomtabele posten: een technische voorziening voor WAO hiaat (545) en een kostenvoorziening (100). De WAO hiaat uitkeringen zijn niet overgedragen en de kostenvoorziening is vrijgefallen. De voorziening herrekend op grondslagen van Kring Bavaria bedraagt 207.205.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2017	
	Aantal	
Deelnemers	891	114.100
Gewezen deelnemers	637	40.932
Pensioentrekkenden	311	52.581
	<u>1.839</u>	<u>207.613</u>

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Binnen Kring Bavaria vindt pensioenopbouw plaats op basis van een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een collectieve beschikbare premieregeling. De basis voor de pensioenopbouw is de premie. Als de premie niet toereikend is om de pensioenopbouw en de daaraan verbonden (administratie)kosten te kunnen financieren, dan kan het tekort eventueel uit het premiedepot onttrokken worden. Hieronder is een aantal kenmerken van de pensioenregeling 2017 opgenomen:

Pensioenrichtleeftijd: 67

De pensioenrichtleeftijd is per 1 januari 2018 gewijzigd naar 68 jaar.

Pensioengrondslag (PG): Pensioengevend salaris - franchise

Franchise:

-Indien Bavaria-cao: 14.108 (2017)

-Indien Buiten Bavaria-cao: 15.336 (2017)

Ouderdomspensioen:

-Indien Bavaria-cao geldt: in beginsel 1,800% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: in beginsel 1,6300%.

Als de premie en de middelen uit het premiedepot tezamen naar verwachting niet gelijk zijn aan de gedempte kostendeckende premie als bedoeld in artikel 128 PW voor het volgende kalenderjaar, dan wordt het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen voor het volgende kalenderjaar verlaagd.

Partnerpensioen (op risicobasis):

-Indien Bavaria-cao geldt: 1,0800% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: 0,9780% van de PG

Wezenpensioen (op risicobasis):

-Indien Bavaria-cao geldt: 0,2520% van de PG;

-Indien Buiten cao-regeling geldt: 0,2282% van de PG

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: Op basis van een 6-klassen systeem

Vervroegen en uitstellen:

Maximaal ingaand vanaf 5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd

Variatie in de uitkeringen (hoog-laag):

Gedurende maximaal 10 jaar eerst een hoge uitkering en daarna een lagere uitkering

Uitruilen:Uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en vice versa

Deeltijdpensioen:5 jaar voor en tot 5 jaar na de voor de betreffende Deelnemer geldende AOW-leeftijd"

Toeslagverlening

Het Bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre binnen Kring Bavaria een toeslag op pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden kan worden toegekend. Alleen als en voor zover de middelen van Kring Bavaria, naar het oordeel van het Bestuur, tenminste toereikend zijn voor een toeslag, wordt deze verleend. De toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten is voorwaardelijk. De ambitie voor de voorwaardelijke toeslagen is de stijging van de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens (afgeleid), over de periode 1 oktober van enig jaar ten opzichte van 1 oktober van het jaar daarvoor.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement van Kring Bavaria gefinancierd.

Het Bestuur beslist daarnaast, indien en voor zover voldaan wordt aan de in artikel 137 lid 2 onder c PW gestelde voorwaarden en aan de fiscale wet- en regelgeving, jaarlijks per 1 januari of en in hoeverre een in het verleden niet verleende toeslag of een in het verleden doorgevoerde korting van pensioenaanspraken en/of pensioenrechten gecompenseerd kan worden (zogenoemde inhaaltoeslag).

De toeslagruimte wordt als volgt bepaald. Het Bestuur streeft, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging, ernaar de voorwaardelijke toeslag te verlenen. Hiertoe beoordeelt het Bestuur jaarlijks of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het Bestuur betreft in zijn beoordeling onder meer:

- a) de financiële positie van de Kring Bavaria en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen; én;
- b) de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober van de Kring Bavaria.

Voor de toe te kennen toeslag hanteert het Bestuur de onderstaande leidraad. Het Bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- i. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria lager is dan 110% worden geen toeslagen verleend;
- ii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria boven de 110% is dan wordt er (gedeeltelijke) toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is;
- iii. als de beleidsdekkingsgraad van Kring Bavaria hoger is dan de dekkingsgraad berekend conform de toeslagregel (TBI-grens, zijnde de dekkingsgraad waarboven volledige toeslag kan plaatsvinden), kan een volledige toeslag worden verleend.

Inhaaltoeslagen kunnen worden verleend als dit wettelijk is toegestaan.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017
Herverzekeringen	185
Vooruit gefactureerde premies	669
Te betalen vermogensbeheerkosten	10
	<u>864</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	31-12-2017
Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:	
Technische voorzieningen	207.613
Buffers:	
S1 Renterisico	8.912
S2 Risico zakelijke waarden	16.934
S3 Valutarisico	5.598
S4 Grondstoffenrisico	2.087
S5 Kredietrisico	10.469
S6 Verzekeringstechnisch risico	7.422
S7 Liquiditeitsrisico	-
S8 Concentratierisico	-
S9 Operationeel risico	-
S10 Actief beheerrisico	3.548
Diversificatie effect	-24.119
Totaal S (vereiste buffers)	30.851
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	238.464
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	207.197
Tekort	-31.267

Het fonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Onderstaande uitwerking van de risico's is gebaseerd op de feitelijke standen per ultimo verslagjaar.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	147.911	4,8
Totaal beleggingen (na derivaten)	207.177	12,0
Technische voorzieningen	207.613	21,6

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017	
	In %	
Resterende looptijd < 1 jaar	22.820	15,4
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	47.889	32,4
Resterende looptijd > 5 jaar	77.202	52,2
	<u>147.911</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:		
Europa	9.167	92,3
Noord-Amerika	289	2,9
Azië-Pacific	330	3,3
Australazië	144	1,5
	<u>9.930</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie aandelen naar sector:		
Beleggingsinstellingen	8.790	21,4
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	6.319	15,4
Nijverheid en industrie	7.161	17,4
Handel	5.951	14,5
Diversen	12.831	31,3
	<u>41.052</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie aandelen naar regio:		
Europa	17.861	43,5
Noord-Amerika	19.081	46,5
Global	392	1,0
Azië-Pacific	3.164	7,7
Australazië	542	1,3
Emerging Markets	12	-
	<u>41.052</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2017
Euro	157.600	28.935	186.535
Amerikaanse Dollar	24.330	-18.877	5.453
Britse Pond	2.956	-3.262	-306
Japanse Yen	3.105	-2.708	397
Hong Kong Dollar	2.885	-711	2.174
Canadese Dollar	1.849	-1.063	786
Zuid-Koreaanse Won	1.343	-	1.343
Australische Dollar	954	-984	-30
Zwitserse Frank	986	-734	252
Taiwanese Dollar	985	-	985
Zweedse Kroon	757	-313	444
Indiase Roepie	744	-	744
Singapore Dollar	464	-260	204
Nieuw-Zeelandse Dollar	52	-23	29
Overige	8.167	-	8.167
	<u>207.177</u>	<u>-</u>	<u>207.177</u>

De valutaderivaten zijn onderdeel van de beleggingscategorie waarin deze zijn opgenomen en derhalve niet opgenomen onder derivaten.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:		
Nederlandse Staat	21.814	14,8
Andere staten	80.115	54,1
Financiële instellingen	30.585	20,7
Handels- en industriële instellingen	10.490	7,1
Overige	4.907	3,3
	<u>147.911</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017	
	In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:		
Mature markets	136.022	92,0
Emerging markets	11.889	8,0
	<u>147.911</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2017	
	In %	
AAA	50.500	34,2
AA	40.077	27,1
A	11.556	7,8
BBB	20.705	14,0
BB	5.998	4,1
B	4.351	2,9
< B	1.955	1,3
Geen rating	12.769	8,6
	<u>147.911</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van sterftetafel CBS 2017-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het beleid van het fonds is om het overlijdensrisico te herverzekeren.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het fonds is om het arbeidsongeschiktheidsrisico te herverzekeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Betreffende het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Als een kring een gediversifieerde beleggingsportefeuille aanhoudt, mag de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico in het DNB-standaardmodel gelijk worden gesteld aan 0%. Omdat bij de kring sprake is van een gediversifieerde beleggingsportefeuille, wordt in de bepaling van het VEV geen buffer voor dit risico aangehouden.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Investerings- en stortingsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

31-12-2017

Private Equity	118
Infrastructuur	99
	217

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Apr-dec 2017

Premiebijdragen	<u>5.942</u>
-----------------	--------------

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Apr-dec 2017

Kostendeekkende premie	6.351
Gedempte premie	4.798
Feitelijke premie	5.942

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op het verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2017 hoger dan de gedempte premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

Apr-dec 2017

Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	5.347
Opslag voor uitvoeringskosten	221
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	783
	<u>6.351</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

Apr-dec 2017

Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	2.728
Opslag voor uitvoeringskosten	221
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	417
Toeslagen	1.432
	<u>4.798</u>

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Dividend	67			67
Rente	-2			-2
Overige	-		-30	-30
Module Rendement		2.519		2.519
Module Rente		1.392		1.392
Module Inflatie		488		488
Overlay fondsen		-1.264		-1.264
Beleggingsfondsen		544		544
	<u>65</u>	<u>3.679</u>	<u>-30</u>	<u>3.714</u>

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen 10.

De beheerkosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de indirecte beleggingsopbrengsten zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen over de verslagperiode 380.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 122.

9. Pensioenuitkeringen

	Apr-dec 2017
Ouderdomspensioen	1.728
Partnerpensioen	456
Wezenpensioen	33
	<u>2.217</u>

10. Pensioenuitvoeringskosten

	Apr-dec 2017
Administratiekosten verrichtingen	220
Kosten belanghebbende orgaan	3
Governancekosten	54
Administratiekosten	13
Distributiekosten	81
	<u>371</u>

11. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	Apr-dec 2017
Pensioenopbouw	5.232
Rentetoevoeging	-348
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.209
Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten	62
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	207.205
Wijziging marktrente	349
Wijziging actuariële uitgangspunten	-2.823
Overige wijzigingen	145
	207.613

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitbetaling van pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Uit het laatste jaar is de kring overgegaan op nieuwe grondslagen. Dit betreft de overgang van de CBS-tafel 2016-2060 naar de CBS-tafel 2017-2060. Dit heeft geleid tot een vrijval van de TV van 2.823.

Overige wijzigingen

	<u>Apr-dec 2017</u>
Resultaat op kanssystemen:	
Resultaat op sterfte	-50
Resultaat op mutaties	13
Resultaat op overige technische grondslagen	-108
	<u>-145</u>

12. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	<u>Apr-dec 2017</u>
Inkomende waardeoverdrachten	<u>201.227</u>
	<u>Apr-dec 2017</u>
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:	
- toevoeging aan de technische voorzieningen	<u>207.205</u>
	<u>Apr-dec 2017</u>
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:	
- overgenomen pensioenverplichting	<u>-5.978</u>

Op 1 april 2017 zijn de aanspraken van Pensioenfonds Bavaria overgedragen aan Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en in Kring Bavaria opgenomen. De technische voorziening van Pensioenfonds Bavaria bedroeg per 31 maart 2017 213.245. De technische voorziening was daarbij inclusief twee extracomtabele posten: een technische voorziening voor WAO hiaat (545) en een kostenvoorziening (100). De WAO hiaat uitkeringen zijn niet overgedragen en de kostenvoorziening is vrijgevalen. De voorziening herrekend op grondslagen van Kring Bavaria bedraagt 207.205. De overdrachtssom bedraagt 201.227. Het resultaat op de collectieve waardeoverdracht bedraagt derhalve - 5.978.

13. Herverzekeringen

	<u>Apr-dec 2017</u>
Herverzekeringspremie overlijden	<u>161</u>
transporteren	161

	Apr-dec 2017
Transport	161
Herverzekeringspremie arbeidsongeschiktheid	228
Totaal premies	389
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-82
Mutatie IBNR schades toekomstige arbeidsongeschiktheid	-228
	79

Verantwoording Stichting Pensioenfonds RBS Nederland januari en februari 2017

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Balans	374
2 Staat van baten en lasten	375
3 Kasstroomoverzicht	376
4 Algemene toelichting	377
5 Toelichting op de balans	382
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	388

1 BALANS

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		28-02-2017	31-12-2016
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)	787.331	691.761
Vorderingen en overlopende activa	(2)	865	-
Overige activa	(3)	5.015	4.836
		<u>793.211</u>	<u>696.597</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	241.352	154.321
Technische voorzieningen voor risico fonds	(5)	526.460	530.914
Overige schulden en overlopende passiva	(6)		
Derivaten met negatieve waarde		11.611	9.707
Overige schulden en overlopende passiva		<u>13.788</u>	<u>1.655</u>
		25.399	11.362
		<u>793.211</u>	<u>696.597</u>
		28-02-2017	31-12-2016
Funding ratio (in %)			
Actuele dekkingsgraad		145,8	129,1
Beleidsdekkingsgraad		-	125,6

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		Jan-feb 2017	2016
BATEN			
Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(7)	3.397	17.989
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	(8)	6.251	72.507
Overige baten	(9)	74.850	-
		<u>84.498</u>	<u>90.496</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	495	2.206
Pensioenuitvoeringskosten	(11)	1.018	2.291
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(12)		
Pensioenopbouw		759	6.151
Toeslagen		-19	13.824
Rentetoevoeging		-195	-277
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-493	-2.206
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		7	-66
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-738	-9.875
Wijziging marktrente		-3.344	57.912
Wijziging actuariële uitgangspunten		-	2.146
Overige wijzigingen		-431	-126
		<u>-4.454</u>	<u>67.483</u>
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(13)	600	8.751
Herverzekeringen	(14)	-192	-383
		<u>-2.533</u>	<u>80.348</u>
		<u>87.031</u>	<u>10.148</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Mutatie algemene reserve	<u>87.031</u>	<u>10.148</u>
--------------------------	---------------	---------------

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	Jan-feb 2017	2016
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	15.902	15.523
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	-755	63
Betaalde pensioenuitkeringen	-575	-2.174
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-638	381
Betaalde waardeoverdrachten voor risico fonds	-	-8.847
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.190	-2.653
Overige baten en lasten	74.850	-
	<u>87.594</u>	<u>2.293</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	21.489	340.419
Betaald inzake aankopen beleggingen	-36.042	-348.844
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	1.351	11.086
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-73.684	-660
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-529	-1.569
	<u>-87.415</u>	<u>432</u>
	<u>179</u>	<u>2.725</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	28-02-2017	31-12-2016
Liquide middelen per 1 januari	4.836	2.111
Mutatie liquide middelen	179	2.725
Liquide middelen per 31 december	<u>5.015</u>	<u>4.836</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van de Stichting Pensioenfonds RBS Nederland, per 1 maart 2017 juridisch gefuseerd, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 34376467, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna het 'fonds'), is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de actuariële en bedrijfstechnische nota van Stichting Pensioenfonds RBS Nederland, per 1 maart 2017 juridisch gefuseerd met Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Overeenstemmingsverklaring

De verantwoording over januari en februari 2017 is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en artikel 146 Pensioenwet.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d. worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	28-2-2017	31-12-2016
US Dollar	1.06	1.05
British Pound	0.85	0.85
Japanese Yen	118.91	123.00

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva worden tevens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil met reële waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts indien de reële waarde van de beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en risico deelnemers en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit financieel toetsingskader voorgeschreven berekeningsmethodiek en het surplusvermogen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd tegen reële waarde conform de grondslagen van het fonds. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2016 waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van het fonds.

Partnerfrequentie

Voor actieve deelnemers is het onbepaald partnersysteem gebruikt, gebaseerd op de volgende partner frequenties: In lijn met GBM en GBV 1985-1990; voor leeftijd 67 100%.

Leeftijden

Er wordt gerekend met werkelijke leeftijden.

Leeftijdsverschil man-vrouw

De man wordt verondersteld drie jaar ouder te zijn dan zijn vrouwelijke partner.

Toekomstige uitvoeringskosten

Voor toekomstige uitvoeringskosten is de technische voorziening verhoogd met 3%.

Wezen

Voor latent wezenpensioen wordt 5% van het tarief voor latent partnerpensioen gebruikt.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De risico's voortvloeiend uit risicokapitaal en premievrijstelling zijn herverzekerd bij Elips Life AG te Amstelveen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	229.933	459.178	-7.552	495	682.054
Aankopen	-	36.042	-	-	36.042
Verkopen	-21.601	-910	1.022	-	-21.489
Overige mutaties	-	-332	-373	74.389	73.684
Waardemutaties	10.545	-1.279	-3.837	-	5.429
Stand per 28 februari 2017	218.877	492.699	-10.740	74.884	775.720
Bij: Derivaten met een negatieve waarde					11.611
					787.331

Overige mutaties zijn mutaties in de opgelopen rente. Voor overige beleggingen zijn dit de mutaties over de liquide middelen.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	224.273	360.847	24.310	548	609.978
Aankopen	192.198	156.646	-	-	348.844
Verkopen	-209.706	-77.595	-53.118	-	-340.419
Overige mutaties	-	2.004	-1.041	-302	661
Waardemutaties	23.168	17.276	22.297	249	62.990
Stand per 31 december 2016	229.933	459.178	-7.552	495	682.054
Bij: Derivaten met een negatieve waarde					9.707
					691.761

Reële waarde

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	28-2-2017	31-12-2016
Specificatie per type		
Aandelenbeleggingsfondsen	218.877	229.933

Per 28-02-2017 zijn geen aandelen uitgeleend.

Vastrentende waarden

	28-2-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Staatsobligaties, niet index linked	200.056	221.413
Credit funds	116.163	109.492
Index linked bonds	92.255	9.628
Hypotheke	51.162	54.845
Liquide middelen	1	5.845
Overig	33.062	57.955
	492.699	459.178

Per 28-02-2017 zijn geen obligaties uitgeleend.

Derivaten

	28-2-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Rentederivaten	-10.436	-6.238
Valuta derivaten	-304	-1.314
	-10.740	-7.552

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 28 februari 2017:

Type contract	Activa	Passiva
Forward EUR-USD	-	241
Forward EUR-JPY	-	80
Forward EUR-GBP	17	-
Rentederivaten	-	10.436
	17	10.757

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2016:

Type contract	Activa	Passiva
Forward EUR-USD	-	1.907
transporteren	-	1.907

Type contract	Activa	Passiva
Transport	-	1.907
Forward EUR-JPY	928	-
Forward EUR-GBP	-	335
Rentederivaten	1.227	7.465
	<u>2.155</u>	<u>9.707</u>

Overige beleggingen

	<u>28-2-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Liquide middelen	<u>74.884</u>	<u>495</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	<u>28-2-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Vooruitbaalde kosten	35	-
Te verrekenen herverzekeringspremies	830	-
	<u>865</u>	<u>-</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

3. Overige activa

	<u>28-2-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
ABN AMRO	<u>5.015</u>	<u>4.836</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

PASSIVA

4. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	154.321
Uit bestemming saldo van baten en lasten	87.031
Stand per 28 februari 2017	241.352
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2016	144.173
Uit bestemming saldo van baten en lasten	10.148
Stand per 31 december 2016	154.321

In verband met de juridische fusie per 1 maart 2017 zijn het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen niet vastgesteld en opgenomen.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	januari en februari 2017	2016
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	129,1	131,1
Premie	0,3	1,7
Uitkeringen	-	0,1
Toeslagverlening	-	-3,1
Verandering van de rentetermijnstructuur	0,8	-14,6
Rendement op beleggingen	1,2	15,7
Overige oorzaken en kruiseffecten	14,4	-1,8
Dekkingsgraad per 31 december	145,8	129,1

De overige oorzaken en kruiseffecten dragen sterk bij aan de stijging van de dekkingsgraad. Dit wordt met name veroorzaakt door de storting van 78,5 mln. die werkgever RBS heeft gedaan in het kader van de beëindigingsovereenkomst.

5. Technische voorzieningen voor risico fonds

	Voorziening pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2017	530.914
transporteren	530.914

	Voorziening pensioen- verplichting
Transport	530.914
Mutatie technische voorzieningen	-4.454
Stand per 28 februari 2017	526.460
	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2016	463.431
Mutatie technische voorzieningen	67.483
Stand per 31 december 2016	530.914

Mutatie technische voorzieningen

	2017	2016
Pensioenopbouw	759	6.151
Toeslagen	-19	13.824
Rentetoevoeging	-195	-277
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-493	-2.206
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	7	-66
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-738	-9.875
Wijziging marktrente	-3.344	57.912
Wijziging actuariële uitgangspunten	-	2.146
Overige wijzigingen	-431	-126
	-4.454	67.483

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	28-02-2017		31-12-2016	
	Number		Number	
Deelnemers	257	69.587	305	96.038
Gewezen deelnemers	1.509	394.898	1.469	378.976
Pensioentrekkenden	104	61.975	95	55.900
	1.870	526.460	1.869	530.914

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag.

De pensioengrondslag is het verschil tussen het pensioengevend maandsalaris en het product van een twaalfde deel van de franchise en de deeltijdfactor. De franchise wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de ontwikkeling van de conform de fiscale wet- en regelgeving minimaal toegelaten franchise behorend bij een opbouw van 1,875%, tenzij Het bestuur op grond van hetgeen in de RBS CAO is bepaald, anders beslist.

Tevens bestaat er recht op partner- en wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (7 klassen-systeem). Het deelnemerschap vangt aan op de eerste dag van de maand waarop de Werknemer in dienst treedt bij de Werkgever op voorwaarde dat tussen Werknemer en Werkgever een Pensioenovereenkomst is gesloten.

De regeling kent de volgende flexibiliseringsmogelijkheden: vervroeging pensioendatum, uitstel pensioendatum, deeltijdpensionering, omzetting van partnerpensioen in ouderdomspensioen, omzetting van ouderdomspensioen in partnerpensioen en variatie in de hoogte van de pensioenuitkering.

Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kan de pensioenregeling worden gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	28-2-2017	31-12-2016
Onvindbare uitkeringen	1	1
Derivaten met negatieve waarde	11.611	9.707
Loonheffing	-	80
Te betalen kosten	29	165
Waardeoverdrachten	-	156
Te verrekenen premies	13.758	1.253
	<u>25.399</u>	<u>11.362</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De te verrekenen premies betreffen de door werkgever RBS gestorte jaarpremie (15.902) verhoogd met:

-de definitieve afrekening van de premie over 2016 (1.253).

verlaagd met:

-de actuariële premie over de maanden januari en februari 2017 (1.845)

-de administratiekosten over de maanden januari en februari 2017 (1.552)

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	Jan-feb 2017	2016
Premie werkgevers en werknemers	3.397	17.989

De bijdrage van de werkgever is gebaseerd op de SWAP curve.

Op basis van de UFR curve bedraagt de bijdrage van de werkgever 3.103.

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	Jan-feb 2017	2016
Kostendekkende premie	3.397	17.989
Feitelijke premie	3.397	17.989

Omdat de werkgever de volledige actuariële premie inclusief opslagen betaalt is de gedempte kostendekkende premie niet relevant.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	Jan-feb 2017	2016
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	782	6.898
Opslag voor uitvoeringskosten	1.008	4.769
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	113	1.028
Voorwaardelijke onderdelen	1.494	5.294
	3.397	17.989

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

Jan-feb 2017	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Aandelen	-	10.545	-374	10.171
Vastrentende waarden	1.134	-1.279	-	-145
Derivaten	433	-3.837	-	-3.404
Overige beleggingen	-216	-	-	-216
Overige opbrengsten en lasten	-	-	-155	-155
	1.351	5.429	-529	6.251
2016	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Aandelen	-2	23.168	-229	22.937
Vastrentende waarden	7.250	17.276	-266	24.260
Derivaten	3.871	22.297	-67	26.101
Overige beleggingen	-18	249	-	231
Overige opbrengsten en lasten	-15	-	-1.007	-1.022
	11.086	62.990	-1.569	72.507

Over de periode januari tot en met februari 2017 is geen nadere opsplitsing gemaakt van de kosten van vermogenbeheer. Er is daarom geen nadere toelichting opgenomen op de vermogensbeheer- en transactiekosten die onderdeel zijn van de indirecte beleggingsopbrengsten.

9. Overige baten

	Jan-feb 2017	2016
Eenmalige bijdrage werkgever solvabiliteit	-74.850	-

10. Pensioenuitkeringen

	Jan-feb 2017	2016
Ouderdomspensioen	451	1.997
Partnerpensioen	39	184
Wezenpensioen	5	25
	495	2.206

11. Pensioenuitvoeringskosten

	Jan-feb 2017	2016
Administratiekosten	189	-11
Advieskosten	167	1.588
transporteren	356	1.577

	Jan-feb 2017	2016
Transport	356	1.577
Overige kosten	29	264
DNB	-	23
Kosten bestuursbureau	633	427
	<u>1.018</u>	<u>2.291</u>

De accountantskosten zijn verantwoord in de verantwoording van Kring RBS.

	Jan-feb 2017	2016
Controle van de jaarrekening	-	54

De accountantskosten over het verslagjaar 2017 zijn verantwoord in de verantwoording van Kring RBS.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2017 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2017 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Bezoldiging Personeelsleden

Over de maanden januari en februari 2017 is een vergoeding betaald van € 627 (€ 2016: 427) aan medewerkers van het bestuursbureau.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Het beleid en de ambitie inzake de toeslagverlening is weergegeven in de alinea "Toeslagverlening" onder de paragraaf inzake de toelichting op de balanspost "Voorziening pensioenverplichtingen risico fonds".

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0.217% (2016: -0,060%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Op basis van de opgebouwde pensioenaanspraken wordt jaarlijks een vrijval verwacht uit de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van het doen van uitkeringen. Deze verwachte vrijval is onder dit hoofd opgenomen.

Saldo overdrachten van rechten

Verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Overige wijzigingen

	Jan-feb 2017	2016
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-320	211
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-6	-26
Resultaat op mutaties	-105	-59
	<u>-431</u>	<u>126</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	Jan-feb 2017	2016
Inkomende waardeoverdrachten	-	63
Uitgaande waardeoverdrachten	-600	-8.814
	<u>-600</u>	<u>-8.751</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan fonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

- toevoeging aan de technische voorzieningen	-	76
- onttrekking aan de technische voorzieningen	-	-9.951
	<u>-</u>	<u>-9.875</u>

	Jan-feb 2017	2016
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	-	-13
- overgedragen pensioenverplichting	138	1.137
	<u>138</u>	<u>1.124</u>

14. Herverzekeringen

	Jan-feb 2017	2016
Premies voor risicokapitaal	-209	397
Premies voor premievrijstellingsrisico	17	240
Uitkeringen van herverzekerd ouderdomspensioen	-	-99
Winstdeling 2013-2015 / 2010-2012	-	-921
	<u>-192</u>	<u>-383</u>

21. Overige gegevens

21.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds te Leusden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds en de collectiviteitkringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS en Kring Bavaria op 31 december 2017 en van het saldo van baten en lasten over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2017.
- De staat van baten en lasten over 2017.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De financiële verantwoording van de collectiviteitkringen Kring DC, Kring DB Koopkracht, Kring DB Premie, Kring DB Stabiliteit, Kring RBS en Kring Bavaria, per collectiviteitkring bestaande uit:
 - de balans per 31 december 2017.
 - de staat van baten en lasten over 2017.
 - de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 22.750. De materialiteit is gebaseerd op 1% van de governancekosten (inclusief interest) in de bedrijfsomgeving van het pensioenfonds. Eveneens op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de financiële verantwoording per collectiviteitkring bepaald. Deze materialiteit is gebaseerd op 1% van het pensioenvermogen van de collectiviteitkring.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de organen belast met governance overeengekomen dat wij aan de organen belast met governance tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven 5% van de materialiteit rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van de financiële administratie, pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze uitvoeringsorganisaties over administratieve basisgegevens die resulteren in de technische voorzieningen, premiebijdragen, uitkeringen, beleggingen, beleggingsresultaten en weerstandsvermogen zijn opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds.

Wij hebben gebruik gemaakt van een andere accountant bij de controle van de financiële informatie over de beleggingen en beleggingsresultaten die ontvangen is van de uitvoeringsorganisatie. Gegeven onze verantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden door de andere accountant. Wij hebben de andere accountant instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, de te hanteren materialiteit en de attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de andere accountant geëvalueerd, de uitkomsten besproken en een dossierreview verricht op het dossier met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de uitvoeringsorganisatie, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op niveau van het pensioenfonds, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de organen belast met governance gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

- *Berekening en financiering van het weerstandsvermogen van de bedrijfsomgeving*
Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds dient een weerstandsvermogen aan te houden voor het opvangen van bedrijfsrisico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van een collectiviteitkring. De hoogte van het weerstandsvermogen is afhankelijk van het beheerde pensioenvermogen, de eventuele dekking van aansprakelijkheidsrisico's en de uitkomsten van de interne risicoanalyse. In hoofdstuk 4, onderdeel "Weerstandsvermogen" van de Bedrijfsomgeving is beschreven aan welke voorwaarden het weerstandsvermogen dient te voldoen, hoe de hoogte ervan is bepaald en op welke wijze de financiering is geregeld. Het wettelijk uitgangspunt is dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar moet zijn. Een toelichting op het vereiste en aanwezige weerstandsvermogen en de wijze van financiering is weergegeven in noot 3 onderdeel "stichtingskapitaal en reserves" van de Bedrijfsomgeving.

Wij hebben de vaststelling van het vereiste weerstandsvermogen getoetst aan de door het bestuur uitgevoerde berekening van het benodigde weerstandsvermogen, het resultaat van de risicoanalyse en de wettelijke bepalingen. Wij hebben vastgesteld of de toelichting op het aanwezige weerstandsvermogen voldoet aan de wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Verder hebben wij getoetst of de gemaakte financieringsafspraken het mogelijk maken dat het benodigde vermogen doorlopend beschikbaar is.

- *Betrouwbare uitvoering van processen voor pensioenbeheer en vermogensbeheer bij uitvoeringsorganisaties*
Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft de uitvoering van het pensioenbeheer en vermogensbeheer uitbesteed, maar blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds. Het pensioenfonds loopt het risico dat de uitbesteede processen niet of onvoldoende worden beheerst en/of dat de ontvangen financiële informatie van de uitvoeringsorganisaties niet betrouwbaar is. In paragraaf 4.8 van het bestuursverslag, geeft het bestuur een nadere toelichting over de uitbesteding en de wijze waarop risico's verbonden met deze uitbesteding worden beheerst.

Wij hebben de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, beoordeeld. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II-rapportages. Verder hebben wij kennis genomen van de rapportages van de uitvoeringsorganisaties en de toelichtingen hierop aan het bestuur. Daarnaast hebben wij gegevensgerichte cijferanalyses en deelwaarnemingen uitgevoerd, gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.

- *Financiële positie van de collectiviteitkringen en de gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen*

De technische voorziening, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico collectiviteitkring, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van de collectiviteitkringen en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per collectiviteitkring.

Bij onze controle hebben wij bijzondere aandacht gegeven aan de technische voorzieningen waarvan de waardering gevoelig is voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen.

Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 5 bij de financiële verantwoording van de collectiviteitkringen is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Wij hebben de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet. Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen.

- *Waardering van (illiquide) beleggingen:*

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de collectiviteitkringen. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten, maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingsmodellen. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen geeft Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds inzicht in de gehanteerde waarderingsmethoden van de beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in noot 1 bij de financiële verantwoording van de collectiviteitkringen. Uit deze toelichting blijkt ook welk deel van de beleggingen op balansdatum is gewaardeerd met behulp van waarderingsmodellen en technieken.

Wij hebben vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva van de collectiviteitkringen beschreven modellen en technieken geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Verder hebben wij getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De organen belast met governance zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de financiële informatie die ontvangen wordt van de uitvoeringsorganisaties. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten.

Wij communiceren met het bestuur en de organen belast met governance onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de organen belast met governance dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur en de organen belast met governance over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de organen belast met governance hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 25 juni 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: Drs.M van Luijk RA

21.2 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat van de bedrijfsomgeving

Statutair is bepaald dat baten die niet zijn toe te wijzen aan een specifieke Collectiviteitskring worden toegevoegd aan het vermogen van de Stichting (artikel 3, leden 1 en 6). Gezien het afgescheiden karakter van de kringvermogens betekent dit dat resultaten in een kring aan het vermogen van de kring worden toegevoegd.

Bijlage 1: Begrippenlijst

Aandeel	Een aandeel is een deel van het eigendom van een bedrijf. Door het kopen van een aandeel, krijgt de koper een aantal rechten bij een bedrijf. Hierdoor heeft het aandeel een bepaalde waarde.
Abtn	Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een kring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.
Alpha	Alpha is het extra rendement van een portefeuille bovenop het rendement van de benchmark. Bij een positieve alpha heeft de portefeuille het beter gedaan dan verwacht.
AFM	Autoriteit Financiële Markten.
AG-Prognosetafels	Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftefrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.
Asset Liability Management (ALM)	Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.
Beleggingsfonds	Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.
Beleggingsmix	De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.
Beleidsdekkingsgraad	Sinds 1 januari 2015 zijn pensioenfondsen verplicht om te rekenen met de zogenoemde 'Beleidsdekkingsgraad': het gemiddelde van de dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden. Deze dekkingsgraad is minder gevoelig voor plotselinge of tijdelijke bewegingen.

Benchmark	Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).
Credits	Engelse benaming voor bedrijfsobligaties. Verzamelnaam voor vastrentende beleggingen die uitgegeven worden door bedrijven met uiteenlopende kredietwaardigheid (ratings).
Deelnemer	De persoon die conform het bepaalde in het Pensioenreglement tot het deelnemerschap is toegelaten en pensioenaanspraken jegens het fonds verwerft.
Dekkingsgraad	De dekkingsgraad laat zien of wij financieel gezond zijn. Is de dekkingsgraad 100%, dan hebben wij precies genoeg geld om de huidige en toekomstige pensioenen zonder verhoging voor inflatie uit te betalen. De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen.
Derivaten	Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.
DNB	De Nederlandsche Bank.
Eigen Belanghebbendenorgaan (BO)	Een belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor een eigen kring. Dit is het medezeggenschapsorgaan per kring.
Eigen kring	Een kring waarin één pensioenregeling op basis van één Uitvoeringsovereenkomst of Uitvoeringsreglement wordt uitgevoerd.
Eigen vermogen	Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de kring aanwezige middelen op te vangen. Iedere kring is verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.
Ervaringssterfte	Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekanen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Feitelijke premie	De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.
Franchise	Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.
Futures	Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.
Gedempte kostendekkende premie	De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.
Gewezen deelnemer	De voormalige deelnemer die geen pensioen meer verwerft in deze pensioenregeling en die een pensioenaanspraak heeft behouden bij het fonds. In het pensioenreglement is opgenomen wanneer de deelname eindigt.
Grondstoffen	Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.
Herstelplan	In het geval dat de dekkingsgraad van een kring lager is dan de vereiste dekkingsgraad dient de kring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de kring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.
High yield	Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.
Kostendekkende premie	De kostendekkende premie bestaat uit de actuariael benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de kring en de premie die actuariael benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.
(Standaard)kring	Een gespecificeerde verzameling van pensioenregelingen die wordt uitgevoerd door het fonds waarvoor een afgescheiden vermogen wordt aangehouden.

Kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan	Het orgaan van de Stichting als bedoeld in artikel 17A van de Statuten. Samen met de vertegenwoordigers vanuit de standaardkring(en) en de eigen kring(en) is er een kringoverstijgend medezeggenschapsorgaan (KOM). Het belanghebbendenorgaan zorgt voor de belangen van werkgevers, werknemers en gepensioneerden uit de kring.
Middelloon(regeling)	Het middelloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.
Minimaal vereiste dekkingsgraad/ Minimaal Vereist Eigen Vermogen	Naast de vereiste dekkingsgraad wordt ook een minimaal vereiste dekkingsgraad (MVEV) berekend. Ligt de beleidsdekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad dan is sprake van een dekkingstekort. Als deze situatie zich onafgebroken gedurende 5 jaren voordoet dan moet het fonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor het in een keer aan het MVEV voldoet.
Obligatie	Een obligatie is een bewijs van deelname in het kapitaal van een bedrijf of de overheid. Het is een schuldbewijs tegen een (meestal) vaste rente. Het is mogelijk om in obligaties te handelen, dit gebeurt op de effectenbeurs.
Opkomende markten	Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.
Pensioengerechtigde	De persoon voor wie het pensioen is ingegaan.
Pensioengrondslag	Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.
Pensioenreglement	De door het fonds opgestelde regeling met betrekking tot de verhouding tussen Centraal Beheer APF en deelnemer.

Raad van toezicht	In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een raad van toezicht die het functioneren van het bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het bestuur rapporteert.
Reële dekkingsgraad	Ook DNB-dekkingsgraad. Dit is de dekkingsgraad waarbij er rekening wordt gehouden dat de pensioenen in de toekomst worden verhoogd met de stijging van de prijzen.
Renterisico	Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.
(Rente)swap	Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.
Rentetermijnstructuur (RTS)	Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.
Samengevoegd belanghebbendenorgaan	Een samengevoegd belanghebbendenorgaan als bedoeld in artikel 115b, lid 1 van de Pensioenwet voor de standaardkringen. Dit is het medezeggenschapsorgaan voor de standaardkringen.
Staatsobligaties	Een staatsobligatie is een obligatie aangegaan door een overheid.
Technische voorziening	Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.
Toeslagverlening (indexatie)	Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Toeslagverlening is een verhoging van een Pensioenaanspraak of een Pensioenrecht.
Ultimate Forward Rate (UFR)	De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de langstertermijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.
Uitvoeringsovereenkomst	De overeenkomst tussen een werkgever en het fonds over de uitvoering van een of meer pensioenovereenkomsten.

Vastgoed	Wij spreken van een directe vastgoed belegging als er daadwerkelijk in een gebouw of grond wordt belegd.
Vereist Eigen Vermogen/ Vereiste dekkinggraad	Om een voldoende mate van zekerheid te hebben dat pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen wordt door DNB een Vereist eigen vermogen (VEV) vastgesteld. De hoogte van het vereist eigen vermogen is grotendeels afhankelijk van de mate waarin een pensioenfonds risico's loopt. Ligt de beleidsdekkinggraad onder de vereiste dekkinggraad dan is sprake van een reservetekort en moet het fonds een herstelplan indienen bij DNB. Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de kring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.
Waardeoverdracht(en)	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Bijlage 2: Nevenfuncties

Nevenfuncties bestuur

Onderstaande nevenfuncties per 31 december 2017 zijn geadministreerd door de compliance officer van NCI:

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
H.A.J. Hannen	Voorzitter raad van toezicht, ABP	J
	Lid RvC en Audit Committee, Levensverzekeringsmij Onderlinge te Den Haag	J
	Bestuurslid, Stichting Marres te Maastricht	N
	Bestuurslid, Bridge Club Udenhout	N
	Eigenaar, Huub Hannen Galerie te Maastricht	J
Drs. H.A. Kempen	Eigenaar Kempen Management & Consultancy	J
	Member Dutch Advisory Board, Amundi	J
	Belegging- Risk management adviseur, BPF Particuliere beveiliging	J
	Onafhankelijk bestuurslid & onafhankelijk voorzitter beleggingscommissie BPF Schoen- en Lederwaren (per 8-3-2017)	J
Drs. A.B. Peters – Derksen AAG	Directeur en aandeelhouder, DFAP BV	J

Nevenfuncties raad van toezicht

Onderstaande nevenfuncties per 31 december 2017 zijn geadministreerd door de compliance officer van NCI:

Naam	Titel nevenfunctie, naam organisatie	Bezoldigd ja/nee
Drs. M.A.M. Barth	Eigenaar, Marleen Barth Advies	J
	Voorzitter steunstichting van De Jeugd gezinsbeschermers	J
	Voorzitter RvC, IZER	J
	Voorzitter raad van toezicht, Hogeschool Amsterdam (sinds 01-04-2017)	J
	Voorzitter, Eerste Kamerfractie	J
	Voorzitter, Vereniging van Openbare Bibliotheken	J
	Lid raad van toezicht GGZ Noord Holland Noord (sinds 01-02-2017)	J
J.N. Berkemeijer AAG	Lid raad van toezicht, PF Medewerkers Apotheken	J
	Voorzitter Pensioencommissie Ouderenorganisaties	N
	Voorzitter jury Johan de Witt prijs	N
	Business Partner, Symetrics BV	J
	Strategisch adviseur, Blikkenburg BV	J
	Strategisch adviseur, Van de Pouw Consultancy	J
	Algemeen directeur, Verzekeren Sociale Zekerheid (VSZ) (per 01-03-2017)	J
J.G.C.M. Buné CBM	Lid van het College van Commissarissen van het Commissariaat voor de Media	J
	Voorzitter VvE Zuiderbogen III (sinds 25-11-2017)	N
	Niet-uitvoerend bestuurslid en voorzitter AC De Vries en Verburg Groep BV	J
	Independent director en voorzitter van de Audit commissie, Mail.ru Group Ltd.	J
	Lid van de raad van toezicht van Stichting Natura Artis Magistra	N
	Lid van de raad van commissarissen van Citco Bank Nederland NV	J
	Onafhankelijk voorzitter van de Risk Advisory Committee, PayU Global B.V.	J
Drs. L.M.T. van Velden	CFO/CRO van NWB Bank	J
	Lid Supervisory Board, Pharm Access Foundation (sinds 23-11-2017)	N
	Lid Audit Committee, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	J

www.centraalbeheerapf.nl

Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds is een handelsnaam van de Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds, statutair gevestigd te Leusden en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 64346544. De Stichting Achmea Algemeen Pensioenfonds heeft een vergunning van De Nederlandsche Bank voor het uitoefenen van het bedrijf van algemeen pensioenfonds als bedoeld in artikel 112a van de Pensioenwet.